

[16.]

Under innevarande år förrättas allmän fastighetstaxering, varav blir en följd, att kammarrätten under år 1919 har att emotse den vanliga stora tillströmningen av klagomål över denna taxering. 1913 års allmänna fastighetstaxering tillförde kammarrätten besvär angående samma taxering till ett antal av 1,360 och 1918 års allmänna fastighetstaxering kommer med all sannolikhet att giva anledning till än flere klagomål.

Den på senaste tiden inträdda exceptionellt stora ökningen av beskattningsmålen torde finna sin förklaring i den delvis på rådande kristid beroende utvecklingen av skattelagstiftningen och därav föranlett ökat skattetryck på de skattskyldiga. Självfallet har såsom följd härav arbetet med beredning och föredragning av beskattningsmålen blivit betydligt mera betungande och tidskrävande än förut varit fallet.

Ett i stora drag hållet överslag av kammarrättens antagliga arbetsbörda i fattigvårds- och beskattningsmål under åren 1918 och 1919 synes kunna uppställas sålunda:

Vid 1918 års ingång förefanns av dylika mål en balans av	4,372
Under 1918 till den 1 augusti hava inkommit	4,498
Under återstående delen av 1918 läser kunna beräknas inkomma ungefärligen samma antal som under motsvarande del av 1917 eller	1,223
Om tillströmningen av mål under 1919 försiggår i liknande omfattning 1918 (och annat läser knappast vara antagligt), skulle alltså till kammarrätten inkomma i runt tal	5,700
Därutöver har kammarrätten att 1919 emotse besvär över fastighetstaxeringen till antal, som i betraktande av antalet klagomål över fastighetstaxeringen 1913 ej läser komma att understiga	1,500
Summa	17,293.

Åren 1916 och 1917 ombesörjdes föredragningen av ifrågavarande besvärsmål av tolv ledamöter, och torde dessa två år i fråga om remissföredragning och andra kammarrättens ämbetsgöromål kunna anses som normala. Då avgjordes av fattigvårds- och beskattningsmål tillhoppa 7,414 mål, alltså i medeltal 3,707 för år, vilket per ledamot utgör 309 mål. Med stöd härav kan antagas, att under åren 1918 och 1919, då fjorton föredragande finnas, kunna avgöras tillsammans omkring 8,650 mål. Vid 1919 års slut skulle då återstå en balans till den orimliga siffran av i runt tal 8,600 mål.

Även om behörig hänsyn tages till osäkerheten i alla förhandsberäkningar, giva dock nu anförda siffror oförtydligt vid handen, att åtgärder måste i tid vidtagas för att ej rättsskipningen i beskattningsmål skall alldeles försumpas. Redan nu få de rättssökande i dessa mål vänta i regel omkring ett år, efter det målen inkommit till kammarrätten, och med ovan angivna tillströmning kommer väntetiden snart att bli väsentligen än längre.

Vilken åtgärd, som må vara nödig och lämplig för en hastigare bearbetning av arbetsmaterialet; torde i väsentlig mån vara beroende av, huruvida den nuvarande stora tillströmningen av mål kan antagas vara av mera tillfällig natur och således inom en nära framtid avsevärt nedgå; eller om man har att räkna med den såsom konstant. I detta avseende är att beakta, att en mycket betydande del av beskattningsmålen innefatta klagomål över krigskonjunkturbeskattningen. Då denna skatt

ju är avsedd att vara av tillfällig natur, komma, om skatten upphör, nya sådana mål ej att betunga kammarrätten, ehuru väl antagligt är, att de i någon mån komma att ersättas av andra, avseende den nya beskattning, som tilläventyrs kommer att träda i krigskonjunkturskattens ställe. Enahanda betydelse för kammarrättens arbetsbörda, ehuru i betydligt mindre utsträckning, hade på sin tid besvärsmålen angående värnskatten. Enligt kammarrättens diarium hava till kammarrätten inkommit följande antal mål av nu nämnd art:

[16.]

år 1915: värnskattemål	504	
» 1915: krigskonjunkturskattemål	3	507
» 1916: värnskattemål	106	
» 1916: krigskonjunkturskattemål	472	578
» 1917: värnskattemål	5	
» 1917: krigskonjunkturskattemål	1,522	1,527
» 1918 till $\frac{1}{8}$: värnskattemål	2	
» 1918 » krigskonjunkturskattemål	2,203	2,205.

Enligt de av länsstyrelserna och överståthållarämbetet avgivna rapporter över dit inlämnade, till kammarrätten ställda besvär över krigskonjunkturbeskattningen torde kammarrätten hava att emotse över 1,000 ännu ej hit inkomna besvär över 1917 års krigskonjunkturbeskattning.

Det ligger i öppen dag, att, om nu angivna höga antal besvärsmål icke blivit draget under kammarrättens prövning och andra mål ej heller trätt i deras ställe, balansen av oavgjorda mål skulle varit i motsvarande grad mindre och ställningen i avseende på arbetsbördan relativt tillfredsställande.

En annan omständighet, som även måste beaktas, är den innevarande år genomförda fattigvårdslagstiftningen och dess inverkan på fattigvårds- och mantals-skrivningsmålen antal i kammarrätten. Huru denna lagstiftning kommer att i nämnda hänseende inverka, undandrager sig dock för närvarande varje tillförlitligt bedömande.

I sin mån bidragande till ett större arbetsresultat än förut bör vara den nya ordning för föredragning av Kungl. Maj:ts remisser i lagärenden, som från och med innevarande år genomförts i kammarrätten. Med denna ordning varder det möjligt att låta den ordinarie föredragningen av besvärsmål fortgå på två divisioner även under pågående lagföredragning. Effekten härav kan ännu icke statistiskt påvisas.

Med anledning härav synes det kammarrätten lämpligt, att för närvarande vidtages allenast någon provisorisk åtgärd, som kan bereda nödig lättnad i det nuvarande svåra läget. I sådant hänseende ligger närmast till hands att ifrågasätta inrättande av en för de närmaste åren fungerande ny fjärde division av 4 ledamöter i kammarrätten, varigenom den förefintliga stora och för närmaste framtiden emotsedda än större balansen kunde effektivt nedbringas. Kammarrätten skulle icke heller tveka att föreslå en sådan lösning, om ej vissa betänkligheter mötte, som synas göra det önskligt att kunna ännu under någon tid uppskjuta därmed.

I detta hänseende vill kammarrätten erinra, hurusom kammarrätten redan i den underdåniga framställning, som låg till grund för propositionen till 1917 års riksdag, framhöll vådorna av divisioner, sammansatta av alltför unga och oprövade krafter, och därför såsom en förutsättning för utökningen av ledamöter med kammar-

- [16.] rättsråds tjänstgöringsskyldighet från tolv till fjorton angav, att antalet ordinarie kammarrättsråd borde ökas från åtta till tio. Samma skäl äga fortfarande giltighet, och skulle en ny extra division nu inrättas, borde de ordinarie kammarrättsrådets antal ökas från 10 till 12 samtidigt med att de extra ledamöternas antal ökades från 4 till 6. En dylik ökning av de ordinarie ledamöternas antal torde emellertid knappast böra redan nu ifrågasättas.

Vidare förefaller det för närvarande synnerligen svårt att kunna uppbringa tillräckligt kvalificerade arbetskrafter för uppsättning av en ny division i kammarrätten, vartill kommer, att det synes knappast möjligt att inom kammarrättens nuvarande lokaler åstadkomma sessionsrum för en dylik division.

På grund härav anser sig kammarrätten böra inskränka sig till att nu föreslå allenast, att de extra ordinarie assessorernas antal ökas med en eller från fyra till fem, varigenom skulle åstadkommas, att en var av kammarrättens tre divisioner kunde besättas med fem ledamöter, ett antal som ur synpunkten av arbetets ordnande befunnits mycket lämpligt. Kammarrätten är visserligen fullt medveten om, att detta förslag ur effektivitetens synpunkt lämnar åtskilligt övrigt att önska, men håller före, att ytterligare ett års erfarenhet skulle vara önskvärd, innan mera vittgående anordningar vidtagas. För att emellertid den föreslagna anordningen skall lämna största möjliga fördel, synes densamma böra träda i tillämpning redan med nästa års början, och torde för sådant ändamål nödigt anslag böra upptagas å tilläggsstat för år 1919.

Med en ny extra ordinarie assessor följer behovet av en ny extra ordinarie amanuens samt av motsvarande ökning av extra anslaget till renskrivningskostnad.»

*Departements-
chefen.*

Av vad kammarrätten sålunda anfört finner jag med all önskvärd tydlighet framgå, att en avsevärd ökning av ledamöternas antal är oundgängligen nödvändig, om man skall kunna åstadkomma en effektiv minskning av antalet oavgjorda ärenden och verksamt befrämja ärendenas snabbare avgörande. Den ökning av arbetskrafterna å domstolsavdelningen, som kammarrätten nu begärt, nämligen en extra ordinarie assessor och en amanuens åt denne, synes mig vara den minsta, som under förhandenvarande förhållanden kan ifrågasättas. Jag anser mig emellertid, med hänsyn till vad kammarrätten anfört, böra stanna vid att förorda den sålunda begärda arbetsförstärkningen.

Arvodet till den nye extra ordinarie assessorn bör givetvis bestämmas till samma belopp, som utgår till var och en av de nuvarande extra ordinarie assessorerna, eller 5,000 kronor för år räknat. Likaså bör den nye amanuensens arvode sättas till samma belopp, varmed amanuensarvodena nu utgår, eller 1,500 kronor.

Då medel för ifrågavarande ändamål, för så vitt de skola av riksdagen anvisas, icke torde kunna bli tillgängliga förr än den 1 april 1919, synes framställning böra göras om anvisande allenast av de belopp, som belöpa på tiden från och med sagda dag. För år 1919 skulle då erfordras allenast 4,875 kronor.

Såsom kammarrätten framhållit, erfordras med anledning av anställandet av en ytterligare extra ordinarie assessor jämväl en motsvarande ökning av det extra anslaget till renskrivningskostnad. Denna ökning har av kammarrätten beräknats till 325 kronor. Häremot har jag intet annat att erinra, än att beloppet, vad angår år 1919, torde böra beräknas allenast för tiden från och med den 1 april och alltså sättas till 244 kronor.

De för ifrågavarande ändamål under år 1919 erforderliga medel torde böra äskas å tilläggsstat för samma år; och anhåller jag att framdeles under dagens lopp få göra framställning härom.

För år 1920 torde givetvis behövas samma antal extra ordinarie ledamöter av kammarrätten som under år 1919. I följd härav erfordras också dels anställande av fem amanuenser, dels ökning av de för renskrivningskostnad anslagna medlen. Jag anser mig härvidlag kunna tillstyrka äskandet av de belopp, som kammarrätten begärt.

I detta sammanhang anhåller jag att få beröra ett av kammarrätten i dess skrivelse den 5 september 1918 framställt förslag till ändring av de för användningen av anslaget till adjungerade ledamöter nu gällande bestämmelser. Efter att hava erinrat om den i avseende å 1918 och 1919 års anslag till adjungerade ledamöter gällande bestämmelse därom, att adjungerad ledamot skall vara berättigad att under tiden för förordnandet uppbära, för år räknat, om han är ordinarie tjänsteman inom verket, en mot kammarrättsråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning eller 2,500 kronor, dock med skyldighet att till den, som uppehåller hans tjänst, avstå de därmed förenade tjänstgöringspenningarna, men, om han icke är innehavare av ordinarie befattning, ett arvode av 5,000 kronor, dock med skyldighet i detta fall att, därest han innehar stadigvarande amanuensförordnande, avstå hela amanuensarvodet, anför kammarrätten i nu ifrågavarande avseende följande:

»I ett hänseende har denna bestämmelse befunnits kunna utgöra hinder för kammarrätten att till extra adjunkt förvärva tilläventyrs önskvärd kvalificerad arbetskraft. Om nämligen kammarrätten skulle önska att såsom extra adjunkt anlita en *ordinarie tjänsteman utom kammarrätten*, så kan av ifrågavarande anslag ej tilläggas honom mera än kammarrättsråds tjänstgöringspenningar, 2,500 kronor efter år räknat. Emellertid lär det vara att emotse och har även inträffat, att verk eller myndighet, som han tillhör såsom ordinarie, ej medgiver honom tjänstledighet för arbete i kammarrätten utan att han förpliktas avstå, helt eller delvis, de löneförmåner utöver egna tjänstgöringspenningar, som han innehar å ordinarie stat, och kammarrätten saknar befogenhet att av ifrågavarande anslag utanordna ersättning för bristen. Emellertid måste det uppenbarligen vara skäligt, att en ordinarie tjänsteman, som förordnas till extra ordinarie ledamot av kammarrätten,

[16.]

Ändringar av bestämmelserna rörande användningen av anslaget till adjungerade ledamöter.

Kammarrätten.

- [16.] för denna sin tjänstgöring beredes sådan ersättning, att han, såvitt det för extra ordinarie assessor beräknade beloppet 5,000 kronor därtill lämnar tillgång, får åtnjuta samma avlöning, som om han fortfarande upprätthållit sin ordinarie tjänst, och i alla händelser minst 5,000 kronor. Med bibehållande av nuvarande bestämmelse angående dispositionen av ifrågavarande anslag kan i regel anställande av ordinarie tjänsteman utom kammarrätten såsom extra ordinarie assessor ej ifrågasättas, och under nuvarande svårigheter att med kompetenta krafter besätta de extra ledamotsplatserna i kammarrätten skulle detta medföra allvarsam olägenhet. Den nu meddelade bestämmelsen angående dispositionen av det å extra stat uppförda anslaget till extra ordinarie assessorer i kammarrätten torde alltså böra i ovan angiven riktning jämkas.

I sammanhang härmed synes ock till förekommande av all tvekan böra uttalas, vad som uppenbarligen måste vara avsett, att av det arvode 5,000 kronor, som utgår till på extra stat avlönad ledamot i kammarrätten, 2,500 kronor äro att anse som tjänstgöringspenningar, så att sådan ledamot vid sjukdom eller annan tillfällig ledighet är berättigad bibehålla återstående delen av arvudet. Då en sådan förmån är medgiven av samma anslag avlönad extra revisor i kammarrätten, som av sjukdom eller annat tillfälligt förfall är hindrad förrätta sin tjänst, lär den ej heller böra förvägras extra ordinarie ledamot av kammarrätten. Att han, i händelse ledigheten skulle vara föranledd av uppdrag utom kammarrätten, kan förpliktas avstå hela adjunktionsarvodet eller större del därav lär vara självfallet och förty ej behöva särskilt utsägas.»

Kammarrätten hemställer på grund härav, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att beträffande på *extra stat för åren 1919 och 1920 avlönad adjungerad ledamot* förklara ej mindre, att han skall vara berättigad att under tiden för förordnandet uppbära, för år räknat: om han är ordinarie tjänsteman i kammarrätten, tjänstgöringspenningar lika med kammarrättsråd eller 2,500 kronor, dock med skyldighet att till den, som upphåller hans tjänst, avstå de därmed förenade tjänstgöringspenningarna; om han är ordinarie tjänsteman utom kammarrätten samma belopp, 2,500 kronor, såsom tjänstgöringspenningar och därutöver vad som erfordras, dock högst 2,500 kronor, för att hans arvode, inberäknat vad han må vara berättigad behålla av sina ordinarie löneförmåner, skall utgöra 5,000 kronor eller det högre belopp, vartill samma ordinarie löneförmåner må uppgå; samt om han icke är innehavare av ordinarie befattning, ett arvode av 5,000 kronor, därav 2,500 kronor äro att anse som tjänstgöringspenningar, dock med skyldighet i detta fall att, därest han innehar stadigvarande amanuensförordnande, avstå hela amanuensarvodet; än även att på extra stat avlönad adjungerad ledamot skall äga åtnjuta ferier lika med kammarrättsråd.

Departements-
chefen.

Vid meddelande av nu gällande bestämmelser rörande dispositionen av det extra anslaget till adjungerade ledamöter synes man hava utgått

ifrån, att förordnande såsom adjungerad ledamot icke skulle komma i fråga att meddelas åt annan person än ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman i kammarrätten. Emellertid har det inträffat, att kammarrätten, för att fylla sitt personalbehov, nödgats med sig adjungera ordinarie tjänsteman utom verket, och, efter allt att döma, torde så även för framtiden kunna bli fallet. Bestämmelsen om att adjungerad ledamot skall vara berättigad att under tiden för förordnandet uppbära, för år räknat, om han är ordinarie tjänsteman, en mot kammarrättsråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning eller 2,500 kronor, men om han icke är innehavare av ordinarie befattning, ett arvode av 5,000 kronor, kan emellertid, såsom kammarrätten framhåller, medföra, att ordinarie tjänsteman, som icke är anställd i kammarrätten men erhåller adjunktion i nämnda verk och i följd därav får avstå, förutom tjänstgöringspenningar, jämväl en del av lönen å sin ordinarie tjänst, erhåller lägre inkomster än förut eller rent av får sina sammanlagda avlöningsförmåner minskade under det belopp av 5,000 kronor, som påtagligen ansetts böra utgöra minimiätsättningen till adjungerad ledamot i kammarrätten. Då detta uppenbarligen icke är rimligt, anser jag mig böra tillstyrka en ändring av förevarande bestämmelse i av kammarrätten angiven riktning. Bestämmelsen bringas därigenom också i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redan gäller för *vikarierande* extra ordinarie assessorer i kammarrätten.

Hemställan i förevarande avseende, såvitt angår år 1919, torde få av mig göras senare under dagen.

Vad beträffar frågan om uppdelning av 5,000-kronors arvoden till adjungerade ledamöter i lön och tjänstgöringspenningar är jag av samma åsikt som kammarrätten, nämligen att 2,500 kronor därav böra anses motsvara tjänstgöringspenningar. Jag finner mig alltså böra tillstyrka sådan ändring av bestämmelserna i denna del, att detta kommer till klart uttryck.

Vidkommande därefter frågan om anställande av ett kvinnligt biträde å aktuarietkontoret anför kammarrätten därom följande:

»Arbetskrafterna å kammarrättens aktuarietkontor, där alla till kammarrätten inkommande mål och ärenden registreras och handlingarna till avgjorda mål och ärenden ävensom kammarrättens protokoll och domböcker ordnas och förvaras, utgöras för närvarande av aktuarien och en hos honom anställd amanuens. Med hänsyn till den under senare tid inträdda stora ökningen av det till kammarrätten inströmmande arbetsmaterialet, i vilket avseende kammarrätten hänvisar till siffrorna i sina för de senare åren avgivna arbetsberättelser, hava dessa arbetskrafter visat sig alltmera otillräckliga. Kammarrätten har därför nödgats låta ett av de kvinn-

Ett kvinnligt
biträde å
aktuarie-
kontoret.

Kammarrättens.

- [16.] liga skrivbiträdena under en del av den dagliga arbetstiden tjänstgöra hos aktuarien såsom biträde å kontoret. Denna tjänstgöring, som till en början inskränkte sig till tre timmar om dagen, har sedermera måst utökas så, att den nu omfattar i det närmaste bitrådets vanliga dagliga arbetstid.

Då behovet av ökad arbetskraft å aktuari kontoret med all säkerhet kan antagas fortfara oförändrat under den närmaste framtiden, bör det tillgodoses på annat sätt än genom anlitande av ett för annat ändamål anställt skrivbiträde. Härtill kommer, att arbetet å aktuari kontoret i vissa delar är av sådan art, att högre kvalificerad arbetskraft, än som kan påräknas hos ett skrivbiträde av lägsta avlöningsgraden, vore synnerligen önskvärd.

Med anledning härav hemställer kammarrätten, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att på tilläggsstat för år 1919 och på extra stat för år 1920 bevilja nödiga anslag för avlönande av ett kvinnligt biträde av andra graden å kammarrättens aktuari kontor.»

*Departements-
chefen.*

Till vad kammarrätten sålunda anfört vill jag endast lägga, att de till kammarrätten inkomna mål och ärenden, enligt vad jag inhämtat, utgjort:

år 1915	6,546 stycken,	
» 1916	7,076 »	och
» 1917	7,912 »	

De sålunda anförda siffrorna i förening med kammarrättens egna uttalanden torde giva vid handen, att behov av ett kvinnligt biträde med full daglig tjänstgöring å aktuari kontoret föreligger. Då de göromål, som skulle komma att utföras av detta biträde, synas fordra högre kvalifikationer än som i allmänhet kunna förutsättas hos ett kvinnligt biträde av första lönegraden, har jag intet att erinra mot att detta biträde uppföres i andra lönegraden. Under sådana omständigheter torde, med hänsyn till den förut i dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena, till avlönande av nämnda biträde böra beräknas ett belopp av 1,950 kronor, för år räknat, eller sålunda 400 kronor mera än kammarrätten föreslagit.

I fråga om tjänstgöringsskyldighet, avlöningsvillkor och rätt till semester torde detta biträde böra likställas med de å extra stat avlönade räknebiträdena å revisionsavdelningen.

Till vikariatsersättning under bitrådets semester skulle, vid bifall till ovanberörda framställning om lönereglering för de kvinnliga biträdena, erfordras, i stället för av kammarrätten beräknade 100 kronor årligen, ett belopp av 150 kronor för år.

Då behovet av ifrågavarande biträde redan nu föreligger, men medel, som av riksdagen för ändamålet kunna komma att beviljas, icke

torde kunna bliva tillgängliga förr än den 1 april 1919, synes mig framställning om medel böra hos riksdagen göras allenast för tiden från och med sagda dag. För år 1919 skulle sålunda till avlönande av biträdet erfordras allenast 1,463 kronor, vartill emellertid, under förutsättning att full semester anses böra beredas biträdet jämväl för detta år, kommer vikariatsersättning under bitrådets semester, 150 kronor. Dessa belopp torde böra äskas å tilläggsstat för år 1919; och torde jag framdeles under dagens lopp få återkomma därtill.

[16.]

I fråga om förstärkning av arbetskrafterna å revisionsavdelningen har kammarrätten anført, att den genom ovan omförmälda anslag för åren 1918 och 1919 i detta hänseende åstadkomna arbetsförstärkningen vore behövligen även för år 1920. Det till revisionen inkommande räkenskapsmaterialet kunde nämligen ej beräknas komma att undergå någon minskning, snarare tvärtom.

Förstärkning
av arbets-
krafterna å
revisions-
avdelningen.

På sätt framgår av förberörda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 16 april 1917, anförde dåvarande departementschefen, då frågan om förstärkning av kammarrättens arbetskrafter för sista halvåret 1917 och året 1918 för Kungl. Maj:t anmäldes, bland annat, att det syntes honom lämpligt, att den ganska omfattande utvidgningen av revisionsavdelningens personal, som då ifrågasattes, företoges till slutligt avgörande i samband med frågan om inrättandet av ett riksrevisionsverk; och fann sig departementschefen på denna grund föranlåten att föreslå, att de å revisionsavdelningen ifrågasatta nya tjänsterna tillsvidare uppfördes å extra stat.

Departements-
chefen.

Såsom jag redan tidigare denna dag antytt, är det icke möjligt att bringa frågan om inrättande av ett riksrevisionsverk under innevarande års riksdags prövning, vadan det måste förutses, att arbetet å kammarrättens revisionsavdelning under år 1920 kommer att bedrivas i samma ordning som hittills. Under sådana omständigheter torde kammarrätten för arbetets behöriga fortgång å revisionsavdelningen för år 1920 böra å extra stat beredas samma personalförstärkning å nämnda avdelning som den för år 1919 medgivna. Jag finner mig alltså böra förorda, att framställning hos riksdagen göres om anvisande av de för dylikt ändamål erforderliga medel, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med de beträffande motsvarande anslag för innevarande år stadgade grunder. I avseende å anslagsberäkningen är emellertid att märka, att, med hänsyn till den ifrågasatta löneregleringen för kvinnliga biträden, till avlöning åt de åtta extra räkne-

- [16.] biträdena och till semestervikariat för dessa böra beräknas respektive 3,200 kronor och 400 kronor mera, än kammarrätten för dessa ändamål upptagit.

Arvodes-
fyllnad åt
vikarierande
extra ordi-
narie
assessorer.

I avseende å kammarrättens hemställan om beredande av medel till arvodesfyllnad åt tjänstemän, vilka på förordnande uppehålla ledamots tjänstgöring, har jag redan omnämnt, att 1918 års riksdag till samma ändamål anvisat ett belopp av högst 7,500 kronor för vartdera av åren 1918 och 1919; och anhåller jag att härom ytterligare få göra följande erinringar.

I en till riksdagen den 26 mars 1918 avlåten proposition (nr 246) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, att till beredande av arvodesfyllnad enligt i statsrådsprotokollet angivna grunder åt tjänstemän, som på förordnande uppehålla kammarrättsråds tjänstgöring, anvisa dels å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 7,500 kronor, dels ock å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å högst samma belopp.

I oförmälda statsrådsprotokoll angåvos grunderna för ifrågavarande anslags användning på i huvudsak följande sätt:

Extra ordinarie assessor, som för avsevärd tid av året anlitas såsom vikarie för å ordinarie eller extra stat avlönad ledamot av kammarrätten, borde för denna sin tjänstgöring avlönas med minst 5,000 kronor efter år räknat. I denna avlöning skulle först ingå vederbörande tjänstledige ledamots tjänstgöringspenningar, 2,500 kronor efter år räknat, samt vidare, om den extra ordinarie assessorn vore ordinarie tjänsteman i kammarrätten, honom i sådan egenskap tillkommande lön och ortstillägg jämte eventuellt ålderstillägg, samt om han vore ordinarie tjänsteman utom kammarrätten, motsvarande löneförmåner eller den del därav, som han kunde hava berättigats bibehålla under sin tjänstgöring i kammarrätten. Om vikarierande extra ordinarie assessors avlöning enligt nu angivna grunder icke uppginge till sammanlagt 5,000 kronor, skulle bristen fyllas i första hand av besparade lönedel, som uppkommit därigenom att kammarrättsledamot, som åtnjöte tjänstledighet för fullgörande av uppdrag utom kammarrätten, förpliktats att avstå någon del av lön och ortstillägg, samt, där sådana lönedel ej funnes eller ej försloge, av nu ifrågavarande anslag.

Sedan riksdagen i skrivelse den 19 juni 1918, nr 439, anmält, att riksdagen bifallit oförmälda proposition, fann Kungl. Maj:t, efter det kammarrätten avgivit infordrat utlåtande och förslag, den 30 augusti 1918 gott bemyndiga kammarrätten, bland annat, att till extra ordinarie

assessor, som under minst två månader av året anlitas såsom vikarie för tjänstledig kammarrättsledamot, av ifrågavarande anslag utanordnades lönefyllnad, som med iakttagande av ovan angivna grunder erfordrades för avlöningens uppbringande till 5,000 kronor efter år räknat.

[16.]

I sin merberörda skrivelse den 5 september 1918 har nu kammarrätten, under framhållande att det behov, som vore avsett att tillgodoses genom här ovan omförmälda anslag, uppenbarligen komme att förefinnas även under år 1920, hemställt, att framställning måtte göras till 1919 års riksdag om uppförande å extra stat för år 1920 av anslag för nu ifrågavarande ändamål till samma belopp som för vartdera av åren 1918 och 1919 att utgå under oförändrade villkor.

Även enligt min mening kommer behovet av anslag för nu ifrågavarande ändamål att kvarstå jämväl under år 1920. Jag anser mig alltså böra förorda framställning hos riksdagen om anvisande för ändamålet å extra stat för år 1920 av ett förslagsanslag å högst 7,500 kronor.

Departement-
chefen.

Emellertid torde böra uttryckligen stadgas i de för anslagets användning gällande bestämmelser, att ersättning till större eller mindre del för vikariat under tjänstledighet för vårdande av enskilda angelägenheter icke må under några förhållanden utgå från ifrågavarande anslag. En dylik ändring står i överensstämmelse med vad jag har för avsikt att föreslå i avseende å motsvarande anslag till vikarierande revisorer.

I fråga om beredande av arvodesfyllnad åt vikarierande revisorer har kammarrätten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1919 högst 9,800 kronor och på extra stat för år 1920 högst samma belopp.

Arvodes-
fyllnad åt
vikarierande
revisorer.

Till stöd för denna hemställan har åberopats vad förste revisorerna hos kammarrätten i en till ämbetsverket ingiven skrivelse i ämnet anfört. Denna skrivelse är av följande lydelse:

»Under detta år har det varit förenat med allt mer växande svårigheter för förste revisorerna att hos kammarrätten kunna föreslå lämpliga vikarier för revisorer och extra revisorer, som av kammarrätten beviljats ledigheter. Antalet extra ordinarie tjänstemän, som för detta ändamål varit att tillgå, har allt mer nedgått. Brist på dugliga extra ordinarie tjänstemannakrafter för uppehållande av vikariat har på sista tiden framträtt inom olika områden, men har särskilt starkt gjort sig gällande inom kammarrättens revisionsavdelning, där vikarierna icke kunna erbjudas samma förmåner som inom andra verk. I dessa upprätthållas i regel ordinarie befattningar under ledighet av verkets amanuenser, som därför äga uppbära tjänstgöringspenningar och dessutom vanligen behålla $\frac{2}{3}$ av sitt arvode. Å kammar-

Förste re-
visorerna hos
kammar-
rätten.

- [16.] rättens revisionsavdelning åter, där amanuenser icke finnas anställda, erhåller den förordnade extra ordinarie tjänstemannen allenast tjänstgöringspenningarna, 1,600 kronor per år räknat. Den föreskrivna dagliga tjänstgöringstiden uppgår till sex timmar (för de tre sommarmånaderna 4 timmar). Denna tid räcker dock vanligen icke till för det arbetskvantum, som under förordnandet skall presteras och som är bestämt med hänsyn till vad en ordinarie revisor kan fullgöra under samma tid, utan får vikarien, som har samma ansvar som den ordinarie revisorn för arbetets riktiga utförande, oftast tillsätta avsevärt mer tid, varigenom möjligheterna att samtidigt tjänstgöra på annat håll försvåras. I andra verk åter, där en sådan fixerad arbetsmängd icke föreligger, plägar tjänstgöringstiden för vikarien betydligt nedsättas. Ett annat förhållande, som menligt inverkar på rekryteringen, är att de extra revisorerna trots gjorda framställningar ännu icke uppförts på ordinarie stat.

Medan under föregående år en extra ordinarie tjänsteman icke plägat erhålla förordnande, förrän han å revisionen åtnjutit en för uppdragets fyllande erforderlig utbildning, och det för första revisorerna varit möjligt att från sitt förslag utesluta dem, som varit för sådana göromål mindre väl skickade, har det nu blivit nödvändigt att till förordnandes erhållande föreslå extra ordinarie tjänstemän med otillräcklig beredelseid och understundom omedelbart efter deras intagande i verket. På senaste tiden har läget ytterligare förvärrats så att, även med anlitan för hela återstående delen av året av samtliga tillgängliga extra ordinarie tjänstemannakrafter, förste revisorerna icke äga möjlighet att kunna föreslå vikarier för redan beviljade ledigheter till en omfattning av mer än 16 månader. Vid sådant förhållande och då gjorda försök att för revisionsavdelningen förvärva nya extra ordinarie tjänstemän strandat, hava vi funnit oss förpliktade att härom göra anmälan till kammarrätten med hemställan, att kammarrätten måtte vidtaga åtgärder för anskaffande av erforderliga arbetskrafter till revisionsavdelningen. Beträffande det behov av extra arbetskrafter, som föreligger, och de åtgärder, som för fyllande av detta behov böra vidtagas, få vi vördsamt anföra följande.

Under åren 1916 och 1917 och till den 31 augusti innevarande år hava ledigheter beviljats ordinarie och extra revisorer i den omfattning och av de orsaker, som angivas i nedanstående tabell

Ledigheter å kungl. kammarrättens revisionsavdelning.

	Antalet förste revisorer, revisorer och extra revisorer	Se- mester	Under vakans	För enskilda ange- lägen- heter	För sjuk- dom	För offent- liga upp- drag och dylikt	För be- redande av Kungl. Maj:ts remisser	Summa dagar
Under år 1916	26	780	45	469	777	515	31	2,617
» » 1917	28	840	—	536	634	604	72	2,686
Intill den ³¹ /s 1918 be- viljade	32	960	60	404	768	370	33	2,595

Av tabellen framgår, att för vart och ett av åren 1916 och 1917 förelegat ett behov av vikarier för något över 2,600 dagar. För år 1918 torde härutinnan någon stegring vara att förvänta med anledning av den ökning av antalet revisorer,

som med detta är inträtt. Det häremot svarande konstanta behovet av vikarier med full sysselsättning året om måste därför upptagas till minst 7, vilket emellertid förutsätter, att ett vida större antal extra ordinarie arbetskrafter står till förfogande. För närvarande äro emellertid allenast 7 extra ordinarie tjänstemän i sådant avseende för revisionsavdelningen disponibla, av vilka dock icke alla kunna prestera full tjänstgöring och en antogs först under nästlidne augusti månad. På senaste tiden hava flera av revisionens bästa yngre arbetskrafter avgått till annan tjänst, understundom med den uttryckligen angivna motivering att den avlöning, som här erbjudes, är för låg. Det är även fara värt, att revisionen icke ens kan få behålla samtliga nu varande extra ordinarie tjänstemän. Det har, såsom redan framhållits, på grund av det ringa antalet extra ordinarie tjänstemän varit nödvändigt att låta dem så gott som omedelbart efter antagandet få mottaga vikariat. Beträffande denna av de nu rådande förhållandena påkallade åtgärd måste det dock framhållas, vilka betänkliga följder för revisionsarbetet ett fortsatt tillämpande av ett sådant förfaringssätt kan komma att medföra. Arbetsproduktens värde blir tydligen i hög grad lidande på om till revisionsarbete måste sättas tjänstemän, som icke erhållit härför erforderlig utbildning och kanske sakna för detta arbete i övrigt erforderliga förutsättningar. Det bör betänkas, att kammarrättens revisionsavdelning är statens centrala revisionsorgan, som har att slutgiltigt granska kronans och det allmännas räkenskaper och vilken risk det kan medföra att låta detta viktiga och betydelsefulla arbete i större utsträckning ombesörjas av mindervärdiga arbetskrafter. Därigenom att samtliga extra ordinarie tjänstemän måste föreslås till vikarier, försvinner möjligheten att kunna utgalla de för dessa uppgifter mindre lämpliga, vilka sedermera på grund av sålunda erhållna meriter göra anspråk på befordran. En sänkning av tjänstemannapersonalens nivå blir härav en påtaglig följd. Men även med anlitande av denna nödfallsåtgärd har det icke lyckats att få vikariaten besatta, utan föreligger här, såsom förut sagts, en betydande balans. För att till revisionsavdelningen förvärva extra ordinarie tjänstemän i sådan utsträckning att icke blott balansen blir avverkad, utan även avdelningens rekrytering blir på tillfredsställande sätt tillgodosedd är det nödvändigt, att de extra ordinarie tjänstemännen för vikariatstjänstgöring tillförsäkras en ersättning, svarande mot de fordringar, vilka i statens intresse måste ställas på dem. De arvoden, vilka för närvarande till dem utgå för sådan tjänstgöring, äro under nuvarande förhållanden alldeles otillräckliga.

För semestervikariaten äro sålunda i gällande stat anvisade medel till belopp, motsvarande tjänstgöringspenningarna. Då vid dessa förordnanden ej utkräves mer än 4 timmars dagligt arbete och vikarierna därigenom kunna tjänstgöra inom ytterligare ett verk, har det hittills visat sig möjligt att erhålla lämpliga vikarier för dessa ledigheter. Såsom förhållandena på sista tiden utvecklats sig, vill det dock synas som om icke ens för dessa förordnanden med kortare tjänstgöringstid lämpliga vikarier skulle kunna erhållas, om icke avlöningen höjes.

Vid övrig vikariatstjänstgöring utkräves 6 timmars daglig tjänstgöring å tjänsterummet, utom under sommarmånaderna.

Vid tjänstledighet för sjukdom och för beredande av kungl. remisser är vederbörande tjänsteman berättigad bibehålla lön, ortstillägg och eventuellt ålders- tillägg oavkortade. För hans vikarie finnes ej annan ersättning att tillgå än tjänstgöringspenningarna. Under senare år har en av revisorerna för sjukdom åtnjutit

[16.] ständig tjänstledighet, vadan i detta fall en revisorstjänst med vanlig daglig tjänstgöring skolat upprätthållas för allenast tjänstgöringspenningarna.

Vid tjänstledighet för enskilda angelägenheter eller offentligt uppdrag utom verket äger kammarrätten att förplikta den tjänstledige att utöver tjänstgöringspenningarna avstå, helt eller delvis, sina övriga avlöningsförmåner. Vid tillfällig kortare ledighet har emellertid utöver tjänstgöringspenningarna icke någon del av övriga löneförmåner pläгат fråntagas vederbörande. Då ledigheten sträckt sig över någon mera avsevärd tid, har den tjänstledige fått avstå hälften av lön och ortstillägg. Detta senare har emellertid endast undantagsvis varit fallet. Så har ledighet på dessa villkor varit beviljad, under år 1917 för tre månader och under innevarande år för en månad.

Där så skett, finnes givetvis vad den tjänstledige sålunda avstår att tillgå för vikariens avlöning. Det bör här anmärkas, att på sista tiden, sedan de angivna svårigheterna framträtt, förste revisorerna icke utan särskilda skäl pläгат tillstyrka ledighet för enskilda angelägenheter.

Den minsta avlöning, som under nuvarande förhållanden synes böra beräknas för en vikarierande revisor med sex timmars daglig tjänstgöring, torde kunna antagas till 3,000 kronor för år räknat. Först om en ersättning av denna storlek kan beredas vikarierna, blir det möjligt att få behålla de äldre mer erfarna extra ordinarie tjänstemännen samt att förvärva nya dugande krafter med goda förutsättningar för revisionsarbetet.

Med stöd av vad sålunda anförts, hava vi denna dag hos kammarrätten hemställt, att kammarrätten ville hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om anvisande för innevarande år av för ändamålet erforderliga medel.

Det är emellertid påtagligt, att någon bättring i utsikterna att för de närmaste åren mot hittills gällande ersättning erhålla fullt kvalificerade vikarier icke förefinnes. Förste revisorerna anse sig därför böra hemställa, att kammarrätten ville hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning därom, att åtgärder vidtagas för anvisande av medel för angivet ändamål jämväl för åren 1919 och 1920. Med beräkning av 7 vikarierande revisorer året om och ett anslag för varje sådan av 1,400 kronor skulle beloppet uppgå till 9,800 kronor per år.

I fråga om användningen av det sålunda ifrågasatta anslaget och då det icke för närvarande läser kunna ifrågakomma att såsom vikarie för tjänstledig revisor förordna innehavare av ordinarie befattning inom eller utom kammarrätten, torde i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreskrivits beträffande anslaget till kammarrättens vikarierande adjunkter, kunna stadgas: att tjänsteman, som under mer än två månader av året anlitas såsom vikarie för ordinarie eller extra revisor, bör för denna sin tjänstgöring avlönas med högst 3,000 kronor efter år räknat: att härtill anlitas semesterarvode eller den tjänstlediges tjänstgöringspenningar, 1,600 kronor efter år räknat, samt vidare vad den tjänstledige kan hava förpliktats att under ledigheten därutöver avstå, samt att vad som därefter brister i ett avlöningsbelopp av 3,000 kronor må utgå av nu ifrågavarande anslag.

Sedan kammarrättens framställning i nu ifrågavarande del remiterats till löneregleringskommittén, har sagda kommitté den 30 oktober 1918 avgivit utlåtande i ämnet och därvid anført, bland annat, följande:

»I den av förste revisorerna avlätna skrivelsen har erinrats, hurusom kammarrättens revisionsavdelning vore statens centrala revisionsorgan, som hade att slutgiltigt granska kronans och det allmännas räkenskaper.

Kommittén vill i detta avseende yttermera bringa i erinran, hurusom, enligt instruktionen för kammarrätten, på dess revisionsavdelning faller ej allenast fullständig granskning av räkenskaperna för de förvaltningsgrenar, där särskild revision ej finnes, utan även, i den mån tiden medgiver, en ytterligare granskning av räkenskaperna från de verk och inrättningar, där anordningar för en speciell revision äro för handen. Nämda ytterligare granskning skall i all synnerhet avse utövet av noggrann kontroll av de rena förvaltningsåtgärder, som blivit av vederbörande verk och myndigheter vidtagna. Med avseende å nu angivna omständigheter hava också revisorerna i kammarrätten i avlöningshänseende erhållit en mellanställning mellan befattningshavare med avlöning efter första och efter andra normalgraden i centrala ämbetsverk.

I anledning av den fortgående utvecklingen av förutvarande ämbetsverk och institutioner samt inrättandet av nya sådana hava antalet och omfånget av de till kammarrätten för granskning ingående räkenskaperna varit och äro fortfarande i oavbruten tillväxt. Några amanuenser med fasta arvoden finnas emellertid ej numera anställda å kammarrättens revisionsavdelning och följaktligen står någon säker tillgång till mera stadigvarande extra arbetskrafter icke avdelningen till buds; och då, såsom i förste revisorernas skrivelse påpekas, svårigheterna att få vikarie blivit, på grund av nu utgående allt för otillräcklig ersättning och förhandenvarande ringa befodringsutsikter, mer och mer kännbara, torde under nu anförda och med nuvarande organisationsförhållanden sammanhängande omständigheter fog för visso finnas för nu föreliggande, av förste revisorerna framställda och av kammarrätten tillstyrkta krav på högre ersättning åt vikarier för revisorer och extra revisorer.

Emellertid står sedan flera år tillbaka på dagordningen frågan om ett fristående centralt räkenskaps- och revisionsverk (riksrevisionsverk) och spörsmålen om revisionsavdelningens blivande organisation inom eller utom kammarrätten, dess personalbehov och andra därmed sammanhängande organisationsfrågor stå följaktligen öppna. Huruvida dessa spörsmål må komma att bliva föremål för behandling vid 1919 års riksdag, har kommittén sig icke bekant. Något föregripande av nämnda organisationsspörsmål torde dock i varje fall icke böra kunna föranledas av ett bifall till kammarrättens nuvarande framställning i vad angår år 1919.

I anslutning till vad i vederbörande avlöningsvillkor i allmänhet är föreskrivet, finnes i fråga om ersättning åt den, som vikarierar för en på grund av sjukdom eller semester tjänstledig befattningshavare, i första hand att tillgå den tjänstlediges tjänstgöringspenning eller däremot svarande belopp.

I åtskilliga fall har det dock ej varit möjligt att för endast tjänstgöringspenningarna eller motsvarande belopp få till vikarier lämpliga extra ordinarie befattningshavare, utan har i dessa fall vikariatsersättning utgått efter en högre skala än vartill en beräkning efter endast tjänstgöringspenningarnas belopp kunnat föranleda. Så har förhållandet varit i fråga om vikarier för kvinnliga biträden och vaktmästare. Den nu gjorda framställningen från kammarrättens sida innebär en tillämpning av detta förfarande.

Kommittén har icke velat underlåta att, med erinran härom, framhålla, huru-

[16.] som ett bifall till förevarande framställning kan vara ägnat att medföra konsekvenser i enahanda avseende inom andra grenar av förvaltningen.

I nu förevarande fall må dock uppmärksammas, att amanuenser med fasta arvoden ej finnas inom kammarrättens revisionsavdelning. Funnes sådana amanuenser där anställda, skulle nämligen dessa i fall av vikariatsförordnande under sjukdomsförfall eller semester enligt flerstädes vedertagna regler kunna, jämte uppbärande av den tjänstlediges tjänstgöringspenningar eller motsvarande belopp, få behålla intill två tredjedelar av sina amanuensarvoden och dymedelst komma i åtnjutande av i stort sett det totala ersättningsbelopp, som nu från kammarrättens sida ifrågasättes. Det må ock erinras, att vikariat, för vilket den nu föreslagna högre ersättningen skulle utgå, skall omfatta mera än två månader av året. Slutligen må jämväl bringas i erinran, hurusom den ersättning, som bestods extra revisor i kammarrätten, innan den fastställdes till nuvarande 3,900 kronor, utgjorde 3,000 kronor för år.

I anledning av vad sålunda anförts vill kommittén tillstyrka kammarrättens framställning i nu förevarande avseende *dels* i vad angår år 1919, *dels ock* — såvida ej annat må föranledas av ovanberörda organisationsspörsmåls framläggande för 1919 års riksdag — jämväl för år 1920.»

Departements-
chefen.

Det synes mig skäligt, att extra ordinarie tjänsteman, som på förordnande uppehåller revisors- eller extra revisorstjänst, avlönas med ett belopp ej understigande 3,000 kronor för år räknat, då tjänstemannen för avsevärd tid under året anlitas för sådant förordnande. Jag förutsätter därvid, att — i likhet med vad som gäller för vikarierande extra ordinarie assessorer — för beredande av denna löneförmån i första rummet skola användas besparade lönedel, och särskilt att vid tjänstledighet, som må beviljas revisor eller extra revisor för utförande av uppdrag utom kammarrätten eller för enskilda angelägenheter, den tjänstledige må kunna förpliktas, efter prövning i det särskilda fallet, att avstå, förutom tjänstgöringspenningar, jämväl viss del av övriga löneförmåner.

Jag ber i detta sammanhang få erinra om, att Kungl. Maj:t, efter av kammarrätten i särskild skrivelse den 5 september 1918 därom gjord framställning, den 20 i samma månad ställt till kammarrättens förfogande ett belopp av högst 3,000 kronor att användas till arvodesfyllnad åt extra ordinarie tjänstemän, som under då återstående del av år 1918 komme att tjänstgöra såsom vikarier för tjänstlediga revisorer och extra revisorer, med iakttagande dock, att sammanlagda beloppet av sådan extra ordinarie tjänstemans avlöningsförmåner hos kammarrätten finge uppgå till högst 3,000 kronor för år räknat.

Det behov, för vars tillgodoseende nyssberörda belopp å 3,000 kronor av Kungl. Maj:t anvisats, kan emellertid icke anses vara av tillfällig natur. På grund härav tillstyrker jag, att framställning hos

riksdagen göres om anvisande av erforderliga medel för ändamålet under åren 1919 och 1920. Mot kammarrättens beräkning av det för varje år erforderliga beloppet har jag icke någon erinran att framställa. Då de medel, som skola äskas hos riksdagen, vad angår år 1919, icke torde kunna bliva tillgängliga förr än den 1 april, synes emellertid för detta år böra begäras allenast vad som belöper på tiden från och med sagda dag eller 7,350 kronor. Framställning om anvisande av detta belopp, vilket torde böra äskas å tilläggsstat för år 1919, skall jag göra senare under dagens lopp.

I detta sammanhang anser jag mig böra omnämna, att löneregleringskommittén i sitt ovanberörda utlåtande framhållit, att kommittén förutsatte, att — då i gällande avlöningsvillkor för kammarrätten föreskrift vore meddelad i avsikt att kunna bereda den, som förordnats till vikarie för en på grund av enskilda angelägenheter tjänstledig befattningshavare, ersättning av den tjänstlediges avlöning utöver tjänstgöringspenningarna — ersättning till större eller mindre del för vikariat under tjänstledighet för enskilda angelägenheter ej finge under några omständigheter utgå från det anslag, varom kammarrätten i nu förevarande avseende gjort framställning.

Till vad kommittén sålunda anført kan jag i allo ansluta mig. En bestämmelse i dylik riktning har jag för motsvarande fall föreslagit i fråga om anslaget till arvodesfyllnad åt vikarierande extra ordinarie assessorer. De villkor i övrigt, som gälla i fråga om användningen av sistberörda anslag, torde i tillämpliga delar böra gälla jämväl med avseende å anslaget till arvodesfyllnad åt vikarierande revisorer.

Med iakttagande av de av mig förordade jämkningar i kammarrättens förslag skulle beräkningen av de för förstärkning av kammarrättens arbetskrafter å tilläggsstat för år 1919 och extra stat för år 1920 erforderliga medlen ställa sig sålunda:

Samman-
fattning.

å tilläggsstat för år 1919:

till arvode åt en adjungerad ledamot högst	kronor	4,875
» » » en amanuens	»	
» » » ett kvinnligt biträde av andra graden å aktuariekontoret	»	1,463
» semestervikariat för samma biträde	»	150
» bestridande av ökad renskrivningskostnad	»	244
» beredande av arvodesfyllnad åt vikarierande re- visorer högst	»	7,350

Summa kronor 14,082.

[16.]

å extra stat för år 1920:

till arvoden åt fem adjungerade ledamöter å högst 5,000 kronor	kronor 25,000
» beredande av arvodesfyllnad åt vikarierande extra ordinarie assessorer högst	» 7,500
» arvoden åt fem amanuenser å 1,500 kronor	» 7,500
» arvode åt ett kvinnligt biträde av andra graden å aktuariiekontoret	» 1,950
» bestridande av ökad renskrivningskostnad	» 1,625
» arvoden åt tio extra revisorer å 3,900 kronor	» 39,000
» arvoden åt åtta extra räknebiträden å 1,950 kronor	» 15,600
» semestervikariat för extra revisorer och extra räknebiträden samt ett kvinnligt biträde av andra graden	» 2,684
» beredande av arvodesfyllnad åt vikarierande revisorer högst	» 9,800
» arvode åt en förste revisor	» 867
Summa kronor 111,526.	

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag nu, vad angår år 1920, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, till förstärkning av kammarrätten med fem adjungerade ledamöter ävensom för avlönande av amanuenser och för bestridande av övriga av adjunktionerna föranledda utgifter, till arvoden enligt av mig förut angivna grunder åt tio extra revisorer, åtta extra räknebiträden och ett kvinnligt biträde å aktuariiekontoret, till bekostande av semester-
vikariat för de extra revisorerna, de extra räknebiträdena och det extra kvinnliga biträdet å aktuariiekontoret, till arvode åt en förste revisor m. m. samt till beredande av arvodesfyllnad enligt av mig föreslagna grunder åt vikarier för ordinarie eller extra ordinarie ledamöter och ordinarie eller extra ordinarie revisorer, å *extra stat* för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst

kronor 111,526.

Statistiska centralbyrån.

13. Avlöningsmedel.

Någon ändring i det ordinarie anslaget till avlöningsmedel för statistiska centralbyrån har icke av ämbetsverket ifrågasatts. Nämnda anslag torde emellertid böra höjas med *dels* det belopp, varmed i anledning av den vid fjolårets lagtima riksdag genomförda löneregleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare avlöningsstatens slutsumma ökats, tillhoppa 800 kronor, *dels ock*, i händelse av bifall till den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena, med det belopp, varmed i sådant fall, enligt de av mig förut i dag angivna grunder, avlönningarna till de hos statistiska centralbyrån anställda 39 kvinnliga biträdena skulle ökas, sammanlagt 15,600 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1920 höja det ordinarie	
anslaget till avlöningsmedel för statis-	
tiska centralbyrån, nu	kronor 136,200,
med	» 16,400
till	» 152,600.

14. Amanuenser, vikariatsersättningar och tillfälliga biträden, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 28,200.

15. Bibliotekets underhållande, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 2,000.

16. Arvoden åt personal vid valstatistik.

För upprättande i statistiska centralbyrån av statistik över riksdags- och landstingsmannaval hava förut på justitiedepartementets föredragning förskottsvis anvisats erforderliga medel, vilka därefter under andra huvudtiteln hos riksdagen anmälts till ersättande. I samband med de vid fjolårets lagtima riksdag vidtagna åtgärderna för förskottsväsandets avveckling beslöts emellertid på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning att, beträffande år 1918, för nu ifrågavarande ändamål

[17.]
Avlönings-
medel för
statistiska
centralbyrån.
(ordinarie
anslag.)

[18.]
Arvoden åt
personal vid
valstatistik.
(extra anslag.)

- [18.] upptaga ett särskilt anslag å den vid nämnda riksdag fastställda tilläggsstaten till riksstaten för år 1918. Anslaget, som beviljades under andra huvudtiteln, uppfördes med ett belopp av 7,000 kronor samt erhöll förslagsanslags natur.

För år 1919 anvisades däremot icke något anslag för ändamålet, enär, såvitt då kunde bedömas, varken riksdags- eller landstingsmannaval under sagda år skulle äga rum.

*Statistiska
centralbyrån.*

I skrivelse den 20 augusti 1918 har statistiska centralbyrån gjort framställning om anslag för här ifrågakvarande statistiska arbete i vad angår år 1920.

Efter erinran att under sistnämnda år skulle verkställas såväl val till riksdagens andra kammare som landstingsmannaval, anför statistiska centralbyrån i skrivelsen följande:

»Då statistiska centralbyråns anslag allt fortfarande äro beräknade utan hänsyn till kostnaderna för avlönande av den för valstatistiken erforderliga personalen, måste alltså för år 1920 medel för ändamålet beredas. Det skulle härvid visserligen kunna ifrågasättas att, i stället för anvisande av särskilt anslag, verkställa erforderlig höjning i ordinarie reservationsanslaget till amanuenser, vikariatsersättningar och tillfälliga biträden eller att på extra stat bevilja ett anslag till förstärkande av nyssnämnda anslag. Då likväl det synes mindre lämpligt att av berörda anslag bestrida arvode åt arbetsledaren, då vidare valstatistiken icke är en årligen återkommande statistik och då slutligen medelsbehovet ej kan med sådan tillförlitlighet beräknas, som måste erfordras, därest utgifterna skola kunna bestridas av ett reservationsanslag eller såsom 'förslagsanslag högst' beviljat förstärkningsanslag, torde lämpligast vara, att fortfarande särskilt anslag för ändamålet uppföres på riksstaten. Det bör givetvis, av nyss anført skäl, erhålla förslagsanslags natur och torde i likhet med centralbyråns övriga anslag böra uppföras under sjunde huvudtiteln. Dess benämning synes böra bliva: till arvoden för utarbetande av statistik över riksdags- och landstingsmannaval. Beträffande beloppet kan ledning hämtas från kostnaderna för andrakammarvalen 1917 och landstingsmannavalen innevarande år. De förra medförde en personalkostnad av 8,744 kronor 53 öre, varav under år 1917 5,927 kronor 21 öre och under år 1918 2,817 kronor 32 öre; de senare kunna beräknas komma att kosta omkring 6,200 kronor. I intetdera fallet äro utgifterna för krigstidstillägg härunder inbegripna. Enligt dessa siffror skulle utgifterna under 1920 kunna beräknas till omkring 12,100 kronor. Då emellertid kostnaderna för valstatistiken äro beroende av dels antalet i röstlängden upptagna personer, dels antalet i valet deltagande och båda dessa antal hava tendens till ökning, torde anslaget böra uppföras med ett belopp av 13,000 kronor. På 1921 års stat skulle sedermera behöva beviljas ytterligare 3,000 för avslutande av statistiken över riksdagsmannavalen.

Statistiska centralbyrån får alltså i underdånighet hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t i nåder föreslå nästkommande riksdag

att på extra stat för år 1920 under sjunde huvudtiteln, statistiska central-

byrån, bevilja ett förslagsanslag av 13,000 kronor till arvoden för utarbetande av statistik över riksdags- och landstingsmannaval.»

[18.]

Sedermera har statistiska centralbyrån i en den 18 december dagtecknad skrivelse anfört:

»Genom de av riksdagen under gårdagen beslutade ändringarna i kommunal-lagarna har frågan om valstatistikens utarbetande kommit i ett nytt läge. De landstingsmannaval, som enligt gällande bestämmelser skulle äga rum år 1920, komma icke till stånd, på grund varav det för år 1920 erforderliga anslaget till utarbetande av valstatistik kan minskas till 6,500 kronor eller med hälften. Där- emot skola under nästkommande år landstingsmannaval verkställas för hela riket, vadan anslag för utarbetande av statistik över nämnda val behöver uppföras på tilläggsstat för år 1919. Med hänsyn därtill, att å ena sidan valen nu skola avse hela riket och antalet röstande givetvis kommer att betydligt ökas samt å andra sidan genom den graderade röstskalans bortfallande bearbetningsarbetet blir väsent- ligen förenklat, torde anslaget lämpligen kunna uppföras med förslagsvis 8,000 kronor. Då det synes centralbyrån sannolikt, att ifrågavarande anslag kommer att behöva anlitas även för utarbetande av statistik över stads-, kommunal- och muni- cipalfullmäktigvalen, samt möjligheten ej är utesluten, att jämväl val till riksdagen kunna komma att äga rum under år 1919, i vilket fall anslaget måste anlitas för utarbetande av statistik över dessa val, synes lämpligt, att anslaget betecknas såsom avseende arvoden för utarbetande av valstatistik, utan begränsning till visst slags val. Samma beteckning synes böra användas jämväl för anslaget på 1920 års stat.

På grund av vad sålunda anförts får statistiska centralbyrån, med åter- kallande av sin i underdånig skrivelse den 20 augusti 1918 gjorda framställning, i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nåder föreslå nästkom- mande riksdag

att under sjunde huvudtiteln, statistiska centralbyrån, bevilja till utarbe- tande av valstatistik dels på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag av 8,000 kronor, dels på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag av 6,500 kronor.»

Efter samråd med chefen för justitiedepartementet har jag, lika med statistiska centralbyrån, funnit lämpligast, att anslag för utarbetande av valstatistiken uppföres under sjunde huvudtiteln. Departementis-
chefen.

Ej heller i övrigt har jag något att erinra emot vad av statistiska centralbyrån anförts. Till frågan om de medel, som erfordras för ifråga- varande ändamål under innevarande år, torde jag få återkomma senare under dagen.

Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvoden åt personal vid valstatistik å
extra stat för år 1920 bevilja ett för-
slagsanslag av kronor 6,500.

Byggnadsstyrelsen m. m.

17. Byggnadsstyrelsen.

[19.]
Byggnads-
styrelsen.
(ordinarie
anslag.)

Någon ändring i det ordinarie anslaget till byggnadsstyrelsen har icke av ämbetsverket ifrågasatts. Nämnade anslag torde emellertid böra höjas med *dels* det belopp, varmed i anledning av den vid fjolårets lagtima riksdag genomförda löneregleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare avlöningsstatens slutsumma ökats, tillhopa 800 kronor, *dels ock*, i händelse av bifall till den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena, med det belopp, varmed i sådant fall, enligt de av mig förut i dag angivna grunder, avlöningarna till de hos byggnadsstyrelsen anställda 4 kvinnliga biträdena skulle ökas, sammanlagt 1,600 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1920 höja det <i>ordinarie</i>	
anslaget till byggnadsstyrelsen, nu ... kronor	157,200,
med	» 2,400
till	» 159,600.

18. Förstärkning av byggnadsstyrelsens arbetskrafter.

[20.]
Förstärkning
av byggnads-
styrelsens
arbetskrafter.
(extra anslag.)

I skrivelse den 30 september 1918 har byggnadsstyrelsen gjort framställning om rätt väsentliga förstärkningar av sina arbetskrafter och i sådant avseende anfört följande:

»Endast nio månader hava förflutit sedan byggnadsstyrelsen, det ombildade överintendentsämbetet, började sin verksamhet. Det skulle kunna förefalla, som om denna tidrymd vore väl kort för att å därunder vunnen erfarenhet kunna grunda ett omdöme om den styrelsen givna organisationen och huruvida denna fullt motsvarat omfattningen av de styrelsen tillkommande uppgifterna. Denna känsla är icke heller främmande för styrelsen. Då emellertid styrelsen i trots härav nu går att hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om anvisande av medel till anställande av vissa ytterligare arbetskrafter, sker detta under trycket av en trängande nödvändighet, som förbjuder styrelsen att, såsom måhända varit önskligt, i detta avseende avvakta åtminstone utgången av det första verksamhetsåret.

Under den tid byggnadsstyrelsen varit i verksamhet, har nämligen med all tydlighet visat sig, att en ökning av styrelsens arbetskrafter måste äga rum, för

såvitt de styrelsen givna arbetsuppgifterna skola kunna på fullt nöjaktigt sätt fullgöras. Till följd av arten av dessa styrelsens uppgifter torde som en av huvudbetingelserna för ett ändamålsenligt och fruktbringande bedrivande av styrelsens verksamhet kunna angivas snabbhet i expeditionen.

Icke minst gör sig denna fordran gällande vad beträffar de ärenden, som tillkomma *byggnadsbyrån*. Skyndsamhet kräves vid utförandet av snart sagt varje av denna byrås olika uppgifter i vad dessa bero på de båda å byrån anställda assistenternas arbete, det vill säga vid organiserandet av byggnadsföretag, som skola av styrelsen utföras, vid uppgörelser med arkitekter, byggnadschefer och kontrollanter, vid granskning av entreprenadhandlingar (ritningar, beskrivningar, kontrakt), vid träffande av uppgörelser med entreprenörer och leverantörer för avslutande av kontrakt, vid räkningsgranskningar rörande under uppförande varande byggnader eller med andra ord vid handläggandet av alla de vid ett byggnadsarbets igångsättande och utförande förekommande detaljärenden. Man torde överhuvud taget kunna med fog påstå, att brister i omnämnda avseenden kunna hava direkt oförmanligt inflytande på förevarande med statens byggnadsföretag sammanhängande kostnadsfrågor. Det har därför visat sig för ett rationellt skötande av denna byrås åligganden av behovet påkallat, att byråns personal förstärkes. Styrelsen har tänkt sig, att denna förstärkning lämpligen borde ske genom anställande av biträden till de båda assistenterna. Åt dessa biträden, beträffande vilka borde såsom kompetensfordran uppställas genomgången teknisk skola, skulle sålunda överlämnas allt mindre kvalificerat, mer eller mindre mekaniskt arbete, såsom siffergranskningar, kontrollräkningar och kontrollmätningar och dylikt, så att assistenterna kunna befrias från allt dylikt synnerligen tidsödande arbete.

De ordinarie assistenterna skulle på detta sätt jämväl vinna tid övrig för utförande av åtskilligt arbete, som för närvarande i mer eller mindre grad måste åsidosättas, såsom biträdande vid utarbetande av 'allmänna bestämmelser' i fråga om organisering av statens byggnadsföretag, kontraktsbestämmelser, arbetsberäkningar, materialier, arbete och kontrollen över utförandet av husbyggnadsarbeten m. m., undersökningar och provningar av materialier och konstruktioner, ordnande och vidmakthållande av en typsamling av byggnadsmaterialier m. m.

För vartdera av de båda sålunda föreslagna assistentbiträdena har byggnadsstyrelsen tänkt sig ett årligt arvode av 3,000 kronor.

Byggnadsbyråns utredningsavdelning handhaver den till byggnadsstyrelsens åliggande hörande byggnadsstatistiken. Enligt sakkunniga för omorganisation av överintendentsämbetet, vilka i sitt till Eders Kungl. Maj:t avgivna betänkande livligt framhållit den stora betydelsen av denna statistik, borde densamma till en början innefatta två huvudavdelningar, nämligen en för de uppgifter, som avsåge ernäendet av planmässighet, såväl i statsfinansiellt som byggnadsekonomiskt avseende, vid statens byggnadsverksamhet, och en för de uppgifter, som avsåge ett rationellt tillgodogörande av erfarenheter och iakttagelser, som gjordes vid statens byggen.

Den senare avdelningen, den 'tekniska statistiken', avser huvudsakligen olika materials och arbetens prislägen, olika slag av byggnaders byggnadskostnad med hänsyn till kubikmassa, kvadratytta, eldstäder, användbarhet m. m., samt dagsverken och arbetsförhållanden. Detta statistiska arbete avser, bland annat, att ligga till grund för den upplysningsverksamhet, som enligt § 4 i styrelsens instruktion åligger styrelsen, och kommer att bliva av särdeles stor omfattning och mycket tidskrä-

[20.] vande, då det bör även avse redan uppförda byggnader samt uppställas så, att myndigheter och allmänheten kunna få besvarade ständigt förekommande frågor av dylikt slag av genomgripande betydelse för planläggandet av nya byggnadsföretag.

Det har visat sig, att varken statistikern, vars tid helt upptages av insamlandet, ordnandet och bearbetandet av det till ovannämnda första huvudavdelning hörande statistiska materialet, eller någon annan av byggnadsbyråns tjänstemän kan få tid övrig för detta arbete.

Den 'tekniska statistikern' skulle alltså biträda med infordrandet och ordnandet av statistiska uppgifter rörande nybyggnader och statens hela pågående husbyggnadsverksamhet samt utarbetandet av de förslag, som härav kunna föranledas, ävensom insamlande och ordnande av uppgifter rörande av andra myndigheter eller enskilda gjorda prov, undersökningar och erfarenheter beträffande materialier och konstruktioner samt uppgifter å å-pris på alla byggnadsmaterialier och arbeten från olika delar av landet. Den tjänsteman, som skulle handhava detta arbete, lär ej få tid övrig till annan sysselsättning på byrån.

Då styrelsen nu nödgas väcka förslag om anvisande av medel för anställande av en dylik arbetskraft, tillåter sig styrelsen erinra därom, att av ovannämnda sakkunniga beträffande byggnadsbyråns utredningsavdelnings verksamhet framhållits, att densamma vore i det stora hela ny för det dåvarande överintendentsämbetet och kunde i anseende till det arbete, den komme att kräva, ej säkert bedömas. Att den komme att lämna full sysselsättning för åtminstone två personer syntes emellertid med visshet kunna antagas.

För denna nye tjänsteman, som bör benämnas assistent och i avlöningsavseende jämnställas med styrelsens statistiker, bör alltså beräknas ett årligt arvode av 4,000 kronor.

Slutligen har det för byggnadsbyråns utredningsavdelning, som ju är att betrakta såsom ett ritkontor, visat sig oundgängligen erforderligt att därstädes anställa en person för biträde med utförande av ritningar för de avdelningen åvilande utredningsarbetena. Det har nämligen visat sig ogörligt för intendenten å avdelningen att själv medhinna att utföra allt ritningsarbete.

För detta biträde, som bör äga arkitektutbildning, torde såsom för ovannämnde assistent få beräknas ett årligt arvode av 4,000 kronor.

Den å *intendentsbyrån* anställde intendentens för kronans hus i huvudstaden huvudsakliga arbetsuppgifter kunna ungefärligen sammanfattas sålunda: att förrätta alla å dessa hus förekommande besiktningar; att leda alla underhålls-, ändrings- och ombyggnadsarbeten vid desamma; att upprätta erforderliga kontraktshandlingar; att granska sådana handlingar, som avgivas av experter; att ansvara för arbetenas ekonomiska skötsel och förhandla med entreprenörer av alla slag; att attestera räkningar; att svara för att med verkligheten överensstämmande liggareritningar finnas; att avgiva årsberättelse över de ordinarie arbetena; att förbereda och utreda alla till avdelningen hörande ärenden: samt att avgiva yttranden i till honom remitterade frågor.

Denna arbetsbörda har under den gångna tiden visat betydande ökning och har också redan en del av arbetet måst överskjutas på den till intendentens biträde stående tredje ordinarie assistenten inom styrelsen. Assistenten har att på arbetsplatserna leda och kontrollera pågående arbeten, biträda vid verkställandet av ut-

redningar rörande ifrågasatta ändrings- och reparationsarbeten, granska hantverksmästarnas rapporter med dagsverkslistor angående utförda arbeten, granska och kontrollräkna räkningar samt biträda vid besiktningar. Assistentens arbete, i och för sig krävande nog, har alltså väsentligt utökats genom överflyttande till denne av åtskilliga göromål, som det visat sig omöjligt för intendenten att medhinna.

Kronans under styrelsens vård stående egendomar i Stockholm hava under senaste tiden ökat betydligt i antal. Styrelsen tillåter sig sålunda erinra därom att under styrelsens vård ställts tekniska högskolans nybyggda stora komplex vid Valhallavägen, de för pensionsstyrelsen inköpta egendomarna nr 5 och 7 Engelbrektsgatan, det nyligen inköpta huset nr 4 vid Storkyrkobrinken, ävensom atelierbyggnadsaktiebolagets för kronan inlösta byggnad vid Hamngatan, varjämte torde vara att emotse de nyligen, under förutsättning av riksdagens samtycke, inköpta skandinaviska kreditaktiebolagets hus vid Storkyrkobrinken samt egendomen Rosenbad. Det behöver ju inte särskilt framhållas, att varje ytterligare egendom, som tillföres byggnadsstyrelsen, samtidigt ökar intendentsbyråns arbetsbörda.

För att nöjaktigt kunna fullgöra nu ifrågavarande uppgifter — vårdandet av de styrelsen underställda statsegendomarna i huvudstaden — finner styrelsen det nödvändigt, att ytterligare en assistent med teknisk utbildning ställes till styrelsens förfogande, som alltså bör komma i åtnjutande av samma arvode, som de tre nuvarande assistenterna. 4,000 kronor.

Det alltjämt växande behovet av lokaler för statens verk och myndigheter har särskilt i Stockholm ingalunda motsvarats av tillgång till dylika inom kronan tillhöriga fastigheter. Följden härav har blivit att tjänstelokaler måst förhyras i fastigheter, tillhörande enskilda ägare, och har dylik förhyrning på senaste åren tagit en högst avsevärd omfattning. Ärendena angående dessa hyresfrågor tillhöra intendentsbyråns arbetsområde. De kräva i regel vart och ett för sig ett särdeles tidsödande arbete. Den, som har att handlägga ett dylikt ärende, skall sålunda skaffa sig kännedom om hyreslediga våningar samt genom studerande av planritningar och genom besök i fastigheten skaffa sig kunskap om lokalernas användbarhet för de olika ändamålen. Härtill komma givetvis konferenser med hyresvärdar och de myndigheter, för vilka våningarna avses. För närvarande tillkomma ofta besvärliga underhandlingar med hyresnämnder om hyresbeloppens storlek, ersättningar för värme med mera. Slutligen är att framhålla, att frågor rörande förhyrande av lokaler i regel fordra ett snabbt avgörande.

Dylika ärenden hava kommit att intaga en så framträdande plats bland byråns många arbetsuppgifter, att krav alltmer framträtt på nödvändigheten att för utredningen av desamma anlita såsom extra biträde på området särskilt förfaren person, som för att kunna bedöma plananordningar och dylikt gärna bör äga arkitektutbildning.

Den för intendentsbyrån avsedda andelen, 8,000 kronor, av det å styrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar samt arvoden åt arkitekter utom stat och extra biträden med mera är för närvarande så använt, att 3,000 kronor utgå till avlöning åt en kontrollmätare och 2,000 kronor till den tekniska inspektören för de kungl. teaternas maskinella anordningar. Återstoden, 3,000 kronor, användes till betalning av de för byrån behövliga extra biträden i egentlig mening, nämligen dels specialister för uppgörande eller granskning av förslag till samt kontrollering av utförandet av värme- och ventilationsanordningar, vatten-, avlopps-

[20.] gas- och elektriska ledningar, hissar och dylikt och dels skriv- och ritbiträden. Då dessa medel emellertid helt torde komma att tagas i anspråk för nämnda ändamål, är en ökning av desamma med ett belopp av 3,000 kronor erforderlig för att vid behov kunna ersätta sakkunnigt biträde för utredningsarbeten i hyresärenden.

Beträffande de *stadsplanebyrån* tillkommande ärendena avsågs vid överintendentsämbetets omorganisation, enligt vad de sakkunniga med styrka framhållit, att ernå, att dessa ärendens behandling bleve dels mera noggrann och djupgående och dels snabbare.

Å byrån finnes en ordinarie personal om två personer, byråchefen och intendenten. Otillräckligheten av denna av såväl överintendentsämbetet som ovan nämnda sakkunniga föreslagna personal framhölls redan år 1915 vid omorganisationsförslaget behandling i överintendentsämbetet av dåvarande extra föredraganden av stadsplaneärenden. Behov av extra hjälp i det dagliga arbetet har också omedelbart gjort sig gällande, och har för detta ändamål tagits i anspråk den för byrån av styrelsen beräknade andelen, omkring 5,000 kronor, av det å styrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar med mera med den påföljd, att föga därav blivit övrigt till bekostande av rit- och kopieringsarbeten för byråns räkning. Att extra hjälp blivit nödvändig är beroende på stadsplanebyråns arbetsätt och den tidsutdräkt detta medför. Den granskning av kartor och handlingar, som åligger byrån såväl ur formell synpunkt som med hänsyn till rent tekniska, trafiktekniska, hygieniska, sociala, ekonomiska och estetiska fordringar, och som i Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen rörande överintendentsämbetets omorganisation angivits, skall jämväl, där vid sådan granskning felaktigheter yppa sig, vilket oftast är fallet, åtföljas av anvisning rörande sättet för deras afhjälpande. Förutom de tidskrävande konferenser, som i detta avseende äga rum, och som icke sällan för mera invecklade ärenden taga 2 à 3 dagar i anspråk, måste ofta ritningsförslag uppgöras till åskådliggörande av den gjorda kritiken. Detta är så mycket nödvändigare, som ofta stadsplaneförslagen uppgöras av personer, som sakna för sådana uppgifter erforderliga kunskaper.

Särskilt är detta fallet beträffande avlägset belägna orter, som hava svårigheter att för dylikt ändamål erhålla kunnig hjälp.

Utförandet av detta arbete, som hittills endast kunnat ske i begränsad utsträckning, måste kräva såväl tillräcklig hjälp som kunnig hjälp. Endast om tillgången härtill motsvarar de stora behov, som föreligga, kan stadsplanebyrån uppfylla de krav, som böra ställas på densamma, att icke blott utöva en kritiserande utan även hjälpande verksamhet. För vinnande av detta mål erfordras emellertid, att ytterligare medel ställas till byråns förfogande. Då styrelsens anslag till vikariatsersättningar m. m, icke härtill lämnar tillgång, nödgas styrelsen, med den vikt styrelsen fäster vid denna del av sin verksamhet, vilken, efter vad styrelsen har anledning förutsätta, jämväl lär med intresse omfattas inom riksdagen, härmed hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet hemställa om anvisande för detta ändamål av extra anslag, vilket efter inom styrelsen gjord beräkning icke torde kunna sättas lägre än 5,000 kronor.

För att kunna nöjaktigt fullgöra de arbeten, som byråns ordinarie personal icke kunnat medhinna, har byrån såsom ovan nämnts, under året anlitat tillfälligt biträde av arkitekter, vilkas ersättning utgått av den för byrån beräknade andelen av styrelsens vikariatsanslag. Byrån har emellertid ett bestämt behov att

kunna förfoga över ett fast anställt biträde, en assistent med arkitektutbildning. Denne skulle i huvudsak åligga att föra de erforderliga registren och föredragningslistorna, ombesörja den för alla utredningar erforderliga korrespondensen för infordrande av behövliga kartmaterial med mera samt vidtaga förberedande granskningar av ärendena ävensom hava vård om det till byrån hörande arkivet, bestående av kartor, byggnadsordningar, särskilda byggnadsbestämmelser och dylikt.

Häri genom skulle en del av byråns andel av vikariatsanslaget, som nu nästan helt utgår till ersättande av extra biträden, kunna användas till utförande av det arbete, som erfordras i samband med uppläggande av byråns kartarkiv och för vilket ändamål tillräckliga medel för närvarande icke stå till förfogande.

Styrelsen får alltså i underdånighet anhålla om anvisande av medel till anställande för stadsplanebyråns räkning av en assistent med ett årligt arvode av 4,000 kronor.

A styrelsens stat finnas uppförda två kvinnliga biträden av första graden. Av dessa är det ena placerat till tjänstgöring å administrativa byrån, där det utslutande är sysselsatt med renskrivning av styrelsens avgående expedition, under det att det andra är avsett för byggnadsbyrån. Det har emellertid visat sig omöjligt för dessa båda att medhinna all den renskrivning, som erfordras, varför styrelsen titt och ofta har nödgats anlita renskrivningsbyråer, vilket givetvis i längden ställer sig särdeles kostsamt. Styrelsen kan därför icke underlåta att härmed begära anvisande av medel för anställande av ytterligare ett kvinnligt skrivbiträde med en avlöning av 1,200 kronor.

På grund av vad sålunda här ovan anförts får byggnadsstyrelsen, som icke anser sig böra efter ännu icke ett års verksamhet väcka förslag om förändring av den för styrelsen gällande stat, häri genom i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till 1919 års riksdag avlåta nådig proposition om anvisande till förstärkning av byggnadsstyrelsens arbetskrafter med mera av *dels* å tilläggsstat för år 1919 ett extra anslag å tillhoppa 15,600 kronor för anställande från och med den 1 juli 1919 till årets slut av

3 assistenter	6,000
2 assistentbiträden	3,000
1 ritare	2,000
1 kvinnligt biträde	600
ävensom till ersättning under nämnda tid åt sakkunnigt biträde i förhyrningsfrågor	1,500
samt till förstärkning, avsedd för stadsplanebyrån, av det i styrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar med mera	2,500

dels ock å 1920 års stat ett extra anslag å tillhoppa 31,200 kronor likaledes för anställande av

3 assistenter	12,000
2 assistentbiträden	6,000

[20.]	1 ritare	4,000
	1 kvinnligt biträde	1,200
	ävensom till ersättning åt sakkunnigt biträde i förhyrningsfrågor	3,000
	samt till förstärkning, avsedd för stadsplanebyrån, av det i styrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar med mera	5,000»

*Departements-
chefen.*

Av vad byggnadsstyrelsen sålunda anfört och jag i övrigt inhämtat i ämnet har jag blivit övertygad om, att för ämbetsverket föreligger verkligt behov av rätt så avsevärda arbetskrafter utöver dem, styrelsen under nuvarande förhållanden kan disponera.

Inför en åtgärd att nu tillföra ämbetsverket ökad personal måste man emellertid, i betraktande av att verket, efter en genomgripande omorganisation, arbetat under sina nya former endast från nästlidna års början, helt naturligt ställa sig synnerligen tveksam.

Då jag, såsom jag nyss anförde, blivit övertygad om, att behov av ytterligare arbetskrafter föreligger hos styrelsen, har jag likväl ej kunnat annat än i huvudsak biträda styrelsens äskanden.

Med hänsyn till att den erfarenhet, som står till buds för ett tillförlitligt bedömande av personalbehovet, i varje fall är synnerligen ringa, har jag dock ej ansett mig kunna lämna något stöd åt den uppfattning om de behövliga arbetskrafternas speciella arter och uppgifter m. m., som fått uttryck i byggnadsstyrelsens skrivelse. De medel, som däri begärts, hava nämligen till allra största delen beräknats för nya befattningar med tämligen bestämt avgränsade verksamhetsområden. Fastmer har jag fått det intrycket, att vad styrelsen åtminstone för närvarande i främsta rummet behöver är att i allmänhet vid förekommande behov kunna tillföras arbetsbiträde, som låter sig lämpas efter de varjehanda uppgifter, styrelsen får att utföra.

Denna uppfattning tyckes mig också i själva verket stå i ganska god överensstämmelse med den på grundlig utredning fotade mening, som fått sitt uttryck i byggnadsstyrelsens organisation så vitt angår dess biträdande arbetskrafter.

Denna innebar, att till styrelsens förfogande ställdes, utom ett antal fast anställda befattningshavare, medel till rätt avsevärt belopp för anlåtande av särskilda biträden vid utförande av göromål, som ej medhunnas av befattningshavarna eller av annan orsak ej kunde av dem utföras.

Berörda medel ingå i det å styrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar samt arvoden åt arkitekter utom stat och extra biträden m. m. å 36,800 kronor, varav omkring 4,200 kronor beräknats

för vikariatsersättningar och alltså omkring 32,600 kronor för gottgörelser till nyssberörda arbetskrafter av mera tillfällig natur. [20.]

Till grund för beräkningen av anslaget på sin tid lågo förhållandena före kriget och, i viss mån, under de första krigsåren. I alla händelser kunde då ej tagas hänsyn till det starka fall av penningvärdet, som ägt rum under de sista åren. Det räknades givetvis därför vid anslagets tillkomst med en vida större effektivitet hos detsamma än det nu, sådana förhållandena utvecklats sig, har erhållit.

Den nuvarande otillräckligheten av ifrågavarande anslag torde därför böra få anses såsom den egentliga orsaken till byggnadsstyrelsens nu föreliggande anslagsbehov. Med hänsyn härtill finner jag den rätta formen för ämbetsverkets bispringande vara en förstärkning av anslaget till vikariatsersättningar samt arvoden åt arkitekter utom stat och extra biträden m. m.

Förstärkningen synes mig i betraktande av den inträdda prisstegringen och vad byggnadsstyrelsen i ärendet anfört ej böra bestämmas till mindre belopp än 30,000 kronor.

Då behovet av ökade medel för ifrågavarande ändamål uppenbarligen föreligger redan nu, torde anslagsförstärkningen böra medgivnas redan från och med senare hälften av innevarande år.

I sistnämnda avseende kommer jag att i annat sammanhang göra framställning i syfte, att 15,000 kronor måtte för ändamålet anvisas å tilläggsstat för år 1919.

I detta sammanhang får jag endast, med åberopande av vad ovan anförts, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till förstärkning av det å byggnadsstyrelsens stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar samt arvoden åt arkitekter utom stat och extra biträden m. m. på extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 30,000.

19. Utförande av mätningar och andra undersökningar av i kulturhistoriskt avseende märkliga byggnader i allmänhet, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 3,000.

20. Förhyrande av lokal för två av byggnadsstyrelsens byråer m. m.

[21.]
Förhyrande
av lokal för
två av bygg-
nadsstyrel-
sens byråer
m. m.
(extra anslag.)

I anledning av förslag av Kungl. Maj:t (proposition nr 307) anvisade 1917 år riksdag (skrivelse nr 316) för beredande av lokal för byggnadsstyrelsen samt för anställande av en extra vaktmästare hos ämbetsverket å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, å 9,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1917 disponera erforderlig del av beloppet.

Genom beslut den 28 september 1917 godkände Kungl. Maj:t ett av överintendentsämbetet träffat avtal, varigenom i huset nr 18 vid Klara södra kyrkogata för en årshyra av 6,000 kronor förhyrts från den 1 oktober 1917 till den 1 oktober 1918 med förlängningsrätt till den 1 oktober 1922 en lägenhet om 12 rum, tambur m. m., avsedd att inrymma två av byggnadsstyrelsens byråer. I enlighet med överintendentsämbetets hemställan medgav Kungl. Maj:t samtidigt, att av ovannämnda förslagsanslag ett belopp av 7,500 kronor finge användas till hyra för oförmälda lokal för tiden från den 1 oktober 1917 till 1918 års slut.

I den till 1918 års lagtima riksdag den 14 januari samma år avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat för år 1919 anvisa för beredande av lokal för två av styrelsens byråer samt för anställande av två extra vaktmästare hos styrelsen m. m. ett förslagsanslag, högst, å 9,200 kronor. Enligt vad föredragande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet över finansärenden sistnämnda dag utvisar, var det begärda anslaget avsett att användas på följande sätt:

till hyra för ett år enligt avslutat kontrakt.....	kronor 6,000
» avlöning åt två extra vaktmästare à 1,200 kronor till var- dera.....	» 2,400
» stockholmstelefonavgift	» 80
» oförutsedda inredningsarbeten m. m.	» 720
summa kronor 9,200.	

I skrivelse den 22 juni 1918 angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 sjunde huvudtitel tillkännagav riksdagen under punkt 13, att riksdagen, som ansett, att två vaktmästarebefattningar icke vore erforderliga å byggnadsstyrelsens ifrågavarande byråer

utan att, därest det skulle visa sig, att en vaktmästare icke medhunnit samtliga vaktmästarsysslor å byråerna, biträde av en springgosse för budskickningar och dylika göromål vore tillfyllest, med hänsyn härtill nedsatt det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till 8,500 kronor, vilket belopp riksdagen sålunda såsom förslagsanslag, högst, anvisat för beredande av lokal för två av byggnadsstyrelsens byråer samt för extra vaktmästarbiträde hos styrelsen m. m.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 juli 1918 anbefallt byggnadsstyrelsen att avgiva förslag i fråga om användningen av det sålunda beviljade anslaget och efter det styrelsen i skrivelse den 27 augusti samma år inkommit med sådant förslag, har Kungl. Maj:t enligt beslut den 26 september 1918 medgivit, att omförmälda förslagsanslag, som skulle stå till byggnadsstyrelsens förfogande, finge användas sålunda:

till hyra under år 1919 av lokal för byggnadsbyrån och kulturhistoriska byrån	kronor 6,000
» avlöning åt en extra vaktmästare	» 1,200
» avlöning åt en springgosse	» 500
» avgift för en stockholmstelefon	» 80
» oförutsedda inredningsarbeten m. m.	» 720
summa kronor 8,500.	

Emellertid hade byggnadsstyrelsen i skrivelse den 11 april 1918 gjort framställning om anvisande av medel till förhyrande av ytterligare lokaler åt styrelsen.

I sistnämnda skrivelse redogjorde styrelsen till en början för fördelningen av styrelsens lokaler mellan de olika avdelningarna. I det s. k. Preisiska huset, nr 36 vid Drottninggatan, inrymdes generaldirektörens ämbetsrum och sessionssalen jämte intendents- och stadsplänebyråerna samt administrativa byrån. I den förhyrda lokalen vore kulturhistoriska och byggnadsbyråerna förlagda.

Efter att vidare hava erinrat, att byggnadsstyrelsen vid efterforskande av lokal för den del av byggnadsstyrelsen, som icke kunde rymmas i Preisiska huset, givetvis varit bunden i sitt val av nödvändigheten, att lokalen vore belägen i närheten av sistnämnda hus, samt att den ur denna synpunkt enda lämpliga lokal, som stått att finna, varit den, som sedermera förhyrts i huset nr 18 vid Klara södra kyrkogata, anförde styrelsen följande.

Den korta tid, som byggnadsstyrelsen ännu verkat, hade varit tillräcklig för att konstatera, att de av kulturhistoriska och byggnadsbyråerna använda lokalerna icke fyllde måttet för fullt ändamålsenliga

[21.] tjänstelokaler. Frånsett att rummen icke vore för detta ändamål tjänligt grupperade, hade den tid, som gått sedan de tagits i bruk, ådagalagt, att de erbjöde ett alltför trångt utrymme.

För att förklara varför detta icke förutsetts, då lokalerna valts, framhöll styrelsen, dels att denna lägenhet, såsom nämnt, varit den enda till läget lämpliga, som stått till buds, dels ock att, innan det omorganiserade och betydligt utvidgade verket trätt i funktion, det givetvis måst erbjuda vanskligheter att rätt bedöma det verkliga lokalbehovet, vartill kommit en förklarlig benägenhet att iakttaga den största möjliga sparsamhet.

Härefter anförde styrelsen: Särskilt beträffande den på två avdelningar arbetande byggnadsbyrån hade behovet av ökat utrymme gjort sig starkt gällande. För byråns utredningsavdelning hade sålunda uppstått ett oavvisligt behov av större utrymme för det statistiska ritningsmaterialet ävensom utrymme för detsammars bearbetande, varjämte det visat sig nödvändigt att åt intendenten å denna avdelning anställa ett ritbiträde, åt vilket borde kunna anvisas stadigvarande arbetsplats. Byggnadsavdelningens intendent och båda byggnadstekniska assistenter disponerade för det dåvarande tillhoppa två rum om respektive 20 $\frac{1}{2}$ och 26 $\frac{1}{2}$ kvm. golvyta. Med hänsyn därtill att dessa tjänstemän för fullgörande av sina uppdrag behövde icke blott utrymme för skrivbord, skåp för handlingar och skåp för stora ritningar utan även golvutrymme för stora ritbord för utbredande av under granskning eller utförande varande ritningar, vore det åt dem tillmätta utrymmet alldeles för knappt. Ingen plats funnes för uppställande och ordnande av den typsamling av förekommande byggnadsmaterial, varom byggnadsstyrelsens instruktion av den 31 december 1917, § 2, lämnade föreskrift. Det vore för byggnadsbyråns arbete synnerligen angeläget att erhålla nödigt utrymme för en dylik samling av prover, modeller m. m. Slutligen kunde byråns ritningsarkiv beräknas inom kort hava nått en sådan omfattning, att ett särskilt rum härför behövdes.

Beträffande vidare den kulturhistoriska byrån framhöll styrelsen, att av de rum, densamma disponerade, särskilt arkivrummet med en golvyta av 8 $\frac{1}{2}$ kvm. vore alldeles för litet för byråns behov samt att detsamma icke ens hade kunnat rymma alla förefintliga ritningsskåp. Därjämte hade rummets fönster måst täckas med skåp, vilket nödvändiggjorde ständig elektrisk belysning. Tillika saknades möjlighet att i arkivrummet vid behov utlägga framtagna ritningar för granskning. Delar av byggnadsstyrelsens bibliotek hade måst överflyttas till ifrågavarande lokaler, men härför saknades lämplig plats.

Ett stort behov hade även gjort sig gällande att erhålla ett rum för sammanträden och överläggningar i förefallande byggnadsfrågor ävensom för styrelsens tjänstgörande arkitekter samt forskare och andra besökande att hava tillgång till ett studierum med rymliga ritbord och gott ljus.

I samband härmed framhöll styrelsen, att styrelsen i stort sett hade behov av stora rum, icke minst till följd av styrelsens ständiga sysslande med ritningar och stadsplanekartor av ofta särdeles vidlyftiga format, vilket nödvändiggjorde stora bord för desammas studerande och stora skåp för deras förvaring.

Efter den sålunda lämnade utredningen angående behovet av ökat utrymme meddelade byggnadsstyrelsen, att tillfälle nu yppats att i samma våning i huset nr 18 Klara södra kyrkogata, där de redan disponerade lokalerna vore belägna, förhyra ytterligare utrymmen om sammanlagt 10 rum och 2 kök.

Av de lokaler, som styrelsen sålunda föreslog till förhyrning, förklarade sig styrelsen åtminstone till en början möjligen kunna avstå ett eller två rum, vilka i så fall skulle kunna användas till kommittélokal eller liknande ändamål. Dessa båda rum finge emellertid icke undantagas vid förhyrningen, och då styrelsens lokalbehov icke kunde tillfredsställas genom förhyrande av endast den ena av de båda lägenheter, av vilka ifrågavarande lokaler bestode, hade ingen annan utväg för styrelsen stått öppen än att föreslå förhyrande av lokalerna i deras helhet.

Byggnadsstyrelsen anförde vidare, att de av ifrågavarande lokaler, som sålunda avsåges för styrelsens eget behov, vore avsedda att fördelas mellan byggnadsbyrån och kulturhistoriska byrån. Till de båda byråernas dåvarande golvyta om 196.73 kvm. skulle härigenom vinnas ytterligare 155.11 kvm. De antydda önskemålen om utrymmen för olika ändamål skulle kunna tillgodoses och byråerna erhålla, om icke i alla avseenden fullt ändamålsenliga tjänstelokaler, så dock ett för närvarande behov tillräckligt utrymme.

Slutligen meddelade styrelsen, att för lägenheterna begärdes en årlig hyra av 5,000 kronor samt att desamma kunde få förhyras från den 1 oktober 1918, men att utsikt förefunnes för styrelsen att redan före nämnda tidpunkt få tillträda lägenheterna genom övertagande av dåvarande innehavares kontrakt mot erläggande av ett mot den återstående delen av kontraktstiden svarande hyresbelopp.

Med stöd av det sålunda anförda anhöll byggnadsstyrelsen dels om bemyndigande att för styrelsens räkning förhyra ifrågavarande lägenheter för en tid av ett år, räknat från den 1 oktober 1918, med

[21.] förlängningsrätt till den 1 oktober 1922 samt med rätt för styrelsen att redan före den 1 oktober 1918 tillträda lokalerna, dels ock om anvisande av medel till hyresbeloppets gäldande.

Då jag den 30 april 1918 för Kungl. Maj:t föredrog den framställning från byggnadsstyrelsen, för vilken jag nu redogjort, anförde jag till statsrådsprotokollet, att det visserligen å ena sidan kunde sägas, att byggnadsstyrelsen bort tidigare hava hos Kungl. Maj:t anmält sitt behov av ökat lokalutrymme, så att framställning kunnat göras till riksdagen om anvisande av erforderliga medel till förhyrningen, men att det å andra sidan vore särdeles angeläget, att staten begagnade sig av tillfället att försäkra sig om dispositionsrätten över de till förhyrning föreslagna lokalerna. Med bifall till vad jag i överensstämmelse med min sålunda uttalade uppfattning ansåg mig böra hemställa, bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen ej mindre att träffa avtal om förhyrande å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar samt tillsvidare för byggnadsstyrelsens räkning av förenämnda tio rum och två kök från den 1 oktober 1918 eller den tidigare tidpunkt, då lokalerna kunde få av styrelsen tillträdas, till den 1 oktober 1919 med förlängningsrätt för kronan till den 1 oktober 1922 för en hyresavgift av 5,000 kronor för år räknat, än även att av det under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. bestrida den för tiden intill den 1 oktober 1919 belöpande hyreskostnaden.

I skrivelse den 30 september 1918 har nu byggnadsstyrelsen hemställt om anvisande av medel till gäldande av hyresersättning till utgången av år 1920 för såväl den sedan oktober månad 1917 förhyrda lägenheten som ock de i Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut den 30 april 1918 avsedda lokalerna, vilka, enligt vad styrelsen i samma skrivelse meddelat, förhyrts från den 1 i sistnämnda månad.

Styrelsen har därvid anført, att styrelsen visserligen hade för avsikt att inom kort i annat sammanhang hos Kungl. Maj:t göra framställning om anslag till beredande av förbättrade lokaler för styrelsen i dess helhet inom kronan tillhörig fastighet, men då, vid nådigt bifall till denna framställning, de därav föranledda arbetena icke kunde väntas bliva färdiga å sådan tid, att styrelsen skulle kunna inflytta i de nya lokalerna vid 1920 års ingång, måste styrelsen räkna med att även för sistnämnda år vara i behov av de nu förhyrda lokalerna.

Byggnadsstyrelsens sistnämnda framställning avser även fortsatt anslag till en extra vaktmästare och en springgosse, vilka förklarats fortfarande komma att vara behövliga, samt till en stockholmstelefon,

som erfordrades jämväl under år 1920, försåvitt icke dessförinnan sam-
trafik anordnats mellan riks- och stockholmstelefonerna.

[21.]

I fråga om den extra vaktmästarens avlöning, vartill, som ovan
är nämnt, hittills beräknats 1,200 kronor, har byggnadsstyrelsen erinrat,
att Kungl. Maj:t i en den 13 september 1918 utfärdad kungörelse, i en-
lighet med samma års lagtima riksdags beslut om tillfällig avlönings-
förbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattnings-
havare, förordnat bland annat, att till ifrågakvarande extra vaktmästare
skulle under år 1918 utgå sådan avlöningsförbättring med ett belopp
av 370 kronor; och har styrelsen, som förutsatt, att enahanda tillägg
borde komma den extra vaktmästaren till del jämväl under år 1919, i
sin förevarande framställning ansett sig böra upptaga den extra vakt-
mästarens avlöning för år 1920 med ett belopp av 1,570 kronor.

Vidare har byggnadsstyrelsen meddelat, att, i överensstämmelse
med 1918 års lagtima riksdags av mig förut omnämnda beslut i fråga
om nedsättning av det i Kungl. Maj:ts förslag till vaktmästarbiträde
avsedda anslagsbeloppet, en springgosse med ett årligt arvode av 500
kronor numera vore anställd hos styrelsen och placerad till tjänstgöring
i de förhyrda lokalerna med skyldighet att ombesörja budbärning och
dylika göromål. I fråga härom har styrelsen vidare anført, att, med
hänsyn såväl till styrelsens anspråk på dylikt biträdes duglighet som
ock till det i dessa tider fortgående kravet på ökade arbetslöner, det
synts styrelsen skäligt, att springgossens arvode för år 1920 bestämdes
till 600 kronor.

På grund av vad styrelsen sålunda anført har styrelsen hemställt,
att Kungl. Maj:t ville till 1919 års riksdag avlåta proposition om an-
visande av följande anslag, nämligen:

för år 1919:

till hyra under 4:de kvartalet av vissa tjänstelokaler kronor 1,250

för år 1920:

» hyra av lokaler för två av styrelsens byråer	»	11,000
» avlöning åt en extra vaktmästare	»	1,570
» avlöning åt en springgosse	»	600
» stockholmstelefon	»	80

kronor 13,250.

På sätt jag kommer att senare i dag närmare omförmäla, har
byggnadsstyrelsen numera i den ovan berörda frågan om beredande av
förbättrade lokaler för styrelsen i dess helhet i skrivelse den 21 novem-

*Departements-
chefen.*

[21.] ber 1918 tillkännagivit, att styrelsen visserligen icke nu vore i tillfälle att framlägga förslag i detta ämne, men att styrelsen hade grundad anledning antaga, att sådant förslag skulle kunna ingivas i tillräckligt god tid för att kunna läggas till grund för proposition till 1919 års riksdag. Även om det sålunda bebådade förslaget, vilket, enligt vad styrelsen i sistnämnda skrivelse meddelat, kommer att avse ombyggnad av den så kallade atelierbyggnaden vid Kungsträdgården till ämbetslokal åt byggnadsstyrelsen, blir godkänt av Kungl. Maj:t och riksdagen, är det dock uppenbart, att ombyggnadsarbetena icke kunna beräknas bliva färdiga så snart, att de nya lokalerna skulle kunna tagas i anspråk med 1920 års ingång. Följaktligen måste även under sistnämnda år lokaler för byggnadsstyrelsens räkning förhyras.

I huvudsak torde den av mig redan lämnade redogörelsen vara ägnad att ådagalägga byggnadsstyrelsens behov av de lokaler, som för närvarande förhyras för dess räkning. Då emellertid styrelsen i sin förut återgivna skrivelse den 11 april 1918 ställt i utsikt, att ett eller två rum av de då till förhyrning ifrågasatta lägenheterna möjligen skulle kunna åtminstone till en början avstås åt någon kommitté eller till liknande användning, och då styrelsens nu föreliggande framställning avser upplåtelse av ifrågavarande lägenheter i deras helhet åt styrelsen, har jag beträffande styrelsens sålunda ändrade mening begärt närmare upplysning. Av en med anledning härav av chefen för byggnadsbyrån överlämnad promemoria har jag inhämtat huvudsakligen följande.

De utrymmen, som styrelsen förut tänkt sig möjligen kunna avstå, utgöras av två åt gården belägna rum, ett större och ett mindre. Det hade nu visat sig omöjligt att få plats för det till styrelsens kulturhistoriska byrå hörande omfattande ritningsarkivet annorstädes än i det större av dessa rum. Det mindre rummet, som låge innanför det större, kunde på grund av detta sitt läge omöjligen upplåtas till användning av andra än styrelsens personal. Det vore fullständigt uteslutet att låta det ytterst mot gårdstrappan belägna och åt detta håll obebakade arkivrummet med dess värdefulla innehåll vara ett genomgångsrum för några utanför styrelsen stående personer. Det mindre rummet hade under sådana förhållanden tagits i bruk såsom frukosttrum för personalen vid byggnadsbyrån och kulturhistoriska byrå.

Mot vad från byggnadsstyrelsens sida i den nu berörda punkten anförts har jag icke funnit mig kunna göra någon erinran. Vid sådant förhållande och under återopande av de skäl, som i övrigt framgå av den av mig lämnade redogörelsen, biträder jag byggnadsstyrelsens föreliggande framställning.

[21.]

I anledning av vad byggnadsstyrelsen anfört angående avlöningen till en extra vaktmästare under år 1919, vill jag erinra, att genom en den 1 november 1918 av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse (nr 836) angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare föreskrivits, att ifrågavarande, hos byggnadsstyrelsen anställda befattningshavare skulle åtnjuta den av byggnadsstyrelsen avsedda löneförhöjningen.

I fråga om anskaffande av de medel, som enligt byggnadsstyrelsens föreliggande framställning erfordras för täckande av hyreskostnaden för en av de ifrågavarande lägenheterna under sista kvartalet av år 1919, skall jag senare i dag i annat sammanhang framställa förslag.

Nu hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av lokaler för två av byggnadsstyrelsens byråer samt för avlöning åt vaktbiträden m. m. å *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 13,250.

21. Länsarkitekter.

För anställande av länsarkitekter i enlighet med de närmare bestämmelser, som komme att av Kungl. Maj:t meddelas, beviljade 1917 års riksdag å *extra* stat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 25,000 kronor.

[22.]
Länsarkitekter.
(extra anslag.)

Jämväl för år 1919 har riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljat ett anslag av enahanda natur och storlek.

Under framhållande att erfarenhet ännu ej vunnits rörande behovet av eventuell förändring av anslagets belopp, har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 30 september 1918 gjort framställning i syfte, att anslaget måtte anvisas även för år 1920.

Instämmande i vad byggnadsstyrelsen sålunda anfört får jag — jämte meddelande att, sedan de sakkunniga för avgivande av förslag till åtskilliga det offentliga byggnadsväsendet rörande författningar med skrivelse den 30 november 1917 överlämnat förslag till, bland annat, instruktion för länsarkitekterna, olika myndigheter numera avgivit infordrade utlåtanden över nämnda förslag och att dylik instruktion snart torde komma att utfärdas — hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[22.]

att å *extra* stat för år 1920 bevilja till avlöning
 åt länsarkitekter ett förslagsanslag,
 högst..... kronor 25,000.

Patent- och registreringsverket.

22. Patent- och registreringsverket.

[23.]
*Patent- och
 registrerings-
 verket.*
 (ordinarie
 anslag.)

Vid den förändrade organisation av patent- och registreringsverket samt reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk, som beslutades år 1914 att tillämpas från och med år 1915, blev organisationen av ämbetsverket ej fullständigt genomförd.

Detta berodde på den oavgjorda frågan om aktiebolagsregistreringens plats inom administrationen.

Redan 1913 års riksdag hade förelagts förslag till omorganisation av patent- och registreringsverket, vilket förslag, vad aktiebolagsregistreringen beträffar, utgick ifrån att densamma skulle kvarbliva hos ämbetsverket. Enligt detta förslag, skulle bolagsavdelningen bestå av en byråchef såsom avdelningschef samt två byrådirektörer såsom ledamöter, varjämte där skulle anställas två notarier, två kvinnliga biträden av andra avlöningsgraden, fyra kvinnliga biträden av första avlöningsgraden samt amanuenser, förslagsvis beräknade till tre. — Förslaget avslogs emellertid av riksdagen. Vid dess behandling i kamrarna framhölls mot detsamma, bland annat, att rätt snart skulle föreligga en definitiv framställning angående omläggning av statsdepartementen, vilken icke kunde undgå att beröra omorganisationen av statsförvaltningen, ävensom att handhavandet av aktiebolagsregistreringen borde överflyttas till kommerskollegium.

I det av departementalkommitterade och kommerskollegiikommittén den 5 juli 1913 framlagda betänkandet rörande ett handelsdepartement föreslogs, att aktiebolagsregistreringen skulle överflyttas till kommerskollegium, för vilket ändamål inom nämnda ämbetsverk skulle organiseras en bolagsbyrå, bestående av en byråchef, en sekreterare, tre notarier, en kvinnlig registrator, två kvinnliga biträden av högre grad och fyra av lägre grad samt fyra amanuenser.

Kungl. Maj:ts förslag till 1913 års riksdag och kommittéernas berörda förslag skilde sig således huvudsakligen därutinnan, att de i förstnämnda förslag upptagna båda ledamotsbefattningarna icke återfunnos i det senare, vilket i stället upptog en sekreterarebefattning och

en notariebefattning mer än Kungl. Maj:ts förslag, varjämte kommittéernas förslag upptog en kvinnlig registratorstjänst och en amanuensbefattning utöver Kungl. Maj:ts förslag.

[23.]

Över kommittéernas förenämnda betänkande avgav patent- och registreringsverket utlåtande den 4 december 1913. Däri avstyrkte ämbetsverket på anförda skäl en organisation av registreringsmyndigheten i enlighet med kommittéernas förslag. Men med hänsyn till samma förslag och under förutsättning, att frågan om aktiebolagsregistreringens överflyttning icke bleve avgjord vid 1914 års riksdag, tillstyrkte patent- och registreringsverket, att i en eventuell proposition till samma års riksdag de båda byrådirektörsbefattningarna å bolagsavdelningen måtte uteslutas ur staten och att det arbete, som skulle tillkomma innehavarna av dessa befattningar, i stället måtte uppdragas åt två adjungerade ledamöter mot samma arvode, som uppbures av de två adjungerade ledamöter, vilka redan då vore anställda å bolagsavdelningen, och som närmast motsvarade andra normallönegradens avlöning i ny-reglerade verk.

Frågan om patent- och registreringsverkets omorganisation förelades ånyo riksdagen år 1914 och vann då i huvudsak sin lösning. Därvid organiserades ämbetsverkets bolagsavdelning med den jämkning av Kungl. Maj:ts ursprungliga förslag (det av år 1913), som enligt vad nyss nämnts förordats av patent- och registreringsverket.

Till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1914 hade dåvarande chefen för finansdepartementet gjort det uttalandet i ämnet, att en eventuell departementalreform icke kunde hava någon som helst inverkan på patent- och registreringsverkets organisation, och hade departementschefen vidare förklarat sig anse, att spörsmålet om aktiebolagsregistreringens överflyttande till kommerskollegium icke borde företagas till slutligt avgörande förr än i sammanhang med frågan om kommerskollegii omorganisation.

Enligt den gällande organisationen av patent- och registreringsverket är således å dess bolagsavdelning anställd följande ordinarie personal, nämligen en byråchef, två notarier, två kvinnliga biträden av andra avlöningsgraden och fyra kvinnliga biträden av första avlöningsgraden.

Denna bolagsavdelningens organisation är, såsom framgår av vad förut nämnts, egentligen att anse såsom ett provisorium. Också finnes å avdelningen en avsevärd extra personal. Redan då avdelningen organiserades på sätt som nämnts, avsågs, att den skulle disponera två

[23.] tills vidare adjungerade ledamöter ävensom amanuenser och extra biträden. Härutöver har avdelningen emellertid, särskilt till följd av den under de senaste åren inträffade betydande ökningen av antalet inkommande bolagsärenden, i främsta rummet ärenden angående registrering av nya bolag och ändringar i äldre bolagsordningar, gång efter annan tillförts ytterligare extra arbetskrafter. Enligt särskilda medgivanden den 30 december 1916, den 22 juni, 28 september och 31 december 1917 samt den 26 april och 3 december 1918 hava sålunda å bolagsavdelningen varit anställda dels en tredje adjungerad ledamot under åren 1917 och 1918, en fjärde dylik ledamot under tiderna oktober 1917—juni 1918 och 4—31 december 1918 samt en femte adjungerad ledamot under tiderna maj och 4—31 december 1918, dels ock en extra notarie under tiden oktober 1917—december 1918 samt ytterligare två extra notarier under tiden 4—31 december 1918.

För innevarande år har patent- och registreringsverkets bolagsavdelning genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1918 erhållit förstärkning av sina arbetskrafter med, utöver de två tills vidare adjungerade ledamöterna, ytterligare tre adjungerade ledamöter, av vilka de två dock erhållit förordnande allenast för första halvåret, varjämte ämbetsverket bemyndigats att för motsvarande tider förordna tre extra notarier.

Då år 1914 omorganisationen av patent- och registreringsverket beslutades, föranledde den svävande frågan om den myndighet, som för framtiden skulle hava att ombesörja aktiebolagsregistreringen, även en annan förändring beträffande den av Kungl. Maj:t år 1913 föreslagna ordinarie personalen i ämbetsverket. På registratorskontoret, som jämte kassakontoret skulle vara gemensamt för hela ämbetsverket, skulle enligt förslaget förutom en registrator anställas två kvinnliga biträden av lägre grad. För att organiserandet av registratorskontoret icke skulle utgöra något hinder för ett eventuellt avskiljande från ämbetsverket av bolagsavdelningen, upptogs i staten endast ett kvinnligt biträde. De göromål, som skulle åligga det andra kvinnliga biträdet, hava uppehållits av extra personal.

Under hänvisning till att frågan om kommerskollegiets omorganisation inom den närmaste tiden komme att föreläggas Kungl. Maj:t till slutlig behandling och att frågan om bolagsärendenas förläggning definitivt borde avgöras, gjorde patent- och registreringsverket i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 september 1917 framställning om att den år 1913 föreslagna fullständiga organisationen av ämbetsverkets förutnämnda avdelningar, bolagsavdelningen och registratorskontoret, måtte komma till stånd, bolagsavdelningen dock utökad med en notarie

och ett kvinnligt biträde av andra avlöningsgraden. Vid anmälan den 14 januari 1918 av denna framställning för Kungl. Maj:t anförde jag, att det av angivna skäl syntes mig lämpligast, att den ifrågasatta fullständiga organisationen av bolagsavdelningen hos patent- och registreringsverket finge anstå, till dess icke blott frågan om kommerskollegiets omorganisation blivit avgjord utan jämväl frågan om inrättande av ett handelsdepartement företagits till slutlig prövning, vadan jag icke då kunde tillstyrka patent- och registreringsverkets ifrågavarande framställning.

[23.]

Kungl. Maj:t ifrågasatte icke heller hos 1918 års riksdag någon ändring av det ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet och följaktligen ej heller i ämbetsverkets stat.

I skrivelse den 28 augusti 1918 har nu patent- och registreringsverket gjort framställning om ökning i åtskilliga avseenden av den för ämbetsverket gällande, år 1914 fastställda utgiftsstaten. Därvid har verket vidhållit sitt förut framställda krav på definitiv organisation av dess bolagsavdelning, men har härvid ej oväsentligt gått utöver vad tidigare uti ifrågavarande avseende föreslagits.

Framställning från patent- och registreringsverket.

Patent- och registreringsverkets utgiftsstat är uppdelad i tre huvudgrupper: »avlöningar», »omkostnader» och »pensioner åt avskedade tjänstinnehavare», för närvarande upptagna till respektive 288,300 kronor. 251,360 kronor och 940 kronor. Hela utgiftsstaten slutar således nu på ett belopp av 540,600 kronor. I det för »avlöningar» upptagna beloppet ingår summan av begynnelseavlöningarna vid de ordinarie befattningarna i ämbetsverket med 283,600 kronor. Återstående 4,700 kronor utgöras av ett förslagsanslag till ålderstillägg. De under rubrikerna »omkostnader» och »pensioner åt avskedade tjänstinnehavare» upptagna medlen äro av förslagsanslags natur. Omkostnadsmedlen äro uppdelade på fem särskilda anslag, nämligen till adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskilt tillkallade tekniska biträden, vikariatsersättningar, extra biträden, extra vaktmästare m. m. 64,760 kronor, till renskrivning och skrivmaterialier, postavgifter, hyror, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m. 55,000 kronor, till böcker och tidskrifter, tryckning och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter avdrag av influtna prenumerationsavgifter o. d. 115,000 kronor, till återställda registreringsavgifter 15,000 kronor samt till bidrag till patentunionens internationella hyrå i Bern 1,600 kronor.

[23.]

Beträffande gruppen »avlöningar» har patent- och registreringsverket i sin skrivelse den 28 augusti 1918 till en början erinrat om utvecklingen av frågorna om dess bolagsavdelnings och registratorskontors organisation samt därefter anfört:

»Den brydsamma belägenhet, vari patent- och registreringsverkets bolagsavdelning för närvarande befinner sig till följd av de senare årens oerhört ökade bolagsbildning och mängden av registreringsanmälningar rörande förut registrerade bolag, gör det till en bjudande plikt för patent- och registreringsverket såsom nuvarande registreringsmyndighet att ånyo för Eders Kungl. Maj:t framhålla det trängande behovet av en fullständig organisation av denna avdelning samt att framlägga förslag till en organisation, upptagande en tjänstepersonal, som ämbetsverket anser oundgängligen erforderlig för att sätta avdelningen i stånd att fylla sin uppgift, så att allmänhetens berättigade krav på en skyndsam och god handläggning av bolagsärenden kunna tillgodoses. Vid framläggandet av sitt förslag har patent- och registreringsverket visserligen förutsatt, att bolagsregistreringen skall bibehållas hos patent- och registreringsverket, men har ämbetsverket även, fränsett frågan om den definitiva förläggningen av ärenden angående registrering av bolag, avsett att påvisa det behov av arbetskrafter, som enligt patent- och registreringsverkets mening under alla förhållanden föreligger för aktiebolagsregistreringens handhavande.»

Till belysande av omfattningen av bolagsavdelningens göromål har patent- och registreringsverket bifogat följande summariska översikt över inkomna och avgjorda ansökningar, avgivna utlåtanden m. m. rörande bolagsärenden under tiden från 1897 års början till och med den 30 juni 1918:

Å r	Inkomna registreringsansökningar för						Avgjorda registreringsansökn., avgivna utlåtanden m. m.							
	vanliga aktiebolag, bankaktiebolag och solidariska bankbolag				försäkringsaktiebolag, ömse-sidiga försäkringsbolag	Summa summa-rum	Avgjorda ansökningar				Avgivna utlåtanden m. m.			
	Gamla	Nya	Senare anmälning	Summa			Registrerade			Avslagna	Meddelade förelägganden	Avgivna underdåniga utlåtanden	Uppsatta koncept till införing i registren	Summa
							Gamla	Nya	Summa					
1897	2,660	265	302	3,227	—	3,227	1,574	190	1,764	26	484	14	2,300	2,798
1898	50	843	1,294	1,787	—	1,787	1,072	420	1,492	54	218	31	2,500	2,749
1899	34	420	1,520	1,974	—	1,974	34	424	458	33	245	31	2,000	2,276
1900	13	408	1,809	2,230	—	2,230	12	380	392	43	300	27	2,300	2,627
1901	2	414	1,952	2,368	—	2,368	2	383	385	48	345	23	2,300	2,668
1902	—	431	2,046	2,479	—	2,479	6	412	418	54	408	27	2,300	2,735
1903	—	483	2,029	2,512	—	2,512	—	443	443	46	393	29	2,500	2,922
1904	—	584	2,121	2,705	72	2,777	—	544	544	44	520	64	2,700	3,284
1905	—	622	2,442	3,064	41	3,105	—	576	576	57	548	55	3,000	3,603
1906	—	745	3,000	3,745	59	3,804	—	761	761	58	572	58	3,500	4,130
1907	—	825	3,188	4,013	52	4,065	—	773	773	41	640	57	4,000	4,697
1908	—	710	3,544	4,254	51	4,305	—	685	685	41	781	51	4,307	5,139
1909	—	700	3,464	4,164	39	4,203	—	698	698	48	860	68	4,228	5,156
1910	—	687	3,471	4,158	50	4,208	—	641	641	67	811	53	4,242	5,106
1911	—	905	3,738	4,643	47	4,690	—	772	772	70	768	57	4,533	5,358
1912	—	471	3,871	4,342	66	4,408	—	566	566	146	1,104	43	4,519	6,378
1913	—	613	3,908	4,521	58	4,579	—	567	567	47	1,184	52	3,947	5,183
1914	—	567	3,387	4,554	69	4,623	—	565	565	21	1,102	56	4,316	5,474
1915	—	623	3,785	4,408	65	4,473	—	580	580	21	1,003	36	4,081	5,120
1916	—	1,014	4,604	5,618	80	5,698	—	929	929	25	966	47	5,142	6,155
1917	—	1,370	6,368	7,738	109	7,847	—	1,236	1,236	20	905	65	6,709	8,935
1918 ¹ / ₄ — ⁸⁰ / ₆	—	944	4,285	5,229	—	5,229	—	745	745	5	711	20	4,194	5,675

I sin ifrågavarande skrivelse anför patent- och registreringsverket vidare:

»Sedan patent- och registreringsverket avlät sin underdåniga skrivelse den 4 september 1917, har ärendenas antal ytterligare stegrats, och det förslag till bolagsavdelningens organisation, som däri gjordes, kan icke vidhållas. Sistnämnda förslag skilde sig från det, som förelades 1913 års riksdag, endast däruti, att i detsamma

[23.] upptogs ytterligare en notariebefattning och en kvinnlig biträdesbefattning av andra avlöningsgraden.

1913 års förslag grundade sig på den arbetsmängd, som förelegat år 1912 och de närmast föregående åren. Såsom framgår av bifogade summariska översikt över inkomna och avgjorda ansökningar och skrivelser m. m. i bolagsärenden åren 1897—30 juni 1918 (se ovan), inkommo år 1912 471 ansökningar om registrering av nya bolag, 3,871 senare anmälningar och 66 anmälningar rörande försäkringsbolag, tillhoppa 4,408 ärenden. 566 bolag registrerades, 146 ansökningar avslogos, 1,104 förelägganden avlätos, 4,519 koncept uppsattes för införande i registret.

År 1917 inkommo 1,370 ansökningar om registrering av nya bolag, 6,368 senare anmälningar och 109 anmälningar rörande försäkringsbolag, tillhoppa 7,847 ärenden. 1,236 bolag registrerades, 20 ansökningar avslogos, 905 förelägganden avlätos, och 6,709 koncept uppsattes för införande i registret. Under första halvåret 1918 hava inkommit 944 ansökningar om registrering av nya bolag, 4,285 senare anmälningar, tillhoppa 5,229 ärenden. 745 bolag hava registrerats, 5 ansökningar avslagits, 711 förelägganden expedierats, samt 4,194 koncept uppsatts för införande i registret.

Att denna ökade arbetsmängd kräver en ökad personal, utöver vad som år 1913 ansågs behöfligt med hänsyn till då beräknad arbetsmängd, torde ligga i öppen dag.

Såsom här nedan närmare skall utvecklas kan, därom är patent- och registreringsverket övertygat, bolagsavdelningen icke erhålla en tillfredsställande organisation med mindre att den kommer att bestå av en byråchef samt såsom ledamöter tre byrådirektörer, varjämte där böra finnas anställda fem notaries, tre kvinnliga biträden av andra avlöningsgraden och sex kvinnliga biträden av första avlöningsgraden ävensom amanuenser och extra biträden. — Detta innebär en ökning av ordinarie befattningshavare med tre byrådirektörer, i stället för två tillsvidare förordnade adjungerade ledamöter, tre notaries, ett kvinnligt biträde av andra avlöningsgraden samt två kvinnliga biträden av första avlöningsgraden.

Uti ämbetsverkets underdåniga skrivelse den 4 september 1917 hemställdes, såsom nämnts, om anställande av två byrådirektörer att ersätta de två nuvarande tillsvidare förordnade adjungerade ledamöterna. Patent- och registreringsverket erinrade därvid om vad den för ämbetsverket den 23 december 1914 utfärdade instruktionen innehåller i fråga om handläggningen av bolagsärendena samt meddelade, huru generaldirektören fastställt fördelningen av bolagsärendena mellan föredragandena; varjämte ämbetsverket beträffande omfattningen och vikten av ledamöternas arbete erinrade om vad patentlagstiftningskommittén samt föredragande departementschefen vid avlåtandet av propositionen till riksdagen rörande patent- och registreringsverkets omorganisation därom anförde. Patent- och registreringsverket tillåter sig uti ifrågavarande hänseenden hänvisa till omförmälda skrivelse.»

Patent- och registreringsverkets skrivelse den 4 september 1917 har i sålunda återopade delar följande lydelse:

»I fråga om handläggningen av ärenden angående bolagsregistreringen innehåller den för ämbetsverket den 23 december 1914 utfärdade instruktion, att dessa ärenden skola beredas av avdelningschefen eller endera av de adjungerade ledamöterna å bolagsavdelningen och föredragas av den, som berett ärendet, i närvaro,

i förra fallet av en ledamot och i senare fallet av avdelningschefen. Avdelningschefen äger med det undantag, varom nedan förmäles, ensam beslutanderätt. Är fråga om ärende, där meddelat föreläggande ej fullgjorts och nytt föreläggande icke å avdelningen anses böra meddelas, eller då fråga är att utan föregånget föreläggande avslå ansökningen, skall ärendet föredragas inför generaldirektören i närvaro av avdelningschefen och en ledamot. Fördelningen av ärendena mellan föredragandena bestämmes av generaldirektören. Ärende angående avgivande av underdånigt utlåtande i anledning av ämbetsverkets beslut rörande bolagsregistrering eller angående besvarande i andra fall av kungl. remiss i fråga om bolagsregistrering skall föredragas inför generaldirektören i närvaro av avdelningschefen och en ledamot.

Med avseende å adjungerad ledamot innehåller instruktionen därjämte, att honom åligger att, på sätt i instruktionen samt ämbetsverkets arbetsordning närmare bestämmes, handlägga honom tilldelade ärenden.

Vid 1915 års ingång fastställde generaldirektören fördelningen av ärendena mellan föredragandena å bolagsavdelningen sålunda, att ansökningar om registrering av nya bolag och ändring i bolagsordning fördelades lika mellan byråchefen och de adjungerade ledamöterna, samt att övriga ärenden lika fördelades mellan de båda adjungerade ledamöterna. Häruti gjordes med innevarande års (1917) ingång, sedan Eders Kungl. Maj:t efter framställning av patent- och registreringsverket för innevarande år (1917) såsom tillfällig arbetsförstärkning förordnat ytterligare en adjungerad ledamot å bolagsavdelningen, den förändring, att byråchefen skulle befrias från åliggandet att i första hand taga befattning med registreringsansökningarna samt att fördelningen av registreringsärendena skulle ske lika mellan de tre adjungerade ledamöterna.

Kungl. remisser i fråga om bolagsregistrering hava föredragits och föredrag fortfarande av byråchefen.

Beträffande omfattningen och vikten av det arbete, ledamöterna hava att utföra, tillåter sig patent- och registreringsverket erinra, att patentlagstiftningskommittén i sitt år 1912 avgivna betänkande med förslag till förändrad organisation av patent- och registreringsverket uttalade, att, då samtliga bolagsärendens fördelning på endast två ledamöter otvivelaktigt för dessa skulle medföra alltför stor arbetsbörda och då å andra sidan avdelningschefens tid åtminstone tills vidare torde tillåta honom att själv bereda en del ärenden, hade kommittén ansett, att dylikt arbete, i den omfattning verkets chef bestämde, tills vidare borde tillkomma avdelningschefen. Föredragande departementschefen anförde till statsrådsprotokollet vid propositionen i ärendet, att han ansåge ställt utom allt tvivel, att bolagsärendenas behandling måste betecknas såsom krävande. Densamma måste för att fylla sitt ändamål vara snabb. Den mångfald föreskrifter, vilkas iakttagande den nya aktiebolagslagen uppställde såsom villkor för registrering, hade gjort granskningen väsentligen mera komplicerad och tidsödande. Visserligen vore en hel del av lit hörande ärendena av enkel beskaffenhet, men ofta föreläge svårlösta spörsmål till avgörande. För ett behörigt tillvaratagande av de intressen, varom här vore fråga, vore det departementschefens övertygelse, att stora fordringar måste ställas på de personers kvalifikation, åt vilka den ifrågavarande behandlingen vore anförtrodd.

[23.] Svårigheten att erhålla nöjaktig rekrytering vore mycket stor. Detta departementschefens uttalande äger alltså sin fulla giltighet.»

Ytterligare hänvisande till sin skrivelse den 4 september 1917 yttrar patent- och registreringsverket i skrivelsen den 28 augusti 1918 härpå:

»Vidare anfördes i samma skrivelse, att, med hänsyn till den dåvarande arbetsbördan å bolagsavdelningen, det otvivelaktigt föreläge fullgiltig anledning att föreslå uppförande å ordinarie stat av en tredje byrådirektör. Anledningen till den ökade arbetsbördan låge emellertid, fortsatte ämbetsverket, till huvudsaklig del i de omvälvningar, kriget medfört inom handel och industri och som givit anledning till talrika bolagssammanslutningar och förändringar i utvecklingen av redan bestående bolag. Huruvida och i vad mån likartade förhållanden komme att fortfara, undandroge sig ett tillförlitligt bedömande. Vid sådant förhållande ansåge patent- och registreringsverket tillräcklig grund saknas att föreslå inrättande av en tredje byrådirektörstjänst. Visade erfarenheten, att arbetsökningen i väsentlig mån efter fredsslutet bleve konstant, torde tiden vara inne för ett dylikt förslag; till dess syntes den erforderliga arbetsförstärkningen böra beredas genom förordnande av extra föredragande.»

Efter att hava erinrat om den av mig redan omnämnda förstärkningen av arbetskrafterna under åren 1917 och 1918, i den mån patent- och registreringsverket vid avlåtandet av sin ifrågavarande skrivelse den 28 augusti 1918 därav kommit i åtnjutande, anför ämbetsverket i samma skrivelse ytterligare:

»I den underdåniga skrivelse den 19 sistlidne april, vari patent- och registreringsverket gjorde framställning om erhållande av en adjungerad ledamot för maj månad, angav ämbetsverket, att anledningen, varför ämbetsverket icke gjorde framställning om förlängning av det för tiden 1 januari—30 juni medgivna adjunktionsförordnande var, att den tjänsteman, som innehåft berörda förordnande, behövde tagas i anspråk för semesterförordnanden under sommarmånaderna. Senare under året torde patent- och registreringsverket säkerligen komma att förnya sin framställning om arbetsförstärkning av minst en adjungerad ledamot, förutom den, som erhållit årsförordnande. Den sistnämnde torde icke vidare kunna undvaras.»

Innan jag fortsätter att meddela innehållet av patent- och registreringsverkets skrivelse av den 28 augusti 1918, tillåter jag mig i detta sammanhang att erinra, att ämbetsverket sedermera inkommit med särskilda framställningar om förstärkning av sina arbetskrafter samt att Kungl. Maj:t med anledning härav enligt det av mig förut berörda beslutet den 3 december 1918 dels för tiden 4—31 december 1918 förordnat två adjungerade ledamöter å patent- och registreringsverkets bolagsavdelning, dels ock bemyndigat verket att under samma tid förordna två extra notaries å nämnda avdelning.

»Obestriddigt torde vara», — heter det vidare i patent- och registreringsverkets skrivelse den 28 augusti 1918 — »att, såsom patent- och registreringsverket uttalat, anledningen till den ökade arbetsbördan å bolagsavdelningen till huvudsaklig del ligger i de omvälvningar, kriget medfört i handel och industri och som givit anledning till talrika bolagssammanslutningar och förändringar i utvecklingen av redan bestående bolag, samt att, huruvida eller i vad mån likartade förhållanden komme att fortfara, undandroge sig ett tillförlitligt bedömande. Å andra sidan vågar emellertid patent- och registreringsverket med bestämdhet påstå, att, även om antalet bolagsbildningar skulle väsentligt avtaga efter fredsslutet, vilket emellertid torde vara föga troligt åtminstone under den närmaste tiden, då nya industriella kombinationer och handelsföretag torde vara att förvänta, samt även om en del nybildade bolag skulle komma att upphöra, mängden av under de senare åren registrerade nya bolag likväl kommer att bereda bolagsavdelningen en sådan ökning i arbetsbördan, att det är fullständigt uteslutet att endast två ständiga ledamöter hädanefter skola kunna ombesörja den handläggning och föredragning av bolagsärenden, som enligt ämbetsverkets instruktion åligger ledamot. Det ligger nämligen i sakens natur, att för varje nytt bolag, som registreras, i allmänhet är att förvänta ett flertal senare anmälningar. Redan vid beslutandet av ovannämnda underdåniga skrivelse den 4 september 1917 ifrågasattes det att med hänsyn till nyssberörda förhållande göra framställning om uppförande i staten av tre byrådirektörer. Sedan dess har antalet nya bolag ökats i en grad, som icke kunnat förutses. Därest under senare hälften av innevarande år ungefär lika många nya bolag komma att registreras som under förra hälften, skulle antalet registrerade nya bolag under åren 1916—1918 belöpa sig till cirka 3,650, under det motsvarande antal för de nitton föregående åren (1897—1915) utgjorde 10,380. Såsom framgår av den bifogade översikten över inkomna och handlagda ärenden (intagen här ovan) har antalet bolagsärenden under förra hälften av innevarande år överstigit antalet ärenden under hela år 1912, som var det sista år, för vilket fullständig arbetsredogörelse förelåg, då 1913 års organisationsförslag, vilket, såsom nämnts, upptog två byrådirektörsbefattningar, uppgjordes.

Visserligen har i början av innevarande år (1918) försäkringsregistrets förande överflyttats från patent- och registreringsverket till försäkringsinspektionen, men detta har icke i nämnvärd grad lättat arbetsbördan för ledamöterna. Med hänsyn ej blott till den nuvarande arbetsbördan utan även till den arbetsmängd, som i framtiden med säkerhet kommer att åvila bolagsavdelningen, anser patent- och registreringsverket följaktligen, att uppförande av en tredje byrådirektörsbefattning å ordinarie stat icke blott är fullt befogat utan även för ernående av ett gott arbetsresultat nödvändigt.

En annan omständighet, som även måste beaktas och som under nuvarande förhållanden särskilt ger anledning till bekymmer, är rekryteringsfrågan. — De synnerligen dåliga utsikterna att erhålla ordinarie anställning och vinna befordran å ämbetsverkets bolagsavdelning hava avhållit väl kvalificerade arbetskrafter från att söka inträde i verket, och flera dugande arbetskrafter hava efter en kort tids anställning i verket sökt sig därifrån, emedan de annorstädes erbjudits bättre framtidsutsikter och högre avlöningsförmåner.

Beträffande avlöningen åt de föreslagna byrådirektörerna å bolagsavdelningen kan icke ifrågasättas annat än att de böra likställas med de å ordinarie stat såsom

[23.] ledamöter å patentavdelningen samt å administrativa och varumärkesavdelningen anställda byrådirektörerna, vilka samtliga åtnjuta en avlöning av 6,800 kronor, därav lön 4,200 kronor, tjänstgöringspenningar 2,000 kronor och ortstillägg 600 kronor med ett ålderstillägg av 600 kronor efter fem års tjänstgöring i befattningen, vadan slutavlöningen uppgår till 7,400 kronor.

Då dessa befattningar samt de båda byrådirektörsbefattningarna å bolagsavdelningen av Eders Kungl. Maj:t föreslogos i 1913 års proposition, anförde föredragande departementschefen i fråga om avlöningen till ledamöterna i verket, att, med hänsyn till de krävande uppgifter, dessa må nu vara av teknisk eller juridisk art, vilka skulle komma att påvåla dessa befattningshavare, det syntes departementschefen vara en bjudande nödvändighet att ordna så, att man för ifrågavarande befattningar kunde påräkna verkligt dugande personer. Vid sådant förhållande ansåge departementschefen den ovan angivna avlöningen för ifrågavarande befattningar ingalunda vara för hög. Med en lägre avlöning skulle otvivelaktigt en tillfredsställande rekrytering av innehavarna till dessa befattningar äventyras.»

I detta sammanhang har patent- och registreringsverket underställt Kungl. Maj:t en särskild fråga, nämligen om de två stadigvarande adjungerade ledamöternas å bolagsavdelningen avlöning, intill dess ifrågavarande ledamotsbefattningar bliva uppförda å ordinarie stat. Som jag förut omförmålt, åtnjuta dessa adjungerade ledamöter samma arvode, som uppbars av de två adjungerade ledamöter, vilka före omorganisationen voro anställda å bolagsavdelningen, och som närmast motsvarar andra normallönegradens avlöning i nyreglerade verk. Arvodet uppgår nämligen till 5,600 kronor för år. Med framhållande av, att detta ursprungligen avsågs såsom en anordning för endast en kortare tid samt att, särskilt under nuvarande dyrtid, knappheten av ifrågavarande tjänstemäns ersättning i jämförelse med vad deras kolleger å ordinarie stat — byrådirektörerna — åtnjöte, framstode såsom en obillighet, har patent- och registreringsverket hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bereda vardera av ifrågavarande adjungerade ledamöter från och med år 1919 såsom gottgörelse för den tid, adjunktionen varade, ett arvode av 6,550 kronor för år räknat, därav 2,000 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar. Det sålunda föreslagna arvodet motsvarar byrådirektörs i patent- och registreringsverket avlöning minskad med ett mot pensionsavgift svarande avrundat belopp av 250 kronor. Otvivelaktigt tala goda skäl för ett bifall till förevarande framställning. Som emellertid denna angelägenhet icke torde behöva hänskjutas till riksdagen, skall jag ej vidare ingå på densamma i detta sammanhang.

Efter att hava behandlat nyssberörda fråga övergår patent- och registreringsverket i skrivelsen den 28 augusti 1918 till frågan om uppförande å ordinarie stat av tre nya notariebefattningar å bolagsavdel-

ningen. Härvid har ämbetsverket till en början framhållit, att det i sin ovan nämnda skrivelse den 4 september 1917 gjort framställning om uppförande å ordinarie stat av en ny notariebefattning, och därvid redogjort för de nuvarande notariernas göromål samt den dem emellan fastställda arbetsfördelningen. [23.]

Berörda redogörelse är av följande lydelse:

»Notariernas åliggande angivas i § 34 av ämbetsverkets instruktion. En av notarierna åligger: 1) att föra aktiebolags- och försäkringsregistren samt ordna och vårda därtill hörande arkivalier; 2) att på begäran utfärda bevis samt meddela eller bestyrka avskrifter eller utdrag av registren eller tillhörande handlingar, samt att redovisa stämpelförsäljningsmedel. I övrigt åligger notarierna 3) att ombesörja utgivandet av samlingarna av anmälningar till aktiebolagsregistret, försäkringsregistret, föreningsregistren och handelsregistren; 4) att svara för utskrivning, kollationering och expediering av bolagsavdelningens utgående expeditioner; 5) samt att biträda med uppsättande av expeditioner och granskning av inkommande registreringshandlingar ävensom övriga å avdelningen förekommande göromål. Fördelningen av göromålen mellan de båda notarierna bestämmas av generaldirektören.

Fördelningen av arbetet dem emellan fastställdes sålunda, att den ene notarien (den s. k. expeditonsnotarien) skulle ombesörja ovan i punkterna 1—4 omnämnda göromål med det undantag, att han ej skulle ombesörja utskrivning, kollationering och expediering av de bevis å handlingar, som efter skedd registrering återlämnas till sökanden. Den andra notarien skulle uppsätta sist omnämnda bevis samt biträda med uppsättande av expeditioner och granskning av inkommande registreringshandlingar ävensom övriga å avdelningen förekommande göromål.»

Sedan patent- och registreringsverket erinrat härom, fortsätter ämbetsverket i skrivelsen den 28 augusti 1918 sålunda:

»I sin ovan nämnda underdåniga skrivelse den 4 september 1917 — — — påvisade ämbetsverket tillika, att den notarie, som avsetts huvudsakligen skola biträda med uppsättning av expeditioner och granskning av inkommande registreringshandlingar, blivit så upptagen av uppsättande av vissa bevis, som tillhörde hans åligganden, att föga tid återstode för hans övriga göromål. Såsom ovan nämnts, har allt sedan den 1 oktober 1917 på grund av särskilda Eders Kungl. Maj:ts medgivanden varit förordnad en extra notarie å bolagsavdelningen. Då ämbetsverket första gången gjorde framställning om denna arbetsförstärkning, framhöll ämbetsverket, att förordnandet av en notarie, som vore å tjänsterummet tillstädes hela den ordinarie arbetstiden, vore så mycket mera erforderligt, som arbetet med uppsättning av expeditioner och den förberedande granskningen av inkommande registreringsärenden, såsom förhållandena gestaltat sig, givetvis i betydlig grad ökat och detta arbete eljest så gott som uteslutande komme att skötas av amanuenser och kvinnliga biträden. — Till stöd för sin framställning år 1917 om erhållande av en ordinarie notariebefattning å bolagsavdelningen omnämnde ämbetsverket, att fem amanuenser och två kvinnliga biträden hade till huvudsaklig sysselsättning att biträda med uppsättning av expeditioner och den förberedande granskningen av inkommande registreringsärenden, varjämte två extra ordinarie tjänstemän mera tillfälligt vore behjälpliga därmed. Vidare anförde ämbetsverket, att även om behovet av biträden för dessa göromål kunde förväntas något minskas vid inträdande mera

[23.] normala förhållanden, det dock vore påtagligt, att även framdeles den extra personalen, som härför måste anställas, bleve oproportionerligt stor, då endast de båda kvinnliga biträdena vore uppförda på ordinarie stat. Vid upprepade tillfällen hade amanuenser, sedan de arbetat någon tid i verket och hunnit förvärva sig erfarenhet, erhållit annan verksamhet. Detta verkade givetvis menligt på arbetet, då det alltid erfordrades någon tid, innan den nyantagne hunnit sätta sig så in uti göromålen, att hans arbete bleve av verkligt värde. Det mötte även ej sällan svårighet att förvärva nya lämpliga arbetskrafter. Så väl på grund av nämnda förhållanden som för att förvärva en ytterligare arbetskraft, som vid behov kunde påräknas såsom vikarie för ledamöterna, vore det enligt ämbetsverkets mening en angelägenhet av största vikt att erhålla ännu en notarie på bolagsavdelningen.

Huru otillräcklig den ordinarie tjänstemannapersonalen å bolagsavdelningen är, torde bäst belysas genom att redogöra för, huru tjänstgöringen där uppehålls. Den ordinarie byråchefen åtnjuter ständig tjänstledighet på grund av annat offentligt uppdrag, till följd varav hans ämbete bestrides av en utav de båda tillsvidare förordnade adjungerade ledamöterna och dennes tjänst av en extra ordinarie tjänsteman. Den andre tillsvidare förordnade adjungerade ledamoten är ordinarie notarie, vadan hans notariebefattning uppehålls av extra ordinarie tjänsteman. — Den andra notarien, som ombesörjer expeditionsgöromålen, uppehåller sin egen befattning. — Den förut onämnda medgivna arbetsförstärkningen av adjungerade ledamöter och en extra notarie har beretts ämbetsverket genom förordnande å nämnda befattningar av extra ordinarie tjänstemän. Under förutsättning att en adjungerad ledamot kommer att förordnas i höst till årets utgång bliva under återstoden av innevarande år (1918), om den nuvarande personalen kvarstår oförändrad, sex extra ordinarie tjänstemän såsom amanuenser anställda för biträde med granskning av handlingar och uppsättning av expeditioner i bolagsärenden, en bland dem dock mera tillfälligt. — Oavsett de båda tillsvidare förordnade adjungerade ledamöterna, vilka i viss mån kunna jämföras med den ordinarie personalen, och av vilka för övrigt den ene har fullmakt såsom notarie, äro ej mindre än elva extra ordinarie tjänstemän anställda å bolagsavdelningen för handläggning av bolagsärenden. Häri äro ej inberäknade tre extra ordinarie tjänstemän, vilka biträda, en med redigering av samlingarna, omfattande ur aktiebolagsregistret med flera register kungjorda uppgifter, samt de båda övriga å den avdelning, som har bestyret med bolagsstyrelsernas förvaltningsberättelser, vinst- och förlusträkningar och balansräkningar, som skola ingivas till ämbetsverket. Vad särskilt sistnämnda avdelning angår, kan ämbetsverket icke underlåta att framhålla, hurusom arbetet å densamma med den ökade bolagsbildningen blivit synnerligen omfattande och tidsödande.

Oaktat antalet å bolagsavdelningen tjänstgörande sålunda varit avsevärt, har det ej varit möjligt att på ett fullt tillfredsställande sätt uppehålla arbetet därstädes. Klagomål hava även förports från allmänheten över dröjsmål med ärendenas behandling, som ofta vålla de registreringssökande obehag och svårigheter. Den 1 innevarande augusti funnos å avdelningen följande antal oavgjorda ärenden, nämligen: 473 anmälningar om nya bolag, 477 anmälningar om ändring i bolagsordningar samt 1,313 övriga ärenden. Häri inbegripas sådana ärenden, i vilka svar avvaktas efter av ämbetsverket framställda anmärkningar.

Om den extra arbetskraften, såsom naturligt är, måste i och för sig tillmätas ett jämförelsevis mindre värde, tillkommer i detta fall den förut berörda rekryteringssvårigheten.

Det kan ej förvåna, att det visat sig hava föga lockelse för unga dugande tjänstemän att fästa sig vid ett ämbetsverk, där utsikterna att vinna befordran till ordinarie befattning äro så dåliga. Såsom förut framhållits, händer det ej sällan, att personer, vilka erhållit anställning å bolagsavdelningen, efter en tids tjänstgöring, då de vunnit någon erfarenhet i bolagsärendenas handläggning, och deras arbete skulle kunna bliva till någon verklig nytta för ämbetsverket, lämna detsamma. Sedan september 1916 hava sålunda fem amanuenser avgått. Detta beklagliga förhållande, som givetvis verkar i hög grad menligt på arbetet inom avdelningen, har allt mer och mer gjort sig kännbart — tre amanuenser hava avgått under det senaste året — och ingivit ämbetsverket de allvarligaste bekymmer för framtiden. Vidtagas icke med det snaraste kraftiga åtgärder för åstadkommande av bättre förhållanden uti ifrågavarande hänseende, kan arbetet å bolagsavdelningen icke få den fasthet och effektivitet, som äro nödvändiga för att den sökande allmänhetens berättigade intressen skola kunna behörigen tillgodoses.

Att patent- och registreringsverket nu anser sig böra föreslå tre nya notariebefattningar, är icke blott föranlett av sistnämnda förhållande, utan står även i samband med vad förut anförts rörande den under senaste tiden oerhört stegrade registreringen av nya bolag och verkningarna därav i framtiden för arbetet å bolagsavdelningen samt med ämbetsverkets förslag om inrättande av tre byrådirektörsbefattningar.

Med uppförande i staten av tre nya notariebefattningar, varigenom hela antalet sådana befattningar bleve fem, skulle arbetet kunna ordnas så, att den nuvarande så kallade expeditionsnotarien bibehölles vid sina nuvarande göromål, en notarie skulle hava till huvudsaklig uppgift att ombesörja utskrivning, kollationering och expediering av de bevis å handlingar, som efter skedd registrering återlämnas till sökande, samt var och en av de tre byrådirektörerna skulle få till sitt biträde en notarie. Det egentliga granskningsarbetet skulle således fördelas på tre byråer med var sin föreståndare och notarie, vilket måste betecknas såsom en ur organisatorisk synpunkt tillfredsställande anordning. Att ärendenas såväl skyndsamma som goda behandling skulle befordras genom att ledamöterna alltid hade tillgång till biträde av med ärendenas behandling väl förtrogna tjänstemän, som ägnade sitt arbete helt och hållet åt bolagsregistreringen, är uppenbart; säkerligen skulle ock anställningen i verket komma att visa sig betydligt mera eftersträfvansvärd än nu är förhållandet. Kostnadsökningen genom anställandet av det ifrågasatta antalet notarier torde ej bliva stor, då av en ordinarie tjänsteman kan fordras en vida större arbetsprodukt än av en amanuens.

I vad mån emellertid en minskning av amanuensernas antal kan ske utöver den, som blir en omedelbar följd av att amanuenser befordras till innehavare av ordinarie notariebefattning, är under nuvarande oberäkneliga förhållanden ej möjligt att med tillförlitlighet avgöra.

I allt fall tillför bolagsregistreringen ämbetsverket så stora inkomster, att någon fara ej förefinnes, att därmed den ökade kostnaden ej fullt kommer att täckas. — Att även med en sådan organisation av bolagsavdelningen, som nu nämnts, tillfällig adjunktion kan bliva erforderlig, anser ämbetsverket icke osannolikt.»

Såsom av det förut sagda framgår, föreslår patent- och registreringsverket i skrivelsen den 28 augusti 1918 vidare, att för tjänstgöring å bolagsavdelningen skola uppföras å ordinarie stat ytterligare en kvinnlig

- [23.] biträdesbefattning av andra avlöningsgraden och två kvinnliga biträdesbefattningar av första avlöningsgraden. Härutinnan anför ämbetsverket:

»I sin underdåniga skrivelse den 4 september 1917 föreslog patent- och registreringsverket uppförandet å ordinarie stat av ett kvinnligt biträde av andra avlöningsgraden. Efter en redogörelse för fördelningen av arbetet bland de ordinarie kvinnliga biträdena, varav bland annat framginge, att ett biträde av andra avlöningsgraden biträdde med granskningen av anmälningar till aktiebolagsregistret och med uppsättandet av lättare expeditioner, samt att ett biträde av första avlöningsgraden hade delvis samma åliggande, omnämnde ämbetsverket, att vid 1915 års ingång två extra kvinnliga biträden anställdes å avdelningen samt att sedermera tillkommit ytterligare två extra biträden. Till stöd för inrättandet av omnämnda biträdesbefattning anförde ämbetsverket bland annat, att, då bolagsavdelningen hade ett stadigvarande behov av fyra extra kvinnliga biträden, det syntes ämbetsverket i hög grad önskvärt, att åtminstone ett av dessa biträden uppfördes på ordinarie stat, samt att, då vidare dels ett kvinnligt biträde av andra avlöningsgraden dels ock ett kvinnligt biträde av första avlöningsgraden biträdde med granskningen av bolagsärenden och uppsättandet av lättare expeditioner, det syntes billigt, att dessa båda befattningar tillhörde samma avlöningsgrad. Inrättades en ny biträdesbefattning av andra avlöningsgraden i och för nyssnämnda mera kvalificerade arbete, skulle alltså den biträdesbefattning av första avlöningsgraden, med vilken samma arbete vore förenat, bli tillgänglig för andra göromål.

Sedan berörda underdåniga skrivelse avlätit, har ännu ett kvinnligt biträde måst anställas å bolagsavdelningen och även denna tillökning av arbetskraft har vissa tider, då antalet av allmänheten begärda bevis varit särskilt stort, visat sig otillräcklig.

De båda extra kvinnliga biträdena, som anställdes vid 1915 års ingång, fingo till huvudsaklig uppgift, det ena att efter verkställda registreringar i registret inskriva de uppgifter, som där skulle införas, och det andra att biträda med utskrivandet av bevis, som på begäran av allmänheten skola utfärdas; av de senare anställda tre extra biträdena tjänstgör ett å bolagsavdelningen och ett hos expeditionen notarien för bevisskrivning och expeditionsgöromål, det tredje är jämte det förutnämnda extra biträdet sysselsatt med att införa i registren de uppgifter, som där skola införas. Det är med svårighet två biträden numera medhinnat dessa inskrivningar. Ännu ett stadigvarande extra biträde torde inom den närmaste tiden bli behöfligt å avdelningen. — Sex extra kvinnliga biträden komma då att där vara anställda.

Vinner patent- och registreringsverkets förslag om uppförande å ordinarie stat av en biträdesbefattning av andra avlöningsgraden bifall, vilket torde hava till följd att den ledigblivna biträdesbefattningen av första avlöningsgraden kommer att besättas av ett extra biträde, skulle antalet sådana visserligen stanna vid fem. Även med antagande, att det arbete, som skall utföras av kvinnliga biträden, framtiden i någon mån reduceras, råder det dock ej tvivel om, att största delen av arbetet bliver stadigvarande. Två ordinarie kvinnliga biträdesbefattningar av första avlöningsgraden utöver de fyra förutvarande är det minsta antal, som enligt ämbetsverkets mening bör ifrågakomma.»

Beträffande uppförande å ordinarie stat av ytterligare ett kvinnligt biträde av första avlöningsgraden å det för hela ämbetsverket gemen-

samma registratorskontoret hänvisar patent- och registreringsverket till följande anförande av ämbetsverket i skrivelsen av den 4 september 1917:

[23.]

»För att, såsom ovan nämnts, då registratorskontoret blev gemensamt för hela ämbetsverket, organiserandet av detsamma icke skulle utgöra något hinder för ett eventuellt avskiljande från ämbetsverket av bolagsavdelningen, upptogs i utgiftsstaten för ämbetsverket endast ett av de båda kvinnliga biträden av första avlöningsgraden, som enligt 1913 års organisationsförslag skolat anställas å registratorskontoret. I stället för det andra kvinnliga biträdet har det extra kvinnliga biträde, som ansetts vara närmast i tur att erhålla ordinarie befordran, varit förordnad mot årsarvode av 1,200 kronor. Enligt patentlagstiftningskommitténs förslag skulle det ena biträdet huvudsakligen biträda med expeditionsgöromålen och sortera de inkommande handlingarna samt införa de nya ansökningarna i de skilda diarier för patentansökningar, varumärkes- och förnyelseansökningar, mönsteransökningar och bolagsärenden, som å registratorskontoret böra föras. Det andra kvinnliga biträdet skulle huvudsakligen hava till åliggande att biträda med registrens förande samt att utskriva begärda bevis, avskrifter, prioritetshandlingar m. m. ävensom att i kontrollerings-syfte utlämna, bokföra och mottaga betalning för de expeditioner, för vilka expeditionslösen skall utgivas. Dessa sistnämnda göromål hava uppehållits av ett extra kvinnligt biträde. dock, för att undvika omplaceringar bland de kvinnliga biträdena, ej alltid av det, som åtnjutit förenämnda årsarvode av 1,200 kronor. För närvarande utföras dessa göromål, som giva ett biträde full sysselsättning, av ett extra biträde med arvode av 1,080 kronor för år räknat.

Blir nu slutgiltigt avgjort, att bolagsregistreringen skall bibehållas hos patent- och registreringsverket, kommer behovet av två kvinnliga biträden å registratorskontoret att bli konstant, vilket bör hava till följd, att ifrågakvarande biträdesbefattning uppföres å ordinarie stat.

Utöver vad patent- och registreringsverket nu föreslagit torde — fortsätter ämbetsverket i skrivelsen den 28 augusti 1918 — »de ordinarie avlöningarna i utgiftsstaten även böra ökas med den avlöningsförhöjning, som i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållandena m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare från och med innevarande års ingång torde komma att beviljas vaktmästarna i patent- och registreringsverket. Å ordinarie stat äro uppförda en förste vaktmästare och fyra vaktmästare. Den ifrågakvarande avlöningsförhöjningen skulle utgöra för en var av dem 200 kronor å lönen och 200 kronor i tjänstgöringspenningar eller tillhoppa 2,000 kronor.

Under gruppen 'avlöningar' har även uppförts anslag till ålderstillägg. I gällande utgiftsstat är anslaget upptaget till förslagsvis 4,700 kronor. För innevarande år torde utgifterna å anslaget komma att uppgå till 5,700 kronor. Med 1920 års ingång kan beräknas hava tillkommit ålderstillägg å 600 kronor till 5 byråchefer och 16 byrådirektörer med 12,600 kronor, å 500 kronor till 4 förste byråingenjörer, 1 sekreterare, 1 bibliotekarie, 2 byråingenjörer, 1 registrator och 1 kassör med 5,000 kronor, å 200 kronor till 5 kvinnliga biträden med 1,000 kronor samt å 100 kronor till 1 förste vaktmästare och 4 vaktmästare med 500 kronor. Anslaget synes således böra ökas med 20,100 kronor och förslagsvis beräknas till 24,800 kronor.

Vid bifall till vad patent- och registreringsverket nu anfört och föreslagit

[23.] rörande gruppen 'avlöningar' i utgiftsstaten skulle utgiftsstaten i denna del komma att ökas sålunda:

avlöning för tre byrådirektörer	kronor 20,400
» » » notaries	» 12,000
» » ett kvinnligt biträde av andra avlöningsgrad	» 1,600
» » tre kvinnliga biträden av första avlöningsgrad	» 3,600
avlöningsförhöjning till vaktmästarne	» 2,000
anslag till ålderstillägg, förslagsvis	» 20,100
tillhoppa kronor 59,700.»	

Under huvudgruppen »omkostnader» äro, såsom förut nämnts, i utgiftsstaten för patent- och registreringsverket uppförda fem särskilda förslagsanslag. Erinrande härom yttrar nämnda ämbetsverk i skrivelsen den 28 augusti 1918 vidare:

»Det första i ordningen bland dessa är anslaget till adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskilt tillkallade tekniska biträden, vikariatsersättningar, extra biträden, extra vaktmästare m. m., vilket upptagits till 64,760 kronor. Vid anslagets bestämmande inberäknades ej däri den gottgörelse för mistad sportelersättning till en tjänsteman i ämbetsverket, som Eders Kungl. Maj:t i nådigt brev den 15 mars 1915 förklarade skola med 6,872 kronor 73 öre om året utgå från anslaget. Utgifterna å anslaget kunna således anses beräknade till i runt tal 71,640 kronor. Gottgörelsen för mistad sportelersättning motsvaras av inkomster i avgifter för expeditionslösen. — Inberäknat nämnda utbetalning uppgingo utgifterna å anslaget år 1916 till 79,222 kronor, år 1917 till 95,944 kronor och hava under tiden 1 januari—30 juni innevarande år uppgått till 56,715 kronor. Sistnämnda belopp fördelar sig enligt räkenskaperna sålunda:

till adjungerade ledamöter	kronor 11,894
» biträdande ingenjörer	» 13,352
» andra tekniska extra ordinarie tjänstemän	» 8,106
» amanuenser	» 9,905
» extra skrivbiträden	» 6,856
» vikariatsersättningar	» 650
» extra vaktmästare	» 2,516
» ersättning för mistade sportler	» 3,436
kronor 56,715.	

Någon möjlighet att under senare hälften av året nedbringa utgifterna torde ej finnas, varför utgiftssumman å anslaget i år kan beräknas till omkring 114,000 kronor. —

Vinner ämbetsverkets här ovan framställda förslag om ökning av den ordinarie personalen bifall, böra utgifterna å anslaget kunna minskas med nu från det samma utgående arvoden till tre adjungerade ledamöter kronor 16,800 || arvode till en extra notarie | » 3,900 |
| arvoden till tre amanuenser å bolagsavdelningen | » 5,000 |
| » » fyra extra kvinnliga biträden | » 4,320 |

tillhoppa kronor 30,020.

Anslaget borde då beräknas till 84,000 kronor, om, såsom riktigt torde vara. då annan tillförlitlig beräkningsgrund saknas, innevarande års sannolika utgifter läggas till grund vid bestämmandet av dess storlek. Då emellertid minst den arbetsförstärkning av två extra byrådirektörer å patentavdelningen till innevarande års (1918) utgång, varom patent- och registreringsverket i underdänig skrivelse denna dag gjort framställning, med all säkerhet torde bliva erforderlig även för närmast följande år, bör anslaget, därest nämnda framställning vinner nådigt bifall, ytterligare höjas med 8,300 kronor, som enligt de beräkningsgrunder, patent- och registreringsverket i ovan berörda underdäniga skrivelse angivit, erfordras såsom ersättning till de extra byrådirektörerna och deras vikarier. Patent- och registreringsverket anser således, att anslaget bör uppföras med 92,300 kronor eller, för att erhålla en jämnare slutsumma å utgiftsstaten, med 92,260 kronor.»

Med bifall till sistberörda framställning har Kungl. Maj:t den 13 september 1918 förordnat två tjänstemän i patent- och registreringsverket att såsom extra byrådirektörer biträda ämbetsverket med handläggning av patentärenden under tiden 16 september—31 december 1918. Dessa förordnanden hava enligt Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1918 förlängts för hela år 1919, varjämte ytterligare två av ämbetsverkets tjänstemän för samma år förordnats såsom extra byrådirektörer för att biträda ämbetsverket med handläggning av patentärenden.

Patent- och registreringsverket anför i förevarande skrivelse den 28 augusti 1918 vidare:

»Förslagsanslaget till renskrivning och skrivmaterialier, postavgifter, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m. är i gällande utgiftsstat uppfört med 55,000 kronor. Detta belopp är numera ej tillräckligt för bestridande av de med anslaget avsedda utgifter.

Utgifterna uppgingo år 1916 till 59,187 kronor, år 1917 till 75,359 kronor och hava för tiden januari—juni innevarande år uppgått till 41,926 kronor. I sistnämnda summa ingår dock ej någon del av den beräknade hyran 23,250 kronor för ämbetslokalen i ämbetsverkets fastighet. Läggas utgifterna för första halvåret och nämnda hyresbelopp till grund för den sannolika utgiftssumman under året, skulle denna komma att belöpa sig till omkring 107,000 kronor. Störst är utgiftsökningen för bränsle och skrivmaterialier. Kostnaden för bränsle var år 1916 6,216 kronor och har under tiden januari—juni i år varit 14,583 kronor. Bränslekostnaden för senare halvåret torde väl ej komma att uppgå till nämnda belopp, då bränsletermi- nerna den återstående delen av året är kortare, men ökningen i förhållande till utgifterna år 1916 torde i allt fall ej böra beräknas understiga 20,000 kronor. För skrivmaterialier, som under år 1916 drogo en kostnad av endast 3,825 kronor, hava under första hälften av innevarande år utgivits 11,794 kronor. Utgifterna härför variera ej obetydligt år från år, beroende huvudsakligen på behovet av anskaffande av registerböcker och blanketter. Utgiftsposten för skrivmaterialier år 1916 var lägre än vanligt, då under år 1915, i anledning av omorganisationen, anskaffats en del registerböcker och blankettryck, som ej förbrukades under år 1915. Det torde emellertid även här böra räknas med en kostnadsökning i jämförelse med år 1916 av omkring 20,000 kronor. För lyse, som år 1916 kostade 2,220 kronor, har under

[23.] tiden januari—juni (1918) utbetalts 2,226 kronor. Man torde således böra räkna med en fördubbling av kostnaden. Ersättningen för renskrivning samt städning och renhållning har även måst ökas ej oväsentligt. Med hänsyn till dessa förhållanden torde anslaget icke böra uppföras med lägre belopp än 105,000 kronor.

Förslagsanslaget till böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser m. m. efter avdrag av influäna prenumerationsavgifter och dylikt är uppfört med 115,000 kronor. Utgifterna å anslaget uppgingo år 1916 till 110,848 kronor och år 1917 till 105,857 kronor samt hava för tiden januari—juni innevarande år uppgått till 57,317 kronor. — Tryckningen och distributionen av patent- och registreringsverkets publikationer ombesörjas av aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner enligt med bolaget träffat avtal. Sedan bolaget uppsagt gällande avtal, har patent- och registreringsverket, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts medgivande i nådigt brev den 2 innevarande augusti, träffat nytt avtal med bolaget, avseende 1919 års årgång av verkets publikationer. Detta avtal innebär en pristegring i genomsnitt beträffande samtliga publikationer av omkring 107 procent, varigenom tryckningskostnaderna, som enligt 1917 års räkenskaper uppgingo till 65,448 kronor, ökas med ett belopp, som kan beräknas till omkring 70,000 kronor.

Med anledning av det jämförelsevis ringa antal patent, som de båda senaste åren beviljats, har tryckningskostnaden för patentbeskrivningar varit lägre än som kan väntas bli förhållandet efter krigets slut. Medelpriset för tryckningen av en patentbeskrivning enligt de nya prisen kan beräknas till omkring 50 kronor.

Sedan tryckningskostnaden för samlingarna, omfattande uppgifter om aktiebolags- m. fl. register för föregående år betalats, äger ämbetsverket enligt medgivande i nådigt brev den 24 november 1911 återbekomma tre femtedelar därav, motsvarande den kostnad, som beräknats belöpa å de från överståthållarämbetet och länsstyrelserna i samlingarna kungjorda uppgifter. Nämda ersättning är upptagen i inkomstberäkningen och inverkar således ej vid bestämmandet av anslagets storlek.

Frågarvarande anslag har synts patent- och registreringsverket böra uppföras med 200,000 kronor.

Förslagsanslagen till återställda registreringsavgifter och till bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern, å vilka utgifterna år 1917 belöpte sig till respektive 15,512 kronor och till 1,350 kronor, synas böra bibehållas med oförändrade belopp.»

Huvudgruppen »pensioner åt avskedade tjänst innehavare» i patent- och registreringsverkets utgiftsstat upptager endast ett anslag för ändamålet, nu å 940 kronor. Enär från anslaget för närvarande utbetalas 1,840 kronor om året, och någon ändring härutinnan under de närmaste åren icke är att vänta, har patent- och registreringsverket föreslagit, att anslaget, ett förslagsanslag, uppföres med sistnämnda belopp.

Enligt patent- och registreringsverkets nu föreliggande förslag skulle huvudgrupperna i utgiftsstaten erhålla följande slutsummor:

avlöningar	kronor	348,000
omkostnader	»	413,860
pensioner åt avskedade tjänst innehavare	»	1,840
tillhopa kronor		763,700.

Beträffande patent- och registreringsverkets utgifter har ämbetsverket till sist i skrivelsen den 28 augusti 1918 erinrat om, att enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 mars 1918 (nr 138) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst krigstidstillägget och krigstidshjälpen åt patent- och registreringsverkets befattningshavare skulle utgå av de medel, varifrån övriga omkostnader bestredes vid ämbetsverket. Dessa utgifter kunde för år 1918 beräknas till omkring 145,000 kronor. Komme berörda avlöningsförbättring att fortfarande utgå, skulle det belopp, som skulle bestridas med till ämbetsverket inflytande avgifter, uppgå till 908,700 kronor.

Slutligen anföres angående patent- och registreringsverkets *inkomster* uti verkets ifrågavarande skrivelse följande:

»Ämbetsverkets inkomster uppgingo enligt verkets räkenskaper under år 1917 till 1,133,716 kronor och hava under tiden januari—juni innevarande år uppgått till 704,408 kronor. Även om inkomsterna icke komma att hålla sig vid samma höjd som för närvarande, torde de dock med all sannolikhet kunna antagas bliva tillräckliga för att bestrida med dem avsedda utgifter, sådana de ovan beräknats.

Det är avgifterna för bolagsregistreringen, som tillfört ämbetsverket den största inkomstökningen. Vid verkets omorganisation beräknades dessa inkomster för år 1915 till 125,000 kronor. De uppgingo nämnda år till 129,830 kronor, år 1916 till 255,088 kronor, år 1917 till 585,413 kronor, samt hava under tiden januari—juni innevarande år uppgått till 414,325 kronor.

Även årsavgifterna för patent hava år från år stigit. De beräknades för år 1915 till 287,500 kronor samt uppgingo nämnda år till 282,685 kronor, år 1916 till 314,705 kronor, år 1917 till 350,425 kronor och hava under tiden januari—juni innevarande år uppgått till 191,980 kronor.

Så väl patentlagstiftningskommittén som vederbörande departementschef ansågo vid ämbetsverkets omorganisation, att frågan, huruvida någon reglering av till verket inflytande avgifter kunde befinnas behöfvlig eller lämplig, borde göras till föremål för prövning i sammanhang med revision av gällande patentlagstiftning. Med hänsyn särskilt till penningvärdets fall torde en icke oväsentlig höjning av patentavgifterna vara fullt befogad. I det förslag till ny patentlag, som patentlagstiftningskommittén nästa år lär komma att avgiva, är givetvis den reglering av avgifterna vidtagen, som kommittén efter verkställd utredning funnit lämplig. Det torde icke vara uteslutet, att, därest omständigheterna anses sådant påkalla, frågan om en dylik höjning göres till föremål för slutligt avgörande utan avvaktan av lagens antagande i dess helhet.»

Med åberopande av vad patent- och registreringsverket i ärendet anfört, har ämbetsverket framlagt följande förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket, att tillämpas från och med år 1920:

[23.]

Förslag till utgiftsstat för kungl. patent- och registreringsverket.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Ortstillägg	Missräkningspenningar	Summa avlöning	Ålderstillägg	
A. Avlöningar.							
1 generaldirektör	7,000	3,000	1,000	—	11,000		
1 byråchef	5,000	2,500	600	—	8,100		
5 byråchefer	25,000	12,500	3,000	—	40,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.	
1 byrådirektör	4,200	2,000	600	—	6,800		
19 byrådirektörer	79,800	38,000	11,400	—	129,200		
1 förste byråingenjör	3,600	1,800	400	—	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.	
4 » byråingenjörer	14,400	7,200	1,600	—	23,200		
1 bibliotekarie	3,600	1,800	400	—	5,800		
1 sekreterare	3,600	1,800	400	—	5,800		
1 byråingenjör	2,200	1,500	300	—	4,000		
4 byråingenjörer	8,800	6,000	1,200	—	16,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med ytterligare 500 kr.	
1 kassör och räkenskapsförare	2,200	1,500	300	300	4,300		
1 registrator	2,200	1,500	300	—	4,000		
1 föreståndare för granskning av varumärken	2,200	1,500	300	—	4,000		
1 notarie	2,200	1,500	300	—	4,000		
4 notarier	8,800	6,000	1,200	—	16,000		
1 kvinnligt biträde av andra avlöningsgraden	900	550	150	—	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.	
5 kvinnliga biträden av »	4,500	2,750	750	—	8,000		
1 kvinnligt biträde av första »	700	350	150	—	1,200		
13 kvinnliga biträden av »	9,100	4,550	1,950	—	15,600		
1 förste vaktmästare	1,100	650	150	—	1,900	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter 6 år med ytterligare 100 kr. och efter 9 år med ytterligare 100 kr.	
1 vaktmästare	900	550	150	—	1,600		
3 vaktmästare	2,700	1,650	450	—	4,800		
							323,200
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis							24,800
B. Omkostnader.							348,000
<i>Förslagsanslag.</i>							
Till adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskilt tillkallade tekniska biträden, vikariatsersättningar, extra biträden, extra vaktmästare m. m.						92,260	
Till renskrivning och skrivmaterialier, postavgifter, hyror, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.						105,000	
Till böcker och tidskrifter, tryckning och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter avdrag av influtna prenumerationsavgifter och dylikt						200,000	
Till återställda registreringsavgifter						15,000	
Till bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern						1,600	413,860
C. Pensioner åt avskedade tjänst innehavare.							
<i>Förslagsanslag</i>						—	1,840
Summa kronor							763,700

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förman kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till finansdepartementet den 5 oktober 1918 inkommen skrift hava 34 hos patent- och registreringsverket anställda ordinarie och extra kvinnliga biträden gjort framställning om vidtagande av »åtgärder för inrättande i patent- och registreringsverket av kvinnliga biträdesbefattningar av en högre lönegrad än dem, som för närvarande finnas, och ökning samtidigt därmed i största möjliga utsträckning av antalet tjänster i de lägre lönegraderna eller åtminstone i endera av dessa riktningar».

[23.]
Fråga om
uppflyttning i
högre grad av
nuvarande bi-
trädesbefatt-
ningar samt
inrättande av
nya sådana
befattningar.

Sedan ifrågavarande framställning den 7 oktober 1918 remitterats till patent- och registreringsverket för utlåtande, har sådant av ämbetsverket avgivits och till finansdepartementet inkommit den 6 därpåföljda december.

I nämnda utlåtande har patent- och registreringsverket hemställt, att, utöver de av ämbetsverket i förut refererade skrivelse den 28 augusti 1918 föreslagna befattningar, ytterligare två kvinnliga biträdesbefattningar av första avlöningsgraden måtte upptagas i verkets stat.

Frågan om genomförande av en definitiv organisation av patent- och registreringsverkets bolagsavdelning har, såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, vid upprepade tillfällen varit föremål för prövning utan att vinna sin lösning. Vad som nästlidna år hindrade mig att, i enlighet med patent- och registreringsverkets åstundan, söka få till stånd ett slutligt avgörande uti ifrågavarande angelägenhet var lämpligheten av att avvakta slutlig prövning av såväl frågan om kommerskollegii omorganisation som frågan om inrättande av ett handelsdepartement, vilka båda frågor voro av betydelse för spörsmålet om bolagsavdelningens organisation. Dessa frågor komma nu båda att föreläggas riksdagen. För såväl kollegiet som för handelsdepartementet har ifrågasatts en organisation, som icke inverkar på patent- och registreringsverkets befattning med bolagsregistreringen. Visserligen har, såsom jag vid anmälan av frågan om kommerskollegiets omorganisation haft anledning framhålla, spörsmålet om bolagsregistreringens överflyttning till kollegiet icke helt och hållet avskrivits utan ställts på framtiden, tills erfarenhet vunnits för spörsmålets bedömande ur synpunkten av kollegiets verksamhet under de nya formerna. Men då den organisation, som föreslagits för kommerskollegiets byråer, så nära överensstämmer med den, som gäller för patent- och registreringsverkets avdelningar och väl även skulle tillämpas vid en slutlig organisation av verkets bolagsavdelning, att det, så vitt jag kan se, ej skulle ur organisatorisk eller annan ifrågakommande synpunkt medföra någon som helst olägenhet

Departements-
chefen.

[23.] att överföra bolagsavdelningen hos patent- och registreringsverket såsom en bolagsbyrå till kommerskollegium, därest bolagsregistreringen i framtiden skulle anses böra överflyttas till kollegiet, finner jag den allt jämt svävande frågan om bolagsregistreringens förläggning ej längre böra utgöra hinder för den vid patent- och registreringsverkets omdaning år 1914 delvis undanskjutna organisationen av dess bolagsavdelning.

Jag är således nu beredd att upptaga frågan om fullständigande av bolagsavdelningens hos patent- och registreringsverket organisation med vad därmed sammanhänger.

I detta avseende vill jag till en början beröra en principiell synpunkt beträffande bolagsavdelningens organisation.

Såsom patent- och registreringsverket erinrat, anförde dåvarande chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet vid det tillfälle, då beslut fattades om avlåtande av proposition till 1913 års riksdag om ny organisation av patent- och registreringsverket, att han ansåge ställt utom allt tvivel, att bolagsärendenas behandling måste betecknas såsom krävande samt att, ehuru en hel del av de hithörande ärendena vore av enkel beskaffenhet, svårösta spörsmål ofta föreläge till avgörande, vadan stora fordringar måste ställas på de personers kvalifikationer, åt vilka den ifrågavarande behandlingen vore anförtrödd. För min del kan jag väl i huvudsak ansluta mig till detta uttalande. Jag vill emellertid härvid framhålla, att på detta liksom i regeln på andra administrativa områden, där arbetsmaterialet huvudsakligen utgöres av sins emellan tämligen likartade ärenden, de mera invecklade äro ojämförligt mycket färre än de ärenden, som kunna anses vara av mera enkel beskaffenhet. I betraktande härav bör grunddraget av bolagsavdelningens organisation bliva, att dess arbetskrafter komma att bestå av ett förhållandevis ringa antal högre befattningshavare för ledandet och sammanhållandet av avdelningens arbeten och det omedelbara handläggandet av mera invecklade spörsmål samt för övrigt av underordnade funktionärer för behandlingen av den stora, mindre krävande massan av avdelningens åligganden.

Såsom motiv för sitt krav på det avsevärda antal nya ordinarie befattningshavare å bolagsavdelningen, som patent- och registreringsverket nu äskat, har ämbetsverket åberopat, bland annat, den inträdda ökningen av bolagsärendena. En blick på den av ämbetsverket meddelade översikten över nämnda ärenden under en lång följd av år måste emellertid ovillkorligen bibringa den uppfattningen, att ökningen, som inträtt helt plötsligt år 1916 och sedan raskt fortgått de följande åren, härflyter ur de nu rådande, av kriget föranledda onormala ekonomiska

förhållandena. Detta har också framhållits av patent- och registreringsverket, men ämbetsverket har tagit för givet, att bolagsavdelningens nuvarande arbetsbörda skulle till väsentlig del bliva konstant. Att arbetsbördan kommer att bliva avsevärd under de följande åren, innan det ekonomiska livet hunnit någorlunda återvinna stadga, och att även sedan så skett, den nuvarande tillströmningen av ärenden hos bolagsavdelningen skall visa sig hava i viss omfattning medfört varaktiga verkningar å arbetsbördan, därom är jag visserligen övertygad. Men jag finner dock möjligheten att med erforderlig säkerhet bedöma ifrågavarande förhållanden så ringa, att största försiktighet, som utan åsidosättande av ämbetsverkets oundgängliga behov av fasta arbetskrafter å dess ifrågavarande avdelning kan iakttagas, även bör få göra sig gällande vid avgörandet av förevarande organisationsfråga.

Utgående från ovan angivna synpunkter, har jag ej kunnat undgå att finna patent- och registreringsverkets förslag till organisation av dess bolagsavdelning väl omfattande, särskilt vad ledamöternas antal beträffar. I avseende å dessa sistnämnda finner jag ej skäl att nu gå utöver det förslag, som av Kungl. Maj:t förelades 1913 års riksdag och som upptog två byrådirektörer med samma avlöning, som åtnjutes av byrådirektörerna å ämbetsverkets andra avdelningar, eller således 6,800 kronor, därav lön 4,200 kronor, tjänstgöringspenningar 2,000 kronor och ortstillägg 600 kronor, med ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem års tjänstgöring i befattningen.

Vad den lägre personalen å bolagsavdelningen angår, så innefattar patent- och registreringsverkets nu föreliggande förslag härutinnan en avsevärd utökning av gällande, med 1913 års förslag i dessa stycken överensstämmande organisation. Då det emellertid under alla omständigheter torde vara visst, att en märkbar och varaktig ökning nu inträtt i den arbetsbörda, som man vid utarbetandet av 1913 års förslag hade att för bolagsavdelningens vidkommande räkna med, samt behovet av ifrågavarande personal mer omedelbart beror av ärendenas mängd, finner jag mig, jämväl med hänsyn till den av patent- och registreringsverket kraftigt framhållna rekryteringssvårigheten, böra biträda ämbetsverkets förslag i detta avseende, dock med undantag för en av de ifrågasatta notarietjänsterna.

Med förslaget om inrättande av tre nya notariebefattningar, varigenom tillsammans fem notarier skulle bliva anställda å bolagsavdelningen, avsåg patent- och registreringsverket nämligen att vinna en sådan fördelning av göromålen, att två av notarierna skulle sköta vissa expeditions- och andra för hela avdelningen gemensamma göromål och de

[23.] övriga tre notarierna mera uteslutande biträda var sin av de ifrågasatta tre byrådirektörerna. Därest nu endast två av byrådirektörerna uppföras å ordinarie stat, synes även en av notarierna böra uteslutas ur organisationen av bolagsavdelningen.

Den fullständiga organisationen av bolagsavdelningen skulle, med iakttagande av de modifikationer i patent- och registreringsverkets förslag, som jag ifrågasatt, således bliva följande: 1 byråchef, 2 byrådirektörer, 4 notarier, 3 kvinnliga biträden av andra graden, 6 kvinnliga biträden av första graden samt amanuenser och extra biträden.

Mot patent- och registreringsverkets förslag att nu å ordinarie stat för tjänstgöring å verkets registratorskontor uppföra det kvinnliga biträde av första lönegraden, vilket på sin tid föreslogs men vid verkets omorganisation ersattes med extra arbetskraft för att ej utgöra hinder för bolagsregistreringens eventuella överflyttning till kommerskollegium, har jag intet att erinra. Även om berörda överflyttning framdeles skulle bliva av, kan, med hänsyn till det ej obetydliga antal extra biträden ämbetsverket sysselsätter, ifrågavarande befattningshavare ej anses bliva för verket överflödig.

Däremot finner jag mig icke, åtminstone för närvarande, kunna tillstyrka, att de två ytterligare ordinarie kvinnliga biträdesbefattningar inrättas hos patent- och registreringsverket, varom ämbetsverket i det förut omförmälda först den 6 nästlidna december inkomna utlåtandet framställt förslag, och än mindre, att de mera omfattande åtgärder vidtagas, som ifrågasatts uti förberörda av åtskilliga kvinnliga biträden i ämbetsverket gjorda framställning. Med hänsyn till att samma ämbetsverk i skrivelsen den 28 augusti 1918 icke framställt något förslag i nu förevarande syfte, finner jag mig ej övertygad, att oundgängligt behov av sålunda ifrågasatta förstärkningar av patent- och registreringsverkets arbetskrafter nu föreligger. I alla händelser torde behovet ej vara så trängande, att frågan måste föreläggas nu sammanträdande riksdag.

Vid bifall till vad jag ifrågasatt beträffande patent- och registreringsverkets ordinarie personal skulle denna komma att ökas med 2 byrådirektörer, 2 notarier, 1 kvinnligt biträde av andra avlöningsgraden och 3 kvinnliga biträden av första avlöningsgraden, vilket med tillämpning av de lönesatser, som för motsvarande befattningar upptagas i verkets gällande avlöningsstat, skulle medföra en ökning av samma stat med sammanlagt 26,800 kronor.

Härutöver bör emellertid avlöningsstaten ökas med *dels* det av patent- och registreringsverket för beredande av avlöningsförhöjning åt verkets vaktmästare föreslagna beloppet 2,000 kronor, vederbörligen för-

delat å befattningar och avlöningsslag, vilket belopp beräknats enligt samma grunder, som numera i sådant avseende fastställts i Kungl. Maj:ts kungörelse den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Svensk författningssamling nr 836), *dels* medel för beredande av avlöningsförhöjning åt de kvinnliga biträdena, *dels ock* ett belopp för ålderstilläggen.

Beträffande löneförbättringen för vaktmästarna torde de därutinnan i ovannämnda författning fastställda grunderna jämväl böra föranleda — utom de ändringar i bestämmelsen om ålderstillägg, som i patent- och registreringsverkets statförslag iakttagits — ändring av bestämmelsen i staten om avdrag å kontant avlöning vid åtnjutande av naturaförmåner.

Förut denna dag har Kungl. Maj:t beslutat framställning till riksdagen om reglering av de inom statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner m. m. Jämväl biträdena i patent- och registreringsverket skulle därvid komma i betraktande. Ifrågavarande lönereglering skulle anordnas på det sätt, att begynnelseavlöningen för biträde av första lönegraden, som nu är 1,200 kronor, bleve 1,600 kronor, därav 1,100 kronor lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt för biträde av andra graden, vars begynnelseavlöning nu är 1,600 kronor, 2,000 kronor, därav 1,300 kronor, 500 kronor och 200 kronor respektive lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, varjämte biträdena skulle erhålla tre ålderstillägg å 200 kronor, varav hälften skulle tillhöra lönen och hälften tjänstgöringspenningarna, efter fem, tio och femton års tjänstgöring. För de tjugu kvinnliga biträden, patent- och registreringsverkets stat skulle upptaga (nu föreslagna 4 + 16 å gällande stat), skulle ifrågavarande avlöningsförhöjning — oavsett ålderstillägg — alltså uppgå till sammanlagt 8,000 kronor.

För bestridande av verkets personal tillkommande ålderstillägg upptager patent- och registreringsverkets avlöningsstat ett särskilt förslagsanslag, för närvarande 4,700 kronor. Häri har ämbetsverket för år 1920 beräknat en förhöjning av 20,100 kronor. Därvid har emellertid hänsyn icke kunnat tagas till de förbättringar av de kvinnliga biträdenas ålderstillägg, som enligt vad nyss sagts ifrågasatts. Därest nämnda förbättringar av riksdagen beslutas, bör förslagsanslaget till ålderstillägg å patent- och registreringsverkets stat ytterligare höjas med ett belopp, förslagsvis 800 kronor. Anslaget skulle således ökas med tillsammans 20,900 kronor.

[23.]

I enlighet med vad jag nu anfört skulle slutsumman av huvudgruppen »avlönningar» i patent- och registreringsverkets utgiftsstat höjas med sammanlagt 57,700 kronor.

För åtnjutande av avlöningsförmånerna enligt den förändrade avlöningsstaten för patent- och registreringsverket torde böra gälla de villkor och bestämmelser, som finnas upptagna i Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 september 1914 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den från och med år 1915 gällande stat för patent- och registreringsverket (svensk författningssamling nr 350), dock med de jämkningar, som föranledas, beträffande vaktmästarna, av kungörelsen den 1 november 1918 (nr 836) och, beträffande de kvinnliga biträdena, av de allmänna villkor och bestämmelser, som må bli utfärdade i sammanhang med den ifrågasatta regleringen av de inom statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdenas avlöningsförmåner m. m.

Beträffande härefter de under huvudgrupperna »omkostnader» och »pensioner åt avskedade tjänst innehavare» å patent- och registreringsverkets utgiftsstat uppförda anslagen, samtliga förslagsanslag, har jag mot ämbetsverkets förslag i dessa stycken erinran att framställa endast i fråga om anslaget till adjungerade ledamöter m. m. Detta anslag har av ämbetsverket beräknats till 92,300 kronor och i förslaget till utgiftsstat upptagits med ett för jämnande av statens slutsumma till 92,260 kronor bestämt belopp. Härvid har ämbetsverket emellertid naturligen förutsatt, att samtliga de av verket äskade ordinarie byrådirektörs- och notariebefattningarna skulle uppföras å dess avlöningsstat. Vid bifall till de jämkningar i ämbetsverkets förslag, som jag ifrågasatt, skulle dock av dessa befattningar en av vardera slaget icke upptagas å nämnda stat. Med hänsyn härtill och då ämbetsverket likväl torde bli i behov av ifrågavarande arbetskrafter, tills de förhållanden, som äro bestämmande för bolagsavdelningens arbetsbörda, hunnit vinna tillbörlig stadga, torde försiktigheten bjuda att å nu ifrågavarande anslag beräkna utöver vad ämbetsverkets av, bland annat, ovan nämnda omständighet betingade förslag avser, medel för avlönande av en adjungerad ledamot och en extra notarie, tillsammans 9,500 kronor.

Av vad jag anfört framgår, att jag tillstyrker en del jämkningar i det av patent- och registreringsverket framlagda förslaget till utgiftsstat för ämbetsverket att tillämpas från och med år 1920. Staten skulle, enligt vad jag förordat, erhålla följande utseende:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Miss-räk-ningspenningar	Summa avlö-ning	Ålderstillägg	
A. Avlöningar.							
1 generaldirektör	7,000	3,000	1,000	—	11,000		
1 byråchef	5,000	2,500	600	—	8,100		
5 byråchefer	25,000	12,500	3,000	—	40,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.	
1 byrådirektör	4,200	2,000	600	—	6,800		
18 byrådirektörer	75,600	36,000	10,800	—	122,400		
1 förste byråingenjör	3,600	1,800	400	—	5,800		
4 » byråingenjörer	14,400	7,200	1,600	—	23,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.	
1 bibliotekarie	3,600	1,800	400	—	5,800		
1 sekreterare	3,600	1,800	400	—	5,800		
1 byråingenjör	2,200	1,500	300	—	4,000		
4 byråingenjörer	8,800	6,000	1,200	—	16,000		
1 kassör och räkenskapsförare	2,200	1,500	300	300	4,300	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.	
1 registrator	2,200	1,500	300	—	4,000		
1 föreståndare för granskning av varumärken	2,200	1,500	300	—	4,000		
1 notarie	2,200	1,500	300	—	4,000		
3 notarier	6,600	4,500	900	—	12,000		
1 kvinnligt biträde av andra avlösningsgraden	1,300	500	200	—	2,000	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter 10 år med ytterligare 200 kr. och efter 15 år med än ytterligare 200 kr. Av varje avlösningsförhöjning skola 100 kr. tillhöra lön och 100 kr. tjänstgöringspenningar.	
5 kvinnliga biträden av »	6,500	2,500	1,000	—	10,000		
1 kvinnligt biträde av första »	1,100	300	200	—	1,600		
13 kvinnliga biträden av »	14,300	3,900	2,600	—	20,800		
1 förste vaktmästare	1,100	650	150	—	1,900	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter 6 år med ytterligare 100 kr. och efter 9 år med än ytterligare 100 kr.	
1 vaktmästare	900	550	150	—	1,600		
3 vaktmästare	2,700	1,650	450	—	4,800		320,400
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis							25,600
B. Omkostnader.							346,000
<i>Förslagsanslag.</i>							
Till adjungerade ledamöter, biträdande ingenjörer, amanuenser, särskilt tillkallade tekniska biträden, vikariatsersättningar, extra biträden, extra vaktmästare m. m.						101,760	
Till renskrivning och skrivmaterialier, postavgifter, hyror, bränsle, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.						105,000	
Till böcker och tidskrifter, tryckning och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter avdrag av influtna prenumerationsavgifter och dylikt						200,000	
Till återställda registreringsavgifter						15,000	
Till bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern						1,600	423,360
C. Pensioner åt avskedade tjänst innehavare.							
<i>Förslagsanslag</i>						—	1,840
Summa kronor							771,200

Anm. I fråga om bostads- m. fl. förmåner, som anvisas vaktmästare, gäller i tillämpliga delar vad därom är stadgat i kungl. kungörelsen den 1 november 1918 angående avlösningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (Sv. förf. saml. 1918 nr 836).

[23.]

Såsom patent- och registreringsverket framhållit, betecknar slutsumman av utgiftsstaten under nuvarande förhållanden icke hela kostnadsbeloppet för ämbetsverkets drift. Utgifterna för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt verkets befattningshavare tillkomma nämligen, vilka utgifter jämväl bestridas av verkets inkomster. Ifrågavarande utgifter, som av ämbetsverket beräknats till omkring 145,000 kronor, hava, efter det ämbetsverket avlät sin nu förevarande framställning, ökats avsevärt. De till ämbetsverket inflytande avgifterna, som vartdera av de senaste åren betydligt överstigit 1,000,000 kronor, torde dock förslå även till dessa ökade utgifter.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med godkännande av det av mig förordade förslaget till utgiftsstat för patent- och registreringsverket att tillämpas från och med år 1920 ävensom de av mig förordade villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den däri ingående avlöningsstaten, höja det *ordinarie* reservationsanslaget till upprätthållande av nämnda ämbetsverks verksamhet, nu kronor 540,600
 med » 230,600
 till » 771,200,
 att av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel direkt utgå.

23. Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering.

[24.]

Kostnader,
 som föran-
 ledas av över-
 ståthållar-
 ämbetets och
 länsstyrelser-
 nas befattning
 med vissa slag
 av registre-
 ring.

(extra anslag.)

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å extra stat för vart och ett av åren 1912—1919 anvisat ett förslagsanslag å 4,000 kronor ävensom medgivit, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar finge tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Då enahanda anslag på grunder, som finnas närmare utvecklade i det vid statsverkspropositionen till 1911 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 13 januari samma år,

jämväl för nästkommande år är av behovet påkallat, hemställer jag, att [24.]
Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag å kronor 4,000 ävensom medgiva, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar må tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Bankinspektionen.

24. För upprätthållande av bankinspektionens verksamhet har för år 1919 anvisats ett ordinarie reservationsanslag å 80,500 kronor. Enligt vad jag inhämtat från bankinspektionen torde förhöjning av detta anslag ej behöva ske för beredande av medel till förhöjd avlöning åt vaktmästare och kvinnliga biträden, enär bankinspektionen äger rätt att för ändamålet tillgodogöra sig överskott å annat anslag under samma titel. Vid sådant förhållande torde för upprätthållande av bankinspektionens verksamhet, böra upptagas ett *oförändrat ordinarie reservationsanslag* å ... kronor 80,500 att av bidrag till bankinspektionen direkt utgå.

25. Statens provningsanstalt.

Vid anmälan den 14 januari 1918 av anslagsbehoven under riksstatens sjunde huvudtitel omförmälde jag, bland annat, under punkt 16, att de genom beslut den 7 september 1917 förordnade särskilda kommitterade för avgivande av förslag till ny organisation av tekniska högskolans materialprovningsanstalt till fullgörande av berörda uppdrag den 31 oktober 1917 avgivit betänkande med förslag i ämnet, samt att kommitterade, som beräknat, att för år 1919 utgifterna för anstalten komme att överstiga inkomsterna med ett belopp av 38,900 kronor förutom det dyrtidstillägg, som för nämnda år kunde komma att tillerkännas personalen, utgått ifrån, att detta underskott skulle täckas av statsmedel. Jag meddelade vidare, att utlåtanden över kommitterades förslag på grund av remiss avgivits av styrelsen för tekniska högskolan, fullmäktige i järnkontoret, kommerskollegium och statskontoret, men att några av ifrågavarande utlåtanden till finans-

[25.]
Statens prov-
ningsanstalt.
(ordinarie
anslag.)

[25.] departementet inkommit så sent, att jag då ännu icke hunnit förbereda ärendet för slutligt avgörande. Då frågan om provningsanstaltens organisation emellertid syntes mig vara av beskaffenhet att böra så snart ske kunde bringas till sin lösning och den möjligheten låge nära, att därvid kunde komma att krävas bidrag av medel, över vilka riksdagen förfogade, förklarade jag mig anse riktigast, att i det riksstatsförslag för år 1919, som skulle föreläggas riksdagen, något belopp för ändamålet beräknades.

I anledning härav hemställde jag om förslag till riksdagen att, i avbidan på den proposition rörande organisation av en statens provningsanstalt, som kunde komma att föreläggas riksdagen, såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid en dylik anstalt bland de ordinarie anslagen för år 1919 beräkna ett belopp av 38,900 kronor. Denna hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen.

Vid närmare granskning av det av kommitterade avgivna förslaget till organisation för provningsanstalten visade det sig emellertid nödvändigt att, innan ärendet företogs till slutlig prövning, inhämta lönerregleringskommitténs yttrande i ämnet. Sedan kommittén genom beslut den 22 februari 1918 anbefallts att avgiva dylikt yttrande, erhöll jag emellertid från kommittén meddelande om, att utlåtande från kommittén icke kunde förväntas inom sådan tid, att proposition rörande provningsanstaltens organisation kunde föreläggas 1918 års riksdag. Under sådana omständigheter och för att icke på något sätt föregripa prövningen av omorganisationsförslaget ansåg jag lämpligast, att anslag för uppehållande av anstaltens verksamhet icke för det dåvarande uppfördes å riksstaten; och beslöt Kungl. Maj:t i enlighet med min därom gjorda hemställan att inställa den bebadade framställningen till riksdagen om anslag för nu ifrågakarande ändamål å 1919 års riksstat. Härom erhöll riksdagen i skrivelse den 12 mars 1918, nr 153, vederbörligt meddelande.

I en den 25 november 1918 dagtecknad skrivelse har nu lönerregleringskommittén avgivit det från kommittén infordrade utlåtandet i förevarande ämne. Framställning om omorganisation av provningsanstalten att gälla från och med den 1 januari 1920 synes mig under sådana omständigheter böra göras hos innevarande års riksdag. Då jag ännu icke hunnit underkasta ärendet slutlig granskning, torde emellertid i riksstatsförslaget för år 1920 de för ändamålet erforderliga medlen, i avbidan på proposition i ämnet, allenast få beräknas.

I avseende å anslagsberäkningen tillåter jag mig nämna, att enligt lönerregleringskommitténs förslag avlöningsstaten för provningsanstalten skulle sluta å en summa av 165,050 kronor. Härtill skulle emellertid, enligt vad i 1917 års kommittébetänkande framhållles, komma kostnader

för gas och elektrisk ström, värme, inventarier och bibliotek samt övriga löpande utgifter. Dessa kostnader, som av 1917 års kommitterade beräknats till sammanlagt 68,000 kronor, lära numera, enligt vad provningsanstaltens föreståndare meddelat mig, icke kunna uppskattas till lägre belopp än 78,000 kronor, allt för år räknat. Hela det för uppehållande av statens provningsanstalts verksamhet erforderliga anslaget skulle sålunda utgöra 243,050 kronor. Anslaget, som lärer böra erhålla reservationsanslags natur och uppföras å ordinarie stat, torde, så långt inkomsterna av provningsanstaltens verksamhet förslå, böra i första hand utgå av nämnda inkomster.

Under erinran att dessa inkomster förut i dag i riksstatsförslaget för år 1920 upptagits till ett belopp av 204,400 kronor, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition rörande organisation av statens provningsanstalt, som kan varda riksdagen förelagd, till upprätthållande av verksamheten vid nämnda anstalt på 1920 års riksstat bland de *ordinarie* anslagen beräkna ett reservationsanslag av kronor 243,050,

att i första hand av inkomster av statens provningsanstalt direkt utgå.

C. De centrala ämbetsverken underlydande stater.

Bergsstaten.

1. Bergsstaten.

Riksstaten för innevarande år upptager för bergsstaten dels ett oförändrat ordinarie anslag 33,000 kronor dels ock ett extra anslag för beredande av provisorisk lönereglring för bergmästarna 11,250 kronor.

[26.]
Bergsstaten.
(ordinarie
anslag.)

Förutom sitt huvudsakliga uppdrag har kommerskollegiikommittén enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 februari 1909 haft i uppdrag att verkställa utredning, i vad mån förändringar i bergsstatens organisation kunde vara av behovet påkallade, samt att avgiva det förslag, vartill en sådan utredning kunde föranleda, ävensom att inkomma med förslag till lönereglring för bergsstaten.

Kommers-
kollegii-
kommitténs
uppdrag be-
träffande
bergsstaten.

[26.]

Kommittéförslaget härutinnan återfinnes i kommitténs gemeusamt med departementalkommitterade den 5 juli 1913 avgivna betänkande angående handelsdepartementet å sid. 542 och följande, ävensom under rubriken »Bergsärenden» å sid. 186 och följande.

*Historik över
den lokala
bergverks-
styrelsen.*

Beträffande den lokala bergverksstyrelsens historia till 1852, med vilket år de forna gruv- och bergstingsrätternas domsrätt överflyttades på de allmänna domstolarna, får jag hänvisa till sidorna 542—543 i kommittébetänkandet.

I anledning av denna överflyttning ansågs bergsstaten böra omorganiseras.

Enligt skrivelse till bergskollegium den 14 oktober 1853 förordnade Kungl. Maj:t, att bergmästardistriktet skulle såsom dittills utgöra nio utom Falu och Sala bergslag. De dåvarande geschwornerbefattningarna kommo att upphöra och geschworn- eller gruvingenjörsgöromålen skulle bestridas av bergmästarna. Därjämte anslogos arvoden åt sex elever eller stipendiater, vilka skulle utbildas till biträden åt de ordinarie bergsstatstjänstemännen.

I anledning av en hemställan av 1870 års riksdag, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida icke bergmästartjänsterna kunde indragas eller genom förändrad distriktsindelning dessa tjänsters antal minskas, föreslog Kungl. Maj:t 1874 års riksdag minskning i antalet från nio till sex. Därvid förutsatte Kungl. Maj:t emellertid, att i stället för de sex eleverna eller stipendiaterna — de s. k. extra gruvingenjörerna — anställdes gruvingenjörer, vilka — i motsats till de förra — skulle erhålla bestämda åligganden, i viss grad motsvarande de till geschwornerbefattning förut hörande, ehuru vid beräkandet av deras avlöning till endast 1,500 riksdaler togs i betraktande, att denna skulle genom extra inkomster kunna vinna någon erforderlig tillökning.

Dessa förslag biföllos av riksdagen.

*Nuvarande
distrikts-
indelning.*

Enligt den i samband med 1874 års omorganisation fastställda distriktsindelningen, sådan denna i huvudsak fortfarande gäller, är riket indelat i följande sex bergmästardistrikt nämligen:

norra distriktet, omfattande Norrbottens, Västerbottens, Väster-
norrlands och Jämtlands län,

Gävle-Dala distrikt, omfattande Gävleborgs och Kopparbergs län,
östra distriktet, omfattande Stockholms, Uppsala, Södermanlands
och Västmanlands län,

mellersta distriktet, omfattande Örebro och Skaraborgs län,

västra distriktet, omfattande Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län, samt

södra distriktet, omfattande Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län.

För bergmästarna äro, med en viss valfrihet, bostadsstationer föreskrivna. Bergmästarnas förläggningssorter äro för närvarande följande:

*Närvarande
bostads-
stationer.*

- i norra distriktet Luleå,
- i Gävle-Dala distrikt Falun,
- i östra distriktet Stockholm,
- i mellersta distriktet bostället Knutsberg vid Nora,
- i västra distriktet bostället i Filipstad samt
- i södra distriktet Hälsingborg.

För gruvingenjörerna äro i allmänhet bostadsstationer icke föreskrivna, varemot det för dem stadgats, att de böra vara boende inom respektive distrikt.

Till bergsstatens förfogande stå för närvarande tre boställen. Dessa äro det invid Nora belägna bergmästarbostället Knutsberg med det därtill hörande hemmanet Lilla Älvstorp, bergmästarbostället i Filipstad samt den del av gruvingenjörsbostället Stora Gården vid Kopparberg, som efter en år 1915 av riksdagen medgiven försäljning återstår. Dessa boställen äro till övervägande del för ändamålet donerade av bruksägare och bergsmän, och deras sammanlagda värde, inbegripet tillhörande fonder, uppgår till inemot 200,000 kronor.

Boställen.

En närmare utredning angående boställena återfinnes å sid. 546—548 i kommittébetänkandet.

De kontanta avlöningsförmånerna, som för bergmästarna från och med år 1859 hade utgått med 2,400 kronor årligen till envar av dem, undergingo samtidigt med 1874 års omorganisation den förändring, att de bergmästare, vilka icke åtnjöto boställen, från och med år 1875 beviljades dyrtidstillägg med 480 kronor. 1885 års riksdag reglerade avlöningen till 4,000 kronor jämte ålderstillägg och utan avdrag å kontant lön för boställsförmån i de fall, där sådan åtnjöts. Härtill kommo sedermera s. k. extra lönetillägg.

*Förutvarande
avlöning.*

Sedan emellertid riksdagen, första gången för år 1913, och där- efter årligen beviljat bergmästarna provisoriskt avlöningstillägg med 2,000 kronor till en var ävensom ortstillägg till två bergmästare, ut-

*Närvarande
avlöning.*

- [26.] göras bergmästares avlöningsförmåner av en begynnelseavlöning å 6,000 kronor, ortstillägg, uppgående till 400 respektive 200 kronor för bergmästare, stationerade i Stockholm respektive Luleå, samt för de tre bergmästare, som innehåva ordinarie anställning, två ålderstillägg, vardera å 500 kronor efter fem respektive tio års väl vitsordad tjänstgöring i befattningen. Härjämte uppbära bergmästarna vissa sportler. Såsom förut nämnts tillerkändes vid 1874 års organisation gruvningjörerna årliga arvoden å 1,500 kronor.

Arbetsupp-
gifter.

Bergsstatens arbetsuppgifter hava, enligt vad såväl kommittéerna som kommerskollegium framhållit, efter 1874 års omorganisation betydligt ökats. Vidgade uppgifter och nya verksamhetsområden hava tillkommit. Däribland märkas de uppgifter, som enligt lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 tillhöra bergsstatens tjänstemän såsom under socialstyrelsens överinseende och ledning stående yrkesinspektörer. Vidare hava utvecklingen i allmänhet och näringslivets stegrade intensitet medfört ökat arbete inom de flesta grenar av bergsstatens tjänsteutövning. Enligt kommittéernas förslag skulle bergsstaten emellertid åläggas ytterligare arbetsuppgifter. Kommittéerna hava därvid lämnat följande sammanfattning av de uppgifter, som skola tillhöra bergsstaten:

»Bergsstaten har att såsom första instans handlägga ärenden rörande gruvors förvärvande och försvar enligt gruvstadgan, såsom inmutnings-, utmåls-, vilostånds- och dylika ärenden. Den skall anvisa det område i dagen, som innehavare av stenkolskoncession behöver för sitt arbete, samt äger bevilja viss tids befrielse från stadgad arbetsskyldighet vid stenkolsfyndighet. Bergsstaten skall utöva teknisk inspektion av såväl inmutningsbara som stenkolsfyndigheter. Vidare skall bergsstaten upprätta utmålskartor samt verkställa kopior av nya gruvkartor och komplettera dessa kopior. Bergsstaten skall hava tillsyn över att vederbörliga gruvkartor bliva upprättade av gruvägarna. Upprättade gruvkartor skola av bergsstaten granskas och översändas till kommerskollegiet. Bergsstaten skall biträda vid utarbetandet av specialbeskrivningar över fyndigheter, särskilt genom att utföra härför erforderliga undersökningar på ort och ställe. Med gruvskogarna har bergsstaten även att taga viss befattning. Det skall tillhöra bergsstaten att hålla tillsyn över användningen av hammarsmeds- och masmästarkassorna samt gruv- och malmöreskassorna ävensom årligen till kollegiet avgiva förslag å personer till erhållande av understöd ur armbössefonden och åtskilliga andra kassor, som stå under kollegiets förvaltning. Bergsstaten har att insamla och granska de statistiska primäruppgifterna rörande bergverken och bruken samt insända desamma till kollegiet. Därjämte skall bergsstaten i allmänhet med uppmärksamhet följa bergshanteringens och stenindustriens utveckling i första hand inom sina resp. förvaltningsområden ävensom, i den utsträckning så kan ske, inom övriga delar av riket och även utom riket samt hos kollegiet väcka förslag om åtgärder till befrämjande av dessa näringsgrenar. Vidare åligger det bergsstaten att årligen till kollegiet avgiva tjänsteberättelse för det nästförflutna året.

En av bergsstatens mest omfattande uppgifter utgöres slutligen av den inspektionsverksamhet, densamma enligt gällande bestämmelser har att i arbetarskyddshänseende utöva vid bearbetningen av inmutningsbara fyndigheter och stenkolsfyndigheter samt annat bergverksarbete, försåvitt detsamma helt eller delvis bedrivs under jord, ävensom de utvunna produkternas upp- och framforsling, deras invid fyndorten försiggående skrädning, anrikning och brikettering samt därstädes belägna, för bedrivandet av nu nämnda slag av arbeten avsedda verk och inrättningar. Enligt kommittéernas förslag bör området för bergsstatens yrkesinspektion utvidgas att jämväl omfatta annat bergverksarbete även vid brytning i dagbrott.»

Mot de av kommittéerna föreslagna uppgifterna för bergsstaten har kommerskollegium icke haft något att erinra. Beträffande den genom dessa uppgifter inträdande arbetsökningen har kollegium särskilt framhållit, att det för gruvbeskrivningarnas upprättande erforderliga fältarbetet torde komma att ställa avsevärda krav på bergsstatens tid och arbetskraft.

I sammanhang härmed vill jag erinra, att, då enligt kommittéernas förslag till kommerskollegii omorganisation skulle å kollegii bergsbyrå jämväl föras register över fyndigheter och bruk, ifrågavarande tjänstemän komma att av kollegium anlitas för erhållande av uppgifter till dessa register. Vidare skulle den av kommittéerna föreslagna åtgärden med gruvkartornas kopierande för bergmästararkivens räkning samt annat sannolikt tillkommande kartritningsarbete öka bergsstatens arbete. Vad angår det av kommittéerna jämväl framställda förslaget om skyldighet för bergsstatstjänstemännen att, förutom den yrkesinspektionsverksamhet de nu utöva, även då fråga är om brytning i dagen omhändertaga yrkesinspektionen vid fyndigheter, innehållande mineral och bergarter, som icke äro föremål för inmutning enligt gruvstadgan eller koncession enligt stenkolslagen, förutsätter detta ändring av 23 § arbetarskyddslagen. Vissa grupper av ärenden skulle, enligt kommittéernas förslag, för omedelbart avgörande överflyttas från kommerskollegium till bergmästarna. En sådan överflyttning, som förutsätter ändring av vissa paragrafer i gruvstadgan, är emellertid i fråga om bergmästarnas arbetsbörda av mindre betydelse, emedan bergmästarna även för närvarande måste för avgivande av yttrande till kollegium utreda och taga ståndpunkt till hithörande ärenden.

Socialstyrelsen, som i avgivet utlåtande tillstyrkt vissa jämkningar i avseende å bergverksinspektionen med hänsyn till arbetarskyddet, har emellertid tillika framhållit, att därigenom, med undantag för tillsynen å stenbrott — vilken tillsyn, såsom ovan nämnts, ifrågasatts skola även där brytningen sker i dagbrott överflyttas från yrkesinspektionen till bergsstaten — ingen väsentlig förändring komme att

- [26.] äga rum ifråga om bergsstatstjänstemännens nuvarande arbetsmängd. Beträffande åter stenbrotten bleve tillsynsuppgiften betydligt vidgad. Härtill hade kommittéerna ock tagit hänsyn vid uppgörande av sitt förslag till bergsstatens omorganisation, vilket förslag syntes styrelsen välbetänkt med hänsyn till vederbörandes uppgifter för arbetarskyddets förverkligande. Styrelsen ville emellertid erinra, att det alldeles övervägande antalet stenbrott vore tillfinnandes inom södra bergmästardistriktet, därest detsamma erhöle den omfattning, som av kommittéerna föreslagits, och detta distrikts tjänstemän torde enligt styrelsen komma att till rätt väsentlig del få inrikta sin verksamhet på dylika arbetsföretag. Ätminstone den ena av de tekniska befattningshavarna inom detta distrikt borde sålunda kunna utbildas till speciell fackman på detta område, en omständighet som sannolikt skulle bliva av stor betydelse icke blott för en effektiv tillsyn ur arbetarskyddssynpunkt utan ock för näringsförvaltningens behov av tillgång till sakkunskap beträffande den för landet så viktiga stenindustrien. Styrelsen ansåge sig böra i sammanhang härmed framhålla, att den minskning, som förändringen möjligen skulle medföra i yrkesinspektörernas arbete, tydligen icke vore av beskaffenhet att medgiva någon inskränkning av deras antal.

*Nuvarande
arbets-
fördelning.*

De bergsstaten tillkommande uppgifterna utföras för närvarande i stort sett av bergmästarna. Gruvingenjörerna, som förordnas blott tillsvidare och vilkas befattningar med hänsyn till den låga avlöningen måste betraktas som i huvudsak expektansplatser, hava att på eget ansvar jämte bergmästaren och efter överenskommen fördelning utöva tillsyn över gruvdriften och tillhandaga med upprättande av brytningsplaner, verkställandet av gruvmätningar och avfattandet av gruvkartor, med rättighet likväl för bergmästarna i egenskap av förmän för gruvingenjörerna att pröva och, om anledning därtill förekommer, förändra de av dem givna anvisningarna och föreskrifterna. Med tillämpning av dessa allmänna grunder äger kommerskollegium i mån av behov meddela erforderliga föreskrifter i fråga om gruvingenjörernas tjänstgöring. Uppstår emellan bergmästare och gruvingenjör olika mening i något fall rörande fördelningen dem emellan av göromål, med vilka det åligger gruvingenjör att taga befattning, skall collegium på anmälan av bergmästaren meddela erforderligt beslut.

*Förslag till
rationell
arbetsför-
delning, avse-*

Under hänvisning till att med hänsyn till gruvingenjörsbefattningarnas nuvarande organisation bergmästarna för närvarande i själva verket äro de enda effektiva arbetskrafter, som kunna påräknas för

bergsstatens arbete, samt att åtskilligt av det dem åvilande arbetet lämpligen kunde utföras av mindre kvalificerade arbetskrafter, hava kommittéerna uttalat sig för att tillgodose behövet av ökade arbetskrafter med i främsta rummet en rationellare fördelning av arbetet inom bergsstaten. Därvid borde bergmästarna befrias från åtskilliga mindre viktiga, men ofta tidskrävande göromål och därigenom sättas i tillfälle att mera odelat ägna sig åt sina mera betydelsefulla uppgifter. Fördens skull måste enligt kommittéernas åsikt å ena sidan gruvingenjörstjänsterna omorganiseras på det sätt, att de bliva ordinarie befattningar, åt vilkas skötande innehavarna skulle uteslutande ägna sig. Å andra sidan borde bergsstaten erhålla expeditjonsbiträde i erforderlig utsträckning. Under sådana förhållanden hava kommittéerna också ansett sig kunna föreslå en nedsättning av antalet bergsstatstjänstemän till att utgöra fyra bergmästare och fyra gruvingenjörer med fördelning på fyra distrikt på det sätt, att varje distrikt finge sin bergmästare och sin gruvingenjör.

[26.]
ende att be-
reda möj-
lighet att
minska antalet
tjänstemän.

Mellan bergsstatstjänstemännen skulle arbetet fördelas på följande sätt: Bergmästaren skulle såsom hittills förestå sitt distrikt, inom detsamma till väsentliga delar själv utföra samt i övrigt leda bergsstatens arbete ävensom bära ansvaret därför. Han skulle gentemot gruvingenjören intaga förmans ställning. Gruvingenjören skulle utöver sina nuvarande uppgifter hava att biträda bergmästaren med allt såväl expeditious- som fältarbete. Han skulle därför vara boende å samma ort som bergmästaren och hans arbete å bergmästarexpeditionen syntes huvudsakligen böra bestå i att förbereda inkomna ärenden till avgörande av bergmästaren, utföra förekommande kartarbeten, granska riktigheten av insända kompletteringsblad till gruvkartor samt hava tillsyn över att bergmästararkivets gruvkartekopior bleve riktigt kompletterade efter kompletteringsbladen.

Å varje bergmästarexpedition skulle vidare fast anställas ett kvinnligt skriv- och ritbiträde.

Förslaget om minskning av distriktens antal har rönt en livlig opposition inom intresserade kretsar.

Till Kungl. Maj:t inkom såhunda i februari månad 1918 föreningen »Bergshanteringens vänner» med en framställning i ämnet. Föreningen anförde därvid, att, sedan kommittéförslaget avgavs, förflutit några år, varunder gruvhanteringen varit föremål för stark utveckling i flerfaldiga avsenden. Behövet av lätt tillgång till bergsstatens tjänstemän och ämbetslokaler hade därunder skarpt framträtt och hos föreningen stadgat den övertygelsen, att det bleve till stor och kännbar olägenhet, om bergmästardistriktet inskränktes i antal. Därjämte påpekade föreningen de skäl mot den av kommittéerna föreslagna för-

[26.]

ändringen, som låge i gruvlagstiftningens pågående omarbetning och nödvändigheten av, att den lokala bergsstatens tjänstemän hade tid till vida tätare besök vid gruvfälten än vad nu förekomme.

Föreningen föreslog därför i förevarande avseende nuvarande distriktsindelningens bibehållande samt att de tre bergslagsdistrikten, eller Gävle-Dala, östra och mellersta distrikten, där arbetsbördan redan nu vore allt för stor för bergsstatstjänstemännen, utrustades med åtminstone den arbetskraft, som kommittéerna föreslagit för de tilltänkta nya mellansvenska distrikten.

Från bergsstatens sida har det från början svagare motståndet mot en lösning i enlighet med kommittéernas förslag vuxit i styrka i mån som förhållandena allt mera kommit att skilja sig från dem, varifrån kommittéerna haft att utgå. Slutligen hava i en gemensam framställning av den 3 juni 1918 samtliga bergmästare hemställt, att till trygghet av den blivande organisationens effektivitet och för bibringande av en sådan elasticitet hos organisationen, att den skulle kunna under en avsevärd tid motstå trycket av en växande arbetsbörda, bergsstaten måtte utrustas med sex bergmästare och sex gruvingenjörer jämte ett skriv- och ritbiträde hos varje bergmästare.

Bergmästarna hava härvid gjort gällande, bland annat: Arbetsbördans tillväxt under tiden efter kommittéförslagets avgivande kunde förutses vara till avsevärd del av mera konstant natur. I alla händelser finge organisationen ej göras så snäv, att bergsstaten ej kunde mottaga under nära framtid påräkneliga ytterligare arbetsuppgifter. Detta skulle emellertid, enligt vad bergmästarna numera blivit förvissade om, bliva fallet med en organisation enligt kommittéernas förslag. Förutom de av kommitterade angivna nya arbetsuppgifterna för bergsstaten tillkomme åtskilliga andra. Anledningar härtill låge i, bland annat, åtgärderna för fortsatt stimulation av produktionen av ädlare malmer, på vilka landets tillgång även efter kristiden kunde förväntas bliva ringa, vidare i kronans genom pågående revision av lagstiftningen om fyndigheter på kronojord framträdande intresse att bättre än dittills utnyttja sin jordägarandel samt slutligen i yrkesinspektionsarbetets intensivare bedrivande enligt vissa under förberedelse varande specialbestämmelser.

I fråga om organisationens detaljer hava bergmästarna uttalat, att ständigt biträde av gruvingenjör behövdes i norra, Gävle-Dala, östra och mellersta distrikten, varjämte en gruvingenjör borde vara hemmastadd inom stenindustrien och en vara expert på malmfyndigheter. Då emellertid endast i vissa av de nämnda distrikten förelåge oundgängligt behov för bergmästaren att erhålla ständigt expeditjonsbiträde av gruv-

ingenjören, förordade bergmästarna, att möjlighet bereddes bergsöverstyrelsen att avpassa varje gruvingenjörs ställning efter de krav, som gjorde sig gällande å skilda håll.

[26.]

Kommerskollegium, som, ehuru med uppenbar tvekan, ansett sig vid avgivande av yttrande över kommittéförslaget i fråga om bergsstatens förseende med arbetskrafter böra inskränka sig till att förorda vad kommittéerna föreslagit härutinnan, vilket kunde anses vara ett oundgängligen erforderligt minimum, i särskild grad betingat av sparsamhetshänsyn, har vitsordat, att de arbetsuppgifter, som redan föreligga för den lokala bergsstatens tjänstemän eller äro avsedda att till dem förläggas, i flera hänseenden äro av den stora omfattning och betydelse, att de utan tvivel komma att bereda full sysselsättning även åt en så utökad personal, som bergmästarna föreslagit. Kollegium har vidare erinrat, att, genom det provisoriska lösgivandet av inmutningsrätten beträffande andra mineral än järnmalm i de tre nordligaste länen, så ökat arbete för bergsstatstjänstemännen i norra bergmästardistriktet vore att motse, att även extra arbetskraft därstädes sannolikt bleve erforderlig.

Kommittéerna hava haft under övervägande, huruvida ej bergsstatens tjänstemän borde stationeras i Stockholm med sina tjänsterum förlagda i så nära samband som möjligt med kommerskollegii ämbetslokaler samt med skyldighet att biträda kollegium vid handläggningen av sådana ärenden, där deras sakkunskap vore till särskild nytta.

*Central eller
lokal förlägg-
ning.*

Härom hava kommittéerna yttrat, bland annat: Även om åtskilliga fördelar för bergsöverstyrelsen med densammas hittillsvarande begränsade organisation vore förbundna härmed, förordade kommittéerna en fullständig förändring av den centrala bergsförvaltningen i syfte, att densamma skulle utrustas med kompetens för en omfattande och initiativkraftig verksamhet samt erhålla egen permanent teknisk personal. Och den speciella lokala sakkunskapen bleve dessutom representerad i bergsöverstyrelsen, då det kunde förutsättas, att befordringarna inom bergsadministrationen komme att ske under ständigt utbyte av arbetskrafter mellan den centrala och den lokala bergsförvaltningen. Ett annat av de skäl, som anförts för centraliseringen, låge däri, att för de större gruvföretagen, som själva förfogade över tekniskt sakkunnig arbetsledning, bergsstatens verksamhet som rådgivande allt mindre toges i anspråk, varför bergsstatens åligganden numera skulle i huvudsak vara inskränkta till administrativa uppgifter och inspektionsverksamhet. Häremot kunde dock tagas i betraktande den synnerliga vikten för allmänheten och de mindre gruvägarna att på

- [26.] närmaste håll ute i orterna hos bergsstatstjänstemännen inhämta upplysningar och råd. Vid övervägande av skälen för och emot en central förläggning hade kommittéerna icke funnit de förra vara nog starka att åtminstone för närvarande motivera en ändring av det nuvarande förläggningssättet, en uppfattning, som vunnit i styrka genom att flertalet av de närmast intresserade förordat den nuvarande anordningens bibehållande.

Även kommerskollegium har tillstyrkt den lokala förläggningens bibehållande.

*Förslag till
avlöningar.*

Vid övervägande av frågan om avlöningen för bergmästarna hava kommittéerna jämfört bergmästarnas ställning med yrkesinspektörernas. Dessa åtnjuta en avlöning av 6,200 kronor jämte två ålderstillägg å 500 kronor efter fem respektive tio år samt ortstillägg i Stockholm å 400 kronor. Därvid har kommittéernas majoritet, under hänvisning till den mera krävande naturen hos de förras befattningar, föreslagit en avlöning av 7,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 år samt ortstillägg i Stockholm och Luleå med 600, respektive 300 kronor, vartill skulle komma rätt till sportler. En minoritet av två kommittéledamöter har däremot ansett, att för bergmästarna borde fastställas löneförmåner jämförliga med yrkesinspektörernas, varvid emellertid på grund av bergmästares förmodligen i regel högre ålder vid befattningens tillträdande begynnelseavlöningen borde sättas till 6,700 kronor samt härtill komma allenast ett ålderstillägg å 500 kronor efter fem år ävensom nuvarande ortstillägg i Stockholm och Luleå å 400, respektive 200 kronor. Slutligen bör anmärkas, att en förmån likartad med den, som redan nu tillkommer yrkesinspektörerna, genom det för dem avsedda anslaget till kontorskostnader och vikariatsersättningar, enhälligt föreslagits för jämväl bergmästarna, i det att minst 6,500 kronor årligen skulle få av kollegium fördelas emellan dessa för gäldande av sådana kostnader och ersättningar.

Gruvingenjörernas begynnelseavlöning har föreslagits till 5,400 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor efter fem, respektive tio års tjänstgöring samt ortstillägg i Stockholm och Luleå å 400, respektive 200 kronor.

För skrivbiträdena hava kommittéerna avsett en begynnelseavlöning av 1,050 kronor om året jämte tre ålderstillägg å 200 kronor efter tre, sex och nio års tjänstgöring ävensom ortstillägg i Stockholm och Luleå å 150, respektive 75 kronor.

Kommerskollegium har tillstyrkt, att bergmästarnas löneförmåner måtte bestämmas till de belopp, som kommittéernas majoritet föreslagit.

I fråga om ålderstilläggen har kommerskollegium hemställt om föreskrift, att vid beräklandet av tidpunkten för inträdande rätt att uppbära sådant tillägg måtte tillgodoräknas den tid, varunder tjänsteman å bergsstaten innehått sin befattning på förordnande i avvaktan på den nu föreslagna omorganisationen.

Bergmästarna hava i sin förberörda framställning av den 3 juni 1918 uttalat sig för införande av semesterrätt åt bergstatstjänstemännen.

I avseende å avlöningsvillkoren i övrigt har kollegium, under erinran att gruvinspektioner och de förekommande talrika, ofta långa och besvärliga tjänsteresorna fordrade en avsevärd grad av rörlighet samt att berörda ämbetsgöromål måste för personer i mera framskriden ålder verka synnerligen slitande, hemställt, att bergsstatens tjänstemän måtte i likhet med yrkesinspektörerna berättigas till hel pension vid uppnådda 65 levnads- och 25 tjänstår.

Kommerskollegium har även erinrat, att vid avlöningsvillkorens uppgörande hänsyn bör tagas till att för kollegium möjliggöres att åvägabringa ett nära samband mellan bergsbyrån och bergsstaten.

I expensanslaget, som kollegium förutsätter skola få användas jämväl för gruvingenjörerna, har kollegium, med hänsyn till, bland annat, den allmänna prisstegringen, föreslagit förhöjning från av kommittéerna föreslagna 6,500 kronor. I händelse nuvarande sex distrikt skulle bibehållas, behövde enligt kollegii beräkning expensanslaget utgå med 8,550 kronor.

Härjämte har kollegium emellertid, med hänsyn till faran för bergsstatens tjänstemän att ådraga sig kroppsskada under tjänstutövningen samt under hänvisning till vad som av enahanda skäl stadgats för yrkesinspektörerna, förklarat sig anse billigheten fordra, att bergsstatstjänsteman, som på grund av sådant olycksfall är hindrad att tjänstgöra, får under någon tid åtnjuta full avlöning. På grund härav har kollegium föreslagit, att ett anslag för vikariatsersättningar upptages å nu förevarande stat med förslagsvis 1,000 kronor. Vid beräklandet av detta belopp utgick emellertid kollegium från en indelning av landet i endast fyra distrikt.

Huvudanmärkningen mot den nuvarande organisationen av bergsstaten avser, att de arbetskrafter, varöfver denna förfogar, numera äro otillräckliga. Att 1874 års organisation ej kan nöjaktigt fylla nutida behov av arbetskrafter å ett i rask utveckling statt område av näringslivet, synes själfvallet. Behovet av en förstärkning av den lokala bergsstatens arbetskrafter anser jag sålunda uppenbart.

Även kan med fog en annan anmärkning riktas mot den nuvarande

*Departements-
chefen.*

- [26.] organisationen av bergsstaten. Gruvingenjörernas ställning såsom huvudsakligen i privat tjänst anställda med en statstjänst som bisyssla har nämligen rätt naturligt medfört den olägenhet, att deras arbetskraft i ganska ringa mån kommit staten till godo. Då emellertid bergmästarna ofta hava att träffa viktiga avgöranden mellan stridiga intressen och i vissa avseenden hava att utöva synnerligen långt gående befogenheter, är det givetvis av vikt för det allmänna att kunna besätta bergmästartjänsterna med gruvingenjörer, som under sin verksamhet i sistnämnda befattning icke varit genom privattjänst bundna vid enskilda intressen, vilkas angelägenheter kunna bliva föremål för deras ämbetsåtgärd.

Jag biträder till fullo syftet med kommittéernas förslag att öka bergsstatens arbetskapacitet genom att bättre tillvarata bergmästarnas och gruvingenjörernas kvalificerade arbetskraft, medan för de mera mekaniska göromålen skulle anlitas kvinnliga biträden. Med hänsyn till vad däremot anförts, synes det emellertid ej lämpligt vidtaga den av kommittéerna föreslagna inskränkningen av bergsstatstjänstemännens antal. Att alltför knappt utrusta en tjänstemannakår, som har att främja och i det allmännas intresse övervaka en i kraftig utveckling stadd, för landet mycket viktig näring lär nämligen icke vara tillrådligt.

Med hänsyn emellertid, vad gruvingenjörerna angår, till svårigheten att redan nu bedöma, huruvida, utom beträffande de mest arbetstyngda distrikten, nämligen norra, Gävle-Dala, östra och mellersta, förhållandena betinga stadigvarande anställning, på sätt föreslagits, av gruvingenjörer — helst genom anställandet av skriv- och ritbiträden hos bergmästarna en del av dessas arbetsbörda avlyftes — finner jag mig böra föreslå, att av gruvingenjörerna tillsvidare endast fyra anställas på ordinarie stat samt de två övriga å extra stat.

Härmed är emellertid ingalunda sagt, att ej även för de fyra ordinarie gruvingenjörerna sådana tjänstgöringsbestämmelser böra upprättas, som möjliggöra för kommerskollegium att anordna tjänstgöringen för envar av dem på sådant sätt, att det allmänna kan draga största möjliga nytta därav. Jag anser, att i detta hänseende den nya organisationen vid dess på Kungl. Maj:t ankommande närmare utformning bör givas största möjliga anpassningsförmåga, så att de tillgängliga arbetskrafterna av såväl ordinarie som extra natur må kunna fördelas på det sätt och erhålla de uppgifter, som i praktiken må finnas mest lämpliga med hänsyn till de inom olika distrikt och vid olika tider föreliggande särskilda förhållandena. Som exempel får jag nämna, att jag finner det tänkbart, att gruvingenjör, särskilt i större distrikt, bör stationeras å annan ort än vederbörande bergmästare. Vidare lär, på sätt kommit-

téerna föreslagit, gruvingenjörerna böra kunna inkallas till tjänstgöring hos bergsöverstyrelsen, d. v. s. kommerskollegium. Även får jag i detta sammanhang omnämna ett av kollegium gjort påpekande, att behov kan göra sig gällande att för beredande åt gruvingenjör av en allsidigare utbildning förflytta honom från ett distrikt till annat eller att för utförande av särskilt arbete kalla honom till annat distrikt än det, där han har sin egentliga anställning.

I frågan om bergsstatens blivande löneförmåner anser jag mig i likhet med kommerskollegium böra ställa mig på samma ståndpunkt som kommittémajoriteten. Hänsyn måste givetvis här tagas till de utsikter att i enskild tjänst erhålla en betydligt högre avlöning, som för en skicklig bergsingenjör stå öppna i vårt malmrika land. Att för bergsstaten förvärva skickliga, så långt möjligt ekonomiskt oberoende tjänstemän är emellertid ett oavvisligt behov med hänsyn till nödvändigheten att mot mäktiga privatintressen hävda de statliga synpunkterna.

Bergmästarnas förslag om rätt till semester anser jag böra upptagas först i sammanhang med frågan om semester åt andra med bergsstaten härutinnan jämförda lokalstater.

Beträffande gruvingenjörerna å extra stat torde ifråga om avlöningsvillkor och tjänstgöringsskyldighet m. m. böra i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives för gruvingenjörerna å ordinarie stat.

Framställning om anslag till arvoden åt gruvingenjörerna å extra stat torde jag få göra senare under dagen.

I fråga om de kvinnliga skrivbiträdenas avlöningsförmåner torde böra gälla enahanda bestämmelser, som föreslagits i den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda ordinarie kvinnliga biträdena.

Mot kollegii beräkning av det erforderliga expensanslaget och mot ämbetsverkets förslag om rätt för bergsstatstjänstemännen att under tjänstledighet på grund av olycksfall i tjänsten uppbära full avlöning under någon tid jämte det därav föranledda förslaget till anslag för vikariatsersättningar har jag icke något att erinra. Dessa bägge anslag äro givetvis beräknade jämväl för de två gruvingenjörerna å extra stat.

På grund av vad sålunda anförts, får jag föreslå följande avlönings- och omkostnadsstat, därvid jag utgår från det antagande, att både bergmästare och gruvingenjörer stationeras å samma platser som för närvarande:

[26.]

Avlönings- och omkostnadsstat för bergsstaten.

	Lön	Tjänstgöringspennningar	Ortstillägg	Summa	
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	
1 bergmästare	5,000	2,500	—	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
3 d:o	15,000	7,500	—	22,500	
1 d:o	5,000	2,500	600	8,100	
1 d:o	5,000	2,500	300	7,800	
1 gruvingenjör	3,600	1,800	—	5,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 d:o	3,600	1,800	—	5,400	
1 d:o	3,600	1,800	400	5,800	
1 d:o	3,600	1,800	200	5,600	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	—	1,400	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor; skolande av varje ålders-tillägg 100 kronor anses tillhöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar.
3 d:o	3,300	900	—	4,200	
1 kvinnligt biträde av första graden	1,100	300	200	1,600	
1 d:o	1,100	300	100	1,500	
Expenser m. m.	—	—	—	8,550	
Vikariatsersättningar för bergsstatstjänstemän ..	—	—	—	1,500	
Summa kronor	—	—	—	86,850	

Extra anslag.

	Kronor
Till arvoden åt 2 gruvingenjörer	10,400

Å 1919 års riksstat har, enligt vad förut antytts, upptagits såsom ordinarie anslag för bergsstaten 33,000 kronor samt såsom anslag å extra stat för provisorisk lönereglering för bergmästarna 11,250 kronor.

Den årliga merkostnaden för bergsstaten enligt nu framlagda förslaget uppgår alltså till 53,000 kronor, vartill kommer kostnaden för ålderstillägg.

Mot det av kollegium föreslagna villkoret om tidpunkten för inträdande rätt att uppbära ålderstillägg har jag icke något att erinra.

Frågan om bergsstatstjänstemännens pensionsålder synes mig böra

lösas på sätt kollegium föreslagit; till denna fråga skall jag i annat sammanhang återkomma. [26.]

Vid avlöningsvillkorens uppgörande har jag slutligen tagit hänsyn till önskvärheten att för kommerskollegium möjliggöra ett åvägabriningande av ett nära samband mellan bergsöverstyrelsen och den lokala bergsstaten.

På sätt jag nedan kommer att föreslå, torde befattningshavare i bergsstaten böra åläggas viss skyldighet att uppehålla annan befattningshavares tjänst. Vid resor, som av sådan anledning företagas till och från tjänstgöringsorten, torde ersättning för resekostnaden böra utgå.

För åtnjutande av avlöningsvillkoren enligt den av mig föreslagna nya staten synas följande villkor och bestämmelser böra fastställas:

a) i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

1) att innehavare av ordinarie befattning inom bergsstaten skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden samt reglering av tjänstgöringsområde, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av bergsstaten eller eljes kan varda föreskriven, samt i sådant hänseende ävensom, därest vissa till bergsstaten hörande göromål överflyttas till annan myndighet, vara pliktig att med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning, han innehar, och mot ersättning i förekommande fall för flyttningskostnad, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromålen eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra hos den myndighet, till vilken göromålen överflyttas;

2) att med ordinarie befattning inom bergsstaten icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

3) att med ordinarie befattning inom bergsstaten ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande i eller ledamot av styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit såsom aktiebolag registrerat, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, vad angår bergmästare, Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, kommerskollegium uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen inom bergsstaten, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

b) i fråga om avlöningsförmåners uppbärande m. m.:

1) att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han eljest varit

[26.] från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som efter förordnande uppehållit befattningen;

2) att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin tjänst, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant utgår, men att den, som eljest undfar ledighet såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen hindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt;

3) att befattningshavare, som blivit oförmögen till tjänstgöring på grund av kroppsskada, ådragen under tjänstutövning, må, utan hinder av vad härovan är sagt, tillgodonjuta sin avlöning efter kommerskollegii beprövande oavkortad under sex månader och därefter till det belopp, som bestämmes av Kungl. Maj:t;

4) att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig orduing erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

5) att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära något därav;

6) att, vid sjukdomsförfall för chefen för kommerskollegii bergsbyrå eller när det erfordras för dennes ämbetsresor eller för beredande av semester åt honom eller när han eljest är förhindrad att sköta sin tjänst, bergmästare skall vara skyldig att, om han förordnas därtill, bestrida byråchefsbefattningen, dock ej längre tid än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår,

att vid sjukdomsförfall för bergmästare eller när denne eljest är förhindrad att sköta sin tjänst gruvingenjör i distriktet skall vara skyldig att, om han förordnas därtill, bestrida bergmästarbefattningen, samt

att, då kommerskollegium finner lämpligt, gruvingenjör skall vara skyldig att tjänstgöra hos kommerskollegium eller i annat distrikt än där han är stationerad, dock ej längre tid än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår,

ägande bergsstatstjänsteman att, om han sålunda förordnas att uppehålla annan tjänst, åtnjuta i stället för egna tjänstgöringspenningar, de till denna tjänst anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp, i den mån ej jämligt b) 2) högre ersättning kan böra utgå;

7) att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattningen eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

8) att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut;

c) i fråga om ålderstillägg:

1) att, därest förhöjning av avlöningen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, efter förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor,

samt för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av oförmälda avlöningsförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänst-åldern blivit uppnådd;

2) att därvid bergmästare, som utnämnts att från den nya statusens ikraftträdande eller från och med dag under år 1919 vara innehavare av bergmästartjänst, bör tillgodoräknas den tid, varunder han omedelbart före tillträdet till befattningen på grund av förordnande i avvaktan på bergsstatens omorganisation bestritt sin befattning eller däremot svarande befattning inom bergsstaten;

3) att, därest ordinarie tjänsteman hos kommerskollegium, som befordras eller förflyttas till befattning inom bergsstaten, i den förra tjänsten genom ålderstillägg intjänat högre avlöning än begynnelseavlöningen i den senare, honom skall omedelbart tillgodoföras det eller de ålderstillägg i den nya tjänsten, som erfordras för att hans avlöning, i vad den icke utgöres av ortstillägg, i den senare tjänsten icke må understiga den avlöning av samma slag, som han senast åtnjöt i den förra tjänsten;

4) att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för er-

[26.] hållande av avlöningsförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

d) i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att i dessa hänseenden skall gälla vad i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är vid tiden för ny avlöningsstats ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat, med skyldighet emellertid för bergmästare och gruvingenjör att vara underkastade de förändrade bestämmelser i berörda hänseenden, som kunna varda meddelade;

e) i fråga om särskilda föreskrifter för kvinnliga befattningshavare:

att beträffande de i staten upptagna kvinnliga befattningshavare skola i övrigt lända till efterrättelse de föreskrifter, som äro eller kunna varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

Slutligen får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till ordinare avlönings- och omkostnadsstat för bergsstaten att tillämpas från och med år 1920, ävensom de av mig angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningsförmåner,

dels förklara,

att envar, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning inom bergsstaten, skall vara pliktig att underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser för den nya avlöningsstatens åtnjutande, samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 1 november 1919 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya avlöningsstaten och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner,

dels ock till upprätthållande av bergsstatens verksamhet å ordinarie stat uppföra från och med år 1920 ett anslag av kronor 86,850.

2. Arvoden åt två gruvingenjörer.

Under åberopande av vad jag förut denna dag, vid anmälan av frågorna rörande regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel för år 1920, under punkt 26 anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[27.]
Arvoden åt
två gruv-
ingenjörer.

(extra anslag.)

att till arvoden åt två gruvingenjörer å extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst kronor 10,400.

Sprängämnesinspektionen.

3. Sprängämnesinspektionen.

Genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 19 november 1897 stadgades, att den inspektionsmyndighet för explosiva varor, vilken förutsattes i den samma dag utfärdade förordningen angående sådana varor, skall utgöras av en utav Kungl. Maj:t förordnad inspektör. Detta uppdrag anförtröddes åt den från och med år 1895 för ett år i sänder förordnade tillfällige yrkesinspektören för verkställande av inspektion i de fabriker, där explosiva varor tillverkades. Nämnda befattningar hava sedermera varit förenade på en hand. Även sedan vid yrkesinspektionens omorganisation år 1912 sistnämnda tillfälliga yrkesinspektörsbefattning ersatts med en under den då nyinrättade socialstyrelsen lydande befattning som yrkesinspektionens specialinspektör för tillverkningen av explosiva varor (sprängämnesinspektör), har motsvarande anordning med en gemensam befattningshavare bibehållits.

[28.]
Sprängämnes-
inspektionen.
(ordinarie
anslag.)

Denne tjänsteman åtnjuter årliga arvoden dels i sin egenskap av sprängämnesinspektör med 2,000 kronor, som utgå från ett alltsedan år 1912 av riksdagen under riksstatens sjätte huvudtitel för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat årligen anvisat anslag, och dels i sin egenskap av inspektör för explosiva varor med 3,000 kronor. För resor och expenser åtnjuter han som inspektör för explosiva varor ersättning med högst 2,500 kronor om året. De båda sistnämnda beloppen utgå från manufaktur-förlagslånefonden. Även som sprängämnesinspektör äger han tillgodoräkna sig resekostnads- och traktamentsersättningar.

I egenskap av sprängämnesinspektör åligger det ifrågavarande

- [28.] befattningshavare, att i avseende å tillverkningen inom riket av explosiva varor, evad sådan tillverkning äger rum i större eller mindre omfattning, utöva tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 och med stöd av densamma meddelade föreskrifter. Såsom inspektör för explosiva varor har han att i de fall, som angivas i förberörda förordning angående explosiva varor — vars bestämmelser äsyfta skydd mot den allmänfara, som medföljer tillverkningen, förvaringen och transporten av samt handeln med dylika varor — tillhandagå myndigheter med yttranden, mottaga vissa anmälningar, avsyna fabriksanläggningar för tillverkning av explosiv vara, meddela föreskrifter i vissa fall samt i allmänhet inspektera hithörande fabriker och förvaringsplatser. Dessutom har genom förordningen den 7 september 1917 angående kontroll över tillverkningen och försäljningen av lampor för kalciumkarbid och acetylengas utövandet av kontroll i sådant hänseende uppdragits åt honom i hans ovan sistnämnda egenskap.

Härjämte anlitas emellertid ifrågavarande inspektör ej blott av kommerskollegium och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen utan även av andra myndigheter såsom speciellt sakkunnig angående eldfarliga oljor, och jämväl i frågor angående vissa andra ämnen, vilkas hanterande är förbundet med fara, har samme befattningshavare kommit att genom sin sakkunskap intaga en officiell ställning.

Kommerskollegii förslag ang. inspektion av eldfarliga oljor och explosiva varor.

Beträffande eldfarliga oljor och explosiva varor föreligga av tillkallade sakkunniga avgivna och därefter av kommerskollegium överarbetade särskilda förslag till förordningar, avsedda att ersätta dels förberörda förordning angående explosiva varor och dels förordningen den 26 november 1875 angående eldfarliga oljor och vissa andra därmed jämförliga vätskor. Kollegium har därvid föreslagit en inspektionsmyndighet för jämväl eldfarliga oljor. Denna myndighet, som skulle lämna kollegium tekniskt sakkunnigt biträde samt besiktiga upplag av eldfarlig olja, skulle vara förenad med inspektionen för explosiva varor. För denna inspektion skulle kommerskollegium vara centralmyndighet.

Kommerskollegiikommittén och departementalkommittéer.

Kommerskollegiikommittén och departementalkommittéerade hava i sitt den 5 juli 1913 avgivna betänkande angående handelsdepartementet i fråga om föreningen av befattningen såsom specialinspektör för sprängämnestillverkningen med befattningen såsom inspektör för explosiva varor anfört följande:

»Av allt att döma synas vederbörande myndigheter hava förutsatt, att de båda inspektörsbefattningarna framgent skola vara förenade hos samma person.

För denna anordning tala nämligen ej blott de i och för sig betydelsefulla skälen, att dessa båda inspektionsuppdrag kräva samma speciella sakkunskap, att inspektionen över sprängämnestillverkningen icke är av den omfattning, att den kan bereda full sysselsättning åt en därför särskilt anställd person, samt att genom uppdragens sammanförande hos samma befattningshavare säkrast och med minsta kostnad en betryggande lösning av detta organisationsspörsmål kan erhållas. Härtill kommer emellertid ytterligare, att, såsom ock yrkesfarekommittén påpekat, inspektionen över sprängämnestillverkningen samt inspektionen för explosiva varor hava ett i viss mån sammanfallande tillsynsområde. Vissa på arbetets säkerhet och sundhet inverkan förhållanden, som äro underkastade sprängämnesinspektörens uppmärksamhet, bliva nämligen även föremål för tillsyn av inspektören över explosiva varor enligt den speciella lagstiftningen i ämnet. Även om det på andra områden kan låta sig göra utan större svårighet att genom olika personer utöva de olika slag av inspektionsverksamhet, som i vissa fall skola förekomma, lärer det vara ur alla synpunkter lämpligast att sammanhålla inspektionen över sprängämnestillverkningen med den för explosiva varor. Visserligen kunde framgent som hittills denna förbindelse bliva av rent personlig art. Enär emellertid ingen anledning finnes antaga, att den ifrågasatta sammanslagningen av de båda inspektionsuppdragen skulle senare finnas mindre lämplig, och då i allt fall det måste anses vara för anställandet av en för uppgifterna lämplig person fördelaktigast att kunna tillförsäkra honom en samlad inkomst i stället för tvenne skilda uppdrag, av vilka det ena vore att anse såsom mera tillfälligt, anse kommittéerna lämpligast föreslå bestämmelse därom, att inspektören för explosiva varor skall för framtiden fungera jämväl såsom inspektör för sprängämnestillverkningen.»

Kommittéerna hava vidare föreslagit, att förevarande befattningshavare skulle benämnas sprängämnesinspektör samt vid sidan av sina hittillsvarande uppgifter som under socialstyrelsen lydande specialinspektör för sprängämnestillverkningen samt såsom inspektör för explosiva varor, i vilken egenskap han skulle komma att höra under kommerskollegium, tillhandagå kollegium som sakkunnig och föredragande i ärenden angående explosiva varor. Redan med dessa sina uppgifter skulle sprängämnesinspektören otvivelaktigt erhålla ett arbetsområde, tillräckligt för att motivera en stadigvarande befattning. Emellertid skulle, åtminstone för den närmaste tiden, åt honom anförtrös även uppgifterna såsom tekniskt sakkunnigt biträde och föredragande hos kollegium i frågor om eldfarliga oljor, kiseljärn och kiselmangan, kalciumkarbid och acetylen, giftiga ämnen och apoteksvaror, vilka ärendens tekniska handläggning kräva sådan utbildning, som sprängämnesinspektören avses skola besitta. Härvid skulle inspektören äga att inom verket påkalla medverkan med avseende å ärendenas administrativa och juridiska sidor ävensom med nödiga skrivarbeten.

Särskild ersättning för föredragningen i kollegium har av kommittéerna ansetts obehövlig. Hela avlöningen skulle utgå å lokal stat

- [28.] med 6,600 kronor om året, varav 4,200 kronor i lön, 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 400 kronor i ortstillägg. Härtill skulle komma två åldertillägg om 500 kronor efter 5, respektive 10 års tjänstgöring. Emellertid förutsätta kommittéerna såsom sannolikt, att i följd av ändrad lagstiftning eller av andra skäl inspektörens göromål skola bli så omfattande och krävande, att någon förhöjning av hans löneförmåner därav kan komma att påkallas.

*Inspektören
för explosiva
varor.*

Inspektören för explosiva varor har i huvudsak ej haft något att erinra mot den av kommittéerna föreslagna anordningen men därjämte uttalat önskvärdheten av, att ett tekniskt biträde med 3,000 kronors avlöning ställdes till hans förfogande.

Rörande den honom åvilande arbetsbördan och densammans ökning har inspektören meddelat följande uppgifter, vilka avse ärenden, som under åren 1910—1917 ankommit på honom såsom inspektör för explosiva varor och specialinspektör för sprängämnestillverkningen.

	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917
Ingångna skrivelser ...	558	940	919	1,019	1,145	1,249	1,421	2,172
Avgångna skrivelser ...	276	551	775	905	966	963	1,171	1,362

Kommerskollegium.

Kommerskollegium, som i huvudsak biträtt kommittéernas omorganisationsförslag beträffande förevarande inspektionsmyndighet, har i fråga om personalbehovet ansett, att tills vidare och intill dess någon närmare erfarenhet vunnits angående omfattningen av de nya uppgifter, som genom förändrad lagstiftning kunde varda inspektörens ålagda, frågan om anställande hos sprängämnesinspektören av ett biträde borde anstå.

Till vad kommittéerna föreslagit har kollegium endast i några avseenden haft erinringar att framställa. Sålunda uttalar kollegium, att sprängämnesinspektören borde i likhet med inspektörerna över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring åtnjuta ersättning från kollegii expensanslag för sina i den lokala inspektionsverksamheten havda utgifter.

Vidare har kollegium med hänsyn till de betydliga faror, för vilka denne befattningshavare är utsatt i sin tjänstutövning, ansett billigt, att, såsom av enahanda skäl stadgats för yrkesinspektörerna, sprängämnesinspektören tillförsäkras att i händelse av otjänstbarhet till följd av olycksfall i sin ämbetsverksamhet någon tid få åtnjuta hel avlöning.

Härav blir emellertid följden, att ett belopp måste anvisas till vikariatsersättning. Kollegium anser detta kunna lämpligen sättas till 1,000 kronor.

[28.]

Beträffande avlöningsvillkoren i övrigt har kollegium hemställt, att inspektören måtte få för beräkning av tidpunkten för inträdande rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, han hittills på förordnande uppehållit sina inspektörsbefattningar. Därjämte har kollegium, under erinran om inspektörens farofyllda verksamhet samt nödvändigheten för honom att tillbringa avsevärd tid på långväga inspektionsresor, varigenom denna befattning måste verka slitande på en person i mera framskriden ålder, hemställt, att sprängämnesinspektören i likhet med yrkesinspektörerna måtte berättigas till hel pension vid uppnådda 65 levnads- och 25 tjänstår.

Socialstyrelsen har, då kommittéförslaget icke innebär någon rubbning av sprängämnesinspektörens uppgifter och verksamhet såsom specialinspektör inom yrkesinspektionen och då erfarenheten icke givit vid handen, att därutinnan förändring bör vidtagas, ej något att invända mot kommittéernas förslag. Styrelsen har därjämte för sin del framhållit, att den fastare ställning och större avlöning, som enligt kommittéförslaget skulle beredas inspektören, måste anses innebära ökad garanti för sakkunnig och effektiv inspektion, vilket ju jämväl ur arbetarskyddssynpunkt innebure fördelar. Det borde emellertid uppmärksammas, att genom upprättande av en särskild befattning för sprängämnesinspektören det för honom i hans egenskap av specialinspektör inom yrkesinspektionen å deunnas extra stat nu beräknade arvodel 2,000 kronor icke längre skulle utgå. Detta förhållande borde dock enligt styrelsens uppfattning icke föranleda någon motsvarande minskning i nämnda anslag, enär detsamma, såsom styrelsen framhållit, vore synnerligen knappt tillmätt. Det hade till följd härav icke heller varit styrelsen möjligt att i avsevärd mån tillgodose det alltjämt framträdande behovet att för vissa speciella inspektionsområden anlita medverkan av experter, vilket åter medfört, att styrelsen icke på sätt önskvärt varit kunnat fullfölja utarbetandet av mer speciella skyddsanvisningar eller utföra vissa undersökningar.

Socialstyrelsen.

Vad som anförts till stöd för ett fastslående för framtiden av den för närvarande mera tillfälliga föreningen hos samma person av ifrågasvarande inspektionsuppdrag synes mig äga fullt fog; och håller även jag före, att uppgifterna såsom dels lokalinspektör för sprängämnes-

Departementschefen.

[28.] tillverkningen och dels inspektör för explosiva varor och i sammanhang därmed kommerskollegii tekniska expert och föredragande i frågor rörande explosiva varor innebära ett arbetsområde, som otvivelaktigt motiverar en stadigvarande befattning och som lämpligen bör anknytas till kommerskollegium såsom centralmyndighet. Någon anledning att icke bereda ifrågavarande befattningshavare ordinarie ställning synes mig ej heller föreligga.

I fråga om inspektionens personalutrustning synes mig visserligen inspektörens uppfattning om behövligheten av ett biträde vinna stöd av de siffror, inspektören anfört till belysande av arbetsmängdens ökning, men jag anser likväl, att, med hänsyn till svårigheten att nu döma om den nya organisationens blivande verkningar, en avvaktande hållning härvid lämpligen bör iakttagas.

Beträffande den för inspektören föreslagna avlöningen läser icke något vara att erinra, då i betraktande tagas de krav på såväl omfattande kemisk-teknisk utbildning som vidsträckt praktisk erfarenhet på sprängämnesteknikens område, som böra ställas på honom. Mot de av kollegium framförda erinringarna angående ersättning för expenserna i den lokala inspektionsverksamheten, i fråga om rätt att åtnjuta hel avlöning under någon tid vid tjänstledighet till följd av olycksfall i tjänstutövning jämte det därav följande behovet av anslag till vikariatsersättning, samt i fråga om beräkandet av tidpunkten för inträdet av rätt till ålderstillägg har jag icke något att invända.

Den stat jag föreslår för den lokala sprängämnesinspektionen blir alltså, oavsett expenserna, följande:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Ortstillägg	Summa	
	kronor	kronor	kronor	kronor	
1 sprängämnesinspektör	4,200	2,000	400	6,600	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
Vikariatsersättning (förslagsvis)	—	—	—	1,000	
Summa kronor	—	—	—	7,600	

Genom omorganisationen bleve statsverkets merkostnad 1,600 kronor, vartill komma kostnader för ålderstillägg och eventuell vikariatsersättning,

varjämte statsverket finge vidkännas ökade utgifter i den man rese- och expensersättningar i den på inspektören för explosiva varor ankommande verksamheten överstiga 2,500 kronor ävensom för inspektörens expenser som specialinspektör inom yrkesinspektionen. [28.]

Vid uppgörandet av förslag till avlöningsvillkor har jag tagit hänsyn till kommerskollegii förberörda erinringar.

För åtnjutande av avlöning enligt den av mig föreslagna nya staten får jag alltså förorda följande avlöningsvillkor,

a) *i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:*

1) att innehavare av ordinarie befattning inom sprängämnesinspektionen skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden samt reglering av tjänstgöringsområde, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av inspektionen eller eljest kan varda föreskriven, samt i sådant hänseende ävensom, därest vissa till inspektionen hörande göromål överflyttas till annan myndighet, vara pliktig att med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning, han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra hos den myndighet, till vilken göromålen överflyttas;

2) att med ordinarie befattning inom inspektionen icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

3) att med ordinarie befattning inom inspektionen ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande i eller ledamot av styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej kommerskollegium uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen inom inspektionen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

b) *i fråga om avlöningsförmåners uppbärande m. m.:*

1) att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som efter förordnande uppehållit befattningen;

2) att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin tjänst, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant utgår, men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer

[28.] eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen hindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt;

3) att befattningshavare, som blivit oförmögen till tjänstgöring på grund av kroppsskada, ådragen under tjänstutövning, må, utan hinder av vad härovan är sagt, tillgodonjuta sin avlöning efter kommerskollegii beprövande oavkortad under sex månader och därefter till det belopp, som bestämmes av Kungl. Maj:t;

4) att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

5) att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära någon del därav;

6) att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattningen eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

7) att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut:

c) *i fråga om ålderstillägg:*

1) att, därest förhöjning av avlöningen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, efter förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, och för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor,

under iakttagande vad vardera av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

2) att därvid sprängämnesinspektören bör tillgodoräknas den tid, han omedelbart före den nya avlöningsstatens trädande i kraft på grund av förordnande samtidigt bestritt befattningarna å ena sidan som in-

spektör för explosiva varor och å andra sidan som tillfällig yrkesinspektör för verkställande av inspektion i de fabriker, där explosiva varor tillverkas;

3) att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

d) i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att i dessa hänseenden skall gälla vad i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för ny avlöningsstats ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat, med skyldighet emellertid för befattningshavare att vara underkastad de förändrade bestämmelser i berörda hänseenden, som kunna varda meddelade.

Slutligen får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till ordinarie stat för sprängämnesinspektionen att tillämpas från och med år 1920 ävensom de av mig angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningsförmåner,

dels förklara, att envar, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning inom inspektionen, skall vara pliktig att underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser för den nya avlöningsstatens åtnjutande,

dels ock till upprätthållande av förevarande inspektions verksamhet å ordinarie stat uppföra från och med år 1920 ett anslag av kronor 7,600.

Inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

4. Inspektionen över elektriska anläggningar.

För anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1905—1912 anvisat 20,000 kronor till arvoden åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till en var av dem, för år räknat.

[29.]

Inspektionen
över elektriska
anläggningar.

(ordinarie
anslag.)

[29.]

Till ett skriv- och ritbiträde åt bemälda inspektörer har riksdagen därjämte anvisat medel med 1,200 kronor om året för åren 1906—1911 samt med 1,400 kronor för år 1912.

Därefter har 1912 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om provisorisk lönereglering för nämnda inspektörer, för ifrågasvarande ändamål på extra stat för år 1913 anvisat dels 24,800 kronor till arvoden åt fyra inspektörer med 6,200 kronor till envar av dem, för år räknat, dels ock 1,400 kronor till ersättning till ett skriv- och ritbiträde åt inspektörerna, ävensom förklarat, att för åtnjutande av denna provisoriska lönereglering skulle i tillämpliga delar gälla vad för befattningshavare i kommerskollegium i sådant avseende vore stadgat. Enahanda belopp hava av riksdagen för berörda ändamål anvisats för åren 1914 och 1915.

Till arvoden åt fyra inspektörer anvisades jämväl för vart och ett av åren 1916—1919 24,800 kronor.

För en nyinrättad byråingenjörstjänst har vidare ett arvode av 5,600 kronor anvisats å extra stat för år 1919.

Till ersättning åt skriv- och ritbiträden åt inspektörerna anvisades för år 1916 2,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1915 av tillgängliga medel utanordna 600 kronor, för vart och ett av åren 1917 och 1918 3,000 kronor samt för år 1919 4,200 kronor.

Samtliga förenämnda anslag hava till och med år 1918 beviljats under riksstatens sjätte huvudtitel. Som följd därav att beredningen och föredragningen av de ärenden, som röra elektriska anläggningar, under år 1918 överflyttats från civildepartementet till finansdepartementet, hava anslagen för ändamålet för år 1919 uppförts under sjunde huvudtiteln.

Utöver berörda löneförmåner erhålla inspektörerna rese- och traktementsersättningar, vilka sistnämnda enligt stadgan angående elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring den 31 december 1902 gäldas med 15 kronor för förrättningsdag av anläggningarnas innehavare. Kostnaderna för inspektörernas expenser bestridas av kommerskollegium.

I det den 5 juli 1913 av kommerskollegiikommittén gemensamt med departementalkommitterade avgivna betänkandet angående inrättandet av ett handelsdepartement hava kommittéerna i anledning av sitt därvid framställda förslag om organiserandet av en elektrisk sektion inom kommerskollegii industribyrå föreslagit, att inspektörerna över elektriska anläggningar skulle uppföras å ordinarie stat.

Ifrågavarande inspektörer utöva under kommerskollegium enligt

stadgan den 31 december 1902 angående elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring tillsynen över sådana anläggningars utförande och skötsel. Enligt den för inspektörerna gällande instruktionen åligger det dem härutöver, bland annat, att biträda kollegium vid handläggningen av ärenden rörande ifrågavarande anläggningar samt att till kollegium avgiva yttranden i dylika ärenden.

[29.]

Förordnande att verkställa inspektion av anläggning skall, enligt gällande bestämmelser, av kollegium meddelas viss inspektör. Därvid har kollegium funnit förmånligt tillämpa en viss distriktsindelning, så att alla förordnanden inom ett område i regel lämnas till en och samma inspektör, dock under iakttagande att tillsynen över olika delar av samma kraftnät ej delas på flera inspektörer.

De fyra inspektionsområdena hava för närvarande följande ungefärliga omfattning:

1) södra Sverige i öster till Motala ström och i väster till och med större delen av Västergötland och södra delen av Bohuslän,

2) östra delen av mellersta Sverige mellan Motala ström och Dalälven,

3) västra delen av mellersta Sverige från och med nordligaste delen av Västergötland och norra Bohuslän till västra Dalälven samt

4) landet norr om Dalälven.

Förläggningssort för samtliga dessa inspektörer är emellertid fortfarande Stockholm, där de disponera tjänsterum inom kollegii ämbetslokal.

Lämplighetskäl hava även medfört, att beredningen av ärenden, som kollegium hänskjuter till gemensamt utlåtande av inspektörerna, övertagits av en av dem, som i följd härav kommit att i de frågor, som angå inspektörerna gemensamt, företräda dem inför kollegium. Å andra sidan får denne inspektör en jämförelsevis mindre andel i inspektionsarbetet.

Kommittéerna hava i sitt förslag till organiserandet av de elektriska ärendenas handläggning i kommerskollegium uttalat, att denna av praktiska hänsyn framkallade utveckling synts kommittéerna giva tydlig anvisning om den riktning, vari frågan om hithörande organisation lämpligast kan finna sin lösning.

Kommerskollegiikommittén och departementalkommittén.

I anledning härav hava kommittéerna föreslagit, att en av inspektörerna endast i den mån hans tid medgäve själv skulle utföra inspektioner och i stället finge uppföras å kollegii stat som överinspektör och byrådirektör å kollegii industribyrås elektriska sektion.

Endast tre inspektörer skulle alltså kvarstå på lokal stat. Genom

[29.] det biträde med administrativt arbete, de skulle kunna erhålla från kollegium, bleve dock behovet av förstärkning i inspektionens arbetskrafter ännu någon tid icke konstant utan kunde tillgodoses genom tillfälliga förordnanden. För mottagande av sådana skulle kunna påräknas en av kommittéerna föreslagen teknisk amanuens å elektriska sektionen.

Kommittéerna hava vidare uttalat sig för anvisande åt inspektörerna av lokalt bestämda verksamhetsområden ehuru fortfarande med bostadsstation i Stockholm.

Som avlöning för inspektörerna har föreslagits 6,600 kronor, varav 4,200 kronor i lön, 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 400 kronor i ortstillägg. Härtill skulle komma två ålderstillägg om 500 kronor efter 5, respektive 10 års tjänstgöring.

Såsom arvode vid tillfälliga förordnanden å lokalstaten för den nyssnämnde tekniske amanuensen hava kommittéerna ansett ett belopp av 1,500 kronor tillräckligt.

För skriv- och ritbiträde och expenser har ej upptagits något anslag å den lokala staten, emedan dessa behov förutsatts bliva tillgodosedda genom kollegii försorg.

*Elektriska
inspektörerna.*

Inspektörerna hava emellertid i ett till kommerskollegium avgivet yttrande, jämte det de icke ifrågasatt någon ökning för närvarande av inspektörernas antal, uttalat den uppfattningen, att dem borde tillerkännas samma löneförmåner som de, vilka kommittéernas majoritet i betänkandet föreslagit för bergmästaren i Stockholm, d. v. s. 5,000 kronor i lön, 2,500 kronor i tjänstgöringspenningar och 600 kronor i ortstillägg ävensom ett ålderstillägg på 600 kronor efter 5 år.

*Kommers-
kollegium.*

Kommerskollegium har i utlåtande den 9 november 1917 be-
träffande inspektionens personalutrustning erinrat därom, att kollegium föreslagit den ändring i kommittéernas förslag till organisation för kollegium, att den tekniska amanuensen å industribyråns elektriska sektion skulle utbytas mot en förste byråingenjör, vilken vid förefallande behov skulle vara att tillgå även för inspektionsverksamheten. Härigenom samt genom beredande av tillfälle åt inspektörerna att genom kollegii försorg kunna erhålla erforderlig hjälp för utförande av en del arbeten, syntes det kollegium, att upptagandet i enlighet med kommittéernas förslag å ordinarie stat av tre inspektörsbefattningar tills vidare kunde vara tillfyllest.

Därvid har kollegium emellertid anmärkt, att, därest en av kollegium och socialstyrelsen då ifrågasatt (och sedermera avlåten) framställ-

ning om beredande åt inspektörerna av ställning som specialinspektörer inom yrkesinspektionen vunne Kungl. Maj:ts bifall, behov av ökning i inspektörernas antal kunde göra sig gällande. Även oavsett denna fråga kunde, om inspektionens arbetsbörda fortsatte att växa i samma mån som ditintills, sådan ökning snart bliva erforderlig.

I sammanhang med vad collegium anført om inspektionens personal har collegium påpekat det nära samband, som skulle äga rum mellan inspektionen och elektriska sektionen. Som vikarie för överinspektören under dennes semester borde nämligen kunna påräknas någon elektrisk inspektör, och därest vikarie för inspektör skulle behövas, borde byråingenjören kunna förordnas härtill.

I lönefrågan har collegium ansett sig sakna anledning frånga de avlöningsbelopp, kommittéerna föreslagit. Därvid har collegium emellertid, med hänsyn till faran för inspektörerna att ådraga sig kroppsskada under tjänstutövningen samt under hänvisning till vad som av enahanda skäl stadgats för yrkesinspektörerna, förklarat sig anse billigheten fordra, att inspektör, som på grund av sådant olycksfall är hindrad att tjänstgöra, måtte under någon tid få åtnjuta full avlöning. På grund härav har collegium föreslagit, att ett anslag för vikariatsersättningar upptages å inspektionens stat med förslagsvis 1,000 kronor.

Kommerskollegium har i fråga om ålderstilläggen hemställt om föreskrift att vid beräklandet av tidpunkten för inträdande rätt att uppbära sådant tillägg måtte tillgodoräknas den tid, varunder inspektör på förordnande innehåft befattningen.

I avseende å avlöningsvillkoren har collegium därjämte, under erinran att berörda befattningshavare ej minst genom sin förläggning till Stockholm nödgas tillbringa avsevärd tid på långväga inspektionsresor, vilket för personer i mera framskriden ålder måste verka synnerligen slitande, hemställt, att förevarande inspektörer måtte i likhet med yrkesinspektörerna berättigas till hel pension vid uppnådda 65 levnads- och 25 tjänstår.

Kollegium har i betraktande av den hastiga utveckling, vari den elektriska kraftindustrien är stadd, samt av den stora utsträckning, de särskilda anläggningarna ofta äga, anført, att en sådan mera definitiv reglering av de särskilda inspektionsdistrikten, som kommittéerna åsyftat, åtminstone tillsvidare näppeligen skulle visa sig ändamålsenlig.

Socialstyrelsen har i avgivet utlåtande beträffande elektriska inspektionen uttalat, att ett genomförande av den nyss berörda anordningen med de elektriska inspektörerna såsom specialinspektörer

*Utvärdering av
elektriska
inspektörer-
nas uppgifter
och behovet av
ökade arbets-
krafter.*

- [29.] inom yrkesinspektionen, vilken anordning syntes styrelsen ändamålsenlig, icke skulle i väsentlig mån inverka på kommittéernas nu föreliggande organisationsförslag, samt att detta förslag syntes välbetänt med hänsyn till vederbörande inspektionskårs uppgifter för arbetarskyddets förverkligande.

Sedan kollegium och socialstyrelsen avgivit omförmälda utlåtanden, framlade ämbetsverken i en gemensam skrivelse den 15 april 1918 det antydda förslaget om uppdragande åt elektriska inspektörerna att handhava jämväl viss yrkesinspektion.

Med bifall till denna framställning har Kungl. Maj:t den 16 maj 1918 förordnat, att tillsyn å efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter skall, i vad angår skydd mot olycksfall genom inverkan av elektrisk ström vid ej mindre samtliga elektriska anläggningar, till vilkas utförande och nyttjande Kungl. Maj:t meddelat tillstånd, jämte till anläggningarna hörande kraft-, omformare- och transformatorstationer samt ledningar, än även, där så finnes påkallat, andra elektriska anläggningar, som kunna anses innebära fara för olycksfall genom elektrisk ström, utövas av elektriska inspektörerna i egenskap av specialinspektörer inom yrkesinspektionen, envar inom det honom eljes tilldelade tillsynsområde.

Emellertid hade redan vid denna tid den inspektörerna påvilande, av dittillsvarande uppgifter föranledda arbetsbördan vuxit därhän, att, såsom framgår av den av mig förut meddelade översikten över de hitintills till inspektionen utgående anslagen, förstärkning i arbetskrafterna måst beredas.

I sådant avseende föreslog kollegium i skrivelse den 25 april 1918, att den förut omnämnde förste byråingenjör, som enligt omorganisationsförslaget skulle anställas å elektriska sektionen av kollegii industribyrå, redan nu måtte som byråingenjör anställas hos inspektörerna för att dels biträda dem vid behandlingen av koncessionsansökningar m. m. och dels vid behov inträda i inspektörs ställe. Kollegium ansåge överflyttning till centralstat sedermera icke möta några svårigheter. Därjämte föreslog kollegium anställande av en byråassistent såsom biträde vid inspektionerna ävensom viss förstärkning i anslaget till skriv- och ritbiträden. Kollegium föreslog slutligen även ålderstillägg åt inspektörerna.

I enlighet med min härom gjorda hemställan, därvid jag beträffande den ifrågasatte byråassistenten erinrade, att förslaget åtminstone i detta avseende ginge utöver ramen för det föreliggande nyorganisationsförslaget, fann Kungl. Maj:t skäl föreslå 1918 års riksdag att

bevilja allenast de i det föregående omnämnda nya anslagen till en byråingenjör och till ytterligare skriv- och ritbiträden. [29.]

Men även den tillökning i inspektörernas arbetsbörda, vilken uppkommit genom överflyttandet till dem av den yrkesinspektion, som avses med beslutet av den 16 maj 1918, har föranlett krav å ökat arbetsbiträde.

I sådant hänseende har kommerskollegium i skrivelse den 26 augusti 1918, enär den ökade omfattningen av kollegii egen inspektionsverksamhet på kraftöverföringsindustriens område icke medgåve, att den elektriska inspektionen påfördes nya arbetsuppgifter utan motsvarande förstärkning av inspektionens arbetskrafter, efter hemställan från inspektörerna uttalat sig för anställandet hos inspektionen av två assistenter. Dessas avlöningsförmåner borde fastställas till 3,900 kronor. Tillsvidare syntes assistenterna böra uppföras å extra stat, även om vid en omorganisation av kollegium den elektriska inspektionen i övrigt uppfördes å ordinarie stat. Kollegium betecknade såsom synnerligen önskvärt, om den ene av de båda assistenterna kunde tillträda sin befattning redan den 1 juli 1919.

Upptagandet av frågan om den lokala elektriska inspektionens organisation blir nödvändigt, därest förberörda omorganisation av inspektionens centralmyndighet kommer till stånd. Därvid böra inspektörerna givetvis uppföras å ordinarie stat. *Departementsschefen.*

Att i samband därmed höja inspektörernas avlöning till ett belopp, motsvarande det, som tillkommer i Stockholm bosatt yrkesinspektör, finner jag vara rimligt och för närvarande tillräckligt.

Under förutsättning av riksdagens bifall till förslaget till omorganisation av kommerskollegium i vad angår härmed sammanhängande frågor rörande kollegii industribyrås elektriska sektion har jag icke något att erinra mot kommittéernas förevarande förslag rörande den lokala elektriska inspektionen, dock under iakttagande av de utav kommerskollegium föreslagna ändringarna, varigenom dels det särskilda arvode, som kommittéerna avsett skola å lokal stat utgå till den förut omnämnda amanuensen, bleve obehövt, dels ock ett anslag för vikariatsersättningar å förslagsvis 1,000 kronor skulle uppföras å staten.

Att den hos inspektörerna för tillfället anställda byråingenjören i enlighet med kollegii förslag ersättes med en förste byråingenjör å industribyråns elektriska sektion, är med den antagna utgångspunkten självfallet.

Kommerskollegii ånyo framlagda förslag om anställande av två
Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

[29.] assistenter hos elektriska inspektionen anser jag mig ej kunna avvisa. De för inspektörerna nytillkomna arbetsuppgifterna inom yrkesinspektionens område synas mig medföra oundgängligt behov av ökade arbetskrafter.

I enlighet med kollegii hemställan böra de båda assistenterna anställas å extra stat, intill dess det visat sig, i vilken mån dessa arbetskrafter komma att motsvara behovet. Framställning om det för ändamålet erforderliga anslag torde jag få göra senare i dag.

I anledning av det av kollegium uttalade önskemålet, att den ene assistenten måtte kunna tillträda sin befattning redan den 1 juli 1919, mot vilket jag icke har något att erinra, får jag likaledes framdeles under dagens lopp göra särskild framställning.

Den stat, jag får föreslå för den lokala inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, blir alltså, oavsett expenserna, vilka allt fortfarande skulle bestridas av kommerskollegium, följande:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Ortstillägg	Summa	
	kronor	kronor	kronor	kronor	
1 inspektör	4,200	2,000	400	6,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 inspektörer	8,400	4,000	800	13,200	
Vikariatsersättningar	—	—	—	1,000	
Summa kronor	—	—	—	20,800	

Härjämte erfordras såsom extra anslag:

	Kronor
Till arvoden åt 2 assistenter	7,800

Den årliga merkostnaden för dessa tre inspektörers avlönande uppgår alltså till 1,200 eller, inberäknat förslagsanslaget till vikariatsersättningar, 2,200 kronor, vartill skulle komma kostnaderna för ålderstillägg.

Mot det av kollegium föreslagna villkoret om tidpunkten för inträdande rätt att uppbära ålderstillägg har jag icke något att erinra.

Frågan om inspektörernas pensionsålder synes mig böra lösas på det sätt kommerskollegium föreslagit. Jag torde få återkomma härtill i annat sammanhang.

Vid avlöningsvillkorens bestämmande måste slutligen tagas i betraktande det av kommerskollegium i erinran bragta nära sambandet mellan kollegii industribyrås elektriska sektion samt den lokala inspektionen.

För åtnjutande av avlöningsförmånerna enligt den av mig föreslagna nya staten synas följande villkor och bestämmelser böra fastställas:

a) i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

1) att innehavare av ordinarie befattning inom inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden samt reglering av tjänstgöringsområde, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av inspektionen eller eljest kan varda föreskriven, samt i sådant hänseende ävensom, därest vissa till inspektionen hörande göromål överflyttas till annan myndighet, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning, han innehar, och mot ersättning i förekommande fall för flyttningskostnad, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra hos den myndighet, till vilken göromålen överflyttas;

2) att med ordinarie befattning inom inspektionen icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

3) att med ordinarie befattning inom inspektionen ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej kommerskollegium uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen inom inspektionen, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas:

b) i fråga om avlöningsförmåners uppbärande m. m.:

1) att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han varit från

[29.] tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som efter förordnande uppehållit befattningen;

2) att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin tjänst, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant utgår, men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen hindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt;

3) att befattningshavare, som blivit oförmögen till tjänstgöring på grund av kroppsskada, ådragen under tjänstutövning, må, utan hinder av vad här ovan är sagt, tillgodonjuta sin avlöning efter kommerskollegii beprövande oavkortad under sex månader och därefter till det belopp, som bestämmes av Kungl Maj:t;

4) att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

5) att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i hädte tagen, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära någon del därav;

6) att vid sjukdomsförfall för överinspektören och byrådirektören å kommerskollegii industribyrås elektriska sektion eller när det erfordras för dennes ämbetsresor eller för beredande av semester åt honom eller när han eljest är förhindrad att sköta sin tjänst, inspektör skall vara skyldig att, om han förordnas därtill, bestrida överinspektörsbefattningen, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta de för överinspektörstjänsten anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp, i den mån ej jämlikt b) 2) högre ersättning kan böra utgå;

7) att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

8) att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut;

c) i fråga om ålderstillägg:

1) att, därest förhöjning av avlöningen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, efter förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor,

under iakttagande vad vardera av omförmälda avlöningsförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänst-åldern blivit uppnådd;

2) att därvid inspektör, som utnämnts att från den nya statens ikraftträdande vara innehavare av inspektörsbefattning, varom nu är fråga, bör tillgodoräknas den tid, varunder han omedelbart före tillträdet till befattningen på grund av stadigvarande förordnande bestritt sådan befattning;

3) att, därest ordinarie tjänsteman å kommerskollegii industribyrås elektriska sektion, som befordras till befattning inom inspektionen, redan i den förra tjänsten genom ålderstillägg intjänat högre avlöning än begynnelseavlöningen i den senare, honom skall omedelbart tillgodo-föras det eller de ålderstillägg i den nya tjänsten, som erfordras för att hans avlöning, i vad den icke utgöres av ortstillägg, i den senare tjänsten icke må understiga den avlöning av samma slag, som han senast åtnjutit i den förra tjänsten;

4) att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för er-hållande av avlöningsförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinne-havares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

d) i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att i dessa hänseenden skall gälla vad i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är vid tiden för ny avlöningsstats ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; med skyldighet emel-lertid för befattningshavare att vara underkastad de förändrade bestäm-melser i berörda hänseenden, som kunna varda meddelade.

[29.] Slutligen får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till avlöningsstat för inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring att tillämpas från och med år 1920 ävensom de av mig angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i samma stat upptagna avlöningsförmåner,

dels förklara, att envar, som med eller efter ingången av år 1920 tillträder ordinarie befattning inom inspektionen, skall vara pliktig att underkasta sig förenämnda villkor och bestämmelser för den nya avlöningsstatens åtnjutande.

dels ock till upprätthållande av förevarande inspektions verksamhet å *ordinarie* stat uppföra från och med år 1920 ett anslag av kronor 20,800.

5. Arvoden åt två assistenter.

[30.] Under återopande av vad jag förut denna dag, vid anmälan av frågorna rörande regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel för år 1920, under punkt 29 anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Arvoden åt
två assistenter.

(extra anslag.)

att till arvoden åt två assistenter vid inspektionen över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring å *extra* stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst kronor 7,800.

Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet.

6. Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet.

[31.] I en den 29 maj 1914 till riksdagen avlåten proposition föreslog Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, riksdagen att för anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för finansdepartementet i nämnda protokoll angivna grunder å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1915

Förhandskontroll å
fartygs sjövärdighet.

(extra anslag.)

Historik.

bevilja ett anslag å 171,400 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1914 förskottsvis av tillgängliga medel anvisa 3,275 kronor, samt att besluta, att från och med år 1915 det i riksstaten under sjunde huvudtiteln upptagna ordinarie anslaget å 11,500 kronor till befrämjande i allmänhet av handel och sjöfart skulle ur riksstaten utgå.

Ifrågavarande statskontroll skulle enligt nyssnämnda grunder vara dels preventiv och dels repressiv.

Organen för den preventiva statskontrollen skulle utgöras av dels en central tillsynsmyndighet, dels ock lokala tillsynsmyndigheter under den centrala myndighetens ledning.

Den centrala tillsynsmyndigheten skulle bli kommerskollegium.

För organisationen av kommerskollegium beträffande denna gren av dess verksamhet har jag förut redogjort i sammanhang med frågan om nämnda ämbetsverks omorganisation.

Den lokala inspektionen skulle anförtros åt ett antal lokala fartygsinspektörer. På grund av göromålens beskaffenhet föreslog Kungl. Maj:t anställande av dels sex förste inspektörer med ingenjörsutbildning, dels ock sexton andre inspektörer, placerade å förslagsvis angivna orter, av vilka inspektörer tre skulle hava ingenjörsutbildning. Fartygsinspektörerna med ingenjörsutbildning skulle förnämligast verkställa sjövärdighets- och passagerarfartygsbesiktningar, övriga fartygsinspektörer, vartill skulle utses personer med praktisk erfarenhet inom det nautiska och fartygsmaskinella området, skulle företrädesvis hava till åliggande att dels biträda förste inspektörerna var med sin speciella kompetens vid de av dem utförda förrättningar, dels ock på egen hand, men under de förres förmanskap, verkställa förlöpande inspektion i synnerhet å fartygens underhåll, utrustning och lastning samt rörande de sociala förhållandena ombord. Vidare skulle, särskilt i fråga om arbetsinrättningar för lastning och lossning ombord å fartyg, anordnas ett visst samarbete mellan fartygsinspektionens och yrkesinspektionens myndigheter, därvid för undvikande av dubbelinspektion i nyssnämnda avseende borde tillses, i vad mån fartygsinspektörerna kunde förordnas att utöva jämväl viss yrkesinspektionen åliggande tillsynsverksamhet. Tillsyn å bemanningen skulle åligga, förutom fartygsinspektörerna, jämväl ombudsmännen vid sjömanshusen. De sistnämnda skulle sålunda inom av sjölag och utfärdade författningar angivna gränser särskilt vid mönstringsförrättningar utöva sin kontrollerande verksamhet rörande besättningens tillräcklighet och kvalifikationer.

Organen för den repressiva kontrollens utövande skulle utgöras

[31.] av dels såsom dittills kommerskollegii sjötekniska biträde, dels ock en inom kollegium nyanställd sjöåklagare.

Beträffande grunderna i övrigt för den nya organisationen ber jag att få hänvisa till den utredning, som finnes intagen i det vid förutnämnda proposition fogade utdraget av protokollet över finansärenden.

De särskilda belopp, som skulle ingå i det av Kungl. Maj:t hos riksdagen äskade, till ett avrundat tal av 171,400 kronor uppgående anslaget, fördelade sig — förutom på den centrala tillsynsmyndigheten, kommerskollegium, med ett belopp av sammanlagt 38,675 kronor, därav 1,500 kronor såsom ersättning för arbetshjälp åt kommerskollegii sjötekniska biträde, 3,000 kronor såsom arvode till särskild sjöåklagare samt 3,275 kronor såsom arvode för tiden 1 oktober—31 december 1914 åt fartygsinspektionsavdelningens chef och sekreterare — i övrigt på följande sätt:

Arvoden till 6 förste fartygsinspektörer à kr. 5,950	kr.	35,700
» » 16 andre » » 3,000	»	48,000
Ortstillägg till i Stockholm stationerade fartygsinspektörer	»	1,300
Rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna	»	29,800
Ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontors- kostnader åt fartygsinspektörerna, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade (6,300 + 6,600)	»	12,900
Ersättning till vikarier för fartygsinspektörerna	»	3,000
Sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige	»	2,000
Summa kr.		132,700

I skrivelse den 4 september 1914 anmälde riksdagen, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition beslutat, dels att i huvudsaklig överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t angivna grunder å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1915 bevilja ett anslag å 171,400 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att därav redau under år 1914 förskottsvis av tillgängliga medel anvisa 3,275 kronor, dels ock att från och med år 1915 det i riksstaten under sjunde huvudtiteln upptagna ordinarie anslaget å 11,500 kronor till befrämjande av handel och sjöfart skulle ur riksstaten utgå.

Enligt beslut den 6 november 1914 förordnade Kungl. Maj:t där-
efter, att inom de sex distrikt, vari riket för utövande av den lokala statskontrollen å fartyg skulle vara indelat, skulle anställas, förutom förste fartygsinspektörer till förut nämnt antal och med förut angivna arvoden, sexton andre fartygsinspektörer. Härjämte lämnade Kungl. Maj:t ytterligare föreskrifter angående användningen av de utav riks-

dagen anvisade medlen i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts i förutnämnda proposition angivna och av riksdagen i dessa delar godkända plan samt förordnade, i enlighet med vad i samma proposition förutsatts, att, i den mån besparing vunnos å den lokala tillsynen avseende utgiftspost, med andra dylika poster åsyftade utgifter finge efter kommerskollegii närmare bestämmande till totalsumman ökas.

Genom beslut den 11 december 1914 förordnade vidare Kungl. Maj:t, att en var andre fartygsinspektör skulle åtnjuta årsarvode med 3,000 kronor.

I detta sammanhang vill jag erinra, att Kungl. Maj:t den 31 därpåföljande december utfärdade kungörelse angående resekostnads- och traktamentsersättning åt vissa befattningshavare inom fartygsinspektionen m. fl.

I den till 1915 års riksdag avlätna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t, att under nu förevarande anslag skulle inbegripas allenast de utgifter, som direkt hänförde sig till den preventiva fartygskontrollen, vadan från detsamma borde avföras de poster å respektive 1,500 kronor och 3,000 kronor, vilka avsåge ersättning för arbetshjälp åt kommerskollegii sjötekniska biträde samt arvodet till särskild sjöåklagare hos kollegium, samt att anslagets titel på grund därav skulle förändras till »Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet». Vidare föreslogs att sänka posten »vikariatsersättningar och extra biträden, allt för fartygsinspektionsavdelningen» med ett belopp av 200 kronor, som varit avsett till biträde för uppläggande av ett kortregister över svenska fartyg, men som ansågs icke vara behöfligt för år 1916. Kungl. Maj:t, som under särskilda punkter gjorde framställningar om anslag till arbetshjälp åt det sjötekniska biträdet och till sjöåklagaren, föreslog i enlighet härmed, att anslaget till förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet skulle för år 1916 utgå med 163,400 kronor, därav alltså nu belöpte sig ett belopp av 30,700 kronor på den centrala tillsynsmyndigheten och oförändrat ett belopp av 132,700 kronor på den lokala inspektionen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning anvisade riksdagen berörda belopp, 163,400 kronor.

Genom beslut den 16 oktober 1915 meddelade Kungl. Maj:t därefter bestämmelser angående användande av 1916 års anslag till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, vilka bestämmelser överensstämde med dem, som varit gällande beträffande anslaget för år 1915.

[31.]

I nämnda beslut föreskrevs, bland annat, att envar fartygsinspektör skulle äga uppbära ersättning med 300 kronor för skrivmaterialier och övriga kostnader med undantag av lokalhyra men inbegripet kostnader för anskaffning och renhållning av överdragskostymer. Då emellertid tillika stadgats, att, i den mån besparing vunnes å den lokala tillsynen avseende anslag, med andra dylika poster åsyftade utgifter finge efter kommerskollegii närmare bestämmande ökas, kunde på grund härav ytterligare medel till ersättning åt fartygsinspektör för skrivmaterialier och övriga kostnader varda i mån av behov anvisade. Enär föreskrift om kontroll rörande användningen av de belopp, som för nu avsedda ändamål kunde ifrågakomma, därförut saknats, föreskrev Kungl. Maj:t, på kommerskollegii framställning, genom beslut den 31 december 1915, att de medel för år 1916, vilka avsåge ersättning åt fartygsinspektör för skrivmaterialier och övriga kostnader, skulle mot redovisning för ändamålet användas.

I skrivelse den 14 december 1915 gjorde därefter kommerskollegium framställning om beredande av anslag för år 1917 för ifrågavarande ändamål. Kollegium föreslog därvid, förutom att posten för vikariatsersättningar m. m. inom fartygsinspektionsavdelningen skulle höjas med 800 kronor för att möjliggöra viss förut icke beräknad dylik ersättning ävensom gottgörelse för vaktmästarbiträde, att posten för ersättning för skrivmaterialier m. m. skulle höjas med 2,200 kronor för beredande av en ökning i gottgörelsen åt envar fartygsinspektör från 300 kronor till 400 kronor.

Med tillstyrkande av en utav andre fartygsinspektörerna i en till Kungl. Maj:t ställd, av kollegium överlämnad skrift gjord framställning föreslog kollegium därjämte, att posten för rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna skulle höjas med 3,000 kronor för att andre fartygsinspektörerna skulle kunna få ersättning av sistnämnda slag enligt fjärde i stället för femte klassen i gällande resereglemente.

Vid föredragning den 14 januari 1916 av frågan om anslag för nu ifrågavarande ändamål för år 1917 framhöll dåvarande departementschefen, att han icke blivit övertygad om lämpligheten av att redan då, så kort tid efter den lokala fartygsinspektionens inrättande, vidtaga någon förändring av bestämmelserna om rese- och traktamentsersättning åt andre fartygsinspektörerna. Däremot förordades den ifrågasatta höjningen av posterna för vikariatsersättningar m. m. och skrivmaterialier m. m.

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog också

Kungl. Maj:t riksdagen att till anordnande av förbandskontroll å fartygs sjövärdighet å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 166,400 kronor.

[31.]

Riksdagen, som ansåg, att man av den korta tid av ej mer än ett år, varunder det ifrågakvarande kontrollsystemet tillämpats, ej kunnat vinna tillräcklig erfarenhet för att vara övertygad om nödvändigheten av den ifrågasatta höjningen av posten för ersättning för skrivmaterialier m. m. åt fartygsinspektörerna, bestämde emellertid anslaget till 164,200 kronor, därav sålunda 31,500 kronor belöpte sig på den centrala tillsynsmyndigheten och 132,700 kronor på den lokala inspektionen.

Genom beslut den 6 oktober 1916 meddelade därefter Kungl. Maj:t bestämmelser angående användningen av det utav riksdagen sålunda beviljade anslaget, vilka bestämmelser voro av samma innebörd som de, vilka varit gällande beträffande anslaget för år 1916.

Enligt kommerskollegii i skrivelse den 29 december 1916 gjorda framställning angående beredande av anslag för ifrågakvarande ändamål för år 1918 skulle följande under förevarande anslag ingående poster höjas med vissa belopp, nämligen, förutom posten vikariatsersättningar och extra biträden å fartygsinspektionsavdelningen med 2,100 kronor, därav 900 kronor skulle avses för år 1917, posten arvoden till andre fartygsinspektörer med 3,000 kronor för inrättandet av en ny sådan inspektörsplats i Malmö, posten rese- och traktamentsersättning med 1,500 kronor för beredande av dylik ersättning åt den föreslagne nye andre fartygsinspektören samt posten ersättning till skrivmaterialier m. m. med dels 2,200 kronor för höjande av sådan ersättning åt varje dittillsvarande inspektör från 300 kronor till 400 kronor dels ock 400 kronor, avsedda för den nye andre fartygsinspektören, varjämte kommerskollegium föreslog upptagandet av en ny post å 15,000 kronor till sakkunnig extra arbetsljud vid den lokala fartygsinspektionen, av vilket sistnämnda belopp 7,500 kronor begärdes att få disponeras under år 1917. Den sammanlagda anslagsökningen skulle sålunda enligt nu berörda förslag uppgå till 24,200 kronor.

Vid föredragning den 13 januari 1917 av frågan om anslag för ändamålet för år 1918 anförde dåvarande departementschefen, efter att beträffande den ifrågasatta höjningen av posten vikariatsersättningar och extra biträden å fartygsinspektionsavdelningen hava föreslagit denna höjning att uppgå till allenast 1,800 kronor, därav 600 kronor skulle få disponeras under år 1917, i fråga om övriga poster följande:

Inrättandet av en ny andre fartygsinspektörsbefattning i Malmö syntes visserligen kunna under dåvarande för sjöfarten livliga tider

- [31.] väl försvaras. Däremot syntes det departementschefen icke vara till fullo ådagalagt, att behovet av denna fartygsinspektör vore av mera konstant beskaffenhet. Han ansåge därför, att med inrättandet av befattningen borde åtminstone tillsvidare anstå och annan utväg sökas för att tillgodose det för det dåvarande förefintliga behovet av ökad arbetskraft. Vad kommerskollegium anfört till stöd för kravet på ökad ersättning till fartygsinspektörerna för skrivmaterialer m. m. syntes departementschefen tydligen visa, att den härför avsedda ersättningen av 300 kronor åt varje inspektör nog från början varit för knappt beräknad och att en höjning av densamma vore påkallad. Mot den av kollegium föreslagna ökningen med 100 kronor eller för 22 inspektörer med sammanlagt 2,200 kronor vore icke anledning till erinran. I fråga slutligen om det av kommerskollegium framställda kravet på tillgång till sakkunnig extra arbetshjälp, särskilt för förrättandet av inspektioner, vore departementschefen av samma mening som kollegium, att dylik hjälp vore behövlig under år 1917. Den under de gångna krigsåren vunna erfarenheten hade nämligen ådagalagt vikten av att under rådande egenartade förhållanden tillsyn i högre grad än dittills varit möjligt utövades över sjövärdigheten särskilt hos åtskilliga i Östersjötrafik använda, ofta för mindre krävande uppgifter ursprungligen avsedda fartyg. Vad åter anginge behovet av extra hjälp för tiden längre fram, då mera normala förhållanden för sjöfarten kunde hava återinträtt, syntes det vara vanskligt att då yttra sig därom. Departementschefen funne sig därför förhindrad att för det dåvarande förordade bifall till anslag till extra arbetshjälp för mer än år 1917. Emellertid syntes departementschefen anslaget böra tillmätas något rikligare än kollegium i sådant avseende föreslagit eller 7,500 kronor. Det syntes nämligen vara lämpligt, att det föreliggande behovet av förstärkning av arbetskrafterna i andra fartygsinspektörsgraden, som kommerskollegium velat tillgodose genom inrättande av en ny dylik befattning, avhjälpes med anlitan av sådan extra arbetshjälp, varom vore fråga. Med hänsyn härtill föresloge departementschefen, att för sakkunnig extra arbetshjälp under år 1917 måtte anvisas ett belopp av 10,000 kronor.

Den av departementschefen förordade ökningen av förevarande anslag uppgick alltså till sammanlagt 14,000 kronor, därav 10,600 kronor skulle få disponeras under år 1917. Anslagets slutsumma för år 1918 blev sålunda enligt förslaget 178,200 kronor.

På grund av Kungl. Maj:ts i enlighet med departementschefens hemställan framställda förslag beviljade också riksdagen till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet å extra stat för år 1918 ett

förslagsanslag, högst 178,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan år 1917 därav disponera 10,600 kronor. Av återstående beloppet, 167,600 kronor, belöpte sig nu 32,700 kronor på den centrala tillsynsmyndigheten och 134,900 kronor på den lokala inspektionen.

Genom beslut den 5 oktober 1917 meddelade därefter Kungl. Maj:t bestämmelser angående användningen av det utav riksdagen sålunda beviljade anslaget, vilka bestämmelser voro av samma innebörd som de, vilka varit gällande beträffande anslaget för år 1917, dock med den skiljaktighet, som betingades därav att, såsom ovan nämnts, ersättningen för skrivmaterialier och övriga kontorskostnader, med undantag av lokalhyra men inbegripet kostnader för anskaffning och renhållning av överdragskostymer, höjts för en var inspektör till 400 kronor.

I det utlåtande, som kommerskollegium den 9 november 1917 avgav i fråga om omorganisation av kollegium m. m., föreslog kollegium i fråga om förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet, att den centrala myndigheten för utövande av sagda kontroll, kommerskollegii fartygsinspektionsavdelning, skulle uppföras å kollegii ordinarie stat såsom en särskild sektion å den till inrättande föreslagna sjöfartsbyrån.

Uti en likaledes den 9 november 1917 dagtecknad skrivelse, däri kommerskollegium gjorde framställning angående beredande av anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919, föreslog kollegium, att de lokala organen för fartygskontrollen, fartygsinspektörerna, skulle uppföras å ordinarie stat, därvid andre fartygsinspektörernas avlöning skulle höjas, ortstillägg införas för den i Luleå förlagde andre fartygsinspektören samt andre fartygsinspektörerna uppflyttas från femte till fjärde klassen i resereglementet.

Tillika gjorde kollegium framställning om anvisande av anslag å extra stat för avlönande av viss ytterligare personal vid sidan av den till uppförande på ordinarie stat föreslagna. I dylikt hänseende hemställde kollegium om inrättande av två nya andre fartygsinspektörsbefattningar, en i Malmö och en i Sundsvalls distrikt, samt om anslag till anställande av ett kvinnligt biträde hos envar av de sex förste fartygsinspektörerna.

Slutligen hemställde kommerskollegium i särskild skrivelse ovan nämnda den 9 november 1917 om vidtagande av åtgärder för beredande av medel för år 1918 till extra arbetshjälp åt den lokala tillsynen inom fartygsinspektionen med ett belopp av 10,000 kronor att efter kollegii närmare bestämmande disponeras för därmed avsedda ändamål, i fråga om vilket anslag skulle, liksom beträffande övriga anslag

- [31.] till förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, gälla, att, i den mån besparing vunnes å den lokala tillsynen avseende utgiftspost, med andra dylika poster åsyftade utgifter finge till totalsumman ökas.

På sätt av det vid 1918 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1918 framgår, hemställde jag på anförda skäl, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, under sjunde huvudtiteln för år 1919 beräkna bland de ordinarie anslagen, bland annat, för anordnande av kontroll å fartygs sjövärdighet såsom förslagsanslag ett belopp av högst 149,850 kronor.

Miu hemställan härutinnan blev av Kungl. Maj:t bifallen; och upptogs sålunda i den till 1918 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen anslaget för ifrågavarande ändamål på sätt jag föreslagit.

Sedan jag därefter — på sätt av det vid propositionen nr 400 till 1918 års riksdag angående anslag för upprätthållande av kommerskollegii verksamhet under år 1919 m. m. fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 26 april 1918 framgår — i skrivelse den 20 april 1918 anmodat kommerskollegium att till finansdepartementet inkomma med förslag i fråga om de anslag å extra stat, vilka, för den händelse proposition rörande omorganisation av kollegium samt därmed sammanhängande spörsmål icke komme att till 1918 års riksdag avlåtas, kunde anses för år 1919 oundgängligen av behovet påkallade, hemställde i skrivelse den 25 samma april kollegium, under förutsättning att frågan om uppförande å ordinarie stat av den lokala organisationen för förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet skulle för den gången hava förfallit, om beredande av anslag för år 1919 å extra stat till anordnande av lokal förhandskontroll å fartygs sjövärdighet att för angivna olika ändamål utgå med belopp, varom kollegium uti förberörda skrivelse den 9 november 1917 gjort framställning, dock med såväl den modifikation, som kunde betingas av anslagets uppförande, såsom dittills, å allenast extra stat, som ock den ökning av posten å 29,800 kronor till resekostnads- och traktamentsersättning åt fartygsinspektörerna, som med hänsyn till alltmera höjda priser å järnvägs- m. fl. biljetter och högre dagtraktamenten kunde vara erforderlig. I avseende å sistnämnda post föreslog kollegium, att densamma måtte höjas till i runt tal 60,000 kronor.

Kollegium framhöll vidare, att till följd av dels redan genomförda och väntade avsevärda förhöjningar i priserna å järnvägs- m. fl. biljetter dels ock dåmera utgående högre dagtraktamenten en ökning, även med bibehållande av då gällande reseklasser, krävdes i fråga om

den post å 29,800 kronor, som beräknats för år 1918 till resekostnads- och traktamentsersättning åt fartygsinspektörerna; och anhöll i anledning därav kollegium, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om beredande av ytterligare medel för senare halvåret 1918 till sådan ersättning åt fartygsinspektörerna med ett belopp, som syntes böra beräknas till 15,000 kronor.

Vid föredragning nämnda den 26 april 1918 av frågan om de sålunda begärda anslagen för ändamålet för år 1918 och år 1919 anförde jag, hurusom beträffande den centrala myndigheten för utövande av förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet, kommerskollegii fartygsinspektionsavdelning, det ju vore uppenbart, att någon definitiv organisation å ordinarie stat icke kunde ifrågakomma förrän i samband med den förestående nyregleringen av kommerskollegium i dess helhet. Anslag för avdelningen syntes mig sålunda för år 1919 böra anvisas å extra stat till samma belopp som för år 1918 eller 32,700 kronor.

Under sådana omständigheter torde det, framhöll jag vidare, icke heller vara lämpligt att beträffande de lokala organen för fartygskontrollen, fartygsinspektörerna, då vare sig vidtagna åtgärder för deras uppförande å ordinarie stat eller, med deras bibehållande å extra stat, föranstalta om sådana förändringar av organisatorisk natur, som kommerskollegium i skrivelse den 9 november 1917 föreslagit. Även dessa frågor syntes mig tillse vidare böra vila för att upptagas till prövning tillsammans med övriga kommerskollegii omorganisation rörande eller därmed sammanhängande spörsmål. Endast i ett avseende ansåg jag mig vid sådant förhållande böra föreslå någon ändring i det för ändamålet då utgående anslag, nämligen i fråga om det för rese- och traktamentsersättning för fartygsinspektörerna beräknade beloppet, i vilket hänseende jag på anført skäl fann mig böra förorda en ökning av allenast 50 procent av det till sådan ersättning beräknade beloppet. Jag föreslog sålunda, att av nämnda anledning anslaget till förhandskontroll å fartygs sjövärdighet för år 1919 skulle upptagas till ett med 14,900 kronor förhöjt belopp.

Jag fann mig vidare böra förorda viss förstärkning redan för år 1918 av det till rese- och traktamentsersättning för fartygsinspektörerna avsedda belopp, vilken förstärkning enligt mitt förslag borde beredas på tilläggsstat för år 1918 och bestämmas till 10,000 kronor.

Kommerskollegii framställning om anslag — till samma belopp som för år 1917 — för beredande av sakkunnig extra arbetshjälp åt fartygsinspektörerna under år 1918 fann jag mig böra biträda, i vilket sammanhang jag tillät mig erinra, att medel för ifrågavarande ändamål

[31.] vederbörligen beräknats å det för riksdagen framlagda förslaget till tilläggsstat för år 1918.

Slutligen ansåg jag mig böra nämna, att, ehuru sannolikheten syntes mig tala för att behov av dylik sakkunnig extra arbetshjälp för fartygsinspektörerna komme att föreligga även för år 1919, jag likväl, med hänsyn till svårigheten att bedöma, huru förhållandena på ifrågasvarande område under nämnda år kunde komma att gestalta sig, icke ansåg mig då böra göra någon framställning om beredande av medel för ändamålet. Skulle det framdeles visa sig, att dylika medel vore oundgängligen av behovet påkallade, torde, enligt vad jag framhöll, framställning därom kunna göras till 1919 års riksdag.

Mot kommerskollegii framställning i fråga om användningen av tilläventyrs uppkommande besparingar å de särskilda utgiftsposterna för den lokala fartygskontrollen hade jag icke något att erinra. Jämväl i övrigt borde de villkor och bestämmelser, som vore gällande för användningen av det för år 1918 beviljade anslaget, äga giltighet i avseende å det anslag, som kunde komma att beviljas för år 1919.

I enlighet med min hemställan föreslog också Kungl. Maj:t riksdagen *dels* att till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 182,500 kronor, *dels ock* att för beredande av sakkunnig extra arbetshjälp åt fartygsinspektörerna samt förstärkning av de till rese- och traktamentsersättning åt fartygsinspektörerna avsedda medel å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 20,000 kronor.

Detta Kungl. Maj:ts förslag bifölls av riksdagen.

Av nämnda anslag för år 1919, 182,500 kronor, belöpte sig 32,700 kronor på den centrala tillsynsmyndigheten och 149,800 kronor på den lokala inspektionen.

Genom beslut den 11 oktober 1918 meddelade därefter Kungl. Maj:t bestämmelser angående användningen av det utav riksdagen beviljade anslaget för år 1919, vilka bestämmelser voro av samma innebörd som de, vilka varit gällande beträffande anslaget för år 1918.

*Kommers-
kollegii för-
slag.*

I skrivelse den 30 augusti 1918 har kommerskollegium hemställt om beredande av medel jämväl för år 1919 till extra arbetshjälp åt den lokala tillsynen inom fartygsinspektionen med ett belopp av 10,000 kronor att efter kollegii närmare bestämmande disponeras för därmed avsedda ändamål.

Kommerskollegium har vidare i skrivelse den 1 november 1918, såvitt nu är ifråga, hemställt om beredande av ytterligare medel för

anordnande under år 1919 av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet — utöver såväl det för ändamålet å extra stat redan beviljade anslag å 182,500 kronor som ock nyssnämnda belopp å 10,000 kronor till extra arbetshjälp åt fartygsinspektörerna — med ett belopp av 14,900 kronor. att efter kollegii närmare bestämmande disponeras till resekostnads- och traktamentsersättningar åt fartygsinspektörerna samt i övrigt, i den mån beloppet icke härför åtginge, till ökning av andra den lokala tillsynen avseende poster. I nämnda skrivelse erinrar kollegium, i annat sammanhang, om, förutom de avsevärda tilläggsavgifterna för plats i sovugn m. m., att Kungl. Maj:ts kungörelse den 14 juni 1918 angående förhöjda provisoriska tilläggsavgifter m. m. å statens järnvägar medförde en ökning av avgifterna vid färd å enkel biljett i I och II klass, varav fartygsinspektörerna ägde att begagna sig, med icke mindre än 200, respektive 150 procent å de ordinarie avgifter, vilka legat till grund för beräklandet av den för resekostnads- och traktamentsersättningar åt fartygsinspektörerna avsedda posten till 29,800 kronor. I avseende å det till sådan ersättning för år 1919 beräknade beloppet, vilket, på sätt ovan nämnts, i anslaget för år 1919 upptagits till ett med 14,900 kronor förhöjt belopp, framhåller kollegium, att denna ökning, som motsvarade 50 procent av dittills för ändamålet beräknade belopp. 29,800 kronor, säkerligen bleve otillräcklig, därest nuvarande biljettpris å statens järnvägar fortfarande eller än högre bleve gällande. Minst den ökning av beloppet 29,800 kronor med 100 procent, varom kollegium redan i sin ovannämnda skrivelse i ämnet den 25 april 1918 gjorde framställning, torde då vara ofrånkomlig, om vederbörande kontrollorgan skulle kunna under år 1919 fylla sina oundgängliga uppgifter. Den av kollegium föreslagna ökningen skulle således, på sätt jag redan omnämnt, belöpa sig till minst 14,900 kronor.

Slutligen har kommerskollegium i skrivelse den 23 oktober 1918 angående de anslag, som för ifrågavarande ändamål komma att erfordras för år 1920, anmält, att, efter övervägande av vissa i skrivelsen angivna omständigheter, kollegium funnit sig för närvarande böra begränsa sig till de yrkanden, som innefattas i kollegii förenämnda skrivelse den 9 november 1917, dock under den bestämda förutsättningen, att kollegium finge i sinom tid hos Kungl. Maj:t göra den framställning om beredande av ytterligare medel för ifrågavarande ändamål, vartill omständigheterna kunde föranleda.

Jag återkommer nu till kommerskollegii förutnämnda skrivelse den 9 november 1917 angående uppförande å ordinarie stat av den lokala organisationen för förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet.

[31.]

Under hänvisning till att kollegium i särskild skrivelse av samma dag framlagt förslag till omorganisation av kollegium, vilket förslag innefattade uppförande på ordinarie stat av, bland annat, tjänstebefattningarna å kollegii fartygsinspektionsavdelning, anför kollegium vidare, att kollegium i anslutning härtill och då under den tid av i det närmaste tre år, fartygsinspektionen dittills varit i verksamhet, kollegium ansåge sig hava i erforderlig grad vunnit erfarenhet såväl rörande omfattningen av de ordinarie arbetsuppgifter, vilka påvilade organen för den lokala förhandskontrollen å fartyg, som ock rörande det sätt, varpå statskontrollen i denna del dittills fungerat, ansett följdriktigt, att jämväl fartygsinspektörsbefattningarna och för dem erforderliga anslagsposter uppfördes på ordinarie stat.

*Fartygsinspektörernas
avlöningsförmåner.*

Efter att hava beträffande förste fartygsinspektörerna föreslagit avlöningsförmåner till de nu utgående med tillägg av det för närvarande avdragna, mot avgiften för egen pensionering svarande belopp, 250 kronor, anför kommerskollegium i sin nämnda skrivelse i fråga om andre fartygsinspektörernas avlöningsförmåner följande:

»Till statsrådsprotokollet ovannämnda den 29 maj 1914 anförde föredragande departementschefen ifråga om andre fartygsinspektörerna, bland annat, att årsarvodet för dem borde, oberoende av kvalifikationer, sättas till 3,000 kronor. Detta årsarvode överstege visserligen med 800 kronor det till underinspektörerna inom yrkesinspektionen utgående arvodet, men borde härvid ihågkommas, att de ingenjörsutbildade andre fartygsinspektörerna ägde lika höga kvalifikationer som de med 3,500 kronor avlönade yrkesinspektörsassistenterna, samt att de övriga andre fartygsinspektörerna i sin utbildning vore avgjort överlägsna nyssnämnda underinspektörer, av vilka fordrades övervägande praktisk kompetens.

För närvarande utgår, såsom ovan nämnts, årsarvodet till andre fartygsinspektör med 3,000 kronor, därav 2,000 kronor anses motsvara lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, varjämte ortstillägg med 300 kronor tillkommer andre fartygsinspektör, som är stationerad i Stockholm.

Med den erfarenhet, som numera vunnits rörande omfattningen och arten av andre fartygsinspektörernas arbete, synes det kollegium med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke dessa tjänstemäns löneförmåner böra i någon mån förbättras. Såsom samarbetet mellan vederbörande förste fartygsinspektör och de denne underlydande andre inspektörer gestaltat sig, har, ifråga om fartyg i uteslutande inrikes fart, andre fartygsinspektör verkställt så omfattande och maktpåliggande förrättningar som sjövärdighetsbesiktning och passagerarfartygsbesiktning till, i stort sett, samma antal som förste fartygsinspektören. Jämväl de för tillsynen erforderliga resor i tjänsten hava företagits till ungefärligen samma antal av andre som av förste fartygsinspektör. Bortses från den högre kompetensen hos förste fartygsinspektör samt dennes såväl överordnade ställning i förhållande till de underlydande inspektörerna som ock allmänna åliggande att hava inseende över distriktet, torde med hänsyn till det övriga, för samtliga inspektörer till övervägande del likartade arbetet

inom den lokala tillsynen en viss minskning i den nu bestående skillnaden mellan avlöningsförmånerna för förste och för andre fartygsinspektör få anses motiverad. I detta sammanhang må jämväl erinras därom, att, enligt § 3 mom. 3 i nädiga förordningen med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg den 31 december 1914. utan Eders Kungl. Maj:ts medgivande fartygsinspektör icke må för företag, som omfattar rederi-, skeppsbyggeri- eller sjöförsäkringsverksamhet, åtaga sig uppdrag mot ersättning, lika litet som han må för egen eller annans räkning driva eller hava del i eller anställning vid dylikt företag; och den i berörda författningsrum medgivna möjligheten till undantag lärar, på sätt ock av kollegium framhållits uti underdånigt utlåtande den 29 oktober 1917 i anledning av en i ämnet gjord framställning, vara avsedd att ifrågakomma allenast i mycket begränsad omfattning.

En annan ej oviktig omständighet torde här förtjäna beaktande. Uppenbarligen på grund av de förmånligare lönevillkor, som inom den privata verksamheten kunnat erhjudas, hava av de 16 andre fartygsinspektörerna inom riket ej mindre än 4 redan lämnat sina fartygsinspektörsbefattningar, å vilka alltså personalombyte ägt rum. Sannolikt torde, sedan normala förhållanden återinträtt, för åtminstone ett antal år framåt konkurrens i fråga om anställning för skeppsbyggeriingenjörer vara att förvänta från varvsindustrien. Därest med å ordinarie stat uppförd andre fartygsinspektörsbefattning förenades något högre avlöning än det för sådan inspektör för närvarande bestämda årsarvode, skulle därmed tvivelsutan ernås ökad möjlighet att för den lokala tillsynen alljämt erhålla fullt lämpliga arbetskrafter.

Härutöver torde böra erinras därom, att uti ovannämnda ändrade ordinarie stat för yrkesinspektionen avlöningen bestämts för ordinarie assistent till 3,700 kronor och för underinspektör till 2,500 kronor.

På grund av det nu anförda anser sig kollegium böra föreslå, att i samband med uppförande å ordinarie stat av de nuvarande 16 andre fartygsinspektörsbefattningarna sammanlagda begynnelseavlöningen för sådan befattning bestämmas till 3,600 kronor, därav 2,200 kronor lön och 1,400 kronor tjänstgöringspenningar, eller således efter samma avlöningstyp, som kommit till användning för länsnotarie och länsbokhållare av första lönegraden.

I likhet med vad i nyssnämnda avlöningsstat finnes, vad angår bland annat länsstyrelsen i Luleå, bestämt i fråga om länsnotarie och länsbokhållare av första lönegraden, synes — utöver det ortstillägg å 300 kronor, som för närvarande tillkommer i Stockholm stationerad andre fartygsinspektör och som torde böra fortfarande bibehållas — ortstillägg å 150 kronor böra tillkomma jämväl den i Luleå förlagde andre fartygsinspektören.»

Genom ovannämnda kungörelse angående resekostnads- och traktamentsersättning åt vissa befattningshavare inom fartygsinspektionen m. fl. av den 31 december 1914 har Kungl. Maj:t förordnat, att för extra förrättning i statens ärenden sådan ersättning skall, där ej annorlunda blivit stadgat, tillkomma förste fartygsinspektör enligt tredje samt andre fartygsinspektör enligt femte klassen i resereglementet av den 13 december 1907. Sedan, såsom ovan omförmäls, en av andre fartygsinspektörerna gjord, av kommerskollegium i skrivelse den 14 december 1915 tillstyrkt framställning om nu nämnd ersättnings utgående

*Resekostnads-
och traktam-
ents/ersätt-
ning.*

[31.] enligt fjärde i stället för femte klassen i resereglementet icke föranlett åtgärd i avsett syfte, överlämnade kollegium med skrivelse den 29 december 1916 angående anslag för år 1918 till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet en den 31 oktober 1916 till kollegium inkommen, till Kungl. Maj:t ställd skrift jämte bilaga, i vilken skrift samtliga andre fartygsinspektörer förnyade sin förra framställning. Kollegium, som ansåg även de till stöd för denna senare framställning åberopade skälen i det väsentliga förtjäna beaktande samt fann erfarenheten alltmera bekräfta behovet av andre fartygsinspektörernas uppflyttning i högre reseklass, tillstyrkte därför även sistnämnda framställning. Enligt beslut den 9 januari 1917 fann Kungl. Maj:t ej skäl bifalla framställningen.

Sedermera hava samtliga andre fartygsinspektörer i en till Kungl. Maj:t ställd, med kollegii ovanberörda skrivelse den 9 november 1917 överlämnad skrift ånyo gjort enahanda framställning i ämnet. Kollegium förmåler sig i enlighet med den ståndpunkt, kollegium intagit till förevarande spörsmål, och med hänsyn jämväl till den förändring i avlöningshänseende, som blivit av kollegium föreslagen beträffande andre fartygsinspektörerna, förorda även nu ifrågavarande framställning och anför vidare följande:

»Utöver ovannämnda, till resekostnads- och traktamentsersättning beräknade årsbelopp, 29,800 kronor, vilket belopp visat sig ej vara för ändamålet fullt tillräckligt, hava av de besparingar, som vunnits å andra, den lokala tillsynen avseende utgiftsposter, för sådan ersättning tagits i anspråk i runt tal 2,000 kronor.

Då den ökning av beloppet till resekostnads- och traktamentsersättning, som den ovan av kollegium ifrågasatta förändring i avseende å klass skulle medföra, torde kunna begränsas till 3,000 kronor, skulle alltså sammanlagda beloppet till resekostnads- och traktamentsersättning till de ordinarie fartygsinspektörerna beräknas uppgå till, för år räknat, i runt tal 35,000 kronor.»

*Föreslagna
nya andre
fartygs-
inspektörs-
befattningar.*

Som jag redan förut omnämnt, har kommerskollegium i sin berörda skrivelse den 9 november 1917 jämväl framställt förslag om anvisande av extra anslag för avlönaude av viss ytterligare personal utöver den hittills för den lokala fartygskontrollen anställda.

Kollegium erinrar sålunda till en början om sin i skrivelse den 29 december 1916 angående nu ifrågavarande anslag för år 1918 gjorda framställning om förläggande av en ny andre fartygsinspektörsbefattning i Malmö.

Kollegium anförde då till stöd härför följande: Sedan inom Sundsvalls vidsträckta fartygsinspektionsdistrikt arbetets omfattning visat sig erfordra ökning av antalet fartygsinspektörer inom distrik-

tet, hade kollegium nödgats genom beslut den 1 mars 1916 till Sundsvall förlägga den andre fartygsinspektör med ingenjörutbildning, som dittills haft Malmö såsom förläggningssort. Inom Malmö distrikt finnes således för det dåvarande icke någon andre fartygsinspektör med dylik utbildning. Med hänsyn till omfattningen av de göromål, som för det dåvarande påvilade förste fartygsinspektören i Malmö distrikt och vilka syntes kunna förväntas bliva avsevärt ökade, sedan vissa planerade nya varvsföretag tillkommit inom distriktet, syntes det bliva erforderligt att fortfarande hava en andre fartygsinspektör stationerad i Malmö. En förflyttning till Malmö av den i Hälsingborg förlagde, nautiskt utbildade andre fartygsinspektören syntes, på grund av Hälsingborgs stora betydelse för sjöfarten, näppeligen kunna ifrågakomma. Till följd av den livliga varvsverksamheten i såväl Sölvesborg som Karlshamn syntes ej heller, i fråga om den i Sölvesborg stationerade, maskintekniskt utbildade andre fartygsinspektören, en dylik förflyttning kunna ske utan allvarlig olägenhet. Genom förläggning i Malmö av en ny andre fartygsinspektör med ingenjörutbildning skulle på en gång såväl de rätt inskränkta möjligheterna i fråga om ställföreträdare för förste fartygsinspektörerna och till rekrytering av dessa åtskilligt förbättras, som ock den uppenbarligen nyttiga och för de övriga fem fartygsinspektionsdistrikten redan genomförda anordningen, att hava åtminstone en andre fartygsinspektör förlagd på samma plats som förste fartygsinspektören, bliva förverkligad även för Malmö distrikts vidkommande.

Såsom ovan nämnts, förordade dåvarande departementschefen vid föredragning av ärendet den 13 januari 1917 en annan utväg än den av kollegium föreslagna för undanröjande av den påtalade bristen på arbetskraft, och vann departementschefens hemställan i ämnet riksdagens bifall.

I sin berörda skrivelse den 9 november 1917 återkommer kollegium till förevarande fråga och anför följande:

»Då emellertid behovet av ökad arbetskraft inom Malmö distrikt visat sig kvarstå oförminskat, har det befunnits erforderligt att hos förste fartygsinspektören i distriktet anställa sakkunnigt extra biträde. Då numera inom distriktet tvenne nya, rätt ansenliga varvsföretag trätt i verksamhet, nämligen ett i Limhamn och ett i Landskrona, och för närvarande utvidgning pågår av varvet i Råå samt tillika planeras ännu ett nytt varvsföretag, nämligen i Karlskrona, torde enligt kollegii åsikt det icke kunna förväntas, att för närvarande, och än mindre efter framdeles återinträdda normala förhållanden i avseende å sjöfarten, arbetet inom distriktet utan tidsutdräkt medhinnas av förste fartygsinspektören med biträde av allenast tvenne andra fartygsinspektörer. Framhållas må ock, att med förläggning i Malmö av en ny andre fartygsinspektör den med hänsyn till allmänheten ej oviktiga möj-

[31.] ligheten skulle vinnas, att, i likhet med övriga distrikt, å huvudstationen åtminstone en fartygsinspektör städse kunde träffas i tjänsteangelägenheter.»

Även inom Sundsvalls fartygsinspektionsdistrikt finner kollegium de arbetskrafter, som stå till förfogande, vara otillräckliga. Efter att i annat sammanhang hava framhållit, hurusom med hänsyn till den vidsträckta geografiska omfattningen av nämnda distrikt dettas uppdelning i tvenne distrikt visserligen kunde ifrågasättas, men att i betraktande av att detta skulle nödvändiggöra tillskapandet av en ny, eljest i och för sig näppeligen för närvarande erforderlig förste fartygsinspektörsbefattning, distriktet emellertid syntes böra bibehållas vid sin nuvarande omfattning, anför kollegium i nu ifrågavarande avseende följande:

»I ovanberörda skrivelse den 29 december 1916 framhöll kollegium vidare, hurusom de arbetskrafter, vilka stå till förfogande för utövande av den lokala tillsynen, tidvis visat sig vara otillräckliga, detta särskilt i fråga om bl. a. Sundsvalls fartygsinspektionsdistrikt. Då — fortsatte kollegium — med tillämpning av lagen om tillsyn å fartyg den 16 oktober 1914, passagerarfartygsbesiktning komma att till övervägande del underkastas förnyad passagerarfartygsbesiktning under våren 1917, måste det befaras, att dessa obligatoriska, mångtaliga förrättningar jämte inträffade sjövärdighetsbesiktningar komma att på sina håll menligt inverka på den lokala tillsynen i övrigt, så att denna icke utan förstärkning av arbetskrafterna kan tillräckligt inriktas på även andra tillsynsförrättningar, särskilt inspektioner, rörande vilka i nämnda lags 23 § stadgas, att för utrönande därvid, huruvida fartyg är i behörigt skick, tillsynsmyndighet må närhelst så finnes påkallat eller lämpligt och i ett vart hänseende, vari fartyget är föremål för tillsyn, företaga undersökning.

Ehuru, såsom ovan nämnts, en andre fartygsinspektör med ingenjörsutbildning numera blivit förlagd i Sundsvall, hava arbetskrafterna inom Sundsvalls distrikt ändock visat sig vara otillräckliga. För att tillgodose behovet av den viktiga, genom återkommande inspektioner utövade kontrollen i avseende å, bland annat, fartygs lossning och lastning, i synnerhet vid utskeppningen av trälast, har tillsvidare, dock högst till och med den 30 november 1917, anställts en nautiskt utbildad person att i Sundsvalls fartygsinspektionsdistrikt utöva i lagen om tillsyn å fartyg stadgad tillsyn och i sådant avseende fullgöra på andre fartygsinspektör ankommande åligganden, i synnerhet beträffande inspektioner.

Av det anförda torde framgå behovet av att inom Sundsvalls distrikt förläggas ännu en andre fartygsinspektör, vilken med hänsyn till de arbetsuppgifter, som i synnerhet skulle tilläggas honom, synes böra vara nautiskt utbildad. I fråga om fartygsinspektörens förläggningsort, vilken, enligt § 11 av ovannämnda nådiga förordning med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg, skulle av kollegium bestämmas, torde härtill böra väljas en stad mellan Sundsvall och Luleå, förslagsvis Umeå. Med hänsyn till att, såsom ovan blivit antytt, en uppdelning av Sundsvalls distrikt i tvenne ej synes för närvarande lämpligen böra äga rum, skulle förläggning i exempelvis Umeå av en ny andre fartygsinspektör härutinnan i viss mån innebära en lösning.

De tvenne nya andre fartygsinspektörsbefattningar, vilka kollegium sålunda

föreslår, torde emellertid, åtminstone tillsvidare, kunna uppföras endast å extra stat. Kollegium återkommer nedan till denna fråga.»

[31.]

I fråga om arvoden till de föreslagna nya andre fartygsinspektörerna ävensom erforderligt anslag till lokalhyra m. m. anför kollegium vidare följande:

»Beträffande härefter årsarvodet till de ovan av kollegium föreslagna tvenne nya andre fartygsinspektörerna synes detta ej böra sättas till lägre belopp än den för de övriga andre fartygsinspektörerna föreslagna begynnelseavlöning, 3,600 kronor. Från detta belopp bör emellertid avdragas i avrundat tal ett belopp, motsvarande avgiften för egen pensionering, eller 100 kronor. Av årsarvodet, sålunda 3,500 kronor, skulle 2,100 kronor motsvara lön och 1,400 kronor tjänstgöringspenningar. Till arvoden åt två andre fartygsinspektörer skulle alltså erfordras ett belopp av tillhoppa 7,000 kronor.

I likhet med vad ovan föreslagits beträffande den i Luleå förlagda andre fartygsinspektören torde ortstillägg å 150 kronor böra tillkomma jämväl den andre fartygsinspektör, som, på sätt ovan ifrågasatts, må varda stationerad i Umeå.

Då en utvidgning av tjänstelokalerna för förste fartygsinspektören i Malmö distrikt med hänsyn till den av kollegium ifrågasatta nya andre fartygsinspektören med Malmö såsom föreslagen förläggningssort icke synes bliva behöfvig, torde medel till ersättning för lokalhyra böra beräknas allenast för den föreslagna nya andre fartygsinspektören i Umeå. För detta ändamål torde erfordras ett belopp av 600 kronor. Beräknas ersättning för skrivmaterialier och övriga kontorskostnader för vardera av ifrågavarande tvenne andre fartygsinspektörer till samma belopp som det för envar fartygsinspektör för närvarande bestämda, eller till 400 kronor, skulle till ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontorskostnader åt två andre fartygsinspektörer, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade, erfordras ett belopp av tillhoppa 1,400 kronor.

Med föreslagna förändring i avseende å reseklass för andre fartygsinspektörerna torde för resekostnads- och traktamentsersättning till ifrågavarande tvenne andre fartygsinspektörer böra beräknas ett belopp av 2,300 kronor, att, om möjligt, utgå av det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar.»

I sin förevarande skrivelse den 9 november 1917 gör kollegium slutligen framställning om beredande av medel till avlöning åt visst antal kvinnliga biträden. I sådant avseende anför kollegium, bland annat, följande. Inom tre av de nuvarande distrikten, nämligen Stockholms, Sundsvalls och Göteborgs distrikt, funnes för närvarande å huvudstationen anställt ett kvinnligt skrivbiträde, som ersattes för sitt arbete med anlitande av de medel till skrivmaterialier och övriga kontorskostnader, vilka avsetts för de å orten förlagda fartygsinspektörerna. I fartygsinspektörs åliggande inginge, bland annat, att till kollegium ofördröjligen avgiva rapport över verkställd förrättning. Genom arbetet med

Kvinnliga biträden.

- [31.] utskrivning av såväl dessa, ofta mycket vidlyftiga rapporter som ock de meddelanden till fartygs redare eller befälhavare, som föranleddes av verkställd förrättning, upptoges inspektörens tid till avsevärd del av rena skrivgöromål å tjänstelokalen. Självfallet följde härmed, att fartygsinspektörernas övriga, viktiga arbetsuppgifter måste i viss mån eftersättas. På grund härav och med hänsyn jämväl till den fortgående ökningen i fartygsinspektörernas skrivgöromål, vilka till stor del syntes vara av beskaffenhet att lämpligen böra anförtros åt mindre kvalificerad arbetskraft, syntes det kollegium erforderligt, att inom varje fartygsinspektionsdistrikt å huvudstationen anställdes ett kvinnligt skrivbiträde. Nu ifrågasatta 6 skrivbiträdesbefattningar syntes, åtminstone tillsvidare, lämpligen böra uppföras endast å extra stat. Då det arbete, som skulle anförtros nämnda biträden, kunde antagas komma att bestå i huvudsakligen renskrivning och därmed jämförliga göromål, syntes årsarvodet för sådant biträde böra beräknas till samma belopp, som uti ovannämnda avlöningsstat för landsstaten funnes bestämt för skrivbiträden, eller till 1,050 kronor. Härifrån syntes emellertid böra avdragas i avrundat tal ett belopp, motsvarande avgiften för egen pensionering, eller 50 kronor. Av årsarvodet, sålunda 1,000 kronor, skulle 650 kronor motsvara lön och 350 kronor tjänstgöringspenningar. Till arvoden åt 6 kvinnliga skrivbiträden skulle alltså erfordras ett belopp av tillhoppa 6,000 kronor. Ortstillägg å 150 kronor syntes böra tillkomma det skrivbiträde, som kunde vardas stationerat i Stockholm.

*Departement-
chefens
yttrande.*

Jag ber nu att till skärskådande först få upptaga spörsmålet om uppförande av anslaget till organen för den lokala förhandskontrollen å fartyg på ordinarie stat. Därest med gillande av de skäl, som jag förut i dag anført vid behandlingen av frågan om kommerkollégii omorganisation, Kungl. Maj:t beslutar föreslå riksdagen, att den nya fartygsinspektionsbyrån inom kommerskollegium skall tillsvidare uppföras allenast å extra stat, synes det ej vara lämpligt, att fartygsinspektionens lokala tjänstemän nu uppföras å ordinarie stat. De särskilt på sjöfartens område rådande, osäkra förhållandena göra det för övrigt vanskligt att nu tillförlitligt uppskatta storleken av de krav, som komma att, då normala förhållanden inträtt, konstant ställas på organen för den lokala kontrollen å fartygs sjövärdighet. Jag anser mig därför icke kunna förorda, att anslaget till den lokala fartygsinspektionen nu uppföres på ordinarie stat, varmed torde böra anstå ännu något år.

Jag övergår härefter till prövning av kommerskollegii i dess ovanberörda skrivelser framförda, ändrade eller nya anslagskrav på förevarande område.

[31.]

Vad först angår förslaget, att avlöningsförmånerna för andre fartygsinspektör måtte höjas från nuvarande arvode å 3,000 kronor till en begynnelseavlöning på ordinarie stat av 3,600 kronor har jag funnit mig ej böra för närvarande upptaga detta krav, helst som frågan lämpligen torde böra tagas under överbägaude i samband med spörsmålet om den lokala fartygsinspektionens uppförande å ordinarie stat. Dock anser jag mig böra förorda det av kollegium föreslagna ortstillägget å 150 kronor till den i Luleå förlagde andre fartygsinspektören.

*Föreslagen
höjning av
2:de fartygs-
inspektörernas
avlöning.*

Andre fartygsinspektörerna hava vid upprepade tillfällen gjort framställning om resekostnads- och traktamentsersättnings utgående enligt fjärde i stället för såsom hittills femte klassen i gällande resereglemente och hava nu förnyat denna framställning. Kommerskollegium tillstyrker nu liksom förut framställningen i fråga. Jag anser, att man icke längre skäligen kan motsätta sig tillmötesgåendet av detta fartygsinspektörernas önskemål. Kollegium beräknar den härav föranledda merkostnaden till 3,000 kronor.

*Resekostnads-
och trakta-
mentsersätt-
ning.*

Såsom framgår av det förut anförda hava de för fartygsinspektörerna beräknade medlen till resekostnads- och traktamentsersättning upptagits såsom en post uti anslagen för de olika åren, i anslaget för år 1919 till 44,700 kronor. Enligt kommerskollegii förslag om fartygsinspektörsbefattningarnas uppförande å ordinarie stat skulle nu denna ersättning utgå av det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar, liksom ock en dylik anordning av kollegium alternativt föreslagits beträffande de förenämnda tvänne nya andra fartygsinspektörsbefattningarna. Givetvis skulle, anför kommerskollegium i detta sammanhang, det åligga kollegium tillse, att fartygsinspektörernas tjänsteresor så orduades, att därigenom vunnes största möjliga besparing i rese- och traktamentskostnad på samma gång syftet därmed ej eftersattes.

Under förutsättning av bifall till mitt förslag att den lokala fartygsinspektionen skulle tillsvidare uppföras å extra stat, torde jämväl de till rese- och traktamentsersättning åt fartygsinspektörerna avsedda medel böra för närvarande, såsom förut, anvisas å extra stat. Kostnaderna i detta avseende lära böra beräknas sålunda, att till för år 1919 beviljade

- [31.] 44,700 kronor lägges dels ett belopp av 3,000 kronor, utgörande merkostnad vid bifall till andre fartygsinspektörernas framställning om resekostnads- och traktamentsersättning enligt fjärde klassen i gällande rese-reglemente dels ock — i anledning av den utökning av fartygsinspektörskåren, som av mig här nedan kommer att föreslås — ett ytterligare belopp, som torde kunna beräknas till 2,000 kronor.

*Föreslagna
nya andre
fartygsinspek-
törsbefatt-
ningar.*

Under åberopande av behov av ökad arbetskraft inom särskilt Malmö och Sundsvalls fartygsinspektionsdistrikt hemställer kollegium vidare om inrättande inom vardera distriktet av en ny andre fartygsinspektörsbefattning på extra stat.

Beträffande den föreslagna befattningen för Malmö distrikt anser jag, att fortfarande den förut anlitade utvägen med sakkunnig extra arbetshjälp bör tillsvidare utan olägenhet kunna anlitas för att tillgodose behovet av ökad arbetskraft. Ifråga om år 1919 framställer jag senare i dag i sådant avseende förslag. Beträffande åter år 1920 synes frågan därom böra bliva beroende på den förnyade framställning i sinom tid, som av förhållandena då kan påkallas. Skulle, sedan normala förhållanden för sjöfarten inträtt, behovet av denna fartygsinspektörsbefattning visa sig vara av mera konstant natur, lärer kommerskollegium få tillfälle att framställa det förslag i nu ifrågavarande hänseende, som därav föranledes.

Vidkommande däremot den föreslagna befattningen för Sundsvalls distrikt synas mig de av kollegium anförda skälen, särskilt Sundsvalls distrikts vidsträckta omfattning, motivera inrättandet, åtminstone tillsvidare, av ytterligare en andre fartygsinspektörsbefattning i nämnda distrikt. Denne inspektör torde, såsom kollegium påvisar, böra vara nautiskt utbildad. Den för ifrågavarande inspektör föreslagna förläggningssorten i Umeå synes lämplig. Inrättandet av denna fartygsinspektörsbefattning föranleder en anslagsökning uppgående till 3,000 kronor, arvode, 600 kronor, lokallhyra, 400 kronor, ersättning för skrivmaterialier och övriga kontorskostnader m. m., varjämte torde böra tillkomma jämväl denne fartygsinspektör ett ortstillägg av 150 kronor. Förevarande anslagsökning uppgår alltså till ett belopp av tillhoppa 4,150 kronor. Resekostnads- och traktamentsersättning till denne fartygsinspektör torde böra utgå på sätt jag redan föreslagit beträffande dylik ersättning till de övriga andre fartygsinspektörerna.

*Kvinnliga
skrivbiträden.*

Kollegium hemställer slutligen i sin förstberörda skrivelse den 9 november 1917 om inrättandet från och med år 1919 på extra stat av

[31.]

6 kvinnliga biträdesbefattningar, en å huvudstationen inom varje fartygsinspektionsdistrikt. Då en verksam kontroll från fartygsinspektörernas sida uti samtliga de hänseenden, däri gällande författningar på området påkalla tillsyn, givetvis förutsätter, att inspektörernas tid i erforderlig utsträckning kan ägnas åt egentlig tillsynsverksamhet, i synnerhet inspektioner, finner även jag nödigt, att inspektörerna befrias i större grad än hittills från förrättandet av rena skrivgöromål. Härigenom torde i sin mån motvägas ökade krav å kvalificerade arbetskrafter. Vid tillämpning av de avlöningsgrunder, som i den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena blivit för dylika befattningshavare föreslagna, skulle för avlönning av sex kvinnliga biträden, inberäknat ortstillägg till det i Stockholm stationerade, erfordras 8,600 kronor, vilket belopp emellertid bör minskas med 300 kronor, motsvarande avgiften för ifrågakvarande sex befattningshavares egen pensionering.

De skäl, som talade för att anvisa ett anslag å 10,000 kronor för ett vart av åren 1917 och 1918 till sakkunnig extra arbetshjälp, synas mig äga giltighet även beträffande år 1919. Jag får sålunda tillstyrka bifall till kollegii framställning härutinnan. I detta ämne får jag framdeles under dagens lopp göra särskild framställning.

*Sakkunnig
extra arbets-
hjälp und.
år 1919.*

Beträffande kollegii hemställan om beredande av ytterligare medel för år 1919 till belopp av 14,900 kronor till resekostnads- och traktementsersättning åt fartygsinspektörerna, mot vilken hemställan jag icke finner skäl till erinran, får jag likaledes tillfälle att senare under dagens lopp göra särskild framställning.

*Ytterligare
resekostnads-
och trakta-
mentsersätt-
ning för år
1919.*

De särskilda, i anslaget för år 1920 ingående beloppen skulle alltså fördela sig på följande sätt:

*Samman-
fattning.*

Arvoden till 6 förste fartygsinspektörer à kronor 5,950	kronor	35,700
» » 16 + 1 andre » » 3,000		
(48,000 + 3,000)	»	51,000
Ortstillägg till i Stockholm stationerade fartygsinspektörer, andre fartygsinspektören i Luleå och en ny andre fartygsinspektör i Sundsvalls distrikt (1,300 + 150 + 150)	»	1,600
Rese- och traktementsersättning till fartygsinspektörerna (44,700 + 5,000)	»	49,700

[31.] Ersättning till skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontorskostnader åt fartygsinspektörerna, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade (15,100 + 600 + 400)	kronor	16,100
Ersättning till skrivhjälp åt förste fartygsinspektörerna (+ 8,300)	»	8,300
Ersättning till vikarier för fartygsinspektörerna	»	3,000
Sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige	»	2,000
Summa kronor		167,400

Då den för den lokala inspektionen avsedda delen av anslaget för år 1919 uppgår till 149,800 kronor, utvisar alltså det av mig nu föreslagna anslaget för år 1920 en ökning av 17,600 kronor.

De villkor och bestämmelser, som äro gällande för användningen av anslaget för innevarande år, torde, i den mån ej annat föranledes av det ovan anförda, böra äga giltighet jämväl för användningen av dylikt anslag för år 1920.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder, å *extra* stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst kronor 167,400.

Undervisningsanstalter för sjöfart.

7—9. Navigationsskolorna m. m.

[32.]
Navigationsskolorna
m. m.
(ordinarie
anslag.)

Förut denna dag har jag, i och för framställning till riksdagen, underställt Kungl. Maj:ts prövning förslag till omorganisation av kommerskollegium. I samband därmed har jag av skäl, för vilka jag utförligt redogjort, föreslagit, att uppsikten över navigationsskolorna samt handläggningen i övrigt av frågor om den nautiska utbildningen skulle från marinförvaltningen överflyttas till kommerskollegium; och har i enlighet härmed i det av mig framlagda förslaget till avlöningsstat för kommerskollegium uppförts bl. a. en navigationsskoleinspektör med avlönning av 7,500 kronor för år.

I händelse av bifall till vad jag sålunda ifrågasatt, torde de för navigationsskolorna erforderliga anslagen, vilka förut varit upptagna

- [32.] anstalterna avsedda beloppet, 11,000 kronor. I stället torde för beredande av ålderstillägg åt sist omnämnda personal ett särskilt ordinarie förslagsanslag å motsvarande belopp, 11,000 kronor, böra från och med år 1920 uppföras under sjunde huvudtiteln.

Vad därefter angår ovanberörda, å extra stat anvisade anslag tillåter jag mig till en början erinra, att riksdagen, på Kungl. Maj:ts i propositionen nr 413 till 1918 års riksdag därom gjorda framställning, till förstärkning av det ordinarie anslaget till navigationsskolorna anvisat *dels* å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 21,000 kronor och *dels* å extra stat för år 1919 ett dylikt anslag å högst samma belopp. Kungl. Maj:ts ifrågavarande anslagsäskande, som föraledes av en av marinförvaltningen gjord framställning, var, såsom framgår av det vid ovannämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för den 3 maj 1918, betingad av nödvändigheten att, med hänsyn till de väsentligt stegrade prisen å eldnings- och belysningsmaterialier, bereda ökade medel för navigationsskolornas uppvärmning och belysning.

I skrivelse den 14 oktober 1918 har nu marinförvaltningen hemställt, att även för år 1920 ett förstärkningsanslag för nu ifrågavarande ändamål måtte beviljas till samma belopp som för ett vart av åren 1918 och 1919. I skrivelsen anför marinförvaltningen, att 1920 års kostnader för belysning och värme nu svårigen läte sig beräkna. Det syntes emellertid icke antagligt, att dessa kostnader komme att ställa sig lägre än de för åren 1918 och 1919 beräknade; snarare torde ett motsatt förhållande vara att befara. I brist på möjlighet att nu erhålla närmare kännedom härom, ansåge marinförvaltningen lämpligt att för ändamålet avsåges åtminstone samma belopp, som beräknats för år 1918, eller 21,000 kronor.

För egen del anser jag mig ej kunna nu uttala mig om, huruvida eller i vilken omfattning något förstärkningsanslag för ifrågavarande ändamål under år 1920 kan komma att behövas eller icke. Då ingen som helst hållpunkt för närvarande förefinnes för bedömning av, huru förhållandena i nu ifrågavarande avseende under år 1920 kunna komma att gestalta sig, anser jag det riktigast att åtminstone icke för närvarande hos riksdagen äska något förstärkningsanslag för nämnda år, helst som, i händelse av behov, framställning i sinom tid kan göras hos 1920 års riksdag om anvisande av de erforderliga medlen å tilläggsstat för sagda år.

Beträffande till sist anslaget till tillfällig löneförbättring för personalen vid sjökrigsskolan och navigationsskolorna ber jag att få återkomma till frågan härom under nästpåföljande punkt.

[32.]

Jag hemställer alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för år 1920, med uteslutande ur staten för navigationsskolorna av det i staten nu uppförda arvodet å 7,500 kronor till en navigationsskoleinspektör, under sjunde huvudtiteln å *ordinarie* stat uppföra

a) till navigationsskolorna ett
anslag å kronor 178,120,

b) till navigationslärarkursen ett
reservationsanslag å " 2,200
och

c) till ålderstillägg för personalen
vid undervisningsanstalterna för sjöfart
ett förslagsanslag å " 11,000

10. Tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid navigationsskolorna.

På Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1917 års riksdag för bestridande av kostnaderna för tillfällig löneförbättring under år 1918 enligt vissa närmare angivna grunder åt lärarpersonal vid sjökrigsskolan, skeppsgosseskolorna och navigationsskolorna ett förslagsanslag av 27,000 kronor.

[33.]

*Tillfällig
löneförbättring
åt
lärarpersonalen
vid
navigationsskolorna.*

Sedan därefter till 1918 års riksdag särskild proposition avlåtits angående omorganisation av skeppsgosseutbildningen m. m., innefattande jämväl förslag till nya avlöningssstater för lärarpersonalen vid skeppsgosseskolorna, anmodade chefen för sjöförsvarsdepartementet genom ämbetsskrivelse den 23 april 1918 marinförvaltningen att verkställa utredning rörande tillfällig löneförbättring under år 1919 till lärarpersonalen vid sjökrigsskolan och navigationsskolorna samt till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda; och framhölls i denna ämbetsskrivelse bl. a., att vid utredningen borde tagas i betraktande innehållet av Kungl. Maj:ts proposition nr 260 till 1918 års riksdag angående lönereglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl.

(extra anslag.)

[33.] Med skrivelse den 29 april 1918 överlämnade marinförvaltningen den sålunda begärda utredningen.

I denna skrivelse erinrade marinförvaltningen till en början, huru-
som sedan länge lektor vid sjökrigsskolan samt föreståndare och ordi-
narie lärare vid navigationsskolorna i avlöningshänseende varit likställda
med motsvarande personalgrupper vid de allmänna läroverken. Det
syntes ämbetsverket önskvärt — anförde marinförvaltningen vidare
— att såsom hittills lärarpersonalen under 5:e huvudtiteln likställ-
des med motsvarande personal under 8:e huvudtiteln i avlönings- och
pensionshänseende. Då proposition förelagts 1918 års riksdag rörande
definitiv lönereglering för den senare personalen, ansåge marinförvalt-
ningen, att lönereglering för den förra personalen borde komma till
stånd efter samma linjer som för den senare och marinens lärarpersonal
sålunda beredas samma avlönings- och pensionsförmåner, som mot-
svarande personal vid rikets allmänna läroverk och folkskolor.

Med hänsyn till den omläggning i anslagen såväl för sjökrigs-
skolan och navigationsskolorna som till ålderstillägg, som härav borde
bliva en följd, ansåge dock marinförvaltningen en sådan lönereglering
på grund av den långt framskridna tiden icke lämpligen låta sig
genomföras vid 1918 års riksdag.

Marinförvaltningen ansåge emellertid, att den löneförbättring, som
genom en genomförd dylik lönereglering skulle beredas nu ifrågavarande
lärarpersonal, redan från år 1919 borde komma densamma tillgodo i
form av tillfällig löneförbättring, att i sin helhet utgå av för ändamålet
avsedda extra anslag å 1919 års stat.

I fråga om denna tillfälliga löneförbättrings belopp ville marinför-
valtningen förordna enahanda löneförmåner för lektor vid sjökrigsskolan
som för manlig lektor vid de allmänna läroverken samt för föreståndare
och ordinarie lärare vid navigationsskolan som för respektive manlig
rektor vid realskola och manlig adjunkt vid de allmänna läroverken.
Beträffande timlärarna vid sjökrigsskolan och de extra lärarna vid navi-
gationsskolorna funne sig marinförvaltningen böra föreslå löneförbättring
till sådant belopp, att ersättningen till dessa lärare komme att motsvara
ersättningen till motsvarande lärare vid de allmänna läroverken, sådan
denna ersättning föresloges i förenämnda proposition nr 260 till 1918
års riksdag, dock med vissa avvikelser i sådana fall, där full mot-
svarighet till följd av olikartade förhållanden icke stode att vinna.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t av ifrågavarande ärende den 30
april 1918 anförde chefen för sjöförsvarsdepartementet följande:

»De av marinförvaltningen sålunda framställda förslagen, vilka, såsom förut nämnts, åsyfta likställighet med läroverkslärarnas löneförmåner jämväl efter det dessa senare lärare fått sina löner reglerade, innebära i allmänhet en väsentlig ökning av den tillfälliga löneförbättringen i jämförelse med den löneförbättring, som av 1917 års riksdag beviljats de lärargrupper under 5:e huvudtiteln, varom nu är fråga.

I likhet med marinförvaltningen finner jag något förslag om definitiv löne-reglering för lärarna vid sjökrigsskolan och vid navigationsskolorna för närvarande icke kunna framläggas. Härför erfordras givetvis, såsom marinförvaltningen framhållit, närmare utredning; och vid denna utredning torde jämväl löne-regleringskommitténs yttrande böra inhämtas.

Vid sådant förhållande kvarstår emellertid behovet av fortsatt tillfällig löneförbättring för dessa lärare jämväl under år 1919; och lär framställning därom böra göras till den nu pågående riksdagen.

Vad beträffar de belopp, varmed denna löneförbättring bör utgå, kan jag för närvarande icke biträda förslaget att fortfarande — således jämväl efter det reglering av läroverkslärarnas löner kommit till stånd — söka bibehålla likställighet i lönehänseende mellan dessa så olika kategorier av lärare, då därigenom resultatet av den utredning i ämnet, som ansetts önskvärd, skulle komma att föregripas.

Jag finner mig därför i ärendets nuvarande läge icke kunna förorda någon ändring i de utav 1917 års riksdag fastställda grunderna för tillfällig löneförbättring åt sjökrigsskolans och navigationsskolornas lärare; och anser jag således, att enahanda grunder — såväl i fråga om löneförbättringens belopp som i övriga hänseenden — vilka äro gällande för innevarande års löneförbättring, jämväl böra gälla för dylik löneförbättring under år 1919. Det anslagsbehov för år 1919, som erfordras för ändamålet och vilket, liksom för innevarande år, torde böra erhålla förslagsanslags natur, lär böra beräknas till i runt tal 21,000 kronor.»

I anledning av vad chefen för sjöförsvarsdepartementet sålunda anfört föreslog Kungl. Maj:t i en den 30 april 1918 till riksdagen avlåten proposition, nr 414, riksdagen att *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring under år 1919 finge enligt vissa angivna grunder utgå till lärarpersonal vid sjökrigsskolan och vid navigationsskolorna i riket, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder kunde befinnas erforderliga, *dels ock* för bestridande av kostnaderna för omförmälda löneförbättring på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 21,000 kronor.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Enligt vad jag från chefen för sjöförsvarsdepartementet inhämtat, har, med hänsyn till den svävande frågan rörande överflyttning av navigationsskoleärendena från marinförvaltningen till kommerskollegium, den tilltänkta utredningen rörande definitiv löne-reglering för lärarper-

*Departements-
chefen.*

[33.] sonalen vid sjökrigsskolan och navigationsskolorna ännu icke igångsatts. Det har nämligen, vad angår personalen vid navigationsskolorna, ansetts lämpligt, att en dylik utredning verkställdes genom den myndighet, som för framtiden skulle komma att närmast utöva uppsikten över dessa skolor och handlägga dem rörande ärenden. Först sedan i samband med behandlingen av det föreliggande förslaget till omorganisation av kommerskollegium frågan rörande navigationsskoleärendenas förläggning vunnit sin lösning, lär det sålunda kunna förväntas, att någon utredning i nu förevarande ämne kommer till stånd.

Under sådana omständigheter torde, beträffande lärarpersonalen vid navigationsskolorna, någon annan möjlighet icke stå öppen än att även för år 1920 tillgodose behovet av avlöningsförstärkning genom tillfällig löneförbättring. För en dylik löneförbättring torde, såväl i fråga om lönetilläggens belopp som i övrigt, enahanda grunder böra tillämpas som de för åren 1918 och 1919 i motsvarande avseende fastställda. I fråga om storleken av det för ändamålet erforderliga anslaget tillåter jag mig nämna, att, enligt vad jag inhämtat, av 1919 års anslag till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid sjökrigsskolan och navigationsskolorna endast ett belopp av 1,300 kronor beräknats för sjökrigsskolans lärarpersonal, medan hela återstoden av anslaget, 19,700 kronor, avsetts för lärarna vid navigationsskolorna. Anslaget, som givetvis bör erhålla förslagsanslags natur, synes mig sålunda lämpligen kunna sättas till 19,700 kronor.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att tillfällig löneförbättring under år 1920 må enligt nedan angivna grunder utgå till lärarpersonalen vid navigationsskolorna i riket, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1920 eller någon del av nämnda år är anställd såsom föreståndare, ordinarie eller extra lärare vid någon av rikets navigations-skolor;

2) den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp, som beräknas för helt år, där ej annorledes här nedan sägs:

[33.]

- till föreståndare med begynnelseavlöning
av 5,000 kronor samt 2 ålderstillägg med 400 kr.
- » föreståndare med begynnelseavlöning
av 5,000 kronor samt 1 ålderstillägg » 600 »
- » föreståndare med begynnelseavlöning
av 5,000 kronor utan ålderstillägg » 600 »
- » föreståndare med begynnelseavlöning
av 4,500 kronor » 600 »
- » ordinarie lärare » 600 »
- » extra lärare i sjökaptens-, styrmans- samt 1:a och
2:a maskinistklasserna med 15 kronor för vecko-
timme,
- » extra lärare i skepparklasserna vid navigations-
skolorna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnös-
sand med 10 kronor för veckotimme,
- » extra lärare i 3:e maskinistklasserna och i skeppar-
klassen vid navigationsskolan i Kalmar med 300
kronor för hela undervisningskursen och
- » extra lärare i hälso- och förbandslära med 1 krona
för undervisningstimme;

dock att tillfällig löneförbättring för extra lärare
i intet fall må överstiga 300 kronor för varje lärare
och ej heller utgå till den, som samtidigt från annan
tjänst åtnjuter tillfällig löneförbättring av statsmedel,
uppgående till minst 300 kronor, ävensom att den
befattningshavare, som från annan tjänst erhåller sådan
löneförbättring till lägre belopp än 300 kronor, må
för tjänstgöring vid navigationsskola uppbära tillfällig
löneförbättring allenast till så stort belopp, att den
samma lagda löneförbättringen uppgår till högst 300
kronor för år;

3) den tillfälliga löneförbättringen utgår till
befattningshavare i samma ordning som lönen vid
tjänsten eller, där avlöningen vid tjänsten utgår i form
av arvode, i samma ordning som detta;

dels ock för bestridande av kostnaderna för om-
förmälda löneförbättring på *extra* stat för år 1920
under sjunde huvudtiteln anvisa ett
förslagsanslag av kronor 19,700.

Skeppsmätningsskostnad.**11. Skeppsmätningsskostnad.**

[34.]

*Skeppsmät-
ningsskostnad.*(ordinarie
anslag.)

Enligt det förslag till omorganisation av kommerskollegium, som jag förut denna dag framlagt, skulle till kollegium överflyttas bland annat överinseendet över skeppsmätningssväsendet i riket och handläggningen av därmed sammanhängande ärenden. Dessa uppgifter hava förut tillkommit generaltullstyrelsen, som å sin omkostnadsstat haft uppfört ett förslagsanslag till skeppsmätningsskostnad till belopp av 38,200 kronor. I den till 1918 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslogs emellertid, i anledning av den redan då ifrågasatta omorganisationen av kommerskollegium, att anslaget till skeppsmätningsskostnad skulle utbrytas från tullverkets stater och att — i avvidan på definitivt beslut i berörda omorganisationsfråga — i dess ställe skulle för samma ändamål direkt å riksstaten under sjunde huvudtiteln bland de ordinarie anslagen beräknas erforderligt belopp. Då det sedermera visade sig, att proposition rörande omorganisation av kommerskollegium icke kunde föreläggas 1918 års riksdag, var beloppet av tullverkets omkostnadsstat för år 1919 redan av riksdagen fastställt; och var det sålunda icke möjligt att för sagda år återföra anslaget till skeppsmätningsskostnad till dess gamla plats å tullverkets stater. I anledning härav blev anslaget — på Kungl. Maj:ts i propositionen nr 400 till 1918 års riksdag därom gjorda framställning — för år 1919 med oförändrat belopp, 38,200 kronor, och med bibehållande av sin natur av förslagsanslag, uppfört såsom ett självständigt anslag å riksstatens sjunde huvudtitel.

Därest den ifrågasatta överflyttningen av skeppsmätningssärendena från generaltullstyrelsen till kommerskollegium nu kommer till stånd, kan det givetvis icke bliva tal om att återföra anslaget till skeppsmätningsskostnad till tullverkets omkostnadsstat, utan torde detsamma allt fortfarande böra uppföras direkt å riksstaten. Då emellertid i anslagets nuvarande belopp, 38,200 kronor, jämväl är inräknad avlöning till en skeppsmätningssöverkontrollör med 6,000 kronor, men denne tjänsteman enligt det framlagda förslaget till ny organisation för kommerskollegium från och med år 1920 skulle, med en till 7,500 kronor förhöjd avlöning, uppföras å kommerskollegii stat, torde anslaget till skeppsmätningsskostnad böra för år 1920 minskas med det till avlönande av skeppsmätningssöverkontrollören för närvarande avsedda beloppet, 6,000 kronor, och alltså i riksstaten upptagas med en till 32,200 kronor nedsatt slutsumma.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [34.]

att för år 1920 nedsätta det *ordinarie* förslags-
anslaget till skeppsmättningskostnad,

nu		kronor	38,200,
med		»	6,000
till		»	32,200.

D. Handel och sjöfart.

1. Bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm.

Såsom bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1910—1918 anvisat anslag till belopp av 30,000 kronor, därvid det på 1910 års stat uppförda anslaget avsetts för läsåret 1909—1910, 1911 års anslag använts för läsåret 1910—1911 o. s. v. För läsåret 1918—1919 har anslag anvisats dels å tilläggsstat för år 1918 med 15,000 kronor och dels å extra stat för år 1919 med samma belopp.

[35.]
*Bidrag
till under-
hållande av
handels-
högskolan i
Stockholm.
(extra anslag.)*

Vid tillstyrkande den 19 februari 1909 av proposition till riksdagen angående nämnda statsbidrag redogjorde dåvarande chefen för finansdepartementet närmare för en på föranstaltande av handelshögskoleföreningen i Stockholm utarbetad plan för en blivande handelshögskolas organisation och verksamhet. Jag tillåter mig hänvisa till vad departementschefen därvid anförde.

Tillika torde jag få erinra om, att Kungl. Maj:t fastställt dels den 27 maj 1909 grundstadgar för handelshögskolan i Stockholm, dels ock den 3 december 1909 stadgar för handelshögskoleföreningen i Stockholm, samt att direktionen för handelshögskolan den 13 oktober 1909 antagit ordningsstadga för samma skola. För grunddragen av dessa stadgar redogjorde vederbörande departementschef i yttrande till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1910.

De slutsommor, å vilka handelshögskolans inkomster och utgifter balanserat, hava — såsom framgår av den redogörelse, vilken jag lämnat till det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1918 — under de gångna åren ökats ganska väsentligt.

[35.]

I framställningen om anslag för läsåret 1917—1918 upptogs inkomsterna, fränsett statsanslaget, till 143,000 kronor och utgifterna till 173,393 kronor. För läsåret 1918—1919 beräknades utgifterna till 193,785 kronor. Inkomsterna av elevavgifter beräknades för sistnämnda läsår till 57,000 kronor, vadan utöver statsbidraget för sagda läsår krävdes ett ytterligare belopp av 106,785 kronor, vilket belopp handels-högskoleföreningens styrelse förklarade sig beredd att söka åvägabringa med hjälp av räntemedel.

Vid beviljandet av anslagen till handelshögskolan har riksdagen fäst det villkoret, att vid högskolan skulle finnas visst antal friplatser, för de senare åren minst 12.

*Handels-
högskole-
föreningens
framställning
om stats-
bidrag för
läsåret
1919—1920.*

Nu har styrelsen för handelshögskoleföreningen i skrivelse den 27 augusti 1918 gjort framställning om statsanslag jämväl för läsåret 1919—1920 till samma belopp som för tidigare verksamhetsår.

I skrivelsen anför styrelsen — efter erinran att styrelsen i sin framställning om statsbidrag för läsåret 1918—1919 beräknat högskolans utgifter för sagda läsår till sammanlagt 193,785 kronor — vidare följande.

»Något förslag till stat för året 1919—1920 har direktionen ännu icke kunnat upprätta, men då det är nödvändigt att, med hänsyn till dyrtiden, räkna med ytterligare tillägg på lönerna, kommer staten för 1919—1920 med säkerhet att uppgå till avsevärt högre belopp än det angivna. Särskilt förtjänar påpekas, att i statsförslaget 1918—1919 upptogs tillfälliga, av kristiden vållade löneförbättringar med ett belopp av 10,685 kronor, medan tillämpning av de senast av riksdagen fastställda grunderna för dylika löneförbättringar höja summan med 20,395 kronor eller till ett belopp av 31,080 kronor.

För bestridande av handelshögskolans utgifter har styrelsen huvudsakligen att tillgå räntemedel från handelshögskoleföreningen jämte avgifter från de studerande.

Sedan direktionen den 11 mars 1918 beslutat höja terminsavgifterna från 250 till 350 kronor per år och avgifterna för extra elever samtidigt höjts till dubbla beloppet, torde avgifterna komma att uppgå till sammanlagt 80,000 kronor, d. v. s. omkring 23,000 kronor mera än föregående år.

Då emellertid detta tillskott i inkomsterna icke kan anses motsvara mera än den påräknade ökningen i utgifterna, är beviljandet av statsanslag fortfarande en nödvändig förutsättning för att handelshögskolans verksamhet skall kunna bedrivas efter den av direktionen uppgjorda planen.

Vad beträffar det av riksdagen uttalade önskemålet om ett visst antal friplatser för de studerande, vill styrelsen meddela, att det jämväl för nu ifrågavarande studieår beräknats, att 12 friplatser komma att finnas vid högskolan.

På grund av vad sålunda anförts får styrelsen i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t täcktes till nästkommande års riksdag göra framställning därom, att riksdagen måtte, såsom bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm, på extra stat för år 1920 anvisa ett belopp av 30,000 kronor att till styrelsen utbetalas med ena hälften under senare halvåret 1919 och andra hälften förra halvåret 1920.»

[35.]

I utlåtande den 3 september 1918 har kommerskollegium tillstyrkt styrelsens ovanberörda framställning.

Kommers-
kollegium.

Lika med kommerskollegium finner jag mig böra biträda styrelsens för handelshögskolan framställning om statsbidrag till högskolan jämväl för läsåret 1919—1920. Det belopp, som är avsett att utbetalas under senare delen av år 1919, torde emellertid böra äskas å tilläggsstat för sagda år; och kommer jag senare under dagens lopp att göra framställning härom.

Departement-
schefen.

Då det med visshet torde kunna förutses, att behov av statsbidrag till högskolan jämväl för framtiden kommer att föreligga, synes det mig emellertid — för undvikande av årligen återkommande anslag å tilläggsstaten för ifrågavarande ändamål — lämpligt, att i 1920 års stat uppföres anslag även för det statsbidrag, som belöper å första hälften av verksamhetsåret 1920—1921. Såsom bidrag till handelshögskolan i Stockholm skulle under sådana omständigheter hos riksdagen nu äskas dels å extra stat för år 1920 30,000 kronor och dels å tilläggsstat för år 1919 15,000 kronor.

Vid utbetalningen av statsbidrag torde liksom förut böra fästas det villkor, att under det läsår, statsbidraget avser, minst 12 friplatser för studerande vid högskolan finnas inrättade.

På grund av vad jag sålunda anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsättes efter i huvudsak den nu följda plan, såsom bidrag till underhållande av samma skola på extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 30,000, att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas med hälften under förra halvåret 1920 under villkor, att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan komma att finnas inrättade under läsåret 1919—1920, samt återstående hälften under senare

[35.]

halvåret 1920 under villkor, att dylika friplatser till minst samma antal, som nyss sagts, inrättas för läsåret 1920—1921.

Handelsgymnasier m. m.

[36.]

Handelsgymnasier m. m.

I anledning av Kungl. Maj:ts den 15 februari 1918 till riksdagen avlåtna proposition nr 96 angående upprättande av praktiska ungdomsskolor m. m. beslöt riksdagen, på sätt av dess skrivelse den 24 maj 1918, nr 248, framgår, bland annat, att den förutvarande folkskolöverstyrelsen skulle från och med år 1919 ombildas till en skolöverstyrelse, vilken, lydande under ecklesiastikdepartementet, skulle utöva inseendet jämväl över anstalter för såväl den lägre tekniska undervisningen som den lägre handelsundervisningen. Till följd härav torde de förut under sjunde huvudtiteln uppförda anslagen till handelsgymnasier, till bergsskolorna i Filipstad och Falun samt till vävskolan i Borås nu böra utgå och anslag för berörda ändamål i stället äskas under åttonde huvudtiteln. Framställningar om dylika anslag för år 1920 komma senare under dagens lopp att göras av chefen för ecklesiastikdepartementet.

2. Exportstipendier.

[37.]

Exportstipendier.
(extra anslag.)

För vart och ett av åren 1897—1908 beviljade riksdagen på extra stat anslag till handelsstipendier. Anslaget utgick med 10,000 kronor för vardera av åren 1897 och 1898, 20,000 kronor för vart och ett av åren 1899—1904 och 30,000 kronor för vart och ett av åren 1905—1908.

I skrivelse den 30 december 1907 gjorde kommerskollegium framställning om förändrade föreskrifter i fråga om sättet och villkoren för utdelande av statens handelsstipendier samt hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, med indragning av anslaget till handelsstipendier, anvisa tvenne anslag, vardera å 20,000 kronor om året, för att på i skrivelsen närmare angivet sätt användas, det ena till exportstipendier och det andra till handelsstudiestipendier.

Med bifall till en i anslutning härtill avlåten proposition anvisade 1908 års riksdag å extra stat för år 1909

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp av 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning av exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkan-

halvön eller i länder utom Europa, verkade för avsättning av svenska exportartiklar; samt [37.]

dels ett belopp av likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier, att tjäna såsom understöd för förvärvande utomlands av praktiska insikter i handelsyrket.

I fråga om nämnda stipendiers utdelning och de fordringar, som borde ställas å deras innehavare, meddelade Kungl. Maj:t den 17 juni 1908 bestämmelser, för vilka redogörelse lämnats i statsrådsprotokollet den 14 januari 1910, bifogat samma års statsverksproposition.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar beviljade riksdagen sedermera för vart och ett av åren 1910—1915 anslag till exportstipendier och handelsstudiestipendier till enahanda belopp, som anvisats för år 1909, varvid bör anmärkas, att vid 1911 års riksdag jämväl anslaget till handelsstudiestipendier erhöll reservationsanslags natur.

Efter av kommerskollegium på grund av den rådande utrikespolitiska situationen gjord framställning förordnade Kungl. Maj:t emellertid den 17 december 1914, att med åtgärder för utdelning av handelsstudiestipendierna för år 1915 skulle tillsvidare anstå.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1915 av frågan om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1916 uttalade dåvarande departementschefen med avseende å anslaget till exportstipendierna, att någon förändring i dess belopp icke borde ske. Däremot framhöll departementschefen, vad beträffade anslaget till handelsstudiestipendierna, att det kunde ifrågasättas att helt och hållet indraga detsamma, i likhet med vad som avsågs komma att bliva fallet med flertalet anslag till uppskjutna stipendier, men, då det syntes vara angeläget, att de efter krigets slut rådande utländska handelsförhållandena snarast möjligt gjordes till föremål för studier, och då sålunda sannolikt vore, att handelsstudiestipendierna komme att tidigare utdelas än andra uppskjutna stipendier, förordade han, att anslaget till handelsstudiestipendier under år 1916 skulle endast delvis indragas.

I den till 1915 års riksdag avlätna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t också, i enlighet med departementschefens hemställan, riksdagen att anvisa medel för år 1916 till exportstipendier med enahanda belopp som för år 1915 eller 20,000 kronor och till handelsstudiestipendier med ett till 10,000 kronor nedsatt belopp.

Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

Genom kungörelse den 10 december 1915 förordnade emellertid

[37.]

Kungl. Maj:t på framställning av kommerskollegium, att med åtgärder för utdelning av handelsstudiestipendierna för år 1916 skulle tillsvidare anstå.

För år 1917 anvisade riksdagen för ifrågavarande båda ändamål anslag till samma belopp som för år 1916, men blev genom kungörelse den 30 december 1916 bestämmelse meddelad om uppskov tillsvidare med utdelningen av handelsstudiestipendierna jämväl från 1917 års anslag.

För år 1918 gjorde kommerskollegium i skrivelse den 5 december 1916 framställning om beredande av anslag till exportstipendier men förklarade sig däremot icke vilja ifrågasätta något anslag till handelsstudiestipendier, detta dock under förutsättning att efter krigstillståndets upphörande årliga anslag till samma belopp, som beviljats för åren närmast före kriget, vore att påräkna till vidare utdelning av handelsstudiestipendier. Anledningen till att kollegium avstod från att för år 1918 begära anslag för dylika stipendier var, på sätt av dess ovanberörda skrivelse framgår, den, att till följd av de av Kungl. Maj:t meddelade besluten om uppskov med utdelningen av handelsstudiestipendier från 1915, 1916 och 1917 års anslag det belopp, som vid en blivande utdelning av stipendier från dessa års anslag komme att stå till förfogande, uppginge till icke mindre än 40,000 kronor — förutom vad å äldre anslag kunde finnas odisponerat. Då de sålunda disponibla medlen motsvarade minst det normala anslagsbehovet för två år, borde de enligt kollegii mening få anses tillräckliga för mötande av de krav, som vid den därefter skeende utdelningen av handelsstudiestipendier borde tillfredsställas.

I anledning av vad kommerskollegium sålunda anført gjordes icke någon framställning till riksdagen om anslag till handelsstudiestipendier för år 1918. Anslag till exportstipendier för sagda år äskades däremot av Kungl. Maj:t till samma belopp som för år 1917; och blev denna framställning av riksdagen bifallen.

Icke heller för år 1919 gjordes någon framställning om anslag till handelsstudiestipendier. Till exportstipendier anvisades däremot på framställning av Kungl. Maj:t anslag med oförändrat belopp, 20,000 kronor.

Genom beslut den 1 juli 1918 har Kungl. Maj:t, i likhet med vad som skett föregående år, rörande anslaget till exportstipendier för år 1918 ej mindre förklarat, att i fråga om dessa stipendiernas utdelning och de fordringar, som å deras innehavare borde ställas, skulle gälla vad i Kungl. Maj:ts brev den 17 juni 1908 förordnats i avseende å dylika stipendier för år 1909, än även uppdragit åt kommerskollegium att, jämte utfärdande av vederbörlig kungörelse rörande sättet och vill-

koren för sökande av stipendium från ifrågavarande stipendieanslag, till Kungl. Maj:t, med bifogande av inkomna ansökningshandlingar, avgiva förslag till stipendiater samt till det belopp, som ansåges böra tillkomma envar av dem, och de närmare bestämmelser angående stipendiats verksamhet m. m., som kunde finnas böra meddelas.

[37.]

I skrivelse den 12 juni 1918 har kommerskollegium, under framhållande att, såvitt då låte sig bedöma, exportstipendier av anslaget för år 1919 syntes kunna i vanlig ordning utdelas och jämväl av vederbörande tagas i anspråk samt att enligt kollegii mening anslag till sådana stipendier även för år 1920 vore behöfligt, gjort framställning om dylikt anslag för år 1920 till samma belopp som för innevarande år. Beträffande anslag till handelsstudiestipendier förklarar sig kollegium däremot av samma skäl, som förut av kollegium åberopats såsom ägnade att tillsvidare överflödiggöra dylikt anslag, icke heller för år 1920 vilja ifrågasätta beviljande av medel för ändamålet.

Kommerskollegium.

Lika med kommerskollegium anser jag i fråga om anslag till exportstipendier att, åtminstone för det närvarande, någon förändring för år 1920 icke bör ifrågasättas.

Departementschefen.

Jämväl i vad angår frågan om anslag för handelsstudiestipendier är jag ense med kommerskollegium. Med hänsyn till det betydande belopp, som till följd av de under åren 1915, 1916 och 1917 besparade anslagen för ändamålet kommer att stå till disposition, när utdelningen av handelsstudiestipendier en gång kan återupptagas, anser jag sålunda, att något särskilt anslag för sådana stipendier icke för år 1920 bör äskas.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på *extra* stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av kronor 20,000: —
för att utdelas såsom understöd under benämning av exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalvön eller i länder utom Europa, verka för avsättning av svenska exportartiklar.

3. Statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket.

[38.]
Statsunder-
stöd till auk-
toriserade
handelskam-
mare i riket.
(extra anslag.)

I den till 1916 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln riksdagen att såsom understöd till handelskamrarna i riket, att fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1916 omförmälda grunder, på extra stat för år 1917 anvisa ett anslag å 60,000 kronor.

Av nämnda anslag skulle en del, 36,000 kronor, utgå i form av fast understöd å 3,000 kronor till envar av de nuvarande tolv handelskamrarna, under förutsättning att vederbörande handelskammare visade sig hava erhållit understöd till minst samma belopp från annat håll. Återstoden av anslaget, 24,000 kronor, föreslogs skola fördelas mellan de handelskammare, som med hänsyn till sin ekonomi och på grund av sin allmänna verksamhet vore för fyllande av sin uppgift förtjänta av större understöd.

Beträffande den närmare utredningen i detta ärende anhåller jag att få hänvisa till nyssnämnda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden.

I skrivelse den 15 juni 1916 angående anslagen under riksstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen i fråga om den förstnämnda delen av det föreslagna anslaget, bland annat, att då en handelskammare för att rätt kunna fylla sina uppgifter torde nödgas anställa en väl kvalificerad person såsom sekreterare eller ombudsman, vilken helt ägnade sitt arbete åt handelskammaren, och det för varje handelskammare beräknade understödet av 3,000 kronor i första hand torde avse att utgå såsom bidrag till nämnda persons avlöning, riksdagen icke haft något att erinra mot det föreslagna anslaget i denna del. Däremot hade riksdagen icke av den utredning, som åberopats till stöd för Kungl. Maj:ts framställning i vad densamma angick den återstående delen av anslaget, blivit övertygad om nödvändigheten av ett rörligt anslag, och biföll riksdagen därför icke framställningen i berörda del.

Riksdagen, som därjämte uttalade sig angående villkoren för erhållande av statsunderstöd, och som ansåg, att ett anslag lämpligen borde betecknas såsom »förslagsanslag högst», anvisade sålunda för ifrågasvarande ändamål på extra stat för år 1917 ett förslagsanslag å högst 36,000 kronor att utgå med ett belopp av 3,000 kronor till envar han-

delskammare, under de villkor, Kungl. Maj:t i överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder kunde komma att föreskriva.

[38.]

Sedan kommerskollegium avgivit infortrat utlåtande, utfärdade Kungl. Maj:t den 15 december 1916 kungörelse (nr 599) angående auktoriserade handelskamrar, varjämte Kungl. Maj:t samma dag fastställde villkor och bestämmelser för åtnjutande av förutnämnda av riksdagen anvisade anslag.

Sedermera har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, anvisat enahanda belopp för nu ifrågavarande ändamål å extra stat för ett vart av åren 1918 och 1919; och har Kungl. Maj:t enligt beslut den 2 november 1917 och den 4 oktober 1918 för anslagens åtnjutande fastställt samma villkor och bestämmelser som de för år 1917 gällande.

Nu har kommerskollegium i skrivelse den 22 juli 1918 gjort framställning om beredande av anslag åt de auktoriserade handelskamrarna för år 1920 till samma belopp som för innevarande år.

Även för år 1920 torde de auktoriserade handelskamrarna böra beredas statsunderstöd i samma utsträckning som för innevarande år. De för åtnjutande av 1919 års anslag gällande villkor och bestämmelser torde böra äga tillämpning jämväl för ett anslag för år 1920.

Departementsschefen.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom understöd till auktoriserade handelskammare i riket, att utgå med ett belopp av 3,000 kronor till en var handelskammare under av mig förordade villkor, på *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 36,000.

4. Statsunderstöd till svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt till Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar anvisade 1918 års riksdag såsom understöd till belopp av 10,000 kronor för vardera av åren 1918 och 1919 till en var av svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté eller den svenska handelskammare, som kunde komma att träda i handelskommitténs ställe, i vilket senare fall understödet dock icke finge lyftas, förrän kammarens stadgar av Kungl. Maj:t godkänts, dels

[39.]

Statsunderstöd till svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt till Svenska föreningens i

[39.] på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 30,000 kronor dels ock på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å högst samma belopp, med skyldighet för handelskamrarna och handelskommittén att såväl till chefen för finansdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelser om institutionernas verksamhet under ifrågavarande år ävensom redogörelser för institutionernas ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

*Petrograd
handels-
kommitté.
(extra anslag.)*

Beträffande de skäl, som lågo till grund för berörda framställningar, tillåter jag mig hänvisa till det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1918, vilket protokollsutdrag jämväl innehåller en utförlig redogörelse för ifrågavarande institutioners uppkomst, utveckling och ändamål.

Genom särskilda beslut den 1 juli 1918 meddelade Kungl. Maj:t därefter föreskrifter rörande utbetalningen av ovannämnda anslag.

I skrivelse den 12 juni 1918 anmälde kommerskollegium, att några framställningar från förberörda institutioner om statsunderstöd för år 1920 då ännu icke inkommit till kommerskollegium, men att sådana framställningar vore att förvänta. Då behov av dylika understöd även för år 1920 torde komma att föreligga till minst samma belopp som för vartdera av åren 1918 och 1919, hemställde kollegium, att i förslaget till riksstat för år 1920 ett belopp av 30,000 kronor måtte för sådant ändamål beräknas.

Sedermera hava emellertid från samtliga ovannämnda institutioner framställningar inkommit om statsunderstöd även för år 1920. Handelskammaren i London har i sådant avseende hänvänt sig direkt till Kungl. Maj:t, medan de båda andra institutionerna insänt sina framställningar till kommerskollegium. Kommerskollegium har därefter i skrivelse den 15 oktober 1918 dels avgivit infordrat utlåtande över den av handelskammaren i London gjorda framställningen dels ock uttalat sig rörande de av handelskammaren i Frankrike och Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté till kollegium insända ansökningarna om statsunderstöd.

*Handels-
kammaren i
London.*

Svenska handelskammaren i London har anhållit om understöd för sagda år med ett förhöjt belopp av 15,000 kronor, i anslutning vartill handelskammaren anför:

»Till stöd för denna hemställan ber handelskammaren få hänvisa dels till de skäl, som ligga till grund för dess anhållan om understöd för åren 1918 och 1919 i enlighet med skrivelse av den 10 september 1917, dels därtill, att styrelsen fun-

[39.]

nit sig föranledd besluta om en mycket omfattande utvidgning av kammarens publicistiska verksamhet, vilken, ehuru den endast kan ske gradvis, dock längre fram kommer att medföra högst väsentligt stegrade kostnader. Med all sannolikhet skall det efter inträdd fred visa sig oundvikligt särskilja de publicistiska göromålen inom kammaren, för att dymedelst iståndsätta sekreteraren att mera odelat ägna sig åt de många ständigt växande uppgifter, som i övrigt falla på hans lott. Detta i sin ordning skall nödvändiggöra inrättandet av en särskild publicitetsavdelning, vilken naturligtvis kommer att fordra sin egen högt kvalificerade föreståndare. Ehuru styrelsen påtagligen icke i detta tidiga skede kan vara i stånd uppställa en tillförlitlig beräkning över inkomster och utgifter under år 1920, tyder dock allting på, att utgifterna skola komma att stegras i betydligt högre grad än kammarens ordinarie intäkter. Styrelsen vågar därför i underdånighet hemställa, att Eders Majestät nådigst behagade bevilja kammaren ett anslag av 15,000 kronor för dess verksamhet under år 1920.»

Kungl. Maj:ts minister i London har, under framhållande, att handelskammarens verksamhet alltjämt bedreves på ett tillfredsställande sätt samt att dess tjänster efter kriget sannolikt komme att i högre grad än förut tagas i anspråk i den svenska industriens och handelns intressen, förklarat sig i allo biträda den av handelskammaren gjorda framställningen.

Kommerskollegium anför, att ehuru det åt kammaren anslagna understödet från och med år 1918 ökats från 5,000 till 10,000 kronor, kollegium ansåge skäl vara förhanden att tillstyrka den ytterligare höjning av anslaget, som av handelskammaren ifrågasatts. Kollegium föreslår följaktligen, att handelskammaren för år 1920 tilldelas understöd till belopp av 15,000 kronor.

Kommers-
kollegium.

Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté anhåller att för vidare utveckling av Sveriges handelsförbindelser med Ryssland få komma i åtnjutande av statsunderstöd för år 1920 till samma belopp som för varterdera av åren 1918 och 1919 eller 10,000 kronor.

Svenska för-
eningens i
Petrograd
handels-
kommitté.

Kommerskollegium biträder framställningen under hemställan tillika, att ett eventuellt statsunderstöd måtte — lika med vad som beslutats för åren 1918 och 1919 — få utbetalas antingen till handelskommittén eller till den svenska handelskammare, som kunde komma att träda i handelskommitténs ställe, i vilket senare fall understödet dock icke borde få lyftas, förrän handelskammarens stadgar blivit av Kungl. Maj:t godkända.

Kommers-
kollegium.

[39.]
Svenska
handelskam-
maren i
Frankrike.

Svenska handelskammaren i Frankrike slutligen anför följande:

»Av kungl. kommerskollegium har handelskammaren tacksamt erfarit, att innevarande års riksdag, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, till understöd åt Svenska handelskammaren i Frankrike för vartdera av åren 1918 och 1919 anvisat ett anslag av 10,000 kronor; och då handelskammaren jämväl för uppehållandet av sin verksamhet under 1920 kommer att bliva i behov av välvilligt understöd från statens sida, får den härmed ingiva underdånig ansökan därom.

Givetvis ställer det sig under nuvarande förhållanden vanskligt att så långt i förväg annat än ytterst approximativt beräkna handelskammarens inkomster och utgifter för 1920, i synnerhet som alla omkostnadspriser, så länge kriget pågår, torde komma att undergå en fortsatt stegring och man ännu icke är i stånd att förutse, när kriget kan vara slut. Det belopp, vartill handelskammaren i juli 1917 efter dåvarande prisläge beräknade sina utgifter under dessa tvenne år, torde med all sannolikhet komma att överskridas. Visserligen har kammaren med anledning av sina fördyrade omkostnader beslutat att från och med 1919 öka medlemmarnas årsavgifter från 50 till 75 francs, varigenom inkomsterna under sistnämnda år kunna väntas något överstiga tidigare beräkningar och eventuellt täcka utgifterna, men för innevarande år ter sig ställningen mindre gynnsam; detta gör den i all synnerhet som det statsbidrag, som beviljats handelskammaren för detta år, med omkring 7,000 francs understiger det belopp, som kammaren på sin tid trott sig böra göra framställning om. För att uppehålla sin verksamhet i önskvärd utsträckning har kammaren tills dato måst ur sin reservfond upplåna betydande belopp, och torde sannolikt vid slutet av år 1919 skulden till denna fond komma att uppgå till minst 7,000 francs.

Trots kriget och dess ogynnsamma inverknings på handelsutbytet mellan Sverige och Frankrike, har kammaren haft glädjen se sina tjänster alltmer uppskattade och alltmer tagna i anspråk av den svensk-franska affärsvärlden, och vare sig det nu pågående världskriget är slut 1920 eller icke, torde kammaren allt fortfarande komma att visa en lycklig tendens till framåtgående. Det är emellertid synnerligen viktigt, att kammaren erhåller nödiga ekonomiska förutsättningar för att obehindrat kunna utveckla sin verksamhet och därigenom bliva i stånd att med största möjliga framgång försvara Sveriges plats i den internationella konkurrensen på den franska marknaden.

Kammarens utveckling torde visserligen å ena sidan medföra ökade inkomster, men å andra sidan även en större ökning av dess utgifter. Enligt de beräkningar, som nu kunna göras, torde kammarens inkomst- och utgiftsstat för 1920 komma att ställa sig på följande sätt:

Beräknade inkomster.

Medlemsavgifter 320 stycken à 75 francs	Frs. 24,000	
Avgifter för annonser i kammarens månadsskrift	» 12,000	Frs. 36,000.

Beräknade utgifter.

Löner till sekreterare och biträden	Frs. 37,000	
Trycksaker, inbegripande kammarens månadsskrift	» 9,500	
Postporto, telegram- och telefonavgifter	» 5,000	
Kontorshyra, bränsle och belysning etc.	» 7,500	

Deltagande i Lyon-mässan, resekostnader etc.	Frs. 4,000	
Diverse utgifter	» 1,000	
Beräknad skuld till reservfonden den 1 januari 1920	» 7,000	Frs. 71,000.
		Brist: Frs. 35,000.

Vad inkomsterna beträffar, utgöras dessa givetvis förnämligast av inflytande medlemsavgifter. För närvarande räknar kammaren omkring 345 medlemmar, varav 270 årligt betalande, och tror sig kammaren till 1920 kunna emotse en ökning därav med ett femtiotal, så att kammaren vid den tidpunkten skulle komma att äga omkring 320 årligt betalande medlemmar. Detta medlemstal skulle, i överensstämmelse med ovanstående beräkning, representera en inkomst av 24,000 francs. Därför erhåller kammaren för närvarande i form av avgifter för annonser i sin månadsskrift en inkomst på omkring 9,000 francs, vilken siffra under 1920 torde kunna bringas att stiga till 12,000 francs, och skulle kammarens inkomster sålunda komma att uppgå till sammanlagt 36,000 francs.

Vad utgifterna beträffar, är bland annat att märka, att den fortsatta utgivningen av kammarens månadsskrift, liksom kammarens utveckling i övrigt, nödvändiggör större personal och ett större anslag till löner än hittills. Tryckningskostnaderna för kammarens månadsskrift täckas visserligen redan nu av inflytande annonsavgifter, men ännu under några år torde dessa avgifter endast delvis kunna täcka jämväl kostnaderna för med denna publikationsverksamhet förenat redaktions- och kontorsarbete. Kostnaderna för kammarens deltagande i handelsmässan i Lyon samt för resekostnader ha uppförts i en särskild post. I den årligen återkommande Lyonmässan och sitt deltagande däri har kammaren funnit ett värdefullt medel att göra propaganda för svensk industri, och önskar den fördenskull anslå ett särskilt belopp för detta deltagande, så mycket mera som kammarens sekreterare av svenska regeringen erhållit i uppdrag att vid denna mässa samt hos dess direktion fungera som Sveriges officiella delegerade.

Såsom framgår av ovanstående beräkning, skulle kammarens utgifter under år 1920 komma att uppgå till sammanlagt 71,000 francs och sålunda överstiga inkomsterna med 35,000 francs. Härtill kommer, att en eventuell stegring av nu förutsedda priser kan ha till påföljd, att bristen i 1920 års räkenskaper kommer att överstiga ovan beräknade belopp i avsevärd grad, vadan det synes nödvändigt, att ifrågavarande brist till fullo täckes, om kammaren icke skall nödgas inskränka sin verksamhet. Det är emellertid synnerligen önskvärt, att kammaren måtte bliva i stånd icke blott att vidmakthålla utan även allt framgent utveckla sin för den svenska handeln på Frankrike så betydelsefulla verksamhet.

Med hänsyn till de fluktuationer, som franc-kursen numera är underkastad, är det icke möjligt att i nuvarande stund i kronor angiva det belopp, som 1920 kan komma att motsvara sagda brist; och vågar handelskammaren därför i underdånighet hemställa,

att Eders Maj:t behagade i nåder bevilja handelskammaren ett anslag för år 1920 med ett kronbelopp, som vid den tiden kan komma att motsvara 35,000 francs.»

Handelskammarens framställning tillstyrkes av Kungl. Maj:ts mini-Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

- [39.] ster i Paris, som i en till ministern för utrikes ärendena avlåten skrivelse i ämnet anför följande:

»Oaktat de ogynnsamma verkningar på handelsförbindelserna mellan Sverige och Frankrike, som kriget medfört, har dock handelskammarens verksamhet under hela tiden kunnat fortgå och även i någon mån utvecklats. Det är av största vikt för det ekonomiska samarbetet mellan ifrågavarande båda länder, att denna utveckling får fortgå. Konkurrenten efter kriget kommer att bli så avsevärd, att inga åtgärder böra underlåtas för att i tid möta densamma. Och såsom jag i min sist åberopade skrivelse omnämnt, synes den svenska industrien få att kämpa ej blott mot utländsk konkurrens utan även mot den nationella strävan för industriell självförsörjning, som uppstått här i landet. Denna strävan har på sista tiden resulterat i tillsättandet av en kommission, bestående av representanter för olika industri-grenar, vilken, då begäran framstälts hos vederbörande om import av en vara, skall avgiva yttrande, huruvida varan kan tillverkas i Frankrike. Förklarar kommissionen, att sådan tillverkning kan äga rum, medges ej utan särskilda skäl import från utlandet av sådan vara.

Som synes kommer handelskammaren att få ett svårt arbete i sina strävanden att främja svensk handel och industri. Dess samarbete med marknaden i Lyon, vareist handelskammarens sekreterare är Sveriges representant, synes mig dock därvidlag kunna vara till god hjälp.

På grund av vad ovan anförts, tillåter jag mig att på det varmaste tillstyrka kammarens ansökning om statsunderstöd för år 1920 med 35,000 francs.»

Kommers-
kollegium.

Kommerskollegium förklarar sig för sin del hålla före, att en något ökad erfarenhet om handelskammarens verksamhet borde avvaktas, innan ytterligare höjning skedde i det för kammaren anvisade anslaget. I anledning därav och då kollegium icke funne sig kunna förorda, att ett eventuellt statsunderstöd till handelskammaren bestämdes på det av kammaren föreslagna sättet, tillstyrker kollegium, att kammaren för år 1920 måtte tillerkännas understöd till samma belopp som för vartdera av åren 1918 och 1919 eller 10,000 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med kommerskollegium anser jag, att även för år 1920 statsunderstöd bör tilldelas svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté. Såsom skäl för denna min uppfattning torde det vara tillräckligt att hänvisa till den för landets näringsliv i hög grad gägnliga verksamhet, som av dessa institutioner utövats, och särskilt till de betydelsefulla uppgifter, som nu efter världskrigets slut komma att åligga dem, då det gäller att återknyta och utveckla våra handelsförbindelser med utlandet.

I fråga om beloppet av understöden anser jag mig, vad först angår handelskammaren i London, böra ansluta mig till kammarens

av kommerskollegium biträdda hemställen om höjning av understödet från 10,000 till 15,000 kronor. Beträffande handelskammaren i Frankrike, som ännu icke har mera än omkring 3 1/2 års verksamhetstid bakom sig, synes det mig däremot, som om, i överensstämmelse med vad kommerskollegium också hemställt, understödet åtminstone för år 1920 borde bibehållas vid det nuvarande beloppet 10,000 kronor. Detsamma torde vara förhållandet i avseende å handelskommittén i Petrograd, som ju icke heller själv gjort framställning om någon höjning av understödsbeloppet.

För understödets åtnjutande torde böra gälla samma villkor, som i sådant avseende föreskrivits beträffande statsbidragen för vartdera av åren 1918 och 1919. De för ändamålet erforderliga medlen torde, i likhet med vad som skedde för sistnämnda båda år, böra beredas genom anslag å riksstaten.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av statsunderstöd under år 1920 å 15,000 kronor till svenska handelskammaren i London och å 10,000 kronor till vardera av svenska handelskammaren i Frankrike och Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté eller den svenska handelskammare, som kan komma att träda i handelskommitténs ställe, i vilket senare fall understödet dock icke må lyftas, förrän handelskammarens stadgar av Kungl. Maj:t godkänts,

å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 35,000, med skyldighet för handelskamrarna och handelskommittén att såväl till chefen för finansdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelser om institutionernas verksamhet under ifrågavarande år ävensom redogörelser för institutionernas ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

5. Bidrag till en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik.

[40.]
*Bidrag till
 en internationell
 byrå i
 Bryssel för
 handelsstatistik.*
 (extra anslag.)

Den 31 december 1913 avslöts mellan ett flertal länder, bland dem Sverige, ett avtal, enligt vilket i Bryssel skulle inrättas en internationell handelsstatistisk byrå, vilken skulle stå under belgiska regeringens överinseende och hava till ändamål att vid sidan av den särskilda, av varje land upprättade handelsstatistiken verkställa en på gemensam beteckning för ett visst antal av de viktigaste import- och exportvarorna med angivande av deras värde och om möjligt även vikt m. m. grundad statistik. Till byrån skulle varje till avtalet anslutet land årligen insända två exemplar av sin årsberättelse över handeln samt till Belgiens utrikesminister under första kvartalet av varje år inbetala sitt efter handelsomsättningens storlek bestämda bidrag till byråns underhåll, för Sverige då belöpande sig till 900 francs för år. Å andra sidan skulle varje land av byråns årsbulletin erhålla tio exemplar för varje summa av 100 francs, varmed det bidroge till byråns underhåll, jämte årsberättelse om byråns ekonomi och verksamhet. Avtalet vore gällande för en tid av sju år, räknat från den 1 juli 1914, med rätt för varje till avtalet anslutet land att tolv månader före utgången av nyssnämnda tid hos belgiska regeringen uppsäga sin anslutning till avtalet, i vilket fall likväl meddelaktighet i byråns gemensamma fond förlorades. Utebleve uppsägning inom nyss angiven tid, vore avtalet utan vidare gällande under ytterligare sju år och så undan för undan.

I den till 1914 års riksdag avlätna senare statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, under förutsättning av att förenämnda avtal bleve av vederbörande stater ratificerat, till täckande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna för en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik såsom förslagsanslag på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 650 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts berörda framställning och under den av Kungl. Maj:t omförmälda förutsättningen anslog riksdagen på extra stat för år 1915 ett belopp av 650 kronor för ifrågavarande ändamål.

Den 27 juni 1914 beslöt Kungl. Maj:t, att förenämnda avtal skulle för Sveriges del ratificeras.

För samma ändamål beviljade riksdagen enligt Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar enahanda belopp för åren 1916—1919.

Enligt vad jag från statskontoret inhämtat hava visserligen de för åren 1916, 1917 och 1918 för nu ifrågavarande ändamål beviljade anslag

icke blivit tagna i anspråk, men då behov av medel för ändamålet under år 1920 kan komma att föreligga, synes mig anslag för sagda år böra hos riksdagen äskas. [40.]

På grund härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna för en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik på *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 650.

6. Bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag.

Det år 1885 stiftade internationella statistiska institutet beslöt vid möte i Wien i september 1913 att upprätta en internationell statistisk byrå. Nämda byrå, vars officiella benämning är »Office permanent de statistique sous l'autorité de l'Institut international de statistique», har till ändamål: *att* samla ett internationellt statistiskt bibliotek och arkiv, *att* verka för enhetlighet i statistikens metoder m. m., för att resultaten av densamma må bli i möjligaste mån jämförbara, *att* offentliggöra en internationell årsbok, en tidskrift och, om så finnes lämpligt, även andra publikationer, *samt att* biträda institutets ämbetsmän vid förberedande av mötesprogrammen. Publikationerna utgivis på franska språket. Byråns säte är detsamma som institutets eget, d. v. s. för närvarande och sannolikt för en lång framtid Haag. Ledningen av byrån är anförtrodd åt institutets generalsekreterare. Utgifterna för byrån skola betäckas genom: 1:o bidrag av institutet, 2:o understöd, varom institutet skall göra framställning hos stater och samfund, 3:o gåvor och 4:o inkomst av försålda publikationer m. m. Byråns finansiella förhållanden skola vara fullständigt skilda från institutets, och intet belopp, som är anslaget till byrån, får användas till annat ändamål. Byrån är avsedd att samarbeta med övriga internationella institutioner av liknande slag. [41.]

*Bidrag till
in ernationala
statistiska
institutets
permanent
byrå
i Haag.*

(extra anslag.)

Sedan från institutet gjorts framställning om bidrag från Sverige till ifrågavarande byrå, hemställde Kungl. Maj:t i den till 1915 års riksdag avlätna statsverkspropositionen, att riksdagen måtte såsom bidrag till byrån på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 1,000 kronor; och blev Kungl. Maj:ts berörda framställning av riksdagen bifallen.

[41.] 1916, 1917 och 1918 års riksdagar beviljade sedermera enligt Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar för ändamålet samma belopp för åren 1917, 1918 och 1919.

Jämväl för år 1920 torde anslag i omförmälda avseende bliva behöfligt, därvid likasom hittills bör förutsättas, att erforderligt antal av byråns publikationer kostnadsfritt överlämnas till vederbörande svenska myndigheter. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag på *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 1,000.

7. Ersättning till sjömanshusen.

[42.] *Ersättning till sjömanshusen.*
(extra anslag.) Under rubrik »ersättning till sjömanshusen» anvisade riksdagen å extra stat för vart och ett av åren 1900—1911 ett anslag å 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt med utarbetande av sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under villkor att avlöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhöle sådan ersättning, icke finge utan kommerskollegii medgivande höjas.

På därom av Kungl. Maj:t i 1911 års statsverksproposition gjord framställning höjde samma års riksdag anslaget för år 1912 till 40,000 kronor. Kungl. Maj:ts berörda framställning föranleddes närmast av en den 29 oktober 1910 från kommerskollegium avlåten skrivelse, för vilken dåvarande chefen för finansdepartementet vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t närmare redogjorde. Jag tillåter mig hänvisa till vad nämnde departementschef därvid anförde.

Även för vart och ett av åren 1913—1919 har riksdagen för ifrågakvarande ändamål på extra stat anvisat 40,000 kronor.

Vid de anslag, som riksdagen anvisat för åren 1914—1919, har emellertid icke varit fäst förutnämnda villkor, att avlöningarna till tjänstemän vid sjömanshus, som erhöle ersättning av förevarande beskaffenhet, icke finge utan kommerskollegii medgivande höjas. Såsom dåvarande chefen för finansdepartementet vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1913 av frågan om beredande av anslag för ifrågakvarande ändamål erinrade, åligger det nämligen numera enligt § 7 i förordningen den 13 juli 1911 angående sjömanshusen i riket m. m. sjömanshusdirektion att underställa kommerskollegium sjömanshusets

avlöningsstat samt, om ändring däri erfordras, göra framställning i ämnet hos collegium. [42.]

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion har riksdagen i skrivelse den 29 maj 1915, nr 175, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning rörande sjömanshusen i riket, i syfte att dessa institutioner på ett ändamålsenligare sätt än hittills måtte komma att tillvarataga sjöfolkets intressen.

I berörda skrivelse har riksdagen framhållit, bland annat: En undersökning borde företagas rörande sjömanshusens befattning med de värnpliktigas inskrivning och redovisning, därvid borde beräknas, till vilket belopp kostnaderna därför ävensom kostnaderna för sjömanshusens förvaltning för övriga statsändamål kunde anses belöpa sig. I samband därmed torde övervägas, i vad mån ett särskiljande av sjömanshusens understödjande och förvaltande myndighet borde äga rum. När en dylik undersökning, som borde ske med det snaraste, blivit verkställd, borde staten omedelbart till sjömanshusen erlægga det årliga belopp, som kunde befinnas utgöra skälig ersättning för sjömanshusens arbete för statens räkning.

Efter hörande av kommerskollegium har Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1916 uppdragit åt collegium att med tillhjälp av sakkunniga verkställa utredning angående sjömanshusen i syfte att dessa institutioner på ett bättre sätt än hittills måtte kunna fylla sitt ändamål ävensom att till Kungl. Maj:t avgiva det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Sedan kommerskollegium med anledning härav tillkallat sakkunniga för verkställande av ifrågavarande utredning, hava nämnda sakkunniga, som antagit benämningen 1917 års sjömanshuskommitterade, i en till collegium ingiven, av collegium med skrivelse den 17 september 1918 till Kungl. Maj:t överlämnad skrift meddelat, att på grund av vissa ogynnsamma omständigheter, som under arbetets gång inträffat, den åt kommitterade anförtrödda utredningen blivit väsentligen fördröjd. Kommitterade, som emellertid hyste förhoppning att kunna före utgången av år 1918 avgiva slutligt förslag i ämnet, ansåge, med hänsyn till det trängande behovet av ökad ersättning till sjömanshusen och deras understödsverksamhet, att frågan om förhöjt statsunderstöd borde upptagas till prövning redan vid innevarande års riksdag. För att bereda kommerskollegium tillfälle att hos Kungl. Maj:t göra hemställan i berörda hänseende hade kommitterade lämnat en kortfattad redogörelse för det huvudsakliga innehållet av deras blivande förslag ävensom uppgift å det ungefärliga anslagsbelopp, som av kommitterade

[42.] avsåges skola såsom bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader av riksdagen äskas. Nämda bidrag beräknades av kommitterade för innevarande år uppgå till sammanlagt 265,000 kronor, varjämte kommitterade förklarar sig ämnar begära minst motsvarande belopp jämväl för kommande år. Därvid hade statsbidraget beräknats till 75 % av totalkostnaderna.

I sin ovan omförmälda skrivelse av den 17 september 1918 har kommerskollegium med anledning härav hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till 1919 års riksdag avlåta proposition om beredande för vart och ett av åren 1919 och 1920 av förhöjt statsbidrag i enlighet med vad kommitterade föreslagit till bestridande av sjömanshusens förvaltningskostnader under nämnda år.

Departementschefen.

Såsom ovan nämnts hava kommitterade avsett, att deras betänkande i ämnet skulle föreligga färdigt före utgången av år 1918. Emellertid har detta ej låtit sig göra, och även om samma betänkande skulle avgivas inom den närmaste framtiden, torde det vara erforderligt att remittera detsamma till åtskilliga myndigheter, från vilka yttranden ej kunna förväntas inom så god tid, att ärendet hinner föreläggas innevarande års riksdag.

Det torde visserligen vara ovedersägligt, att sjömanshusen för närvarande äro i behov av ökat statsbidrag, särskilt som den minskade utrikes sjöfarten medfört en avsevärd reducering av deras inkomster utav ton- och hyresavgifter, samtidigt med att förvaltningskostnaderna genom beviljande av dyrtidstillägg betydligt stigit, men å andra sidan sammanhänger spörsmålet om sjömanshusens omorganisation så nära med själva anslagskravet, att dessa frågor enligt min mening böra lösas i ett sammanhang. Härtill kommer, att sjömanshusens behov av ökade inkomster i någon mån tillgodosetts därigenom, att Kungl. Maj:t den 11 oktober 1918 utfärdat kungörelse (nr 807) angående ändrad lydelse av § 21 i förordningen den 13 juli 1911 angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m., varigenom den till sjömanshusen utgående tonavgiften blivit betydligt höjd.

I frågas nuvarande läge är jag på angivna skäl ej beredd att tillstyrka en så betydande anslagshöjning som den nu begärda. Skulle emellertid ett förslag till den ifrågasatta omorganisationen bliva färdigt i så god tid, att ärendet kan föreläggas nästa års riksdag, kan givetvis, om så skulle befinnas erforderligt, ytterligare anslag för bestridande av sjömanshusens förvaltningskostnader för år 1920 uppföras å samma

års tilläggsstat. För närvarande anser jag mig emellertid endast kunna föreslå det sedvanliga anslaget å 40,000 kronor. [42.]

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att å *extra* stat för år 1920 under benämning »ersättning till sjömanshusen» anvisa
ett förslagsanslag, högst kronor 40,000
för beredande åt sjömanshusen av skälig ersättning
för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt med utarbetande av sjöfartsstatistiska uppgifter.

8. Läkarundersökning av sjöfolk.

I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten proposition (nr 256) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, under förutsättning att riksdagen antog ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen, till läkarundersökning av sjöfolk i enlighet med vissa närmare angivna grunder å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag å 27,000 kronor. [43.]
Läkarundersökning av sjöfolk.
(extra anslag.)

Sedan Kungl. Maj:ts berörda förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen av riksdagen godkänts, anmälde riksdagen i skrivelse den 16 juni 1917 angående reglering av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, att jämväl framställningen om anslag till läkarundersökning av sjöfolk av riksdagen bifallits.

Genom de ändrade bestämmelserna i sjölagen avsågs att från och med år 1918 närmare reglera fordringarna i sanitärt hänseende å sjömän jämte å fartyg anställda personer, vilka ej hörde till den egentliga besättningen. Framställningen i. ovanberörda anslagsfråga föranleddes, såsom av det vid ovannämnda proposition nr 256 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden framgår, därav, att i samband med den föreslagna nya lagstiftningen fråga väckts, att statsverket skulle i viss utsträckning deltaga i bekostandet av de läkarintyg, som enligt sagda lagstiftning (32, 70 och 108 §§ i sjölagen) i åtskilliga fall förutsattes, ävensom det läkarintyg, som jämlikt § 13 i förordningen angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m. den 13 juli 1911 stadgats såsom villkor för sjömans inskrivning vid sjömanshus.

[43.]

Närmare bestämmelser rörande ifrågavarande läkarintyg samt fördelningen av kostnaderna för desamma mellan statsverket och den intygssökande meddelades sedermera i en den 31 december 1917 utfärdad förordning (nr 932) angående läkarintyg för sjöfolk, till vilken förordning — med däri genom förordning den 14 augusti 1918 (nr 680) gjorda ändringar — jag tillåter mig hänvisa.

Även för år 1919 anvisades på Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1918 års riksdag därom gjorda framställning anslag för nu ifrågavarande ändamål till belopp av 27,000 kronor.

*Kommers-
kollegium.*

I skrivelse den 1 augusti 1918 har nu kommerskollegium gjort framställning om beviljande jämväl för år 1920 av anslag till läkarundersökning av sjöfolk enligt enahanda grunder och till samma belopp som för år 1919.

*Departements-
chefen.*

Då riksdagen i och med sitt bifall till Kungl. Maj:ts i nu ifrågavarande avseende för åren 1918 och 1919 framställda anslagsäskanden godkänt principen, att statsverket i viss omfattning skall ikläda sig kostnaden för omförmälda läkarintyg, torde anslag för ändamålet bära hos riksdagen begäras jämväl för år 1920.

För användningen av anslaget bära givetvis de bestämmelser, som meddelats i ovannämnda förordning den 31 december 1917 med däri sedermera gjorda ändringar, lända till efterrättelse.

I fråga om anslagsbeloppet finner jag icke anledning ifrågasätta någon avvikelse från vad som beslutats för innevarande år; och hemställer jag förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till läkarundersökning av sjöfolk i enlighet med de av mig angivna grunder å *extra* stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag å kronor 27,000.

9. Arvoden till två dispaschörsassistenter.

[44.]

*Arvoden
till två
dispaschörs-
assistenter.
(extra anslag.)*

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1912—1919 på extra stat anvisat till arvode åt två dispaschörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, 2,000 kronor åt dem var eller tillhopa 4,000 kronor.

Då enahanda anslag erfordras jämväl för nästkommande år, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra* stat för år 1920 anvisa till arvode [44.] med 2,000 kronor åt en var av två dispaschörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, ett förslagsanslag, högst ... kronor 4,000.

10. Anordnande av stormvarningar vid rikets kuster.

Sedan år 1905 hava genom lantbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för meteorologiska centralanstalten stormvarningar blivit offentliggjorda å lämpliga platser vid rikets västra kust och sedermera även å landets sydkust. Kostnaderna för dessa stormvarningar hava under de första åren bestritts av medel, som för varje år blivit av Kungl. Maj:t anvisade från handels- och sjöfartsfonden. För år 1913 anvisades sålunda för ifrågavarande ändamål ur nämnda fond ett belopp av 5,900 kronor.

I en den 11 april 1913 avlåten proposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bevilja anslag för anordnande av stormvarningar å rikets hela kust. Därvid förutsattes, att det belopp av 5,900 kronor, som av Kungl. Maj:t från handels- och sjöfartsfonden dittills anvisats för bestridande av utgifterna för stormvarningarna å rikets västra och södra kust, fortfarande skulle komma att utgå. För ändamålet skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag under nämnda förutsättning såsom riksstatsanslag erfordras till bestridande av anläggningskostnader 23,550 kronor, därav för år 1914 10,000 kronor och för år 1915 13,550 kronor, samt i årlig driftkostnad för år 1914 7,000 kronor, för år 1915 15,090 kronor och för följande år 18,640 kronor om året.

I skrivelse den 30 maj 1913 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmälde riksdagen, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts berörda framställning, *dels* till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar vid Sveriges kuster, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över finansärenden den 11 förutnämnda april tillstyrkta grunder, beviljat ett anslag av 23,550 kronor samt därav på *extra* stat under sjunde huvudtiteln för år 1914 anvisat ett belopp av 10,000 kronor, *dels ock* till bestridande av den med anledning härav erforderliga årliga driftkostnaden likaledes på *extra* stat under sjunde huvudtiteln för år 1914 beviljat ett anslag av 7,000 kronor.

Genom beslut den 30 januari 1914 förordnade Kungl. Maj:t, efter av lantbruksstyrelsen avgivet förslag i ämnet, bland annat, att,

[45.]

Anordnande
av storm-
varningar vid
rikets kuster.

(extra anslag.)

[45.] utöver redan förefintliga stormvarningsstationer, stationer för meddelande av stormvarningar skulle genom lantbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt under år 1914 anordnas av beskaffenhet och å platser, som av lantbruksstyrelsen föreslagits, varjämte föreskrevs, att det skulle åligga dels lantbruksstyrelsen att hava överinseendet över samtliga för dessa stormvarningar erforderliga inrättningar samt de styrelsen underlydande fiskeritjänstemännen att utöva den närmare uppsikten över stationerna, och dels föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt att i huvudsaklig överensstämmelse med dittills gällande förhållanden vidtaga på anstalten ankommande åtgärder för stormvarningarnas uppsättande och meddelande till stationerna.

Vidare ställde Kungl. Maj:t till lantbruksstyrelsens förfogande dels till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar vid Sveriges kuster det av riksdagen på extra stat för år 1914 för ändamålet anvisade beloppet, 10,000 kronor, dels ock till bestridande av driftkostnaderna under samma år för såväl redan befintliga som blivande stormvarningsstationer ej mindre det av riksdagen anvisade anslaget å 7,000 kronor än även från handels- och sjöfartsfonden ytterligare ett belopp av 6,000 kronor, eller såhunda ett sammanlagt belopp av 23,000 kronor; och anbefalldes statskontoret att till lantbruksstyrelsen på rekvisition och mot redovisningsskyldighet utanordna berörda belopp.

Sedan lantbruksstyrelsen hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1915, föreslog Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 14 januari 1914 avlåtna statsverkspropositionen riksdagen att dels av det utav riksdagen till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar vid Sveriges kuster beviljade anslag av 23,550 kronor på extra stat för år 1915 anvisa återstoden eller 13,550 kronor, dels till bestridande av den årliga driftkostnaden, likaledes på extra stat för år 1915, bevilja ett anslag av 15,090 kronor, dels ock medgiva, att vad av föregående års av riksdagen beviljade anslag för sagda ändamål vid 1914 års slut icke blivit taget i anspråk finge under år 1915 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

Kungl. Maj:ts berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

I samband med det därefter utbrutna världskriget inträffade emellertid omständigheter, som gjorde det omöjligt att erhålla de för stormvarningsanordningarnas behöriga utnyttjande erforderliga väderlekstelegrammen. Till följd härav förordnade Kungl. Maj:t den 5 oktober

1914, efter av lantbruksstyrelsen därom gjord framställning, att tills vidare och intill dess de för väderlekstjänstens behöriga skötande behövliga väderlekstelegrammen åter kunde erhållas, några stormvarningstelegram icke skulle utsändas vare sig till rikets väst- och sydkust eller till de nya stormvarningsstationer, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 30 januari 1914 dels redan blivit inrättade, dels skulle inrättas under den återstående delen av år 1914.

[45.]

Genom beslut den 12 februari 1915 förordnade Kungl. Maj:t sedermera, efter av lantbruksstyrelsen avgivet förslag i ämnet, att, utöver redan befintliga stormvarningsstationer, 16 nya stationer för meddelande av stormvarningar skulle genom lantbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt under år 1915 anordnas av den beskaffenhet och å de platser, som lantbruksstyrelsen föreslagit eller förordnat, varjämte Kungl. Maj:t ställde till lantbruksstyrelsens förfogande ej mindre de av riksdagen på extra stat för år 1915 anvisade beloppen, tillhopa 28,640 kronor, samt till bestridande av driftkostnaderna från handels- och sjöfartsfonden ett belopp av 6,000 kronor, än även de besparingar, som uppstått å föregående års av riksdagen beviljade anslag.

På grund av de rådande internationella förhållandena och därav följande svårigheter kan emellertid stormvarningsverksamheten under det alltjämt fortgående världskriget att vid de redan inrättade stationerna ligga i det närmaste nere; och något arbete för anordnande av nya stationer utfördes icke heller. Härigenom behövde de för ifrågavarande ändamål av riksdagen anvisade belopp icke till fullo tagas i anspråk, utan avsevärda besparingar uppkommo. Beträffande dessa besparingars användning medgav riksdagen år 1915, att vad av föregående års riksdag beviljade anslag för ändamålet vid årets slut icke blivit taget i anspråk finge under näst påföljande år av Kungl. Maj:t för samma ändamål användas.

Samtidigt härmed ansåg man sig emellertid alltjämt böra vara beredd att när som helst, om förhållandena det medgåve, låta stormvarningsanordningarna träda i full verksamhet. Fördenskull begärdes för år 1916 hos riksdagen medel för ändamålet med belopp, som beräknades bliva erforderliga, utöver vad man inbesparat å föregående års anslag och vad man erhöll ur handels- och sjöfartsfonden, om stormvarningsverksamheten det år, anslaget avsåg, skulle kunna återupptagas i full utsträckning. För åren 1917 och 1918 ansågos besparingarna bliva tillräckliga. Hos riksdagen begärdes därför, att de vid respektive års slut befintliga besparingarna å anslag för ifrågavarande ändamål finge av Kungl. Maj:t användas under nästpåföljande år för samma

[45.] ändamål, varemot några ytterligare medel för nämnda år icke hos riksdagen begärdes, liksom ej heller under åren 1916, 1917 och 1918 några belopp utgingo ur handels- och sjöfartsfonden.

Då lantbruksstyrelsen den 29 september 1917 gjorde framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1919, beräknade styrelsen, under förutsättning dels att stormvarningsverksamheten åter kunde upptagas i början av år 1918 och dels att de nya stormvarningsstationer, som jämlikt Kungl. Maj:ts förenämnda brev den 12 februari 1915 bort under år 1915 anordnas, kunde under år 1918 komma till stånd, att vid 1918 års utgång skulle av redan anvisade medel komma att återstå ett belopp av 12,460 kronor. Vid sådant förhållande och då utgifterna för driftkostnader för år 1919 kunde beräknas till 26,070 kronor, behövde enligt styrelsens mening för ändamålet beredas ytterligare ett belopp av 13,610 kronor eller i runt tal 14,000 kronor.

I enlighet härmed och då, såsom för vartdera av åren 1914 och 1915, 6,000 kronor ansågos lämpligen böra beredas genom anvisande av medel från handels- och sjöfartsfonden, föreslog Kungl. Maj:t 1918 års lagtima riksdag att till bestridande av driftkostnader för anordnande av stormvarningar vid rikets kuster på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 8,000 kronor.

Detta förslag blev av riksdagen bifallet, varjämte riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts hemställan medgav, att vad av föregående års av riksdagen beviljade anslag för sagda ändamål vid 1918 års slut icke blivit taget i anspråk finge under år 1919 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

Lantbruksstyrelsen avgav därefter den 28 oktober 1918 på Kungl. Maj:ts befallning och efter samråd med meteorologiska centralanstalten förslag rörande användningen av de för bestridande av driftkostnader för anordnande av stormvarningar vid rikets kuster för år 1919 anvisade medel. Styrelsen anförde därvid, att stormvarningsstationer vore inrättade å 81 platser samt beslutade men ännu ej inrättade å 19 platser. Vid beräkningen av driftkostnaderna för år 1919 hade styrelsen utgått från, att kvällsvarningar skulle införas vid samtliga fullbordade stationer. Av de medel, som lantbruksstyrelsen disponerade för ifrågavarande driftkostnader, beräknade styrelsen, att omkring 30,000 kronor komme att finnas oanvända vid 1918 års slut. Under hänvisning till att styrelsen i särskild skrivelse samma dag hemställt om medgivande att under åren 1918 och 1919 få av sistnämnda medel använda högst 6,000 kronor för uppsättande av vindmätare med därtill hörande stolpar m. m. vid storm-

varningskontrollstationerna, anförde styrelsen vidare, att, vid bifall till denna hemställan, till år 1919 skulle återstå 24,000 kronor. Härtill kom de av riksdagen för år 1919 beviljade medel, 8,000 kronor. I allt skulle sålunda för sistnämnda år 32,000 kronor finnas disponibla. För år 1919 hade driftkostnaderna i lantbruksstyrelsens ovanberörda skrivelse den 29 september 1917 beräknats till 26,070 kronor. Under förutsättning att stormvarningsverksamheten åter kunde upptagas i början av år 1919, borde ifrågavarande driftkostnader under år 1919 emellertid beräknas till omkring 30,500 kronor, varvid styrelsen i anseende till stegrade arbets- och materialpris beräknat stormvarningsstationernas underhållskostnader, som den 29 september 1917 uppskattats till sammanlagt 4,335 kronor, till det dubbla eller 8,670 kronor. Till 30,500 kronor kunde driftkostnaderna emellertid inskränkas endast under förutsättning, att stationsföreståndarna erhöle krigstidstillägg enligt samma normer som övriga statstjänare och att telegraf- och telefonkostnaderna icke höjdes. Om vidare de beslutade nya stormvarningsstationerna kunde komma till stånd under år 1919, borde till ovannämnda belopp, 30,500 kronor, läggas kostnaderna härför. Dessa, som i Kungl. Maj:ts brev den 12 februari 1915 beräknats till 14,200 kronor, kunde emellertid nu, till följd av materialprisets höjning med minst 100 procent, beräknas till ungefär dubbelt så mycket som då, eller i runt tal 30,000 kronor. Allt som allt borde sålunda kostnaderna för stormvarningarna för år 1919 beräknas till 60,500 kronor. Då emellertid de för samma år tillgängliga medlen uppginge till endast 32,000 kronor, hemställde styrelsen, att med de nya stormvarningsstationernas inrättande måtte tillsvidare få anstå, dock så, att styrelsen bemyndigades att, för den händelse normala förhållanden skulle inträda under år 1919, inrätta tidigare beslutade men ännu icke inrättade nya stormvarningsstationer i den omfattning, anvisade medel därtill lämnade tillgång, samt att åter igångsätta stormvarningsväsendet vid samtliga inrättade stationer.

Genom beslut den 29 november 1918 fann Kungl. Maj:t, som den 15 i samma månad anvisat högst 6,000 kronor för uppsättande av vindmätare med därtill hörande stolpar m. m., efter lotsstyrelsens hörande, gott, *dels* lämna lantbruksstyrelsen det begärda bemyndigandet, *dels* godkänna berörda beräkning av driftkostnaderna för år 1919, *dels* och till lantbruksstyrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål ställa de besparingar, som uppstått å föregående års av riksdagen beviljade anslag, ävensom ett belopp av 6,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden samt det av riksdagen på extra stat för år 1919 anvisade beloppet, 8,000 kronor.

[45.]

I särskild skrivelse berörda den 28 oktober 1918 har lantbruksstyrelsen nu gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1920.

I skrivelsen erinrar styrelsen till en början, att styrelsen, på sätt av det ovan sagda framgår, beräknat driftkostnaderna för stormvarningarna under år 1919 till 30,500 kronor och kostnaderna för anordnande av redan beslutade men ännu ej inrättade stormvarningsstationer till 30,000 kronor. Vidare anför styrelsen, att, då de för samma år för ändamålet tillgängliga medlen uppginge till endast 32,000 kronor, allenast en mindre del av de nya stormvarningsstationerna kunde komma till stånd under år 1919. Med hänsyn vidare därtill, att de tidigare inrättade stormvarningsstationerna, som i mer än fyra år icke blivit använda, sannolikt i många fall komme att behöva en grundlig reparation, nya linor m. m., ansåge styrelsen, att för nya stationers inrättande och äldres istandsättande under år 1920 erfordrades omkring 30,000 kronor. Då slutligen stationernas driftkostnader kunde beräknas till samma belopp som för år 1919 eller 30,500 kronor, skulle totalkostnaderna för stormvarningsstationerna under år 1920 komma att uppgå till 60,500 kronor. Under förutsättning att stormvarningar åter komme att utsändas under år 1919, komme någon behållning å tidigare anslagna medel icke att finnas tillgänglig till år 1920.

Styrelsen hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om dels medgivande att vad av föregående års av riksdagen beviljade anslag för ifrågavarande ändamål vid 1919 års slut icke blivit taget i anspråk finge av Kungl. Maj:t för samma ändamål användas under år 1920, dels ock anvisande på extra stat för år 1920 av ett förslagsanslag, högst 60,500 kronor, till bestridande av drift- och anläggningskostnader för anordnande av stormvarningar.

*Departements-
chefen.*

Då Kungl. Maj:t den 29 november 1918 för nu ifrågavarande ändamål ur handels- och sjöfartsfonden ställt ett belopp av 6,000 kronor till lantbruksstyrelsens förfogande, torde, vare sig några nya stormvarningsstationer komma att inrättas under år 1919 eller så ej blir fallet, anslagsbehovet för år 1920 bliva 6,000 kronor mindre än lantbruksstyrelsen beräknat, detta dock givetvis under förutsättning av riksdagens medgivande, att vad av riksdagen för ifrågavarande ändamål redan beviljade anslag vid 1919 års slut möjligen icke blivit taget i anspråk får under år 1920 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

I enlighet med vad som tidigare ansetts böra ske torde vidare

även för år 1920 kostnaden för anordnandet av stormvarningarna bära [45.] till ett belopp av 6,000 kronor bestridas ur handels- och sjöfartsfonden.

Med utgångspunkt från lantbruksstyrelsens beräkningsgrund skulle alltså för år 1920 erfordras ytterligare 48,500 kronor. Jag vill i detta sammanhang erinra, att då besparingarna vid 1919 års början å föregående års anslag till ändamålet belöpte sig till 24,000 kronor och riksdagen för samma år beviljat ytterligare 8,000 kronor, medan driftkostnaderna för året av lantbruksstyrelsen beräknats till 30,500 kronor, det kan ifrågasättas, att man utöver det belopp av 6,000 kronor, som motsvaras av de ur handels- och sjöfartsfonden för år 1919 anvisade medlen, borde såsom ej erforderligt för själva driftkostnaderna räkna med ytterligare ett belopp av 1,500 kronor. Då lantbruksstyrelsen emellertid ej funnit anledning härtill, samt det möjligen kan förväntas, att de beräknade kostnaderna komma att något överskridas, synes mig försiktigheten bjuda att vid uppskattning av anslagsbehovet för år 1920 icke utgå från att en sålunda möjligen uppkommande besparing kommer att stå till förfogande.

För erhållande av det belopp, som alltså ytterligare erfordras, eller 48,500 kronor, torde framställning till riksdagen bära göras om auslag å 1920 års stat.

Ehuru det är att hoppas, att stormvarningsverksamheten skall under år 1919 ånyo kunna upptagas i full utsträckning, i vilket fall inga besparingar å tidigare beviljade anslag lära återstå vid 1920 års början, torde det dock för alla eventualiteter vara lämpligt att nu, liksom tidigare plägat ske, hos riksdagen äska medgivande att få för ändamålet disponera tilläventyrs förefintliga dylika besparingar.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av drift- och anläggningskostnader för anordnande av stormvarningar vid rikets kuster på *extra* stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst kronor 48,500,

samt att medgiva, att vad av föregående års av riksdagen beviljade auslag för sagda ändamål vid 1919 års slut icke blivit taget i anspråk må under år 1920 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

11. Anskaffande av en isbrytare å Vänern.

[46.]
*Anskaffande
 av en isbrytare
 å Vänern.*
 (extra anslag.)

Vid 1917 års riksdag väcktes inom båda kamrarna motion om föranstaltande av utredning för anskaffande av en isbrytare till uppehållande av seglationen å Vänern. Till stöd härför anfördes, hurusom det, sedan Trollhätte kanal så utvidgats, att därigenom möjliggjordes Nordsjöfartygs ingående i Vänern, otvivelaktigt låge i statens intresse, som ägare av nämnda kanal, likaväl som i trafikanternas, att denna farled hölles öppen så lång tid av året som möjligt. Utan tvivel vore det möjligt att med en kraftig isbrytare forcera Vänerns is, så att seglationen kunde uppehållas betydligt längre tid under hösten, liksom att på våren öppna densamma avsevärt tidigare. Trafikförmågan hos järnvägarna syntes för länge sedan överskriden; på grund av dess otillräcklighet förorsakades godsanhopningar och förluster för industrin. Det betydande trafikområde, som Vänern omfattade, intresserade staten ännu mera, sedan även Mora—Vänerns järnväg nu befunne sig i dess ägo och hela dess godstrafik skulle transporteras över Vänern ut genom Trollhätte kanal. Ännu medan denna järnväg varit i enskilda händer, hade järnvägen ägt dels pråmar dels en bogserbåt för att upprätthålla denna trafik över Vänern till Göteborg. Oaktat denna bogserbåt ej varit nog kraftig att under längre tid kunna hålla seglationen öppen, hade den dock kunnat avsevärt förlänga densamma under vissa år.

Vid frågans behandling inom riksdagen införskaffades yttranden från vattenfallsstyrelsen, järnvägsstyrelsen och Vänerns seglationsstyrelse. Förstnämnda styrelse anförde i utlåtande den 20 februari 1917:

*Vattenfalls-
 styrelsen*
 20/2 1917.

»Alltsedan beslutet fattades om Trollhätte kanals ombyggnad har det för vattenfallsstyrelsen stått klart, att en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra kanaltrafiken vore att förlänga seglationsåret. Hittills har i allmänhet kanalen hållits avstängd för trafik under nära 4 månader av året från jul till omkring den 15 april. Till följd härav måste trafikanterna disponera upplagsutrymmen för denna tidsperiod eller också med avsevärt ökade kostnader dirigera trafiken järnvägsledes. Det är uppenbart, att detta utgjort ett svårt hinder för en lönande kanaltrafik. Orsaken till dessa långa uppehåll på vintern har, förutom issvårigheterna i Vänern, varit den, att isbrytning icke kunnat ske i den synnerligen trånga och krokiga Bergkanalen vid Trollhättan och svårigheterna att hålla de förutvarande 16 st. mycket trånga slussarna i drift under vintern. Då numera Bergkanalen i Trollhättan rätats och gjorts avsevärt bredare än förut samt slussarnas antal minskats till 6 st. av betydligt större dimensioner, ha möjligheterna för vintertrafik å kanalen blivit helt andra än förut.

Vattenfallsstyrelsen har dessutom vid ombyggnaden av kanalen med tanke på ökad vintertrafik anordnat isutspolningar ovanför slussarna. Därjämte bör framhållas, att sjöfarten å Göta älv mellan Göteborg och Ström hittills i allmänhet kunnat hållas i gång med de bogserbåtar, som disponeras av därvarande industrier. Även övriga kanalsträckor torde i allmänhet kunna hållas trafikabla jämväl större delen av vintern. Det bör påpekas, att vattenfallsstyrelsen för några år sedan anskaffade en ny kraftig bogserbåt, som även är avsedd för isbrytning på kanalen. Det torde således kunna sägas, att trafiken å *Trollhätte kanal* hädanefter i allmänhet kan hållas i gång under avsevärt längre tid än förut. För isbrytningen å *Vänern* fordras emellertid givetvis kraftigare fartyg än nyssnämnda fartyg och de, som nu trafikera Vänerhamnarna. Med hjälp av en kraftig isbrytare torde man kunna avsevärt förlänga seglationsåret och detta isynnerhet genom att börja trafiken tidigare än den 15 april, ty redan under första hälften av mars månad pläga väderleksförhållandena vara sådana, att en då uppbruten ränna icke åter tillfrysar med stark is. Om trafiken på våren skulle besväras av dravis, kan därvid isbrytaren assistera.

De intressenter, som hava nytta av en ökad vintertrafik, äro städerna vid *Vänern*, industrien i upplandet och järnvägarna till hamnarna. Även staten såsom ägare till *Trollhätte kanal* och till Mora—Väners järnväg har direkt intresse av frågans lösning. Slutligen må erinras, att Väners seglationsstyrelse, som enligt sin instruktion har till uppgift att befrämja sjöfarten på *Vänern*, bör hava ett livligt intresse för frågan.

För frågans befordran och de olika intressenas rättvisa tillgodoseende synes det riktigt, att staten sätter sig i spetsen och bekostar en fullt opartisk utredning om, huru frågan lämpligast bör lösas och de blivande kostnaderna fördelas.

Vattenfallsstyrelsen får därför i underdånighet tillstyrka bifall till det väckta förslaget.»

Järnvägsstyrelsen anförde i yttrande den 20 februari 1917:

Järnvägs-
styrelsen.

»Det första skäl, med vilket motionären stöder sitt förslag, eller det nuvarande ojämna förhållandet mellan det allmänna transportkravet och järnvägarnas transportförmåga, synes även järnvägsstyrelsen beaktansvärt, ehuru detta tillstånd ju måste betraktas såsom övergående. Genom åtgärder för ökning av transportkapaciteten samt därigenom att trafiken efter kristiden otvivelaktigt kommer att något nedgå, torde väl järnvägarnas transportförmåga inom jämförelsevis kort tid åter komma i rättare förhållande till transportkravet, men det oaktat torde, med hänsyn till den alltjämt växande ut- och införseln över Göteborg, anordningarna för trafiken över denna ort böra vara föremål för all uppmärksamhet från statsmakternas sida. Det är givet, att samfärdseln på Göteborg kommer att betydligt underlättas och förkovras, därest farleden till Vänerhamnarna kan hållas öppen under så stor del av året som möjligt. Man kan visserligen ej med säkerhet påstå, att förmågan hos samtliga i Göteborg utmynnande trafikleder alltid kommer att fullt ut tagas i anspråk, men att så i stor utsträckning kommer att bliva fallet är ganska visst, och av stor betydelse är under alla förhållanden den med framställningen ifråga åsyftade fördelen, att samtliga trafikleder bliva tillgängliga så stor del av året som möjligt, och att rörelsen å de olika transportvägarna kan hållas jämnare samt att alltså den hårda belastning av järnvägarna, som alltid inträder, då trafiken på Göta älv stänges, icke oväsentligt lättas.

[46.]

För statens järnvägars del har förverkligandet av motionärens tanke även en särskild betydelse. Ett längre öppethållande av sjöfarten på Vänern skulle möjliggöra att längre tid, än annars kan ske, båtledes befordra ända till Kristinehamn de betydande mängder stenkol, som där erfordras för statens järnvägars räkning, och vilka på grund av sjöfartsförhållandena ofta till större eller mindre delar icke anlända till Göteborg, förrän sent på hösten och efter det att de inre vattenvägarna redan tillfrusit.

I anslutning till vad ovan anförts, får styrelsen vördsamt uttala sin anslutning till motionärens syfte.»

Vänerns
seglations-
styrelse.

I yttrande den 3 mars 1917 anförde slutligen ordföranden i Vänerns seglationsstyrelse följande:

»Att det för såväl staten som för trafikanter ligger stort intresse uti att sjöfarten å sjön Vänern så länge som möjligt hålles öppen *höst och vår* säger sig självt.

Visserligen har det även framkastats den tanken, att seglationen å sjön Vänern med tillhjälp av en kraftig isbrytare skulle kunna hållas öppen hela vintern. Denna tanke är i teori visserligen utförbar, men i praktiken nog omöjlig att utföra. Visserligen finnas år, då trafiken skulle kunna upprätthållas en stor del av vintern medels tillhjälp av en kraftig isbrytare, men måste då framkastas den frågan, vem som skall bekosta densamma.

I regel avstannar trafiken av sig själv i medio av december i brist på frakter samt öppnas åter omkring den 15 april.

För några enstaka trafikanter vore nog önskligt, att trafiken kunde hållas öppen hela året, men synas dessa trafikanter ej ha tagit i betraktande vilka svårigheter, risker och kostnader, som denna trafik skulle medföra.

Vad svårigheterna angå, ligga desamma ej allenast i de olika hamnarnas isförhållanden utan även i själva sjön, där meterdjupa isband ofta nog ej kunna forceras.

Vad risken angår, ligger densamma i att trafikera de många, krokiga och trånga skärgårdslederna, vars prickar och sjömärken av is lätt kunna förflyttas eller på annat sätt förstöras.

Vad kostnaderna angå, kan det svårigen begäras, att ett 80-tal fyrar skola hållas tända, fyrskepp och dyrbara lysbojar tillspillogivas, samt tillsynen av cirka 1,200 prickar och sjömärken bekostas, detta endast för några få enskilda trafikanters intresse.

Visserligen ligger det i seglationsstyrelsens stora intresse, att så mycket gods som möjligt transporteras över sjön Vänern, men kringskurna som vi äro av järnvägar på alla håll med dess under seglationstiden reducerade frakter gör, det konkurrensen reglerar det hela. Visserligen framhålla motionärerna, det järnvägarnas trafikförmåga är överskriden, men borde denna brist lätt vara avhjälpt, om nödig materiel anskaffas.

Om Mora—Vänerns järnväg, sedan den kommit i statens ägo, skulle tillföra seglationen avsevärda mängder gods för transport genom Trollhätte kanal och Vänern, får framtiden utvisa.

Under enskild ägo besörjde järnvägsbolaget all trafik medelst ett ordnat pråmsystem till Göteborg. Detta system är nu tillspillogivet och lär väl statens

järnvägars styrelse så ordna, att gods, en gång på dess vagnar, utan omlastningar, tidspillan, risker på sjön m. m. får rulla på dess vagnsaxlar till avsättningsorten.

Med de nya anordningarna vid Trollhätte kanal, för den mera djupgående trafiken, lär väl måhända en och annan båt lastad med kol eller järnmalm anlöpa Vänerhamn samt i returfrakt taga trävaror och trämassa — om sådant finnes att få.

Till belysande av denna trafik meddelas, det *hela två*, säger 2, fartyg sedan dess öppnande lära ha passerat slussarna.

Att Göteborgs stad med dess reguljära trader på utlandet, dess ordnade lossnings- och lastningsförhållanden samt därtill i allo bättre resurser, lämna trafikanterna trygghet, som ej kan erhållas uppe i landet, bör lätt kunna inses.

Under en lång följd av år blir nog det gamla systemet det gällande.

Då det sålunda för statsverket, Kristinehamns stad, Karlstads stad, Nora—Karlskoga järnvägs aktiebolag (Otterbäcken), Uddeholms aktiebolag (Skoghall). Slottsbrons sulfittfabrik m. fl. kan vara av intresse, det sjöfarten hålles öppen så länge som möjligt, får jag under förutsättning, det isbrytaren på grund av den förlängda, fördyrade och försvårade seglationstiden, efter anmodan, får skyldighet att inbogsra eller biträda med intagande av fyrskepp och lysbojar m. m. -- samt under förutsättning det statverket och nämnda korporationer samt de, som därav anse sig få nytta, anskaffa, underhålla och bekosta den ifrågasatta isbrytaren. *tillstyrka den gjorda framställningen.»*

Riksdagen, som biföll motionärernas förslag, anförde för egen del i skrivelse den 29 mars 1917 (nr 60): De av motionärerna till stöd för den gjorda framställningen förebragta skälen, jämte vad av ovan-nämnda ämbetsverk anförts, syntes riksdagen giva vid handen angelägenheten av, att den ifrågasatta utredningen komme till stånd. Riksdagen, som sålunda funnit sig böra bifalla motionärernas förslag, ville emellertid redan då framhålla såsom påtagligt att, därest en blivande utredning skulle ådagalägga behovet av en isbrytare för uppehållande av seglationen å Väneren, kostnaderna härför borde, på sätt jämväl vattenfallsstyrelsen och ordföranden i Vänerens seglationsstyrelse syntes förutsätta, fördelas på, förutom staten, samtliga de kommuner, bolag eller andra affärsföretag, vilka kunde anses hava ett mera väsentligt intresse av, att åtgärden i fråga komme till stånd. På grund av vad sålunda anförts, finge riksdagen anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes låta verkställa utredning angående behovet av anskaffande av en isbrytare för uppehållande av seglationen å Väneren så lång tid som möjligt av vintermånaderna och därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

1917 års
riksdag.

Med anledning av denna riksdagens framställning anbefallde Kungl. Maj:t den 4 maj 1917 vattenfallsstyrelsen att i samråd med kanalkom-

Beslut om
utredning.

- [46.] missionen verkställa och därefter till Kungl. Maj:t inkomma med den av riksdagen begärda utredningen. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t åt styrelsen att, därest utredningen skulle ådagalägga behovet av en isbrytare för uppehållande av seglationen å Vänern, från samtliga de kommuner, bolag eller andra affärsföretag, vilka kunde anses hava ett mera väsentligt intresse av att ifrågavarande åtgärd komme till stånd, infordra uppgifter, i vad mån de vore villiga deltaga i kostnaderna för isbrytaren.

Vattenfalls-
styrelsen
10/4 1918.

I skrivelse den 29 april 1918 har vattenfallsstyrelsen nu inkommit med den anbefallda utredningen ävensom förslag i ämnet.

Efter att hava redogjort för vad hittills förekommit i frågan, har vattenfallsstyrelsen i nämnda skrivelse till en början lämnat en redogörelse för huru seglationen å Vänern ditintills bedrivits samt behovet av och möjligheterna för dess förlängning.

»Sjöfarten på Vänern och genom Trollhätte kanal» — anför vattenfallsstyrelsen sålunda — »har hittills endast fortgått under de tider av året, då isförhållandena icke berett några egentliga svårigheter för de trafikerande fartygen. Kanalen har på grund därav i allmänhet varit avstängd för trafik ungefärligen under tiden från 20 december till 15 april, men det har vid flera tillfällen inträffat, att islossningen blivit så fördröjd på våren, att kanalen ej har öppnats förrän i slutet av april eller början av maj månad. Trafiken på Vänerhamnarna har i allmänhet varit helt inställd under den tid, kanalen varit avstängd för trafik, och ofta nog avsevärt längre. Sålunda har det vid upprepade tillfällen inträffat, att isförhållandena i hamnarna redan i slutet på november eller början på december månad försvårat sjöfarten så, att den redan vid denna tidpunkt praktiskt taget upphört. Även på våren har trafiken till hamnarna kunnat bli väsentligen förhindrad, om temperaturförhållandena fördröjt islossningen. Sålunda har det inträffat, att hamnarna i Vänern börjat trafikerars först ett stycke in i maj månad. Belysande härför torde vara nedanstående statistik för åren 1901—1917, som sammanställts på grund av uppgift dels från Karlstad och Åmål beträffande seglationstiderna i dessa hamnar dels från Sjötorp beträffande Vänerns isläggning och islossning utanför Sjötorp under samma år i den mån anteckningar härom finnas. Då ifrågavarande orter äro belägna i respektive norra, västra och östra delarna av sjön, torde tabellen ge en ganska god bild av de hittillsvarande förhållandena. Till jämförelse meddelas jämväl tiderna för öppnandet, respektive stängandet, av Trollhätte kanal.

År	Karlstad			Åmål			Sjötorp			Trollhätte kanal		
	Ö.	S.	Segla- tionstid	Ö.	S.	Segla- tionstid	Isloss- ning	Islägg- ning	Öppet vatten	Ö.	S.	Segla- tionstid
1901	25/4—14/11		203	24/4—0/12		226	—	—		15/4—11/12		240
1902	4/5—29/11		208	1/5		—	—	12/12		15/4—4/12		233
1903	6/4—30/11		237	30/4		—	—	1/1		11/4—10/12		244
1904	24/4—30/11		220	17/4—7/12		238	12/4—17/1		280	15/4—17/12		246
1905	22/4—18/12		235	1/5—9/12		222	13/4—21/1		283	15/4—20/12		249
1906	10/4—13/12		238	15/4		—	—	1/1		17/4—21/12		248
1907	10/4—17/12		245	15/4—15/12		244	—	31/12		15/4—22/12		251
1908	18/4—16/12		241	15/4—21/12		250	5/4—2/2		303	17/4—21/12		253
1909	1/5—22/12		235	30/4—30/12		244	Isen låg och bröt upp flera gånger under vintern.			14/4—22/12		252
1910	10/4—19/12		253	30/3—0/12		275	22/3—24/1		308	15/4—21/12		250
1911	18/4—28/12		249	30/3—29/12		274	16/4—18/1		273	20/4—23/12		247
1912	19/4—2/12		246	11/4—20/12		245	7/4—25/1		303	18/4—31/12		257
1913	21/3—2/12		266	2/1—28/12		236	19/3—11/1		298	16/4—21/12		249
1914	25/3—22/12		272	30/3—22/12		267	15/2—9/1		238	17/4—23/12		249
1915	25/4—14/12		233	18/4—6/12		232	20/4—23/12		247	21/4—23/12		246
1916	27/4—2/12		239	20/4—30/12		254	15/4—5/1		265	19/4—7/1		263
1917	10/5—27/12		231	6/5—2/1		241	6/5—6/1		244	26/4—10/1		259
Medeltal = 238 dagar = 255 dagar = 284 dagar = 250 d.												

Av denna statistik framgår, att seglationstiden för Karlstad och Åmål varit i medeltal 238, respektive 255 dagar, under det att Trollhätte kanal i genomsnitt varit öppen för trafik 250 dagar per år. Från Sjötorp har under samma tid antecknats öppet vatten i Väneren under i genomsnitt 284 dagar under observationsperioden. Härav torde framgå, att seglationstidens längd icke hittills varit beroende av isssvårigheter i själva Väneren utan av isbeläggning i infarterna till hamnarna, varjämte Trollhätte kanal hittills i allmänhet stängts den 20 december och öppnats den 15 april, även om isförhållandena ej lagt hinder i vägen för längre seglations-tid. Det må dock anmärkas, att under de senare åren öppning och stängning gjorts mera beroende av väderleksförhållandena.

Orsaken till att kanalens öppnande och stängande förut i allmänhet skett å viss på förhand bestämd datum och ej gjorts beroende av möjligheterna till ökad seglation vid gynsamma väderleksförhållanden är, att trafikanterna i allmänhet inrättat sina transporter härefter, så att fartygen ej utrustats och påmönstrats förrän till den 15 april, och att alla planerade transporter inriktats på att vara avslutade före den 20 december, varefter fartygen gått i vinterkvarter och besättningens avmönstrats. Dessa tidpunkter för på- och avmönstring av kanalfartygen ha så ingått i medvetandet, att det rönt ganska stort motstånd, då man sökt få ändring härutinnan.

Sedan Trollhätte kanal i oktober 1916 öppnats för större trafik efter den ombyggnad, som pågått sedan år 1910, torde såväl de tekniska som de ekonomiska *möjligheterna för ökad seglationstid* vara tillfinnandes. *Före* ombyggnaden voro nämligen slussarnas dimensioner $30.7 \times 7.43 \times 2.97$. Kanalen kunde då passeras av

[46.] fartyg med högst 300 tons lastdrygheit och fartygen hade därvid att passera förutom de 16 stycken slussarna flera tränga platser i kanalen, framför allt den s. k. Bergkanalen i Trollhättan. Efter ombyggnaden övervinnes fallhöjden mellan Vänern och Kattegat, som totalt utgör omkring 44 meter, medelst 6 slussar med dimensionerna $90 \times 13.7 \times 5.5$, motsvarande 5 meter seglationsdjup. Kanalen är dock till en början utförd med mått svarande mot 4 meter seglationsdjup och kan trafikerats med fartyg med en största lastdrygheit av cirka 1,350 ton. De tränga och krokiga delarna av kanalen äro betydligt utvidgade och rätade, varför möjligheterna för isbrytning i själva kanalen äro betydligt förbättrade. Visserligen ha tvivel uttalats om möjligheterna att hålla själva slussarna i trafikabelt skick vintertid, men såsom nedan kommer att framhållas, är det ej vattenfallsstyrelsens mening att även under de strängaste vintrar söka hålla trafiken i oavbruten gång utan endast att förlänga seglationen över de tider, då sjöfarten å Vänern är lönande och ej förenad med större risker. Under dessa tider kunna med säkerhet slussarna hållas så rena från is, att de utan svårighet kunna trafikeras.

Genom kanalens ombyggnad ha även de ekonomiska möjligheterna för att hålla trafiken i gång under längre tid av året betydligt ökats, ty genom möjligheten av direkt sjöfart från Vänern till europeiska hamnar blir hädanefter en hel del sjöfart på Vänern lönande, som förut icke kunnat äga rum. Vänerhamnarna torde på detta sätt kunna öka sitt transportområde, så att exempelvis sågverk och sulfidfabriker i Värmland och Dalsland med större framgång än förut kunna konkurrera med norska sågverk om virke i gränstrakterna. Vidare kommer Inlandsbanans färdigbyggande och byggandet av bibanor från Sveg till Hede och från Limesforsen till Särna att tillföra Vänerhamnarna en avsevärt större transportmängd än förut. Även hamnarna på västgötasidan torde genom de lättare sjötransporterna för malm, järn, trävaror, kalk o. dyl. kunna påräkna ökad export liksom lättare import av råvaror, framför allt stenkol. Slutligen torde de förbättrade sjötransporterna giva upphov till nya industrier och möjliggöra tillgodogörandet av förut ej brytvärdiga mineralier såsom lågprocentiga malmförekomster, kalksten, alunskiffer för oljeframställning o. dyl.

Behovet av ökad seglationstid å Vänern har under de senaste åren visat sig därigenom, att ökad transportmängd av sådana varor uppstått, som mera äro beroende av förlängd seglation än den trävarutrafik, som förut varit den dominerande. Ifrågavarande trävarutrafik tillgick i mitten av 1800-talet i allmänhet så, att timret framfördes genom kanalen hoplagt i flottar. Sedan under tidernas lopp en viss förädling av virket börjat ske vid sågverk i Värmland och Dalsland, ha de sågade trävarorna liksom även det oarbetade virket mer och mer börjat framföras på fartyg och numera är transporten medels flottar i kanalen sällsynt. Ifrågavarande transport av rundvirke samt sparrar, plank och bräder utmärkes emellertid av en ganska utpräglad säsongnatur, särskilt beträffande det oarbetade virket, som i allmänhet genom flottning nedföres till Vänern. Då flottning i allmänhet pågår från april månad till fram på sommaren, koncentreras också trafiken härav genom Trollhätte kanal på ungefär samma tidsperiod. Även de sågade trävarorna, som torkat under vintern och våren, vill man i allmänhet utskeppa under den därpå följande varmare årstiden. Under de senaste årtiondena har emellertid en hel del virke förädlats till papper och pappersmassa, och för dessa varors framställning eller transport förefinnes icke alls någon säsongnatur. Transporten å Trollhätte

kanal av papper och pappersmassa har på de senaste åren ökat högst väsentligt såväl absolut som relativt i förhållande till hela trafiken. Transportmängden utgjorde sålunda år 1906 74,000 ton, motsvarande 7.4 procent av hela godsmängden på kanalen. År 1913 voro motsvarande siffror 147,000 ton och 9.6 procent. Det samma är förhållandet med andra exportvaror, såsom järn, stål och en hel del kemiska produkter, som numera framställas vid de allt talrikare elektrokemiska och elektrotermiska fabriker. En förlängd seglation är vidare önskvärd för sådana viktiga importvaror som stenkol och koks samt malm, kalk, svavel och salt m. m. för järnhanteringen och den elektrokemiska industrien. Det torde i detta sammanhang böra anföras, att transportererna av järn och stål samt tackjärn från 1906 till 1913 ökat från 26,000 till 79,000 ton, utgörande i procent av hela transportmängden å kanalen respektive 2.6 och 5.2 procent. Den påbörjade elektrifieringen av järnindustrien har således visat sig ge upphov till en betydligt ökad transport å Trollhätte kanal. För råvaror till och produkter från den elektrokemiska och elektrotermiska industrien föreligga ännu icke några statistiska uppgifter för så lång tid, att man därur kan få fram några typiska siffror om ökningen i transportmängden, men det torde vara ställt utom allt tvivel, att ett väsentligt uppsving i transportererna för detta ändamål redan ägt rum och ytterligare kommer att fortsätta. Det är därför numera av stor betydelse, att seglationen kan utsträckas över längre tidsperiod än hittills, varigenom minskade magasineringskostnader uppstå och industrien göres mera konkurrenskraftig.

Då sålunda ökat behov av seglationens förlängning kan anses föreligga, gäller det att söka göra sig en föreställning om huru stor denna förlängning kan komma att bliva. Av den ovan anförda statistiken från olika hamnplatser vid Väner framgår, att seglationsårets längd varierat ganska avsevärt. I Karlstad har sålunda under den anförda tidsperioden den kortaste seglationen varat 203 dagar men den längsta pågått 272 dagar, d. v. s. en skillnad av 69 dagar. Vid Ämål var skillnaden ännu större, nämligen icke mindre än 134 dagar, om man medräknar den seglation, som under år 1913 pågick hela vintern ehuru i ganska ringa omfattning. Att seglationsåret på detta sätt skall variera, är ju helt naturligt, då väderleksförhållandena under olika år kunna vara väsentligt olika. Att en förlängning av seglationen under vissa år kan ske utan hjälp av isbrytare framgår redan därav, att den lokala trafiken på Väner, som ej passerat Trollhätte kanal, ganska ofta kunnat påbörjas tidigare än kanalen öppnats och även understundom kunnat fortgå längre på hösten än kanalen varit tillgänglig för trafik. Man får dessutom ej ur den hittillsvarande statistiken om seglationens öppnande och stängande vid Vänerhamnarna sluta sig till, att det alltid varit isförhållandena, som lagt hinder i vägen för längre seglation, ty såsom ovan anförts, har kanalens öppnande och stängande i allmänhet på förhand varit bestämd till viss datum, och vid denna tidpunkt har därför trafiken på hamnarna minskats i så hög grad, att det icke varit lönande att längre hålla den i gång, även om den icke i någon nämnvärd grad varit hindrad av is. Om man jämför den hittillsvarande seglationstidens längd på Vänerhamnarna och på Trollhätte kanal med tiden för islossning och isläggning i Väner enligt observationer från Sjötorps kanalstation, finner man, att större delen av Väners yta alltid varit fri från is tidigare än trafiken å Väner tagit sin början, och att isläggningen på Väner i allmänhet skett väsentligt senare än trafikens inställande på hösten. Medan sålunda trafiken i genomsnitt för observationsperioden pågått

[46.] 238 och 255 dagar på resp. Karlstad och Åmål eller i medeltal under 247 dagar, förefanns öppet vatten i Vänern utanför Sjötorp under i genomsnitt 284 dagar per år. En närmare granskning av dessa siffror ger vid handen, att Vänerns isläggning icke påbörjats förrän i medeltal 27 dagar efter det trafiken på Vänerhamnarna inställts och att Vänern avkastat sitt istäcke i medeltal 10 dagar före sjöfartens påbörjande. Under vissa år har isläggningen på Vänern varit ganska obetydlig eller, om sådan under en köldperiod inträffat, har sjön under därpå följande mildare väderlek på vintern åter blivit till större delen isfri. Om sålunda isbildningen ute på själva sjön icke motiverat så långt avbrott i trafiken, som hittills varit fallet, ha emellertid infartslederna till hamnarna i allmänhet tillfrusit. Dessa isbildningar vid infarterna till hamnarna äro givetvis under stränga vintrar ganska svåra att forcera, men i varje fall torde istäckets tjocklek icke kunna bli större på dessa platser än exempelvis på ostkusten vid orter med samma medeltemperatur vintertid. Närmast jämförliga i detta avseende äro Vänerhamnarna med infartslederna till Stockholm och Norrköping. Då seglationen på dessa orter numera tack vare isbrytarhjälp kan fortgå hela året, torde man med säkerhet kunna påstå, att trafiken på Vänern utan svårighet skulle kunna förlängas så mycket, att den kan pågå i genomsnitt lika lång tid, som Vänerns vattenyta i stort sett är isfri. En seglationstid av i medeltal 284 dagar per år torde därför bli möjlig redan med användande av förutvarande kanaltonnage, men med användande av järnbyggda fartyg av de större dimensionerna, som nu kunna passera Trollhätte kanal, borde seglationens längd i genomsnitt kunna uppskattas till omkring 300 dagar per år. Då seglationstiden på Vänern förut i genomsnitt varit 247 dagar, borde således en förlängning med respektive 37 och 53 dagar kunna erhållas. Därvid är att märka, att under vissa år seglationen i stort sett kan pågå hela vintern utan isbrytarhjälp, och att, om en isbrytare anskaffas, seglationen säkerligen under dylika år kan upprätthållas året runt.

I samband med seglationsårets förlängning bör man också beakta, att särskilda anordningar måste vidtagas för farledernas fyrbelysning och utprickning. Dock torde det icke vara förenat med några större svårigheter att få fyrarna i farlederna till de viktigare hamnarna att funktionera jämväl vintertid.»

Härefter övergår vattenfallsstyrelsen till att yttra sig angående den ifrågasatta isbrytarens storlek, inköpspris och driftkostnader, samt anför härutinnan följande:

»För att erhålla uppgift om vilken *isbrytaretyp*, som bäst skulle lämpa sig för Vänern, hava erfarenheter inhämtats från vissa orter på ostkusten, som genom isbrytare söka hålla trafiken i gång jämväl vintertid. Dessutom har härför anlitats den kände fartygskonstruktören, ingenjör Gustaf Bremberg, som äger vittgående erfarenhet i dessa frågor och för samma ändamål blivit anlitad av vintersjöfartskommittén för Norrland.

Som resultat av dessa undersökningar kan anföras, att det för ett slutgiltigt ordnande av vintersjöfarten å Vänern torde erfordras *dels* en kraftig isbrytare för själva Vänern för forcering av den packis, som understundom bildas, *dels* mindre lokala isbrytare i de viktigare hamnarna för fartygens förflyttning inom hamnområdena samt *dels* slutligen tillräckligt kraftiga bogserbåtar för att hålla trafiken å själva Trollhätte kanal i oavbruten gång.

Vad angår själva *Vänerisbrytaren* torde en sådan med en maskinstyrka om 600 å 800 hkr. vara den lämpligaste. En standardiserad typ härav användes numera såväl av Norrköpings stad som i Oxelösund och på båda platserna med synnerligen gott resultat. Fartygets längd är 31.5 meter dess största bredd 9.3 och dess största djupgående med fyllda ballasttankar 4.25 meter. Den isbrytare av ifrågavarande storlek, som disponeras av Norrköpings stad, har sålunda praktiskt taget kunnat hålla trafiken till nämnda stad i oavbruten gång och visat sig vara för sjöfarten vintertid så betryggande, att rederierna icke visat betänkligheter mot att praktiskt taget hela vintern låta sina fartyg angöra Norrköping. Man har därför goda skäl för det antagandet, att en *Vänerisbrytare* av ifrågavarande storlek skall visa sig tillräcklig för forcering av Vänerns isar. Å andra sidan torde en isbrytare av avsevärt mindre styrka icke kunna ifrågasättas. Erfarenheten från den gångna vintern (1917—1918) har härvidlag varit klarläggande för ifrågavarande sak. Under den nu gångna vintern hade nämligen Kristinehamn med bidrag av vattenfallsstyrelsen förhyrt en modern isbrytare med en maskinstyrka om 250 å 300 hästkrafter. Denna har visserligen visat sig kunna avsevärt förlänga sjöfarten på de hamnar, där den assisterade, men å andra sidan har det tydligt visat sig, att den icke kunde forcera de drivisband, som vid stark kyla och bläst kunna bildas i Väner.

Beträffande den *lokala isbrytningen* i hamnarna torde denna kunna ske med större bogserbåtar, byggda med isförstärkning och försedda med kraftiga maskiner. Sådana finnas för närvarande icke i någon större utsträckning vid Vänerhamnarna. men om en *Vänerisbrytare* anskaffas och trafiken därför med trygghet kan fortgå under längre tid än förut, torde man med säkerhet kunna förvänta, att respektive hamnar och industrier skaffa sig lokala isbrytare av erforderlig storlek. Vid de underhandlingar om bidrag till *Vänerisbrytarens* anskaffande, varom nedan närmare skall redogöras, har också från en del håll framhållits, att hamnarna och industrierna skulle få ganska dryga utgifter för anskaffande och drift av lokala isbrytare.

Under vissa vintrar uppstå även ishinder för trafiken i *Trollhätte kanal och Göta älv*. Detta beror därpå, att under förvintern vid sträng kyla massor av snömos, ytis och sväll följa med det rinnande vattnet i älven, och vid utvidgningar i älvsektionen eller vid s. k. bakvatten samla sig till hinder för sjöfarten. Dessa isssvårigheter äro alltid störst i början av vintern, innan Vänerns utlopp och de breda delarna av Göta älv blivit isbelagda, men så snart detta skett, bruka svårigheterna hastigt minskas, även om kölden fortfar. På eftervintern pläga inga sådana svårigheter uppstå, utan då blir i stället isen i farleden snart nog bortförd av vattenströmmen. Sådana isssvårigheter uppstodo under slutet av 1917 års seglation på ett par ställen i kanalen i slutet av december månad, men sedan därpå mildare väderlek uppstod i slutet av januari månad, kunde trafiken på Göta älv redan i början av februari månad åter komma i gång. För forcering av ifrågavarande isbildningar i Göta älv ha icke de bogserbåtar, som verket nu disponerar, alltid visat sig vara tillfyllest. Då emellertid behovet av kraftigare bogserfartyg för verkets räkning är ganska stort, har vattenfallsstyrelsen redan förut varit betänkt på att anskaffa en större bogserångare än de förutvarande. Då behov härav blir oundgängligen nödvändigt, är det styrelsens avsikt att ingå till Eders Kungl. Maj:t med begäran att för kanalverkets räkning inköpa en sådan större bogserbåt. Intill dess denna fråga hunnit bliva realiserad och även i undantagsfall därefter kan

[46.] Vänerisbrytaren vid särskilt svåra förhållanden i kanalen och Göta älv beordras att därvid assistera.

En Vänerisbrytare av den typ, som ovan angivits, med en maskinstyrka om 600 à 800 hästkrafter kunde före kriget erhållas för en kostnad av 180,000 à 200,000 kronor. På grund av numera oerhört stegrade material- och arbetspris utgör *anskaffningskostnaden* icke mindre än 750,000 à 1 miljon kronor. Kostnadsstegringen är ju sålunda mycket stor, men då det å andra sidan knappast är tänkbart, att prisen någonsin komma att gå ned till vad de voro före kriget och det därjämte icke är troligt, att någon avsevärd reduktion i nuvarande pris kan förväntas under de närmaste åren, torde det vara riktigt att trots den höga anskaffningskostnaden söka så fort som möjligt lösa isbrytarefrågan.

Beträffande *driftkostnaden* per år för ett sådant isbrytarefartyg kan denna beräknas sålunda:

Avlöning åt befälhavare och personal under 4 månader	kronor 10,000
Förbrukning av kol under 60 driftdagar med 7.5 ton per dag = 450 ton	
Förbrukning av kol under 60 liggdagar med 1 ton per dag = 60 »	
	510 »
	à 35 kr. » 18,000
Olja och övriga förbrukningsartiklar	» 2,000
Underhållskostnad	» 5,000
Assurans	» 5,000
	Summa kronor 40,000.

Ränta å anskaffningskostnaden ingår icke i detta belopp. De härovan angivna driftkostnaderna äro beräknade omkring 25 procent över kostnaden före kriget.»

I fråga om *isbrytarens ekonomi* anför vattenfallsstyrelsen:

»Anskaffandet av isbrytare kan i allmänhet icke anses vara något ekonomiskt lönande företag, om man ser isbrytaren såsom en affär för sig. Det torde således sällan inträffa, att isbrytareavgifterna täcka kostnaderna såväl för isbrytarens drift och underhåll som för förräntning av dess anskaffningskostnad. En isbrytare för Vänern intager i detta avseende ungefär samma ställning som isbrytare, som anskaffats för hamnstäder, kanaler, havsvikar och dylikt, vare sig isbrytaren anskaffats genom försorg av staten eller på vederbörande hamnstäders bekostnad eller genom överenskommelse dem emellan. Emellertid kan man säga, att en isbrytare för Vänern dock genast kan ge upphov till inkomster, som i storlek kunna jämföras med driftkostnaderna för själva isbrytaren, ty om trafiken på Vänern och på Trollhätte kanal, såsom ovan anförts, kan komma att förlängas med i medeltal 37 à 53 dagar per år, uppstår ju härav en icke oväsentlig inkomst för staten såsom ägare av Trollhätte kanal. Om trafiken under den sålunda förlängda delen av seglationsåret antages för de första 20 dagarna vara ungefär hälften så stor som under seglationen i övrigt och därefter en fjärdedel av normal trafik, skulle med nuvarande kanalinkomster uppstå en merinkomst för kanalverket under ifrågavarande tid av 35,000 à 50,000 kronor per år. För att emellertid med större säkerhet kunna få driftkostnaderna täckta genom ökade inkomster vore det fullt motiverat att för den del av året, då issvårigheter bruka förefinnas, en särskild isbrytaravgift finge upptagas av alla de fartyg, som trafikera Trollhätte kanal och Vänern. Dessa isbrytare-

avgifter kunna stipuleras till visst belopp i förhållande till kanalavgifter och seglationsavgifter. Sådana isbrytareavgifter upptagas vanligtvis av de hamnar, som anskaffat isbrytarefartyg såväl i Sverige som mångenstädes i utlandet.

Man får emellertid icke se denna sak som en affär för sig, ty genom ökade trafikmöjligheter på kanalen ökas också Vänerhamnarnas trafikområden och därigenom transportmängden på Trollhätte kanal jämväl under de tider av året, då isbrytarehjälp icke är erforderlig. Genom anskaffandet av en isbrytare kan man därför enligt styrelsens mening successivt förbättra kanalens ekonomi, så att förrentning av det stora kapital, som nedlagts å kanalens ombyggnad, skall kunna ernås inom en ej alltför avlägsen framtid.

Om man således enligt styrelsens mening har grundad anledning att förvänta, att anskaffandet av en isbrytare för Vänern så småningom skall visa sig vara ekonomiskt fördelaktigt för staten, bör man å andra sidan även se denna fråga ur vidare synpunkt. Sålunda är det utan tvivel av stort intresse för industrierna vid Vänern och i Vänerhamnarnas uppland att erhålla förlängd seglation, varigenom, som ovan nämnts, minskade magasineringskostnader uppstå, eller, om trafiken vintertid kan dirigeras järnvägsledes, minskade fraktavgifter uppstå. För järnvägarna till Vänerhamnarna är det av betydelse att icke under någon längre tid av året behöva omlägga sin trafik, och för järnvägarna utmed Vänern till Göteborg, nämligen Statens järnvägar, Bergslagsbanan och det smalspåriga järnvägsnätet i Västergötland, är det av betydelse att icke bli alltför mycket överhopade med gods, som annars fraktas å Trollhätte kanal. Under tider, då järnvägarnas trafikförmåga icke är fullt tagen i anspråk, kan ju sistnämnda synpunkt icke sägas vara av någon vidare betydelse, men fördelen är dock uppenbar för trafikanterna, ty under sådana tider bruka de enskilda järnvägarna, så länge trafiken å Trollhätte kanal pågår, bevilja en avsevärd rabatt å de fastställda frakttaxorna, vilken rabatt emellertid borttages, när kanaltrafiken är avstängd. Ju kortare avstängningstiden under vintern är, desto kortare blir således den tid, under vilken industrierna behöva erlagga den högre fraktavgiften på järnvägarna. Det bör slutligen framhållas, att då staten för inköp av Trollhätte kanal och för dess ombyggnad nedlagt sammanlagt omkring 28 miljoner kronor, det kan anses vara en relativt måttlig utgift att nu anslå medel för inköp av en isbrytare, varigenom kanalen kunde komma till ännu större nytta, till båtnad såväl för staten som ägare av kanalen som för ifrågakvarande del av landet genom förbättrade kommunikationer.»

Beträffande, bland annat, *risker av vintertrafik* anför vattenfallsstyrelsen vidare:

»Vid den diskussion om förlängd seglation, som under de senaste åren ägt rum särskilt beträffande vintertrafiken å Norrland, har det starkaste argument mot en sådan utsträckning varit, att det för vanliga lastångare är förenat med stor risk att framgå genom isen, ty om ismassorna på grund av ändrad vindriktning komma i drift, utsättas fartygen för så svåra isprässningar, att de i vanliga fall icke kunna motstå de påkänningar, som därigenom uppstå. Denna invändning har givetvis sitt fulla berättigande för vintertrafik å Bottenhavet, men torde kunna uppvägas genom att endast för vintertrafik lämpade fartyg användas under den svåraste tiden. Å Vänern äro givetvis icke förhållandena på långt när så svåra som utmed den norrländska kusten. Dels är nämligen medeltemperaturen vid Vänern

[46.] icke så låg som utmed Norrlandskusten, och dels är icke Vänerns yta så stor, att sådana ismassor kunna bildas och komma i drift, som i Bottenhavet. Såsom ovan anförts, är det ej heller vattenfallsstyrelsens avsikt att hålla trafiken i gång hela året och särskilt icke under vintrar med mycket sträng kyla, utan endast att förlänga seglationen med så lång tid som denna utan större risker eller med alltför stor ekonomisk uppoffring kan fortgå. Utsikterna för att trafiken verkligen skall använda sig av det tillfälle till förlängd seglation, som skulle uppstå genom isbrytarens anskaffande, har givetvis blivit betydligt större, sedan kanalen ombyggt till sådana dimensioner, att fartyg med 1,000 tons lastdrygheit eller därutöver kunna trafikera Vänern. Dessa fartyg äro i allmänhet byggda av järn och försedda med förhållandevis starka maskiner, som möjliggöra, att ångarna själva kunna taga sig fram genom lättare is och vid svår isbildning kunna följa isbrytaren i den uppbrutna rännan. Såsom ovan anförts, utvisar den hittillsvarande statistiken, att trafiken många gånger utan någon som helst isbrytarehjälp kunnat fortgå avsevärt längre eller påbörjats tidigare än vad hittills varit förhållandet, men att trafiken dock icke hållits i gång eller påbörjats tidigare än vanligt, enär saknaden av isbrytare verkat därhän, att redarna icke velat sända sina fartyg på sådana resor, där de riskerat bliva infrusna. Tillvaron av en tillräckligt krafug isbrytare i Vänern skulle säkerligen ändra detta förhållande, då fartygen, om så stark kyla skulle uppstå, att de icke själva kunde taga sig ut ur hamnarna och genom Trollhätte kanal till Göteborg, skulle kunna erhålla assistans av den i Vänern stationerade isbrytaren.»

I Kungl. Maj:ts förut omförmälda brev den 4 maj 1917 hade vattenfallsstyrelsen erhållit uppdrag att infordra uppgifter angående i vad mån villighet förefunnnes hos vederbörande *ortsintressenter* att *deltaga i kostnaderna* för en isbrytare å Vänern, om en sådan visade sig vara av behovet påkallad. Med anledning härav har vattenfallsstyrelsen i sin förevarande skrivelse meddelat, att vid gemensamt sammanträde med styrelsen och kanalkommissionen beslut fattats, att hemställan om bidrag till isbrytarens anskaffande skulle ske till de kommuner, bolag och andra affärsföretag, vilka kunde anses ha ett mera väsentligt intresse av isbrytarefrågan, samt att på grund härav den 21 februari 1918 avlåtits cirkulärskrivelse till de hamnstäder, järnvägar, bolag och affärsföretag, som låge vid Vänern eller inom dess intressesfär, med förfrågan, huruvida bidrag kunde påräknas till anskaffande av en isbrytare av den storlek, som här ovan beskrivits, och för en kostnad, som för det då varande kunde beräknas till 750,000 à 1 miljon kronor.

»I nämnda skrivelse anfördes vidare», yttrar vattenfallsstyrelsen, »att styrelsen hoppades på detta sätt kunna få omkring halva anskaffningskostnaden tillskjuten av andra än statsverket; och hade styrelsen gjort en fördelning av kostnaden på de olika företagen på sådant sätt, att bidragens storlek ställdes i visst förhållande till transportmängden å kanalen, intresset för trafikens utveckling och företagens ekonomiska bärighet. I skrivelsen framhölls dessutom, att de bidrag, som på detta sätt begärts av de närmast intresserade, gjordes för att dessa genom sina tillskott skulle kunna

befordra frågans snabba lösning. Det anmärktes dessutom, att bidragsgivare till isbrytaren icke skulle hava någon företrädesrätt till isbrytarehjälp. Isbrytarens arbete vore avsett att bestämmas av vattenfallsstyrelsen, som därvid givetvis skulle komma att tillse, att detsamma ordnades till största möjliga fördel för Vänertrafiken i dess helhet på samma gång som nödig hänsyn skulle tagas till de olika intressenternas speciella önskemål. Sedan numera svar ingått från de flesta av de sålunda tillfrågade, kan man konstatera, att en hel del av de mindre företagen och de mindre städerna icke ansett sig ha så stora intressen av isbrytarefrågans lösning, att de velat ekonomiskt bidraga till anskaffningskostnaden. Likaledes har, såsom ovan nämnts, vissa städer framhållit, att de vid ökad vintertrafik vore nödsakade anskaffa eller förhyra egen lokal isbrytare, varför de av ekonomiska skäl icke sågo sig i stånd att bidraga till själva Vänerisbrytaren. Det har dessutom framhållits, att vissa städer i samband med Trollhätte kanals ombyggnad fått ikläda sig skyldighet att fördjupa sina hamnar och att dessa ekonomiska uppostringar hittills endast kommit att tynga stadens budget, då trafiken genom de inträdda svårigheterna under världskriget avsevärt nedgått. Emellertid har från en hel del företag så stort intresse för frågan visat sig, att ett belopp av något över 200,000 kronor blivit tecknat som bidrag till anskaffningskostnaden. Detta belopp är visserligen mindre än vad vattenfallsstyrelsen i sin cirkulärskrivelse hade tänkt sig, men å andra sidan måste man säga, att de tecknade beloppen äro ett gott uttryck för det intresse för frågans snabba lösning, som på många håll är rådande. Detta är enligt styrelsens mening ett ytterligare starkt skäl för att nu söka realisera frågan, varigenom statens utlägg för anskaffningen skulle komma att minskas med nyss angivna belopp.»

I anslutning till vad sålunda anförts har *vattenfallsstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta, att en isbrytare för Väneren skulle anskaffas för en beräknad kostnad av högst 1,000,000 kronor och att för bestridande av utgifterna härför, utöver de av enskilda tecknade bidragen av något över 200,000 kronor, ett anslag å 800,000 kronor måtte anvisas.

Vattenfallsstyrelsens ifrågavarande förslag, som inkom till vederbörande statsdepartement under maj 1918, hann ej föraleda någon framställning till nämnda års riksdag. På grund härav har styrelsen i skrivelse den 31 oktober 1918 ånyo yttrat sig i ärendet och därvid anfört följande:

»De synpunkter beträffande den större nyttan för det allmänna, ett anskaffande av en isbrytare för Väneren skulle medföra, äga alltjämt sin giltighet, och det är att vänta, att efter ett fredsslut med därav följande rikligare tonnagetillgång trafiken på Trollhätte kanal och Väneren kommer att starkt ökas, varigenom behovet av isbrytare för seglationsårets förlängning blir ännu större än nu.

Beträffande kostnaden för isbrytaren äro för närvarande prisen så uppdrivna, att den angivna totalkostnaden ej torde vara tillfyllest. Efter ett fredsslut komma emellertid med säkerhet fartygsprisen att så pass hastigt nedgå, att det uppgivna

*Vattenfalls-
styrelsen*
31/10 1918.

[46.] beloppet skall visa sig tillräckligt. Anslaget torde lämpligen böra upptagas i 1920 års stat.

Vattenfallsstyrelsen får därför med hänvisning till sin ovannämnda framställning av den 29 april i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1919 års riksdag att upptaga däri angivet anslagsbelopp å 1920 års stat.»

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av kommerskollegium, Kungl. Maj:ts befallningshavande i Älvsborgs, Skaraborgs och Värmlands län samt lotsstyrelsen.

*Kommers-
kollegium.*

Kommerskollegium anför i skrivelse den 11 maj 1918 följande:

»I underdånigt utlåtande av den 16 april 1918 över betänkande och förslag av Vintersjöfartskommittén för Norrland om anskaffande för statens räkning av en havsisbrytare har kollegium, med förordande av kommitténs hemställan om anvisande av anslag för ändamålet, uttalat, att kollegium funne det vara av mycket stor betydelse för vårt land, att vintersjöfarten på Norrland fortgår så länge som det är möjligt med hänsyn till naturförhållandena. Härigenom främjades, bland annat, exporten av de stora artiklarna trä och malm, varjämte de norrländska järnvägarna bleve i stånd att bättre fylla sin krävande uppgift.

I huvudsak jämförliga skäl anser kollegium tala för bifall till vattenfallsstyrelsens förslag om anskaffande av en isbrytare för Vänern. Sedan genom ombyggnaden av Trollhätte kanal Vänern numera blivit öppnad för den större sjöfarten och stora utvecklingsmöjligheter härigenom beretts, synas kraftiga skäl tala för att åtgärder vidtagas för att det sålunda öppnade nya sjötrafikområdet må kunna hållas tillgängligt för sjöfart under så stor del av året som möjligt. Härigenom skulle, såsom vattenfallsstyrelsen ock framhållit, en mångfald företag inom de betydande industrier, som hava sitt säte i trakterna kring Vänern och därtill hörande uppland, erhålla förbättrade kommunikationsmöjligheter under vintermånaderna. De kostnader, som anskaffande av en isbrytare å Vänern medföra, anser kollegium väl motiverade även ur synpunkten av statens intresse av att erhålla största möjliga vederlag för de avsevärda ekonomiska uppoffringar, staten haft att vidkännas för Trollhättefarledens ombyggnad. Isbrytaren skulle sålunda enligt kollegii mening såväl bliva till direkt gagn för näringslivet i här avsedda trakter som indirekt för staten medföra fördel.

Då kollegium ej har något att erinra mot vad vattenfallsstyrelsen uttalat i fråga om lämplig storlek för en isbrytare för Vänern samt om beräkning av kostnaderna för densamma anskaffande m. m., finner sig kollegium böra biträda vattenfallsstyrelsens förevarande hemställan.»

*K. B. i Älvs-
borgs, Skara-
borgs och
Värmlands
län.*

Kungl. Maj:ts ovannämnda befallningshavande hava samtliga uttalat sin anslutning till vad vattenfallsstyrelsen anför i skrivelsen den 29 april 1918 samt tillstyrkt styrelsens förslag.

Lotsstyrelsen.

Lotsstyrelsen slutligen har i utlåtande den 28 november 1918 anför följande:

»Svårigheten att förlänga den årliga seglationstiden a hamnarna vid Vätern ligger enligt lotsstyrelsens åsikt icke uti isförhållandena a Vätern och infartslederna till hamnarna vid densamma utan i än högre grad uti isförhållandenas inverkan på möjligheten att kunna uppehålla trafiken på Trollhätte kanal. Då vattenfallsstyrelsen emellertid framhållit, att avsikten icke vore att söka hålla trafiken i oavbruten gång och särskilt icke under vintrar med mycken stark kyla utan att endast förlänga seglationen under de tider, då sjöfarten a Vätern vore lönande och ej förenad med större risker, att under dessa tider slussarna i Trollhätte kanal med säkerhet kunde hållas så rena från is, att de utan svårighet kunde trafikeras. och att möjligheterna för isbrytning i kanalen, sedan de trånga och krokiga delarna av densamma utvidgats och rätats, numera voro betydligt förbättrade, torde, därest lämpliga isbrytarfartyg finnas tillgängliga, isförhållandena i och för sig icke utgöra något hinder för den årliga seglationstidens utsträckning under de tider, vattenfallsstyrelsen tänkt sig. Skall någon regelbunden trafik kunna uppehållas under dessa tider, synes tillräckligt starka bogserbåtar för isbrytning i kanalen och Göta älv böra förefinnas, vilka, utan att den för Vätern ifrågasatta isbrytarens behöver anlitas, kunna verkställa erforderlig isbrytning och bogsering i kanalen och Göta älv. Behovet av dylika bogserbåtar framträder så mycket starkare, som av den redogörelse vattenfallsstyrelsen lämnat dels rörande isförhållandena i Vätern och kanalen dels ock för de svar, som på framställning inkommit till nämnda styrelse angående bidrag till anskaffningskostnaden för en Vänerisbrytare, framgår, att man måste vara beredd på att, innan lokala isbrytare hunnit anskaffas eller om svårighet att förhyra lämpliga dylika skulle uppstå, lämna biträde med Vänerisbrytaren åt fartygen vid in- och utfart från hamnplatserna.

Beträffande den ifrågasatta Vänerisbrytarens storlek och maskinkraft anser sig lotsstyrelsen, då någon redogörelse för isens tjocklek eller mäktigheten av i Vätern förekommande packisband icke förebragts, endast kunna meddela, att den större av de två isbrytare, som disponeras av Norrköpings stad, enligt uppgift visat sig kunna arbeta sig igenom minst 44 centimeter fast is och även packisband med ett djup av ungefär 3,5 meter.

Rörande ifrågasatt upptagande av isbrytaravgifter av alla de fartyg, som trafikera Trollhätte kanal och Vätern under den del av året, då issvårigheter bruka förefinnas, vilka avgifter ansetts kunna stipuleras till visst belopp i förhållande till kanalavgifter och seglationsavgifter, föreligger icke något förslag till avgifternas storlek. Anses dylika avgifter erforderliga, torde de dock icke böra uttagas under den del av året, då issvårigheter bruka förefinnas, utan under tiden från och med den dag, då isbrytaren trätt i verksamhet, till och med den dag isbrytarens hjälp är verkligt erforderlig.

Vidkommande vidtagande av särskilda anordningar för farledernas fyrbelysning och utprickning under en förlängd seglationstid under vintermånaderna bör beträffande de fasta säkerhetsanstalterna icke några hinder förefinnas för fyrbelysningens och mistsignaleringsens utsträckande vintertid. Beträffande åter de flytande säkerhetsanstalterna får lotsstyrelsen framhålla, att något fyrskepp icke kan beräknas kvarligga å sin station i Vätern, i händelse fast is eller drivis finnes vid stationen, och att fyrskepp kan nödgas lämna sin station på grund av nedisning. Att lysbojar icke kunna kvarligga å sina stationer i Vätern lika länge, som sjöfart kan pågå därstädes, och att utprickningen bliver otillförlitlig, så snart drivis före-

[46.] finnes eller efter utprickningens verkställande förefunnits därstädes, torde vara uppenbart. Navigering under isförhållanden måste därför i Vänern liksom annorstädes ske utan förlitande till flytande säkerhetsanstalter.

För att en förlängning av den årliga seglationstiden å Vänern skall innebära några väsentliga fördelar för handel och sjöfart, torde man väl få förutsätta, att anskaffnings- och driftkostnader för en Vänerisbrytare huvudsakligast bestridas av statsmedel och att inga eller i allt fall obetydliga isbrytaravgifter skola påläggas fartygen. Då trafiken under den förlängda delen av seglationsåret skulle komma att beröra icke blott Vänern utan även Trollhätte kanal, komma ju alltid kanalavgifterna att ökas, varigenom åtminstone en viss ersättning alltid skulle beredas statsverket för de havda utgifterna för isbrytningen.

Då lotsstyrelsen till fullo inser fördelen för sjöfarten av att en lämplig isbrytare finnes att tillgå å Vänern, har lotsstyrelsen intet att erinra mot att erforderliga statsmedel anvisas för isbrytarens anskaffning; dock torde med hänsyn till den nuvarande höga anskaffningskostnaden kunna ifrågasättas, huruvida icke med anskaffningen kunde tillsvidare anstå, intill dess rimligare pris kunde erhållas.»

Departements-
chefen.

Med förevarande förslag åsyftas att väsentligt öka trafikförmågan hos så viktiga inre vattenfarleder som de å Vänern och dess förbindelse med havet förmedelst Trollhätte kanal och Göta älv. Förslaget måste därför redan genom sitt syfte få anses förtjänt av synnerlig uppmärksamhet.

Såsom framgår av den med anledning av riksdagens förut omnämnda skrivelse den 29 mars 1917 i ärendet förebragta utredningen trafikeras, till följd av ishinder, nämnda farleder för närvarande icke under ungefär en tredjedel av året. Emellertid synes samma utredning ock giva vid handen, att, sedan numera de äldre industrierna i de landsdelar, som äro att räkna till Vänerens trafikområde, betydligt utvecklats såväl kvantitativt som kvalitativt och nya industrier där tillkommit samt förbindelseleden mellan Vänern och havet utbyggt för den större sjöfarten, varvid en del anordningar för vintertrafik vidtagits, verkligt behov av förlängning av den nuvarande trafiktiden å ifrågasvarande farleder föreligger. Varken de alster, berörda industrier — trävaru-, pappersmasse-, järn-, kemiska, elektriska m. fl. industrier — nu framställa, eller de råvaror och förnödenheter, industrierna behöva, äro nämligen, såsom den förr ganska betydande flottningen genom kanalen, i trafikhänseende av säsongnatur, utan det efter hand tillväxande transportbehovet torde vara tämligen konstant året om. Detta bekräftas också av förhållandena inom Vänerområdets trafiksystem såsom helhet. Det har sålunda visat sig att, såsom ju för övrigt naturligt är, sjöfartens inställande under vintern medför omedelbar ökning under samma tid av den redan förut ansträngda järnvägstrafiken med

därav följande olägenheter för såväl vederbörande kommunikationsanstalter som i synnerhet i olika avseenden för trafikanterna. En förlängning av seglationstiden å Vänern samt Trollhätte kanal och Göta älv skulle alltså medföra ej endast en höjning av trafiksystemets totala prestationsförmåga utan även en med all säkerhet önskvärd utjämning av trafikbördan mellan de olika samfärdsellinjerna.

Såsom vattenfallsstyrelsen i sin framställning gjort, lärer vid avgörandet av vilka åtgärder, som böra vidtagas för seglationens förlängning å ifrågavarande farleder, åtskillnad göras mellan dels Trollhätte kanal och Göta älv, dels själva sjön Vänern och dels de olika hamnarna vid sjön. Vad kanalen och älven samt hamnarna beträffar torde erforderliga åtgärder närmast ankomma på kanalförvaltningen eller på vederbörande hamnägare. Vad åter angår trafiken å Vänern krävas givetvis för dess uppehållande vintertid mer omfattande åtgärder, som ej torde kunna beräknas bliva vidtagna, med mindre staten i särskild ordning träder emellan. Den uppgift, som sålunda härutinnan föreligger för staten, anser jag staten ej böra undandraga sig.

Av de upplysningar angående isförhållandena i vissa Vänerhamnar, i Vänern och i Trollhätte kanal ävensom angående kanaltrafiken i övrigt, vilka vattenfallsstyrelsen meddelat, framgår, att hindret för en förlängning vintertid av trafiken å Vänern synes vara att söka i första hand hos hamnarnas infarter, som i jämförelse med själva sjön bliva tidigt islagda och sent isfria. Den åtgärd, vilken nu ifrågasatts för trafikens förlängning, synes också hava tagit sikte på nämnda förhållande. Därmed åsyftas nämligen icke att helt och hållet förekomma det nuvarande vinteruppehållet i trafiken utan endast att med hjälp av en för ändamålet lämpad isbrytare inskränka uppehållet med en å två månader — d. v. s. drygt tredjedelen därav — vilket beträffande Vänern synes enligt meddelade uppgifter ungefär motsvara tidsskillnaden mellan varaktigheten av öppna sjöns och hamninfarternas istäckning. En därutöver gående åtgärd skulle givetvis innebära, att under tid, då även öppna Vänern vore isbelagd, rännor i olika riktningar genom isen höllos trafikabla. Även om en sådan åtgärd må vara tekniskt utförbar, vartill emellertid säkerligen skulle fordras vida större apparat än den ifrågasatta isbrytaren, synes den mig likväl med hänsyn till de kostnader, den otvivelaktigt skulle draga, icke kunna anses, åtminstone för närvarande, betingad av omständigheterna. Jag finner det därför riktigt att stanna vid den begränsning av vinteruppehållet i Vänertrafiken, varifrån vattenfallsstyrelsen vid sitt föreliggande förslag utgått och vilken torde ungefär sammanfalla med den förlängning av trafiken i Väner-

- [46.] hamnarna, Trollhätte kanal och Göta älv, som utan allt för stor apparat bör kunna föranstaltas av vederbörande.

Mot vad vattenfallsstyrelsen föreslagit och anført i fråga om medlet för Vänertrafikens förlängning — anskaffande av en isbrytare — och beträffande isbrytarens typ samt kostnaderna för dess anskaffning och drift har jag ej något att erinra. Den efter det av kristiden förorsakade uppdrivna prisläget beräknade anskaffningskostnaden, 750,000 à 1,000,000 kronor, är visserligen hög, men då det icke är möjligt att med någon tillförlitlighet bedöma, när mer normalt prisläge kommer att åter inträda, samt det icke är förenligt med den ifrågavarande trafikens berättigade intressen att uppskjuta isbrytarens anskaffande, finner jag mig ej böra ifrågasätta uppskov därmed.

I detta sammanhang vill jag omnämna, att jag haft under övervägande frågan huruvida allenast en del av det för isbrytarens byggande erforderliga beloppet borde anvisas under år 1920 och återstoden ett senare år. Då jag emellertid från vattenfallsstyrelsen inhämtat, att ett färdigbyggande av isbrytaren till vintern 1920—1921 icke är uteslutet, har denna fråga måst förfalla.

Statens verkliga uppoffring för isbrytarens anskaffande och drift, synes emellertid ej behöva bli alla för avsevärd. Vad först driftkostnaderna beträffar torde dessa, enligt vattenfallsstyrelsens beräkning, ungefär täckas av den ökade inkomst av kanalavgifter, som skulle bli en omedelbar följd av förlängningen av den tid, Trollhätte kanal årligen komme att hållas öppen för trafik. Och vad anskaffningskostnaden angår skulle ju staten ej helt och hållet vidkännas densamma, varjämte staten torde komma att beredas viss gottgörelse för anskaffningskostnaden genom isbrytaravgifter i en eller annan form. Framför allt kommer emellertid staten att indirekt tillföras fördelar av en så allmännyttig åtgärd som förbättrandet av trafikförhållandena inom det betydande område, varom här är fråga.

I riksdagens ovannämnda skrivelse den 29 mars 1917, vari begärdes utredning om behovet av en isbrytare för Vänern, framhölls såsom påtagligt att, därest utredningen skulle ådagalägga behovet av isbrytaren, kostnaderna härför borde fördelas på, förutom staten, samtliga de kommuner, bolag eller andra affärsföretag, vilka kunde anses hava ett mera väsentligt intresse av att åtgärden i fråga komme till stånd. En utredning angående ortsintressenternas villighet att bidra till kostnaderna för isbrytarens anskaffning har, såsom av det förut anförda framgår, verkställts och givit vid handen, att bidrag på sammanlagt omkring 200,000 kronor eller således $\frac{1}{6}$ à $\frac{1}{4}$ av hela anskaff-

ningskostnaden utlovats. Detta torde till äventyrs kunna förefalla litet, men avsevärt mera torde väl i själva verket ej hava kunnat förväntas, då ortsintressenterna för vintertrafikens förlängning åsamkas egna direkta kostnader för lokal isbrytning m. m. samt ej någon som helst omedelbar fördel varit förbunden med bidragstecknandet.

På grund av vad jag i ärendet anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anskaffande av en isbrytare å Väneren å *extra* stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst kronor 800,000: —
under villkor att från vederbörande kommuner eller eljest bidrag till belopp av minst 200,000 kronor lämnas för isbrytarens anskaffande.

[46.]

E. Bergsbruk, industri, hantverk och slöjd.

1. Befrämjande i allmänhet av bergsbruket.

På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1915 års riksdag att för år 1916 nedsätta det ordinarie reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hör, från 6,000 kronor till 3,000 kronor.

Jämväl för åren 1917 och 1918 bestämdes anslaget till samma belopp, 3,000 kronor.

För år 1919 blev anslaget helt indraget.

Såsom jag under nästpåföljande punkt torde få tillfälle närmare utveckla, lär jämväl för år 1920 ifrågavarande anslag kunna helt indragas.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för år 1920 indraga det i *ordinarie* anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av bergsbruket» ingående reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hör.

[47.]

*Befrämjande
i allmänhet av
bergsbruket.*

(ordinarie
anslag.)

- [47.] Vid bifall härtill skulle det *ordinarie* anslaget till befrämjande i allmänhet av bergsbruket, nu kronor 2,700, för år 1920 uppföras med oförändrat belopp, utgörande i sin helhet bestämt anslag.

2. Befrämjande i allmänhet av slöjderna.

- [48.] Alltsedan år 1914 har, till följd av de i flertalet europeiska länder
Befrämjande i av världskriget framkallade förhållandena, utdelningen av statsunderstöd
allmänhet av till personer, vilka önskade i studiesyfte företaga resor i främmande
slöjderna. länder, ägt rum i avsevärt minskad omfattning.
(ordinarie
anslag.)

Sålunda förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 17 december 1914, att det tills vidare skulle anstå med åtgärder för utdelning för år 1915 av, bland annat, följande reseunderstöd, nämligen reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena samt reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien. Samtliga dessa reseunderstöd utgingo från den under sjunde huvudtiteln å *ordinarie* stat uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna», vilken, bland andra anslagsbelopp, omfattade ett reservationsanslag å 18,000 kronor för reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, ett bestämt anslag å 50,000 kronor för reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena samt ett reservationsanslag å 15,000 kronor för reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien.

Dessutom föreskrev Kungl. Maj:t i brev till kommerskollegium samma den 17 december, att det tills vidare skulle anstå med åtgärder för utdelning för år 1915 av vissa belopp av det i anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av bergsbruket» ingående reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshantering hör, samt av det till anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» hörande reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen. De genom sistnämnda beslut innehållna medlen utgjorde för bergstekniker 3,000 kronor och för övriga tekniker 12,500 kronor eller halva beloppet av vardera anslaget.

Under åren 1916 och 1917 verkställdes visserligen ånyo utdelning av samtliga här ovan nämnda slag av reseunderstöd, men togos för sådant ändamål i anspråk medel i betydligt mindre utsträckning än under normala förhållanden. Trots det att för nämnda år anslagen till reseunder-

stöd betydligt nedsattes och, vad angår året 1916, i vissa fall till och med helt indrogos, återstodo därför vid 1917 års utgång av de för ifrågavarande ändamål anvisade medel följande belopp odisponerade, nämligen:

[48.]

1) reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	kronor	9,000
2) reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	»	7,500
3) reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	»	40,000
4) reseunderstöd åt bergstekniker	»	3,000
5) reseunderstöd åt andra tekniker	»	12,500
Summa kronor		72,000.

På framställning av Kungl. Maj:t beslöt sedermera 1917 års riksdag att

ej mindre medgiva, att besparingar, uppkomna å det i riksstaterna för åren 1915 och 1917 upptagna ordinarie anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, finge under år 1918 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet,

än även för år 1918 bestämma

anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena till	kronor	10,000,
reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hör, till	kronor	3,000,
reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen, till	kronor	12,500,
reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri till	kronor	9,000
samt		
reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien till	kronor	7,500.

Genom beslut den 21 september 1917 förordnade Kungl. Maj:t därefter, i enlighet med hemställan av kommerskollegium, att fördelningen av reseunderstöd under år 1918 skulle avse endast följande belopp, nämligen till arbetare 10,000 kronor, till bergstekniker 3,000 kronor, till andra tekniker 12,500 kronor, till hantverksidkare 9,000 kronor och till verkmästare och förmän 7,500 kronor.

[48.]

Sedan emellertid kommerskollegium, med hänsyn till det sätt, på vilket förhållandena utvecklats sig, i skrivelse den 21 november 1917 ifrågasatt, huruvida icke två av de ifrågavarande slagen av reseunderstöd, nämligen reseunderstöden till bergstekniker och andra tekniker, borde för år 1918 helt indragas, förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 7 december 1917, med ändring av ovan omförmälda beslut den 21 september samma år, att fördelning för år 1918 av berörda slag av understöd icke skulle äga rum.

Å de för år 1918 för nu ifrågavarande ändamål tillgängliga medlen hava alltså besparats följande belopp:

1) reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	kronor	9,000
2) reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	»	7,500
3) reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	»	40,000
4) reseunderstöd åt bergstekniker	»	6,000
5) reseunderstöd åt andra tekniker	»	25,000.

Summa kronor 87,500.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har därefter 1918 års riksdag

dels medgivit, att besparingar, uppkomna å det i riksstaterna för åren 1915, 1917 och 1918 upptagna ordinarie anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, finge under år 1919 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet,

dels för år 1919 bestämt:

anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena till

kronor 10,000,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri till

kronor 9,000

samt

reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien till

kronor 7,500,

dels ock för år 1919 indragit reservationsanslagen till reseunderstöd åt bergstekniker och åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägnade sig åt bergshantering.

I skrivelse den 26 augusti 1918 har kommerskollegium avgivit förslag till fördelning av de till reseunderstöd under år 1919 tillgängliga

medlen ävensom gjort framställning om anslag för samma ändamål för år 1920. Efter att i korthet hava erinrat om de förhållanden, för vilka jag ovan redogjort, anför kollegium i skrivelsen följande.

[48.]

»För tillgodoseende av de med ifrågavarande anslag avsedda ändamål kunna sålunda för år 1919, förutom från äldre anslag möjligen förefintliga besparingar, följande belopp komma till användning, nämligen

1)	reseunderstöd åt tekniker	kronor 25,000
2)	» » bergstekniker	» 6,000
3)	» » arbetare	» 50,000
4)	» » idkare	» 18,000
5)	» » verkmästare	» 15,000

Då emellertid de ogynnsamma internationella förhållandena, som torde hava föranlett Eders Kungl. Maj:ts tidigare beslut om uppskov med studieresor och inbesparingar av reseunderstödsmedel, fortfarande äro rådande och grundad förhoppning om en ändring till det bättre under den närmaste framtiden icke lärer kunna hysas, synes det kollegium riktigast, att jämväl i fråga om fördelningen av de under år 1919 tillgängliga anslagen tages under övervägande, huruvida icke inbesparingar helt eller delvis böra äga rum.

Härutinnan vill kollegium till en början erinra om Eders Kungl. Maj:ts ovan angivna beslut den 7 december 1917, varigenom förordnades, att utdelning för år 1918 av reseunderstöd åt tekniker och bergstekniker icke skulle äga rum. De skäl, som torde hava legat till grund för detta beslut, anser kollegium fortfarande vara för handen, varför icke heller för år 1919 synes böra verkställas någon utdelning av angivna slag av reseunderstöd.

Beträffande vidare reseunderstöden åt arbetare har kollegium i utlåtande den 6 augusti 1918 angående fördelning av omförmälda reseunderstöd för innevarande år visserligen inskränkt studieresorna att avse allenast Sverige, Norge och Danmark, men å andra sidan vidtagit icke oväsentliga förhöjningar i de föreslagna understödsbeloppen. Alldeles oavsett, huruvida för nästkommande år möjlighet kan förefinnas för en utsträckning av studieresorna till andra än ovan angivna länder, torde emellertid ett högre anslagsbelopp än under senare år böra tagas i anspråk för att kunna i erforderlig utsträckning åstadkomma de av dyrtiden nödvändiggjorda ökningarna i understödsbeloppen. Kollegium anser, att ett belopp av 15,000 kronor bör disponeras för ifrågavarande slag av reseunderstöd under år 1919.

Samma skäl, som sålunda talar för att under nästkommande år fördela ett större belopp till reseunderstöd åt arbetare, än som skedde år 1918, påkallar jämväl en ökning av de belopp, som synas böra disponeras av anslagen till reseunderstöd åt idkare och verkmästare för nästkommande år. En sådan ökning motiveras emellertid jämväl av behovet utav att kunna i större utsträckning, än vad fallet varit under innevarande år, utdela stipendier såsom bidrag för deltagande i de av kollegium hållna hantverkskurserna samt de av Sveriges hantverksorganisation med statsunderstöd anordnade mästarkurserna. Betydelsen av ifrågavarande kurser torde vara till fullo ådagalagd genom det livliga intresse, varmed de omfattats från yrkesmännens egen sida. Ehuru anslutningen redan nu är stor, torde deltagandet i kurserna komma att ytterligare ökas, därest resebidrag av statsmedel kunde lämnas till flera personer, än hittills varit fallet. Årets erfarenhet giver nämligen vid handen, att

[48.] en hantverksmästare, som driver rörelse av mindre omfattning, för närvarande icke äger de ekonomiska resurser, som kunna möjliggöra för honom att trots de höga rese- och uppehållskostnaderna deltaga i dylik kurs, anordnad på annan ort än där han är bosatt. Kollegium anser det dock vara tillräckligt, om för fördelning år 1919 av för samma år tillgängliga reseunderstödsmedel för idkare och verkmästare tages i anspråk ett belopp av respektive 14,000 kronor och 10,000 kronor.

De belopp, som, enligt vad sålunda föreslagits, skulle under år 1919 fördelas såsom reseunderstöd åt idkare, verkmästare och arbetare, skulle alltså uppgå till respektive 14,000, 10,000 och 15,000 kronor eller tillhopa 39,000 kronor. Med hänsyn härtill och därest, såsom jämväl föreslagits, någon fördelning icke äger rum av reseunderstöd åt tekniker och bergstekniker, skulle de medel, vilka kunde besparas, uppgå till 75,000 kronor.

Beträffande reseunderstöden för år 1920 finner kollegium icke anledning att föreslå någon ändring av de sedvanliga beloppen, tillhopa 114,000 kronor, och erfordras därför, utöver nyss omnämnda besparingar av 75,000 kronor, anslag för år 1920 till ifrågavarande reseunderstöd å sammanlagt 39,000 kronor.

Därest Eders Kungl. Maj:t finner lämpligt, att anslagen till reseunderstöd i ovan nämnd utsträckning besparas till år 1920, får kollegium hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte förordna,

dels att någon utdelning för år 1919 icke måtte äga rum av anslagen till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshantering, samt åt personer, vilka önska i främmande länder förvärva ökad insikt i vad till bergshantering hör, och

dels att på kollegium ankommande åtgärder för fördelning år 1919 av nedan nämnda understöd må avse utdelning av följande belopp, nämligen

reseunderstöd	åt idkare av hantverk och annan mindre industri	kronor 14,000
»	» verkmästare och förmän inom industrien	» 10,000
»	» arbetare i de särskilda näringsyrkena	» 15,000»

Genom beslut den 11 oktober 1918 har Kungl. Maj:t bifallit kommerskollegii ifrågavarande förslag rörande utdelning av reseunderstöd för år 1919.

Departements-
chefen.

Å de till reseunderstöd för år 1919 avsedda medel skulle alltså följande belopp komma att besparas, nämligen:

1) reseunderstöd	åt idkare av hantverk och annan mindre industri	kronor 4,000
2) reseunderstöd	åt verkmästare och förmän inom industrien	» 5,000
3) reseunderstöd	åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	» 35,000
4) reseunderstöd	åt bergstekniker	» 6,000
5) »	» andra tekniker	» 25,000

Summa kronor 75,000.

I avseende å förhållandena för år 1920 anser jag, i likhet med kommerskollegium, att de före den nu rådande kristiden sedvanliga beloppen av ifrågavarande anslag till reseunderstöd böra finnas till förfogande. Av efterföljande tabell framgår, huru stora belopp som under nyssberörda förutsättning böra — utöver besparingarna — för de särskilda ändamålen beredas genom anslag å 1920 års riksstat.

	Årligt anslag före kristiden Kronor	Besparing vid 1919 års slut Kronor	Brist att fylla genom an- slag å 1920 års riksstat Kronor
1) Reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri.....	18,000	4,000	14,000
2) Reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	15,000	5,000	10,000
3) Reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena.....	50,000	35,000	15,000
4) Reseunderstöd åt bergstekniker	6,000	6,000	—
5) Reseunderstöd åt andra tekniker.....	25,000	25,000	—
Summa kronor	114,000	75,000	39,000

Anslagen till reseunderstöd åt bergstekniker och andra tekniker kunna sålunda för år 1920 liksom för år 1919 helt indragas, medan under övriga anslagstitlar torde böra äskas respektive 14,000, 10,000 och 15,000 kronor. Därjämte erfordras riksdagens medgivande att under år 1920 få disponera besparingarna från åren 1915, 1917, 1918 och 1919 å anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet.

I fråga om indragning för år 1920 av anslaget till reseunderstöd åt bergstekniker har jag redan under nästföregående punkt gjort framställning.

Jag får alltså nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i fråga om de särskilda anslagen under den å *ordinarie* stat uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna»,

dels medgiva, att besparingar, uppkomna å de i riksstaterna för åren 1915, 1917, 1918 och 1919 upptagna *ordinarie* anslaget till reseunderstöd åt arbe-

Sjunde huvudtiteln.

[48.]

tare i de särskilda näringsyrkena, må under år 1920 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet,

dels för år 1920 bestämma

anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena till kronor 15,000,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri

till kronor 14,000

samt

reservationsanslaget till reseunderstöd åt verk-
mästare och förmän inom industrien till kronor 10,000,

dels ock för år 1920 indraga reservationsanslaget
till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade
tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen.

Vid bifall härtill skulle det ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet av slöjderna, nu kronor 40,000,
för år 1920 höjas med » 12,500,
till » 52,500,
varav såsom bestämt anslag » 28,500
och » 24,000,
utgörande särskilda reservationsanslag åt idkare av hantverk och annan mindre industri samt åt verk-
mästare och förmän inom industrien,

3. Understöd till Sveriges hantverksorganisation.

[49.]

*Understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.
(extra anslag.)*

Genom ombildning av den år 1893 upprättade centralstyrelsen för Sveriges hantverks- och industriföreningar lades år 1905 grunden till Sveriges hantverksorganisation. Organisationen, som avser att såsom gemensamt organ för de olika hantverksföreningarna inom landet till-
varataga de mera yrkesmässiga hantverksintressena, har för utgivande av Hantverks- och industritidning eller, såsom den sedermera benämnts, Svensk hantverkstidning alltsedan år 1906 tilldelats understöd av stats-
medel, vilket understöd från och med år 1909 årligen utgått med ett belopp av 3,000 kronor från manufakturförlagslånefonden, varjämte organisationen i egenskap av förmedlare av utlåningen från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri av riks-

dagen beviljats anslag till ett belopp av för ett vart av åren 1911—1916 2,000 kronor och för år 1917 600 kronor.

[49.]

I särskilda till Kungl. Maj:t under år 1912 inkomna skrifter gjorde styrelsen för Sveriges hantverksorganisation framställning om anslag å 7,000 kronor för vardera av åren 1913 och 1914 till upprätthållande av organisationens allmänna verksamhet.

Med anledning härav tilldelade Kungl. Maj:t enligt beslut den 14 januari 1913 under vissa i statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag angivna villkor hantverksorganisationen såsom bidrag till dess verksamhet under år 1913 ett belopp av 3,000 kronor, att utgå från manufakturförlagslånefonden. I anledning av en av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade vidare riksdagen på berörda villkor å extra stat för år 1914 ett belopp av 4,000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t genom beslut den 20 juni 1913 på samma villkor tilldelade hantverksorganisationen såsom bidrag till dess verksamhet år 1913 ytterligare 4,000 kronor och för samma ändamål år 1914 3,000 kronor, att utgå ur manufakturförlagslånefonden.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen sedermera på extra stat för ett vart av åren 1915—1919 såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet på de för statsbidrags åtnjutande dittills gällande villkor anvisat ett belopp av 4,000 kronor; och har Kungl. Maj:t därjämte genom särskilda beslut på samma villkor, utöver vad riksdagen sålunda anvisat, tilldelat hantverksorganisationen för dess verksamhet under vardera av sistnämnda år ytterligare ett belopp av 3,000 kronor, att utgå av manufakturförlagslånefonden.

Nu har styrelsen för Sveriges hantverksorganisation i en till Kungl. Maj:t ställd skrift gjort framställning om statsanslag å 7,000 kronor åt organisationen jämväl för år 1920.

Över denna framställning har kommerskollegium avgivit utlåtande och därvid, under åberopande av de skäl, som kollegium anfört till stöd för sitt tillstyrkande av motsvarande anslag för åren 1913—1919, hemställt om bifall till framställningen.

För egen del finner jag anslag till Sveriges hantverksorganisation fortfarande böra utgå. Av det begärda anslaget, mot vars belopp jag icke har något att erinra, torde, i likhet med vad förut varit förhållandet, 3,000 kronor böra utgå från manufakturförlagslånefonden; och är det min avsikt att framdeles underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning.

Departementsschefen.

- [49.] För erhållande av återstående 4,000 kronor torde framställning till riksdagen böra göras.

Därest statsunderstöd tilldelas organisationen för år 1920, torde, i överensstämmelse med de för åtnjutande av understödet för åren 1913—1919 föreskrivna villkor, organisationen böra åläggas *dels* att före den 1 maj 1921 till chefen för finansdepartementet avgiva redogörelse för användande av understödet och berättelse rörande organisationens verksamhet under år 1920, *dels* att, efter beprövande av redaktionen för Svensk hantverkstidning, i nämnda tidning offentliggöra reseberättelser, som av idkare av hantverk och annan mindre industri ävensom av arbetare i de särskilda näringsyrkena avgivas rörande av dem med statsunderstöd företagna studieresor, *dels ock* att till kommerskollegium avlämna åttio exemplar av organisationens publikationer för att genom kollegii försorg utdelas till de tekniska undervisningsanstalterna för deras bibliotek samt till användande såsom belöning åt därav förtjänta lärjungar vid dessa undervisningsanstalter.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under de här ovan av mig tillstyrkta villkor
såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet å *extra* stat för år 1920 anvisa
ett förslagsanslag, högst kronor 4,000.

4. Statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar m. m.

- [50.] I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten proposition, nr 206, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier å extra stat för år 1918 under sjunde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst 8,000 kronor.

Statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar m. m.

(extra anslag.)

Beträffande de skäl, som lägo till grund för berörda framställning, tillåter jag mig hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 april 1917.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Sedan kommerskollegium därefter den 27 september 1917 i enlighet med Kungl. Maj:ts befallning avgivit utlåtande och förslag rörande användningen av nämnda anslag, fastställde Kungl. Maj:t den 2

november 1917, i huvudsaklig överensstämmelse med kommerskollegii förslag, *dels* bestämmelser rörande statsunderstöd för utbildande av lärlingar och rörande statspremier åt dylika *dels ock* bestämmelser rörande statsunderstöd till hantverksföreningar, anslutna till Sveriges hantverksorganisation, för utdelande av lärlingspremier.

Enligt dessa bestämmelser, vilka finnas i sin helhet intagna i det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1918, skulle statsunderstöd till mästare för utbildande av lärlingar utgå med 300 kronor för varje lärling samt utanordnas i den ordning, att 100 kronor utbetalades vid första, 75 kronor vid andra och 50 kronor vid tredje årets slut, sedan för varje gång av ombud för Sveriges hantverksorganisation afgivits utlåtande, huruvida mästaren, för såvitt på honom ankomme, bedrivit lärlingens utbildande på ett för utbildningens fullbordande vid tredje årets slut ändamålsenligt sätt. Återstående 75 kronor skulle utbetalas, sedan styrkt blivit, att lärlingen genom avlagt prov eller på annat sätt visat sig vara utlärd i yrket. Dessutom skulle lärling, för vars utbildande mästare erhållit statsunderstöd, och vilken efter avlagt prov undfått Sveriges hantverksorganisations utlärlingsbevis, vara berättigad till en utlärlingspenning av 20 kronor, varjämte, om han i samband med tilldelandet av utlärlingsbevis jämväl fått sig tillerkänd någon av Sveriges hantverksorganisations silvermedaljer, statspremium av högst 100 kronor skulle kunna tilldelas honom. Slutligen skulle genom hantverksföreningarnas försorg utdelas särskilda s. k. lärlingspremier, för vilket ändamål understöd enligt närmare angivna grunder skulle tillkomma hantverksföreningarna.

Med utgångspunkt från att, på sätt vid beräkningen av anslagets storlek förutsatts, årligen 50 nya lärlingar skulle komma i åtnjutande av statsunderstödd utbildning, föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut förberörda den 2 november 1917 beträffande dispositionen av det för år 1918 för nu ifrågavarande ändamål anvisade anslag, 8,000 kronor, vidare, att 5,000 kronor skulle utbetalas till hantverksidkare såsom understöd för utbildande av en första årets lärlingsgrupp, medan återstående 3,000 kronor skulle användas såsom understöd till hantverksföreningar för utdelande av lärlingspremier.

Även för år 1919 beviljades av riksdagen på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anslag till lärlingsutbildningens befrämjande enligt ovan angivna grunder, därvid emellertid anslagsbeloppet höjdes till 11,750 kronor. För sagda år krävdes nämligen enligt merberörda grunder — förutom 5,000 kronor såsom understöd åt mästare för en

- [50.] ny första årets lärlingsgrupp samt 3,000 kronor till lärlingspremier — ytterligare 3,750 kronor såsom understöd till hantverksidkare för andra utbildningsåret beträffande 1918 års lärlingsgrupp. Föreskrift om anslagets disposition på dylikt sätt meddelades av Kungl. Maj:t genom beslut den 1 juli 1918.

Kommerskollegium.

I skrivelse den 26 augusti 1918 har kommerskollegium nu gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1920. Kommerskollegium framhåller därvid, att för fortsättandet av den påbörjade understödsverksamheten i enlighet med de av Kungl. Maj:t den 2 november 1917 för densamma fastställda grunder för år 1920 erfordrades dels 5,000 kronor för 1920 års lärlingsgrupps första utbildningsår, dels 3,750 kronor för andra utbildningsåret beträffande 1919 års lärlingar, dels ock för 1918 års lärlingsgrupp tillhopa 6,250 kronor, utgörande för varje lärling ett understöd å 50 kronor för det tredje utbildningsåret ävensom ett belopp av 75 kronor att utbetalas, så snart det styrkts, att lärlingen vore utlärd. Dessutom borde för år 1920 liksom för år 1919 utgå ett belopp av 3,000 kronor till statsunderstöd åt hantverksföreningar för utdelning av lärlingspremier. Däremot behövde icke något belopp till utlärlingspenningar och statspremier anvisas för år 1920, enär ingen av de lärlingar, för vilka dessa vore avsedda, hunne avsluta sin utbildning till den tidpunkt, då 1920 års anslag skulle fördelas.

På grund av det sålunda anförda hemställer kommerskollegium, att åtgärder måtte vidtagas för anvisande för år 1920 av ett belopp av 18,000 kronor att användas enligt ovan omförmälda, av Kungl. Maj:t den 2 november 1917 fastställda bestämmelser angående statsunderstöd till hantverksidkare för utbildande av lärlingar m. m.

Departementschefen.

Vid 1918 års riksdag vidtogos på Kungl. Maj:ts i propositionen ur 96 därom gjorda framställning omfattande åtgärder för befrämjande av den praktiska ungdomsundervisningen, bland annat genom beviljande under åttonde huvudtiteln av anslag till statsunderstöd åt kommunala och enskilda lärlingsskolor. De åtgärder, som sålunda träffades, äro emellertid — huru betydelsefulla de i och för sig än må vara — icke av sådan beskaffenhet, att icke, åtminstone tillsvidare, även det under sjunde huvudtiteln för närvarande uppförda anslaget till lärlingsundervisningens främjande kommer att behövas. Jag anser mig sålunda böra tillstyrka, att medel till statsunderstöd åt hantverksidkare för ut-

bildande av lärlingar samt till lärlingspremier beredas jämväl för år 1920. [50.]

Kommerskollegium har, såsom ovan nämnts, beräknat, att för år 1920 skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 18,000 kronor. I avseende å anslagsberäkningen tillåter jag mig endast anmärka, att då, enligt vad kommerskollegium upplyst, ingen av de lärlingar, för vilka understöden äro avsedda, hinner förvärva utlärlingsbevis under år 1920, det icke torde böra för sagda år äskas något anslag för bestridande av det belopp av 75 kronor, som skall till mästare utbetalas först sedan det styrkts, att lärling blivit utlärd. Därmed torde — liksom med anslag till utlärlingspenningar och statspremier — kunna anstå till nästföljande år. Det av kommerskollegium begärda anslagsbeloppet skulle vid sådant förhållande sänkas med 3,750 kronor till 14,250 kronor. Liksom för åren 1918 och 1919 torde anslaget böra uppföras å extra stat såsom förslagsanslag, högst.

I fråga om användningen av anslaget torde böra gälla de av Kungl. Maj:t den 2 november 1917 fastställda bestämmelser.

I överensstämmelse med vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier, att användas enligt de av mig förordade grunder, å extra stat för år 1920 bevilja ett förslagsanslag, högst..... kronor 14,250.

5. Understöd åt föreningen för svensk hemslöjd.

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1907—1919 åt föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet å extra stat anvisat ett belopp av 15,000 kronor.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 2 november 1917 dagtecknad skrift anhöll emellertid föreningens styrelse att, utöver det för år 1918 till föreningen anvisade riksstatsanslaget, ett ytterligare anslag för sagda år till belopp av 5,000 kronor måtte varda föreningen tillerkänt.

Såsom skäl för denna sin hemställan framhöll styrelsen, bland annat: Det statsunderstöd, som föreningen åtnjöt och vilket vore avsett för föreningens ideella arbete att verka för den svenska hemslöjdens höjande, förbättrande och nyttiggörande för landet, hade på grund av

[51.] penningvärdets sjunkande och andra omständigheter blivit alltmera otillräckligt. För de skolor och kurser, som föreningen för undervisning i hemslöjd anordnade i olika delar av landet, hade nämligen utgifterna i hög grad stigit. Även elevernas underhåll vid skolkurserna krävde ökade medel för stipendier. Konstnärliga krafter, som behövde tagas i anspråk för utarbetande av mönster, modeller och ritningar för hemslöjden, fordrade högre betalning. Slutligen droge resor och övriga utgifter till hemslöjdens höjande större utgifter än förut.

Över berörda framställning avgav kommerskollegium den 26 februari 1918 infordrat utlåtande, däri kollegium anförde följande.

»Av de senare årens berättelser över föreningens verksamhet framgår, bland annat, att utgifterna för verksamhetens upprätthållande undergått en oavbruten stegring, eller från 15,048 kronor 71 öre år 1912 till 28,056 kronor 85 öre under år 1916. Enligt från föreningen lämnat meddelande hava utgifterna under år 1917 uppgått till över 29,700 kronor. Utom statsanslaget å 15,000 kronor samt influtna medlemsavgifter, vilka under senare år synas hava uppgått till ungefär samma belopp, hava till utgifternas bestridande dels anlitats bidrag från landsting, hushållningssällskap, slöjdföreningar och fosterländska föreningen, dels ock använts föreningens särskilda fonder och i övrigt tillgängliga medel. Otillräckligheten av de årligen inflytande bidragen hava emellertid medfört, att föreningens kapitalbehållning, som vid 1912 års utgång utgjorde omkring 15,700 kronor, sedermera under varje år reducerats och vid 1916 års slut uppgick till icke fullt 12,200 kronor. Enligt uppgift lär kapitalbehållningen vid 1917 års utgång hava nedgått under 11,000 kronor. Därest föreningens verksamhet skall kunna upprätthållas vid sin nuvarande omfattning och än vidare utvecklas, synes det med hänsyn till rådande prisstegring och sjunkande penningvärde icke möjligt för styrelsen att åstadkomma någon minskning av föreningens utgifter, vilka tvärtom kunna förväntas komma att än ytterligare stegras. Ehuru väl de åt föreningen från hushållningssällskap m. fl. lämnade bidragen undergått en väsentlig förhöjning, torde å andra sidan stegringen av inkomsterna under nuvarande förhållanden icke komma att hålla jämna steg med omkostnadsökningen. Med hänsyn härtill synes förhöjt bidrag från statens sida vara väl motiverat.

Mot storleken av det av styrelsen begärda dyrtidstilläggsanslaget, som för år 1918 torde böra utgå ur manufakturförslagslånefondens räntemedel, har kollegium intet att erinra.»

I enlighet med kommerskollegii hemställan beslöt Kungl. Maj:t därefter den 22 mars 1918 att tilldela föreningen, utöver det för år 1918 beviljade riksstatsanslaget å 15,000 kronor, ett ytterligare anslag för samma år å 5,000 kronor att av föreningen tillgodonjutas på samma villkor, som uppställts för åtnjutande av förstnämnda anslag; och erhöll statskontoret befallning att från manufakturförslagslånefonden till föreningens styrelse utbetala anslagsbeloppet, 5,000 kronor.

Beträffande det av riksdagen för år 1919 till föreningen beviljade anslaget å 15,000 kronor meddelade Kungl. Maj:t föreskrift rörande ut-

betalningen av detsamma genom beslut den 1 juli 1918; och stadgades därvid såsom villkor för anslagets åtnjutande skyldighet för föreningen att före den 1 maj 1919 till chefen för finansdepartementet avgiva redogörelse för användandet av understödet och berättelse rörande föreningens verksamhet under år 1918.

[51.]

Nu har föreningens styrelse i två särskilda, den 12 juli 1918 dagtecknade skrifter anhållit, dels att för år 1919 liksom för år 1918 ett tilläggsanslag å 5,000 kronor måtte av tillgängliga medel tilldelas föreningen, dels ock att för år 1920 föreningen måtte tillerkännas ett statsanslag av 20,000 kronor. Till stöd för framställningarna åberopar styrelsen vad i förberörda skrivelse den 2 november 1917 rörande tilläggsanslag för år 1918 anförts i fråga om föreningens behov av statsbidrag.

Styrelsen för
föreningen.

I sitt den 26 augusti 1918 över föreningens framställningar avgivna utlåtande anför kommerskollegium, bland annat, följande.

Kommers-
kollegium

»Såsom kollegium framhållit vid föregående tillfällen, då fråga varit om statsunderstöd åt föreningen för svensk hemslöjd, är dennas verksamhet synnerligen förtjänstfull, och vill kollegium därför förorda, att föreningen fortfarande tilldelas understöd av statsmedel. Vad angår de av föreningen gjorda ansökningarna om förhöjning av det för år 1919 utgående bidraget samt förhöjt statsbidrag för år 1920 synas desamma kollegium befogade dels på grund av rådande låga penningvärde, dels med hänsyn till föreningens ekonomiska ställning, för vilken kollegium lämnade en redogörelse i sitt ovan omnämnda utlåtande den 26 februari 1918. Som behovet av ifrågavarande höjning sannolikt icke torde vara övergående, synes dock manufakturförlagslånefonden icke för framtiden böra belastas med tilläggsanslagets utgörande, utan medel därtill äskas av riksdagen. För år 1919 torde likväl, då riksdagen för nämnda år redan anvisat medel till understöd åt föreningen, tilläggsanslaget böra utgå ur manufakturförlagslånefonden i likhet med vad fallet varit under innevarande år.

På grund av vad sålunda anförts får kollegium hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes dels, såsom bidrag till uppehållande av föreningens för svensk hemslöjd verksamhet, för år 1919 anvisa utöver det av Eders Kungl. Maj:t och riksdagen redan beviljade anslag å 15,000 kronor, ett tilläggsanslag å 5,000 kronor att utgå ur manufakturförlagslånefonden och av föreningen disponeras på enahanda villkor, som fastställts för tillgodonjutande av det förstnämnda anslaget, dels ock föreslå 1919 års riksdag att å extra stat för år 1920 för samma ändamål anvisa ett anslag å 20,000 kronor. I detta sammanhang vill emellertid kollegium erinra, att frågan om anslag åt föreningen för år 1920 måhända kan komma i ett annat läge på grund av det förslag till omorganisation av den svenska hemslöjden, som för närvarande är beroende på prövning.

Därest statsunderstöd skulle komma att tilldelas föreningen för år 1920, torde föreningen böra åläggas att före den 1 maj 1921 till chefen för finansdepartementet avgiva redogörelse för användandet av understödet och berättelse rörande föreningens verksamhet under år 1920.»

[51.]
Departementschefen.

I anledning av vad kommerskollegium anført därom, att frågan angående anslag åt föreningen för år 1920 kunde komma i ett annat läge på grund av det förslag till omorganisation av den svenska hemslöjden, som för närvarande vore föremål för prövning, tillåter jag mig erinra om, att den av Kungl. Maj:t den 29 juni 1912 på jordbruksdepartementets föredragning tillsatta s. k. hemslöjdskommittén, vars uppdrag innefattade att verkställa utredning om den svenska hemslöjdens tillstånd, utvecklingsmöjligheter och behov inom de särskilda orterna av landet samt att avgiva förslag angående de åtgärder, som från statens sida kunde vara av behovet påkallade för dess understödjande och utveckling, den 10 december 1917 avgivit betänkande i ämnet, vilket betänkande sedermera för yttrande remitterats till vederbörande myndigheter. Enligt vad jag inhämtat, lära emellertid dessa yttranden icke kunna införfäntas å sådan tid, att någon framställning i anledning av kommittébetänkandet kan avlåtas till nästinstundande riksdag. Då hemslöjdsföreningen under sådana omständigheter torde komma att under år 1920 fortsätta sin verksamhet i samma form som hittills och uppenbart är, att föreningen är i behov av statsbidrag även för sagda år, anser jag, att, liksom under de tretton nästföregående åren ägt rum, framställning även nu bör göras till riksdagen om anslag till understöd åt nämnda förening.

Föreningens framställning om erhållande för år 1919 av ett tilläggsanslag å 5,000 kronor liksom ock dess anhållan, att för år 1920 anslaget till föreningen måtte uppföras med ett till 20,000 kronor förhöjt belopp, synas mig av enahanda skäl, som föranlett beviljande av det för år 1918 beslutade tilläggsanslaget till föreningen, väl förtjänta av bifall. Lika med kommerskollegium anser jag, att då för år 1919 medel till understöd åt föreningen redan av riksdagen anvisats, tilläggsanslaget för nämnda år lämpligen bör beredas ur manufakturförslagslånefonden, medan det i fråga om år 1920, med hänsyn till de alltjämt stegrade krav, som ställas på nämnda fond, synes mig riktigast, att hela det för föreningen avsedda understödsbeloppet uppföres å riksstaten.

Till frågan om anvisande av medel ur manufakturförslagslånefonden torde jag få återkomma senare under dagens lopp.

Jag hemställer alltså nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att åt föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet under år 1920 på *extra* stat för sagda år anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 20,000.

F. **Skatteomkostnader.****Tullverket.**1. **Tullverket.**

I skrivelse den 28 september 1918 har generaltullstyrelsen avgivit förslag till reglering av tullverkets utgiftsstaten för år 1920.

[52.]

Tullverket.

Över generaltullstyrelsens förslag har utlåtande sedermera den 17 oktober 1918 på grund av remiss avgivits av 1914 års tullkommission.

(ordinarie
anslag.)**Avlöningsstaten för generaltullstyrelsen.**

Någon ändring i den *ordinarie staten* för generaltullstyrelsen har icke av styrelsen ifrågasatts. I avseende å denna stat är emellertid att märka, att förste vaktmästarens och vaktmästarnas avlöningar böra upptagas i överensstämmelse med vad som beslutats vid den år 1918 genomförda löneregleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Detta har i det av generaltullstyrelsen uppgjorda statförslaget vederbörligen iakttagits.

Generaltull-
styrelsen.Den ordi-
narie
staten.

Därjämte böra emellertid, i händelse av bifall till den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättring av avlöningsförhållandena för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena, i generaltullstyrelsens stat vidtagas de ändringar, som härav betingas. Då å sagda stat för närvarande finnas uppförda tjugo kvinnliga biträden, vilka skulle erhålla en avlöningsförhöjning av 400 kronor var, skulle därigenom föranledas en ökning av avlöningsstatens slutsumma med 8,000 kronor.

I fråga om den *extra staten* hemställer generaltullstyrelsen, att de å dylik stat för år 1919 uppförda fyra revisorstjänsterna och en andre byråassistenttjänst å styrelsens revisionsbyrå samt en andre byråassistenttjänst och en kvinnlig biträdesbefattning å styrelsens tullbehandlings- och upplysningsbyrå måtte uppföras å extra stat jämväl för år 1920.

Den extra
staten.Generaltull-
styrelsen.

Mot generaltullstyrelsens förslag i denna del har tullkommissionen icke framställt någon erinran.

Tullkom-
missionen.

Då behov av ifrågavarande befattningar alltjämt föreligger, biträder jag generaltullstyrelsens framställning om deras uppförande å extra stat

Departement-
chefen.

[52.] även för år 1920. För ändamålet torde i anledning av den ifrågasatta löneregleringen för kvinnliga befattningshavare i statens tjänst böra anvisas ett belopp, som med 400 kronor överstiger det för år 1919 beräknade, eller alltså 25,600 kronor, därav 4,000 kronor för en var av revisorerna och andre byråassistenterna och 1,600 kronor för det kvinnliga biträdet. Visserligen böra de för ifrågavarande befattningshavare avsedda arvoden minskas med belopp, motsvarande avgift för egen pensionering, men i likhet med vad förut beträffande dessa befattningshavare skett torde vid anslagsberäkningen någon hänsyn härtill icke behöva tagas.

Bestämmelser, gällande för innevarande år, rörande dylika avdrag hava meddelats i kungörelse den 1 juli 1918 (nr 609).

För innehavare av revisors- och andre byråassistenttjänst å generaltullstyrelsens extra stat böra i tillämpliga delar gälla de villkor och bestämmelser, som enligt kungörelserna den 18 juni 1910 (nr 78) och den 30 juni 1916 (nr 321) äro stadgade för åtnjutande av de från och med 1911 års början fastställda nya avlöningsförmånerna för generaltullstyrelsen. För innehavare av kvinnlig skrivbiträdesbefattning å styrelsens extra stat böra gälla, förutom nyssnämnda villkor och bestämmelser i tillämpliga delar, jämväl föreskrifterna i kungörelsen den 10 juni 1912 (nr 151) angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

Framställning om auslag för avlönande av här ovan omförmälda befattningshavare å extra stat torde jag få göra under en följande punkt. Anslaget bör givetvis liksom förut betecknas såsom förslagsanslag, högst.

**Ifrågasatta
tillfälliga
lönetillägg
till befatt-
ningshavare
hos general-
tullstyrelsen.**

Innan jag avslutar behandlingen av avlöningsstaten för generaltullstyrelsen, anser jag mig, därtill föranledd av innehållet i generaltullstyrelsens ovannämnda skrivelse den 28 september 1918, böra beröra ytterligare en fråga, nämligen behovet av förbättrade avlöningsförhållanden för befattningshavarna hos styrelsen.

*Generaltull-
styrelsen.*

Härom anför generaltullstyrelsen i nyssberörda skrivelse följande:

»Sedan Eders Kungl. Maj:t, i enlighet med ett av 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken med flera verk avgivet förslag till 1918 års riksdag avlåtitt nådig proposition angående tillfälliga lönetillägg till tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, har sådant lönetillägg för år 1919 beviljats sagda personal. Av kommissionen tillika avgivet förslag till provisorisk löneförbättring åt vissa hos generaltullstyrelsen anställda befattningshavare blev däremot icke av. Eders Kungl. Maj:t

upptaget i nyssberörda nådiga proposition, förnämligast med hänsyn till de konsekvenser ett bifall till kommissionens hemställan därutinnan skulle kunna medföra i avseende å löneförmåner åt befattningshavare vid andra enligt statskontorstypen reglerade centrala verk.

Behovet av någon förbättring — oavsett krigstidstillägg och krigstidshjälp — i de efter prisförhållandena långt före kristidens början avvägda avlöningsförmånerna för befattningshavare inom generaltullstyrelsen — såväl som inom övriga nyss avsedda centrala verk — är emellertid synnerligen trängande och dess avhjälpande inom den allra närmaste tiden särdeles angeläget. Vad särskilt generaltullstyrelsen beträffar kommer härtill ett förhållande, som är ägnat att ytterligare skärpa behovet av förbättrade avlöningar för tjänstemännen därstädes, nämligen den redan nu och ännu mer efter det provisoriska lönetilläggets utgående relativt betydligt gynnsammare ställning i avlöningshänseende, som befattningshavare vid lokaltullförvaltningen intaga i förhållande till eljest med dem likställda befattningshavare inom styrelsen. Medan sålunda t. ex. en revisor eller vilken annan tjänsteman som helst av första graden hos styrelsen åtnjuter en begynnelseavlöning av allenast 4,000 kronor, bliver — under förutsättning av 15 procents ortstillägg och ett tillfälligt lönetillägg av 300 kronor — begynnelseavlöningen för den med honom jämförlige tjänstemannen vid lokalförvaltningen, kontrollören, ända upp till 4,950 kronor; för en kammarskrivare, den lägsta tjänstegraden bland tjänstemän av högre grad vid lokalförvaltningen, utgår begynnelseavlöningen under samma förutsättningar med 3,520 kronor, alltså endast 480 kronor mindre än för en revisor. Då härtill komma de rikare befodringsmöjligheterna hos lokalförvaltningen och det förhållande, att slutavlöning där uppnås efter nio år men av en tjänsteman i första lönegraden hos styrelsen först efter femton år, är det uppenbart, att den alltid synnerligen önskliga och i många fall outhärliga rekryteringen av styrelsens befattningshavare med dugande och framstående tjänstemän från lokalförvaltningen försvåras eller förhindras. I betraktande härav skulle styrelsen för sin del anse det önskligt, om frågan om definitiv lönereglering för styrelsen ställdes i närmaste samband med den till 1914 års tullkommission numera överlämnade frågan om lönereglering för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning och alltså jämväl hänskötes till bemälda kommission; men, oavsett huruvida sådant kommer att ske eller icke, vågar styrelsen, då i allt fall en sådan definitiv lönereglering för styrelsen kan förväntas taga en mera avsevärd tid i anspråk, på grund av det anförda ifrågasätta, huruvida icke Eders Kungl. Maj:t skulle finna skäl att till 1919 års riksdag avlåta förslag om tillfälliga lönetillägg för befattningshavare inom styrelsen, åtminstone i samma omfattning som av avlöningskommissionen föreslagits.»

Tullkommissionen anför i sitt förberörda utlåtande den 17 oktober 1918 i nu ifrågavarande hänseende följande:

Tullkommissionen.

»Kommissionen, som biträder de av generaltullstyrelsen i motiveringen till förevarande punkt gjorda uttalanden rörande önskvärdheten av en livligare växelverkan mellan styrelsen och tullverkets lokalförvaltning, kan lika med styrelsen ej anse det annat än otillfredsställande, att styrelsens personal hålles på en helt annan och ogynnsammare lönenivå än lokalförvaltningen, med påföljd att befordran från lokalförvaltningen till styrelsen förhindras eller försvåras.

Redan ur denna synpunkt finner kommissionen oundgängligt, att avlöningsförhållandena inom generaltullstyrelsen snarast möjligt underkastas revision.

[52.]

För att en dylik revision skall kunna ske under tillbörligt hänsynstagande till avlöningsförhållandena vid lokalförvaltningen, synes densamma böra verkställas i omedelbart sammanhang med de sistnämndas revision; och enär, på sätt styrelsen erinrat, uppdrag härutinnan är lämnat kommissionen, hemställes, huruvida icke kommissionen jämväl kunde erhålla bemyndigande att utarbeta förslag till förändrade avlöningsbestämmelser för generaltullstyrelsen.

I varje fall hemställes, att befattningshavare hos styrelsen lika väl som lokalförvaltningens tjänstemän måtte komma i åtnjutande av tillfälliga lönetillägg för år 1920.»

*Departementets
chefen.*

Till generaltullstyrelsens och tullkommissionens förslag att hän- skjuta frågan angående förbättring av avlöningsförmånerna åt befattningshavarna hos generaltullstyrelsen till tullkommissionen är jag för dagen icke beredd att taga ställning. Enär generaltullstyrelsen tillhör ämbetsverken av den s. k. statskontorstypen, har hittills ansetts, att reglering av löneförhållandena för styrelsens personal borde ske i samband med eller åtminstone enligt samma grunder som en lönereglering för befattningshavarna inom övriga verk av nämnda typ. Jag tillåter mig erinra, att åtgärder redan vidtagits i syfte att i avlöningshänseende bättre tillgodose, bland andra, befattningshavarna hos de centrala verken av statskontorstypen och sålunda även generaltullstyrelsens personal. Enligt beslut den 16 september 1918 har nämligen Kungl. Maj:t uppdragit åt 1902 års löneregleringskommitté att verkställa utredning beträffande tillfällig lönereglering för befattningshavare vid statsdepartementen, centrala ämbetsverk, hovrätterna och andra grenar av den civila statsförvaltningen samt att skyndsamt inkomma med det förslag, som av utredningen föranleddes. Sådant förslag har numera avgivits. Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 16 september 1918 av ifrågavarande ärende framhöll jag, att det, med hänsyn såväl till att den provisoriska lönereglering för kommunikationsverken, som beslutades vid 1918 års riksdag, trädde i tillämpning redan den 1 januari 1919 som ock särskilt till levnadskostnadernas höjd, måste anses önskvärt, att de statstjänare, varom i uppdraget till löneregleringskommittén vore fråga, komme i åtnjutande av löneförbättring redan från innevarande års början. Då, på sätt jag förut i dag omnämnt, framställning i ämnet, avseende tillfällig löneförbättring jämväl åt befattningshavarna hos generaltullstyrelsen, lär komma att föreläggas årets riksdag, torde följaktligen i nu förevarande sammanhang någon åtgärd i anledning av generaltullstyrelsens och tullkommissionens ovanberörda uttalanden icke vara av behovet påkallad. Vad åter angår frågan om en varaktigare lönereglering, torde det få förbehållas närmare prövning framdeles, huruvida den förberedande behandlingen därav lämpligen bör överlåtas åt tullkommissionen.

Avlöningsstaten för lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen

Från ett antal tullförvaltningar hava till generaltullstyrelsen inkommit framställningar rörande dels antalet av de tjänster, som äro avsedda för vederbörande förvaltningars behov, eller om överflyttning av tjänster å extra stat till ordinarie stat, dels uppflyttande av befattningshavare i högre avlöningsklass, dels ock krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919.

[52.]
Sammanfattning av de hos generaltullstyrelsen gjorda framställningar.

Beträffande tjänsterna hava sålunda följande framställningar blivit gjorda, nämligen:

av *packhusinspektionen i Stockholm* om uppförande å extra stat för år 1920 samt, om möjligt, redan från och med den 1 juli 1919 av en ny kontrollörstjänst, åtta nya kammarskrivartjänster och sex nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *nederlagskontoret i Stockholm* om uppförande å extra stat för år 1920 av två kontrollörstjänster;

av *tullbevakningsinspektionen i Stockholm* om uppförande å ordinarie eller extra stat för år 1920 av en ny uppsyningsmanstjänst av klass 1;

av *tullkammaren i Uppsala* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en kontrollörstjänst;

av *tullkammaren i Nyköping* om uppförande å extra stat »från och med 1919» av tre vaktmästartjänster av klass 2;

av *tullkammaren i Linköping* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 eller om möjligt tidigare av en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Norrköping* om uppförande å extra stat för år 1920 av två nya kammarskrivartjänster och fyra nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Västervik* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst;

av *tullkammaren i Karlskrona* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst;

av *packhusinspektionen i Malmö* om uppförande å extra stat för år 1920 av en ny förste kontrollörstjänst, två nya kammarskrivartjänster och fem nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullbevakningsinspektionen i Malmö* om uppförande å extra stat för år 1920 av tio nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Ystad* om uppförande å tullkammarens ordinarie eller eventuellt extra stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst och två nya vaktmästartjänster av klass 2;

[52.]

av *tullkammaren i Trälleborg* om uppförande å tullkammarens ordinarie eller eventuellt extra stat för år 1920 av en ny kontrollörstjänst, fyra nya kammarskrivartjänster, en ny uppsyningsmanstjänst av klass 1 och fem nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Falkenberg* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Varberg* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat av en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Göteborg* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst samt om överflyttning å ordinarie stat för år 1920 av de för tullkammarens behov å extra stat för år 1919 uppförda två nya kammarskrivartjänsterna;

av *packhusinspektionen i Göteborg* om uppförande å 1920 års stat av en ny kontrollörstjänst, sex nya kammarskrivartjänster och två nya vaktmästartjänster av klass 1, kontrollörstjänsten och kammarskrivartjänsterna helst å ordinarie men eventuellt å extra stat samt vaktmästartjänsterna å extra stat, ävensom om överflyttning å ordinarie stat för år 1920 av den för inspektionens behov å extra stat för år 1919 uppförda nya förste kontrollörstjänsten;

av *tullbevakningsinspektionen i Göteborg* om uppförande å ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst, fyra nya uppsyningsmanstjänster av klass 1 och trettiofyra nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Uddevalla* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat »snarast möjligt» av en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Strömstad* om uppförande å tullkammarens ordinarie, eventuellt extra stat för år 1920 av en »tjänst av högre grad» med skyldighet för innehavaren att även utöva bevakningsbefäl samt av sex nya gränsridartjänster;

av *tullkammaren i Borås* om uppförande å extra stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst;

av *tullkammaren i Karlstad* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst och två nya vaktmästartjänster av klass 2;

av *tullkammaren i Kristinehamn* om uppförande å extra stat för år 1920 av dels den för närvarande provisoriskt inrättade kammarskrivartjänst, som icke överförts å ordinarie stat för år 1919, dels ock en ny vaktmästartjänst av klass 2 ävensom om upptagande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 eller, om möjligt, från och med den 1 juli

1919 av den för närvarande provisoriskt inrättade vaktmästartjänst av klass 2, som icke överflyttats å ordinarie stat för år 1919; varjämte tullkammaren anhåller, att berörda kammarskrivartjänst samt sistnämnda vaktmästartjänst måtte intill dess desamma bliva uppförda å stat, uppehållas »på samma villkor som hittills»;

av *tullkammaren i Charlottenberg* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Örebro* om uppförande å tullkammarens ordinarie, eventuellt extra stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Gävle* om uppförande av fem nya vaktmästartjänster av klass 1 »å extra stat från och med den 1 januari 1919 intill dess desamma kunna bliva uppförda å ordinarie stat»;

av *tullkammaren i Söderhamn* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Härnösand* om uppförande å extra stat för år 1920 av minst en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Sundsvall* om uppförande å tullkammarens stat från och med 1919 års ingång av en ny kammarskrivartjänst och tre vaktmästartjänster av klass 1 ävensom om utbytande av den å extra stat för år 1919 uppförda uppsyningsmanstjänsten mot en överuppsyningsmanstjänst;

av *tullkammaren i Örnsköldsvik* om uppförande å extra stat från och med den 1 juli 1919 av en kammarskrivartjänst; samt

av *tullkammaren i Haparanda* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en uppsyningsmanstjänst av klass 2 och två nya vaktmästartjänster av klass 2 ävensom om överflyttning å ordinarie stat för år 1920 av den för tullkammarens behov å extra stat för år 1919 uppförda kontrollörstjänsten.

Vad beträffar den av tullkammaren i Kristinehamn gjorda framställningen tillåter jag mig redan nu framhålla, att tullkammaren synes sakna kännedom om, att de två provisoriskt inrättade tjänster vid tullkammaren, nämligen en kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst, vilkas uppförande å ordinarie stat för år 1919 icke av riksdagen medgivits, blivit, på sätt framgår av vad i riksdagens skrivelse nr 7 A den 22 juni 1918 å sid. 34 anföres, upptagna å extra stat för år 1919.

En sammanfattning av ovanberörda framställningar, vid vilkas återgivande, i de fall då vederbörande tullförvaltning icke bestämt utsagt,

[52.] huruvida framställningen avser uppförande av begärd tjänst å ordinarie eller å extra stat, förutsatts, att framställningen avsett tjänstens uppförande å ordinarie stat, utvisar, att framställningarna, med iakttagande av vad nyss sagts rörande den av tullkammaren i Kristinehamn gjorda, innebära *dels* överflyttning å ordinarie stat av följande av de å extra stat uppförda tjänster, nämligen:

en förste kontrollörstjänst (vid packhusinspektionen i Göteborg);

en kontrollörstjänst (vid tullkammaren i Haparanda);

två kammarskrivartjänster (vid tullkammaren i Göteborg); samt

en vaktmästartjänst av klass 2 (vid tullbevakningen i Kristinehamn);

dels bibehållande å extra stat för år 1920 av en å extra stat för år 1919 uppförd kammarskrivartjänst (vid tullkammaren i Kristinehamn);

dels uppförande å ordinarie stat för år 1920 av följande nya tjänster, nämligen:

tre kontrollörstjänster (en vid tullkammaren i Uppsala, en vid tullkammaren i Trälleborg och en vid packhusinspektionen i Göteborg);

tjugufyra kammarskrivartjänster (en vid tullkammaren i Linköping, en vid tullkammaren i Västervik, en vid tullkammaren i Karlskrona, en vid tullkammaren i Ystad, fyra vid tullkammaren i Trälleborg, en vid tullkammaren i Falkenberg, en vid tullkammaren i Varberg, en vid tullkammaren, sex vid packhusinspektionen och en vid tullbevakningsinspektionen i Göteborg, en vid tullkammaren i Uddevalla, en vid tullkammaren i Karlstad, en vid tullkammaren i Charlottenberg, en vid tullkammaren i Örebro, en vid tullkammaren i Söderhamn och en vid tullkammaren i Sundsvall);

en »tjänst av högre grad» (vid tullkammaren i Strömstad);

sex uppsyningsmanstjänster av klass 1 (en vid tullbevakningen i Stockholm, en vid tullbevakningen i Trälleborg och fyra vid tullbevakningen i Göteborg);

en uppsyningsmanstjänst av klass 2 (vid tullbevakningen i Haparanda);

fyrtiotvå vaktmästartjänster av klass 1 (fem vid tullbevakningen i Trälleborg, trettiofyra vid tullbevakningen i Göteborg och tre vid tullbevakningen i Sundsvall);

tretton vaktmästartjänster av klass 2 (en vid tullbevakningen i Linköping, två vid tullbevakningen i Ystad, en vid tullbevakningen i Falkenberg, en vid tullbevakningen i Varberg, en vid tullbevakningen i Uddevalla, två vid tullbevakningen i Karlstad, en vid tullbevakningen i Charlottenberg, en vid tullbevakningen i Örebro, en vid tullbevakningen i Söderhamn och två vid tullbevakningen i Haparanda); samt

sex gränsridartjänster (i Strömstads tullkamnardistrikt);

dels uppförande å extra stat av följande nya tjänster, nämligen: en förste kontrollörstjänst (vid packhusinspektionen i Malmö);

[52.]

tre kontrollörstjänster (en vid packhusinspektionen och två vid nederlagskontoret i Stockholm);

fjorton kammarskrivartjänster (åtta vid packhusinspektionen i Stockholm, två vid tullkammaren i Norrköping, två vid packhusinspektionen i Malmö, en vid tullkammaren i Borås och en vid tullkammaren i Örn-sköldsvik);

trettio två vaktmästartjänster av klass 1 (sex vid packhusinspektionen i Stockholm, fyra vid tullbevakningen i Norrköping, fem vid packhusinspektionen och tio vid tullbevakningen i Malmö, två vid packhusinspektionen i Göteborg och fem vid tullbevakningen i Gävle); samt

fem vaktmästartjänster av klass 2 (tre vid tullbevakningen i Nyköping, en vid tullbevakningen i Kristinehamn och en vid tullbevakningen i Härnösand);

dels ock utbytande av en å extra stat för år 1919 uppförd uppsyningsmanstjänst (vid tullbevakningen i Sundsvall) mot en överuppsyningsmanstjänst.

Härjämte har *tullkammaren i Hälsingborg*, utan att dock göra någon direkt framställning, ej mindre framhållit, att behov av de tjänster, en kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst i Hälsingborg samt en vaktmästartjänst i Råå, vilkas inrättande icke av 1918 års riksdag medgivits, fortfarande gjorde sig gällande, än även uttalat önskvärdheten av, att de å tullkammarens extra stat från och med år 1918 uppförda tjänsterna, en kontrollörstjänst, två kammarskrivartjänster och tre vaktmästartjänster, bleve uppförda å ordinarie stat.

Vidare har *tullkammaren i Åhus* anmält, att den hos tullkammaren anställde kontrollören fortfarande tills vidare kunde vid tullkammaren undvaras.

Från centralstyrelsen för Sveriges tullmannaförening har slutligen till generaltullstyrelsen inkommit *dels* en promemoria, däri centralstyrelsen, med förmälan att krets-föreningarna hos vederbörande lokaltullförvaltningar gjort framställningar om avgivande av förslag om inrättande av ett antal nya uppsyningsmans- och vaktmästartjänster, anhållit, att generaltullstyrelsen måtte för sin del i största möjliga mån tillmötesgå berörda framställningar, *dels ock* en skrivelse, däri centralstyrelsen hemställt, att generaltullstyrelsen ville i sitt förslag till utgiftsstater för år 1920 göra framställning om uppförande snarast möjligt på ordinarie eller extra stat av så många nya uppsyningsmanstjänster, som motsvarades av antalet av de såsom extra ordinarie uppsyningsmän förordnade vaktmästare.

[52.]

1 fråga om *uppflyttande av befattningshavare i högre avlöningsklass* har hemställan gjorts:

av *tullkammaren i Uppsala*, att tullförvaltartjänsten därstädes, nu uppförd i klass 3, måtte uppflyttas i klass 2 och vaktmästarna därstädes från klass 2 till klass 1;

av *tullbevakningsinspektionen i Malmö*, att överinspektoren vid inspektionen måtte uppflyttas från klass 3 till klass 2;

av *tullkammaren i Borås*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 3 till klass 2;

av *tullkammaren i Charlottenberg*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 4 till klass 3;

av *tullkammaren i Piteå*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 5 till klass 4 och den övriga tullpersonalen från klass 3 till klass 2; samt

av *tullkammaren i Haparanda*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 3 till klass 1.

Framställningar angående *krigstidstillägg och krigstidshjälp* hava gjorts av *nederlagskontoret i Stockholm* samt *tullkamrarna i Norrköping, Göteborg och Borås*.

Slutligen hava nedannämnda framställningar, vilka delvis icke direkt angå avlöningsstaten men likväl ansetts böra här upptagas, blivit gjorda, nämligen:

av *tullkammaren i Borås*, att en allmän lönereglering för tullverket snarast möjligt måtte genomföras;

av *kustbevakningscheferna*, att åtgärder måtte vidtagas i syfte, att all den personal vid kustbevakningen, som i enlighet med föreskrift i Kungl. Maj:ts brev den 22 december 1916 förordnats eller kommer att förordnas att bestrida tjänster vid kustbevakningen, måtte erhålla konstitutional å vederbörande tjänster, samt,

av *styrelsen för Stockholms lokalavdelning av Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening*, att lokaltullförvaltningarnas i Stockholm expeditionstid måtte begränsas till klockan 3 eftermiddagen å lördagarna under månaderna juni—augusti samt dessutom aftnar före jul, nyår, påsk, pingst och midsommar.

Innan jag övergår till att närmare uttala mig rörande ovanberörda framställningar, anser jag mig böra i korthet erinra om den ställning, statsmakterna nästföregående år vid behandling av tullverkets utgifts-

stater för år 1919 intogo i fråga om de då föreliggande förslagen till [52.]
utökning av tullverkets fast anställda personal.

I sin den 27 september 1917 till Kungl. Maj:t avlätna skrivelse angående tullverkets utgiftsstater för år 1919 föreslog generaltullstyrelsen dels uppförande å ordinarie stat för år 1919 av ej mindre åtskilliga provisoriskt inrättade tjänster vid tullkammaren i Kristinehamn och tullkammaravdelningen i Kristianstad än även samtliga de å extra stat för år 1918 uppförda tjänsterna med undantag för en uppsyningsmanstjänst och tre vaktmästartjänster vid tullstationen Malmö-Limhamn, dels ock inrättande å extra stat för år 1919 av ett jämförelsevis betydligt antal nya tjänster. Förslaget åtföljdes av en utförlig motivering, däri generaltullstyrelsen bland annat gjorde en del allmänna uttalanden, avseende att gendriva de betänkligheter, som möjligen kunde hysas mot att under pågående utredning rörande omorganisation av tullverket genomföra så avsevärda ändringar i personalförhållandena vid verket, som av styrelsen ifrågasattes. Till dessa uttalanden, vilka finnas återgivna å sid. 141—143 i det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1918, tillåter jag mig här hänvisa.

Mot det av generaltullstyrelsen framlagda förslaget förklarade sig tullkommissionen icke hava något att erinra, vad beträffade de föreslagna nya tjänsterna å extra stat, dock med den anmärkning, att uttalandet i huvudsak avsåge totalantalet av dessa tjänster, då kommissionen nämligen icke varit i tillfälle ingå i någon fullständig prövning av de föreslagna tjänsternas fördelning på de särskilda orterna eller proportionen mellan antalet tjänster av olika grader.

Min egen principiella ställning till den föreliggande frågan sammanfattade jag vid anmälan för Kungl. Maj:t av ärendet den 14 januari 1918 i följande uttalande:

»Generaltullstyrelsen och tullkommissionen äro sålunda ense därutinnan, att den pågående utredningen rörande omorganisationen av tullverket, såsom förhållandena nu utvecklats sig, icke längre bör utgöra hinder för vidtagande av åtgärder i syfte att, åtminstone i viss mån, bereda den vid lokaltullförvaltningarna anställda extrapersonalen en fastare och bättre ställning. För det av generaltullstyrelsen avgivna och av tullkommissionen på vissa villkor biträdda förslaget i dylikt hänseende skall jag nedan redogöra. Redan nu anser jag mig emellertid beträffande min egen ställning till frågan böra uttala, att, ehuru jag givetvis icke kan underlåta att hysa betänklighet emot att under pågående omorganisationsarbete träda i författning om inrättande av nya tjänster och dylikt, jag likväl icke, emot generaltullstyrelsens och tullkommissionens samstämmiga tillstyrkande, finner mig kunna på-

Behandlingen
av general-
tullstyrelsens
statsförslag
för år 1919.

[52.]

taga mig ansvaret för ett uppskjutande av de såsom mest trängande ansedda förbättringarna i arbets- och personalförhållandena vid lokaltullförvaltningarna. De av generaltullstyrelsen anförda skälen för en utökning av den vid tullverkets lokalförvaltning fast anställda personalen synas mig tungt vägande; och särskilt med hänsyn till angelägenheten av att den talrika extra personalen snarast möjligt beredes en tryggare och ekonomiskt mera tillfredsställande ställning, framstår det enligt min mening såsom nödvändigt att åtminstone i viss omfattning gå de av lokaltullförvaltningarna framställda kraven på inrättande redan nu av ett antal nya tjänster till mötes. Därvid bör givetvis, såsom av såväl generaltullstyrelsen som tullkommissionen påpekas, noga tillses, att inga sådana tjänster inrättas, som efter omorganisationen kunna befinnas umbärliga. Med hänsyn härtill och då förhållandena alltjämt äro sådana, att statsmakterna lära vara nödgade att i möjligaste mån söka begränsa belastningen av riksstatens utgiftssida, vill jag redan här tillkännagiva, att jag i intet fall anser mig böra gå längre än vad generaltullstyrelsen föreslagit och sålunda finner mig kunna lämna de av lokaltullförvaltningarna gjorda framställningar, i den mån de icke av generaltullstyrelsen förordats, helt åsido.»

Vid granskning i detalj av generaltullstyrelsens förslag förklarade jag mig därefter i huvudsak biträda detsamma, dock med någon minskning i antalet av de av generaltullstyrelsen ifrågasatta nya extrastats-tjänsterna; och blev Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen avfattad i överensstämmelse härmed.

Vid ärendets behandling inom riksdagen blev emellertid generaltullstyrelsens förslag ytterligare beskuret, därvid riksdagen särskilt underströk angelägenheten av att med hänsyn till den pågående utredningen rörande omorganisation av tullverket uppflyttning av tjänster å ordinarie stat samt uppförande av nya tjänster å extra stat allenast skedde i den utsträckning, som av förhållandena vore oundgängligen påkallad.

Resultatet av den granskning, som av Kungl. Maj:t och riksdagen ägnades generaltullstyrelsens framställningar, blev sålunda, att desamma biföllos med följande undantag:

en kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst av klass 2, båda vid tullkammaren i Kristinehamn, blevo, såsom redan förut antytts, icke uppförda å ordinarie, utan endast å extra stat för år 1919;

följande av de å extra stat för år 1918 uppförda tjänster blevo icke uppförda å ordinarie stat utan bibehöllos för år 1919 å extra stat, nämligen: tre kontrollörstjänster (en för tullkammaren i Hälsingborg, en för tullkammaren i Trelleborg och en för tullkammaren i Haparanda), fem kammarskrivartjänster (två för tullkammaren i Hälsingborg och tre för tullkammaren i Trelleborg) samt sjutton vaktmästartjänster av klass 1 (sju för tullbevakningen i Stockholm, fyra för tullbevakningen i Malmö, tre för tullbevakningen i Hälsingborg och tre för tullbevakningen i Trelleborg); och slutligen

av de å extra stat för år 1919 begärda tjänsterna blevo följande [52.] icke bifallna, nämligen: två kontrollörstjänster (en vid packhusinspektionen i Stockholm och en vid packhusinspektionen i Göteborg), tjugutre kammarskrivartjänster (en vid tullkammaren och åtta vid packhusinspektionen i Stockholm, en vid tullkammaren och tre vid packhusinspektionen i Malmö, en vid tullkammaren i Hälsingborg, två vid tullkammaren i Trelleborg samt en vid tullkammaren och sex vid packhusinspektionen i Göteborg), tjugutvå vaktmästartjänster av klass 1 (sex vid packhusinspektionen i Stockholm, en vid tullbevakningen i Norrköping, tre vid tullbevakningen i Malmö, en vid tullbevakningen i Hälsingborg, en vid tullbevakningen i Råå, en vid tullbevakningen i Trelleborg, sju vid tullbevakningen i Göteborg och två vid tullbevakningen i Sundsvall) samt en vaktmästartjänst av klass 2 (vid tullbevakningen i Härnösand).

Det av generaltullstyrelsen framlagda förslaget till utgiftsstaten för år 1920 inleder styrelsen — efter att i korthet hava erinrat om statsmakternas behandling av styrelsens statförslag för år 1919 — med följande allmänna anmärkningar:

Inledande anmärkningar till statförslaget för år 1920.

Generaltullstyrelsen.

»Den sålunda vidtagna väsentliga minskningen i antalet begärda tjänster har föranlett flertalet av de tullförvaltningar, vilkas framställningar endast delvis bifallits, att nu framföra en förnyad anhållan om de tjänster, vilkas inrättande avslagits. Härvid hava såsom stöd för framställningarna i allmänhet åberopats förut anförda skäl, varförutom i åtskilliga fall påpekats ett förhållande, som under de senare åren framträtt och särskilt på sista tiden syntes tendera till att bli allt mera vanligt, nämligen att begåvade och skickliga yngre tjänstemän lämnade tullverket för att övergå till privat anställning. Detta förhållande framhålles innebära en viss, icke oväsentlig fara för möjligheten av tullverkets behöriga fullgörande av sina funktioner. Det uttalas ock, att tullverkets rekrytering med dugliga tjänstemän äventyrades på grund av de inom verket rådande ogynnsamma befordringsförhållandena och framför allt den abnormt långa tid, som förlöpte innan ordinarie anställning vunnes; och jämväl detta förhållande anses verka i nyss nämnda riktning.

Ehuru Generaltullstyrelsen — som även för sin del anser, att nyssberörda förhållanden icke få förbises och, om desamma komme att taga vidare utveckling, kunna medföra svåra olägenheter — måste livligt beklaga den vidtagna väsentliga beskringen av Styrelsens nästlidet år gjorda, av tullkommissionen utan erinran lämnade framställning rörande avlöningsstaten, har Styrelsen dock, på grund av vad särskilt inom riksdagen förekommit vid behandlingen innevarande år av tullverkets stater för år 1919, ansett sig förhindrad att i vidare mån, än här nedan omförmäles, redan nu förnya framställningen i de delar, densamma icke vunnit bifall.»

Sedan styrelsen härefter meddelat, att de delar av den under följande året icke bifallna framställningen, som styrelsen nu ansett sig böra förnya, rörde överflyttning av tjänster från extra till ordinarie stat, fortsätter styrelsen:

[52.]

»Vad slutligen angår de på extra stat för år 1919 begärda tjänster, vilkas inrättande icke medgivits, är styrelsen visserligen fortfarande övertygad, att även dessa tjänster voro och fortfarande äro av verkligt och stadigvarande behov påkallade; men av anledning, som nyss sagts, har Styrelsen funnit sig icke nu böra göra förnyad framställning om inrättande av någon av dessa tjänster. En följd härav har givetvis ock blivit, att Styrelsen ännu mindre ansett sig kunna förorda sådana, nu gjorda framställningar om tjänster, som förelegat även nästlidet år, men vilka Styrelsen då icke fann anledning tillstyrka.»

Efter erinran att åtskilliga av de tullförvaltningar, vilka nu inkommit med framställningar om nya tjänster, icke gjort dylika framställningar under nästföregående år, anför generaltullstyrelsen vidare:

»Behovet av nya tjänster för dessa förvaltningars räkning kunde därför icke vid avgivandet av förslaget till tullverkets stater för år 1919 av Styrelsen så ingående granskas och konstateras, som fallet varit, därest framställningar inkommit även från dem. Följden härav har emellertid blivit, att Styrelsen, oaktat ett jämförelsevis betydligt antal nya tjänster uppförts å extra stat för år 1919, icke kunnat undgå att även innevarande år göra framställning om ett antal nya tjänster för år 1920, dock, med undantag allenast för vissa tjänster vid gränsbevakningen vid riksgränsen mot Finland, uteslutande på extra stat. Styrelsen har härvid, till åtydnad av en Styrelsen genom statsrådets och chefens för finansdepartementet ämbetsskrivelse den 28 juni 1918 delgiven befallning att avväga ifrågasatta anslagsäskanden under iakttagande av största möjliga sparsamhet, till det allra yttersta begränsat antalet tjänster och kommer därför att föreslå sådana endast i de fall, då Styrelsen varit fullkomligt övertygad om att desamma äro av ett oundgängligt och stadigvarande behov påkallade och tillika icke kunna bli överflödiga i följd av de organisatoriska förändringar, som kunna komma att vidtagas -- även om, på grund av hänsynen till allenast dessa synpunkter, andra berättigade intressen, däribland i främsta rummet den extra ordinarie personalens krav på någon begränsning av extratiden, i viss mån måst eftersättas.»

*Departements-
chefen.*

Min egen principiella ställning till de föreliggande spörsmålen torde med tillräcklig tydlighet framgå av det uttalande till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1918, som jag tillåtit mig ovan återgiva. Ehuru jag, på sätt jag sistnämnda dag framhöll, givetvis icke kan underlåta att hysa betänklighet mot att under pågående omorganisationsarbete träda i författning om inrättande av nya tjänster och vidtagande av andra liknande åtgärder, anser jag mig likväl, med hänsyn såväl till de svåra förhållanden, under vilka tullverket för närvarande arbetar, som ock till angelägenheten av att åtminstone den äldre hos tullverket anställda extra personalen såvitt möjligt beredes en säkrare och ekonomiskt drägligare ställning, nu lika litet som i fjol kunna ställa mig helt avvisande mot de krav, som från lokaltullförvaltningarnas sida framställas rörande inrättande, utan avbidan på tull-

verkets slutliga omorganisation, av nya tjänster. Att härvid, på sätt riksdagen också uttryckligen framhållit, bör nog tillses, att inga andra anstalter träffas än sådana, som äro oundgängligen av behovet påkallade, torde få anses uppenbart. Med hänsyn härtill anser jag mig, i likhet med vad jag gjorde, då jag förra gången hade att taga ställning till tullverkets anslagsäskanden, böra tillkännagiva, att jag i intet fall anser mig kunna gå längre än generaltullstyrelsen föreslagit och sålunda finner mig böra lämna de av lokaltullförvaltningarna och andra gjorda framställningarna, i den mån de icke av generaltullstyrelsen biträtts, helt åsido. Samtidigt vill jag emellertid nämna, att jag vid granskning av de till generaltullstyrelsen inkomna framställningarna och generaltullstyrelsens på samma framställningar grundade förslag fått ett bestämt intryck av, att styrelsen verkligen sökt, så långt det varit möjligt, begränsa sina äskanden, och att jag därför, även om jag icke kunnat biträda förslaget oförändrat, likväl icke har många ändringar att föreslå i detsamma.

Efter dessa inledande anmärkningar övergår jag till en redogörelse i detalj för generaltullstyrelsens förslag.

I fråga om den ordinarie staten hemställer generaltullstyrelsen till en början om överflyttning å dylik stat av *dels* den år 1917 provisoriskt inrättade, sedermera å extra stat för år 1919 uppförda vaktmästartjänsten av klass 2 vid tullbevakningen i Kristinehamn *dels* samtliga de för år 1918 beslutade och sedermera för år 1919 bibehållna extra-statstjänsterna, nämligen:

Den ordinarie staten.

Överflyttning av tjänster till ordinarie stat.

tre kontrollörstjänster (en vid tullkammaren i Hälsingborg, en vid tullkammaren i Trelleborg och en vid tullkammaren i Haparanda);

fem kammarskrivartjänster (två vid tullkammaren i Hälsingborg och tre vid tullkammaren i Trelleborg); samt

sjutton vaktmästartjänster av klass 1 (sju vid tullbevakningen i Stockholm, fyra vid tullbevakningen i Malmö, tre vid tullbevakningen i Hälsingborg och tre vid tullbevakningen i Trelleborg).

I fråga om samtliga här ovan nämnda tjänster tillåter jag mig erinra, att desamma jämlikt generaltullstyrelsens av mig biträdda hemställan av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1918 års riksdag begärdes uppförda å ordinarie stat, men att framställningen härom av riksdagen avslogs, enär enligt riksdagens mening tillräcklig erfarenhet, huruvida behovet av dessa tjänster vore av stadigvarande natur, icke kunde hava vunnits under den korta tid, de varit inrättade å extra stat.

Då generaltullstyrelsen nu förnyar sin anhållan om ifrågavarande

- [52.] tjänsters överförande å ordinarie stat, åberopar generaltullstyrelsen bland annat vad de tullförvaltningar, som yttrat sig i detta ämne, nämligen tullkamrarna i Hälsingborg och Haparanda, härom anfört:

*Tull-
kammaren i
Hälsingborg.*

Tullkammaren i Hälsingborg yttrar:

»Av de tjänster, som för närvarande finnas upptagna å denna tullkammares extra stat, avslog årets riksdag överförande på ordinarie stat av dem, som uppförts på extra stat från och med år 1918, nämligen en kontrollörstjänst, två kammar-skrivartjänster och tre vaktmästartjänster, sedan statsutskottet avstyrkt deras överförande med den motivering, att »tillräcklig erfarenhet, huruvida behovet av dessa tjänster är av stadigvarande natur, inom så kort tid näppeligen kan hava vunnits».

Då ifrågavarande tjänster emellertid visat sig behövligen redan under lång tid, innan tullkammaren gjorde hemställan om deras inrättande, och då behovet av på stat uppförda arbetskrafter icke blir fyllt med de nya på extra stat från och med år 1919 beviljade tjänsterna, utan extra ordinarie personal därutöver fortfarande måste i stor utsträckning anlitas, synes det tullkammaren knappast föreligga någon risk för att de ovannämnda tjänsterna, vilkas överförande från extra till ordinarie stat nu avslagits, icke skola komma att även framdeles visa sig erforderliga, varför tullkammaren vördsamt vågar uttala önskvärdheten av deras snara överförande på ordinarie stat, på det att innehavarna må beredas en fastare och tryggare anställning.»

*Tull-
kammaren i
Haparanda.*

Tullkammaren i Haparanda anför:

»Efter vederbörlig framställning inrättades från och med den 1 juli 1917 vid härvarande tullkammare en kontrollörstjänst å extra stat. Vid upprättande av förslag till tullverkets stater för år 1919 föreslog kungl. generaltullstyrelsen, att denna tjänst skulle uppföras på ordinarie stat, och upptogs densamma även i Kungl. Maj:ts proposition, varemot statsutskottet. »då tillräcklig erfarenhet, huruvida behovet av denna tjänst är av stadigvarande natur under så kort tid näppeligen kan hava vunnits», icke ansåg sig kunna förorda detsamma; och biföll riksdagen utskottets förslag. I anledning härav får tullkammaren framhålla, att densamma under det nu snart tilländalupna år, varunder kontrollörstjänsten å extra stat varit inrättad, styrkts i sin uppfattning om framtida behovet av en sådan tjänst, detta icke minst med hänsyn till de sig på tullförvaltaren såsom chef för den stora lokal-, kust- och gränsbevakningen alltmer hopande göromålen. Då dessutom möjligen med utgången av detta år och i varje fall under loppet av år 1919 de svenska och finska järnbanenäten bliva förenade med varandra och Haparanda järnvägsstation är belägen cirka 2 kilometer från stadens tullkammares lokaler, blir det nödvändigt att då liksom nu under krigsåren inrätta en särskild tullavdelning därstädes. För densamma äro för närvarande lokaler under uppförande. Kontrollören är avsedd att vara föreståndare för denna avdelning. En uppenbar olägenhet med bibehållande av tjänsten å extra stat är, att täta personalombyten kunna komma att äga rum, enär den, som förordnas att bestrida tjänsten, givetvis så fort som möjligt söker erhålla tjänst å ordinarie stat med dess större förmåner måhända i en billigare och i klimatiskt hänseende lyckligare lottad landsända.

Tullkammaren får därför vördsammast föreslå, att kontrollörstjänsten å extra stat härstädes måtte uppföras å ordinarie stat.»

Generaltullstyrelsen anför för egen del i nu ifrågavarande ämne, att enligt styrelsens åsikt den stadigvarande naturen av behovet utav omförmälda extrastatstjänster måste anses ådagalagd redan genom den för tjänsternas inrättande förebragta motivering, samt framhåller, att styrelsen under den tid, som förflutit, sedan 1918 års riksdag behandlade frågan, blivit än mera styrkt i sin uppfattning om tjänsternas oumbärlighet.

[52.]
Generaltull-
styrelsen

Mot förslaget om de ifrågavarande extrastatstjänsternas överflyttning till ordinarie stat har tullkommissionen icke framställt någon erinran.

Tullkommissionen.

Då generaltullstyrelsen och tullkommissionen, även med de erfarenheter, som under det sistförflutna året vunnits, äro fullt eniga i den uppfattningen, att ingen av de ifrågavarande extrastatstjänsterna efter omorganisationen kan undvaras, synes mig inga skäl föreligga att motsätta sig förslaget om tjänsternas överförande å ordinarie stat, helst som en dylik åtgärd, såsom jag redan förra året vid frågans behandling påpekade, skulle vara ägnad att bereda den därav berörda personalen en fastare och tryggare ställning. Jag biträder sålunda generaltullstyrelsens förslag om förnyad framställning till riksdagen i ifrågavarande ämne.

Departementschefen.

Generaltullstyrelsen hemställer vidare om inrättande å ordinarie stat av två nya gränsuppsyningsmanstjänster och 19 nya gränsridartjänster för gränsbevakningen vid riksgränsen mot Finland.

Inrättande av
nya tjänster
vid gräns-
bevakningen
mot Finland.

Innan jag går att redogöra för anledningen till och den närmare innebörden av denna hemställan, anser jag mig böra erinra om, att tullkommissionen den 17 oktober 1917 avgivit betänkande och förslag till omorganisation av tullverkets kust- och gränsbevakning samt att generaltullstyrelsen genom remiss den 28 december 1917 anbefallts att häröver avgiva utlåtande.

I sin skrivelse den 27 september 1918 angående tullverkets stater för år 1920 meddelar nu generaltullstyrelsen, att betänkandet ännu icke hunnit slutgiltigt behandlas av styrelsen, men att styrelsen, att döma av den kännedom, styrelsen hittills hunnit taga om betänkandet, och de yttranden över detsamma, som från vederbörande tullmyndigheter inkommit, ansåge sig kunna antaga, att en eventuell omorganisation av åtminstone kustbevakningen icke kunde genomföras fristående och utan samband med omorganisation av tullverket i dess helhet, något som tullkommissionen icke heller, efter vad styrelsen trodde sig veta, avsett.

[52.] I enlighet härmed har ock i statförslaget för år 1920 kustbevakningen upptagits på enahanda sätt som för år 1919; och icke heller i avseende å gränsbevakningen hava några andra ändringar ifrågasatts än inrättandet av ovannämnda nya tjänster vid bevakningen av gränsen mot Finland.

Anledningen till att generaltullstyrelsen nu, innan tullkommissionens ovanberörda betänkande rörande omorganisation av kust- och gränsbevakningen hunnit i dess helhet behandlas av styrelsen, ansett sig böra bringa frågan om utökning av bevakningspersonalen vid riksgränsen mot Finland under Kungl. Maj:ts prövning är att söka i de åtgärder, som i anledning av ifrågasatt indragning av de för bevakningen av nämnda riksgräns disponerade skyddstrupperna av Kungl. Maj:t träffats för övervakande av persontrafiken över omförmälda gräns.

I dylikt hänseende ber jag att få erinra om följande:

Med skrivelse den 12 juli 1918 överlämnade länsstyrelsen i Norrbottens län ett omfattande förslag i fråga om de åtgärder, som, under förutsättning av indragning helt eller delvis av skyddstrupperna vid riksgränsen mot Finland, ansågos erforderliga för övervakande av de över samma gräns till riket inkommande personer. Efter att hava redogjort för de skäl, som påkallade särskilda dylika övervakningsåtgärder, anförde länsstyrelsen i fråga om sättet för bevakningens anordnande, bland annat, följande:

»I sådant avseende har tanken riktats på möjligheten för staten att begagna sig av den gräns- och kustbevakningskår, som tullverket har till sitt förfogande vid gränsen och som för närvarande utgöres av en gränsöveruppsyningsman, 3 ordinarie och 1 extra ordinarie gränsuppsyningsman, 90 ordinarie och omkring 30 extra gränsridare, 10 ordinarie och ett antal extra tullvaktmästare samt några kustbevakningstjänstemän. Denna bevakningskår är enligt förslag av 1914 års tullkommission avsedd att ökas med 2 gränsuppsyningsmän och 19 ordinarie gränsridare med motsvarande minskning av extra gränsridarnes antal.

Denna personals tjänstebefattning att övervaka varutransporter torde utan olägenhet kunna utökas med ett uppdrag att jämväl hålla tillsyn över persontrafiken, uti vilket uppdrag då bör ingå befogenhet att avfordra till riket ankommande eller dit inkomna personer deras pass samt att omedelbart avvisa utlänning, som är i saknad av pass eller vars pass icke är i författningssenlig ordning. Givetvis böra de befattningshavare, som få detta uppdrag sig anförtrott, vid uppdragets fullgörande äga polismans skydd och befogenhet.»

Över berörda förslag avgav generaltullstyrelsen den 13 augusti 1918 infordrat utlåtande, däri styrelsen — jämte det styrelsen meddelade, att densamma icke hade något att erinra emot förslaget i vad detsamma avsåge anlitande av tullverkets personal för den ifrågasatta bevakningstjänsten — vidare anförde följande:

»Förslaget innebär emellertid, bland annat, att tullverkets bevakningspersonal i ifrågavarande gränstrakter skulle utgöra det antal, som av 1914 års tullstatskommission föreslagits, eller att den nuvarande ordinarie gränsbevakningspersonalen, bestående av en gränsöveruppsyningsman, tre gränsuppsyningsmän och nittio gränsridare, skulle ökas med två gränsuppsyningsmän och nittion gränsridare. Denna ökning kan likväl icke ske förrän tidigast under instundande år; och kommer styrelsen att vid avgivande inom kort av underdånigt förslag till tullverkets stater för år 1920 göra framställning i sådan riktning. Nyssnämnda förhållande läser emellertid icke utgöra hinder för genomförande när som helst av länsstyrelsens förslag, då det bristande antalet ordinarie gränsbevakningstjänstemän kan, såsom redan för närvarande är fallet, även efter ett eventuellt genomförande av länsstyrelsens förslag tills vidare ersättas, vad beträffar gränsridarne, med inkallad extra ordinarie personal och, vad beträffar gränsuppsyningsmännen, medelst förordnanden för gränsridare att tjänstgöra såsom gränsuppsyningsmän.»

Genom nädigt beslut den 11 oktober 1918 meddelade Kungl. Maj:t därefter, i anslutning till länsstyrelsens i Norrbottens län ovanberörda förslag, föreskrifter i nu ifrågavarande ämne att lända till efterrättelse från den tid, då de skyddstrupper, som disponerats för bevakning av gränsen mot Finland, komme att indragas. I nämnda föreskrifter stadgades, bland annat, att övervakandet av resandetrafiken vid gränsen skulle, förutom av gränskommissarien, då sådan finnes förordnad, och den ordinarie polispersonalen ävensom särskilt förordnade extra polismän, handhavas av utav länsstyrelsen förordnad personal, tillhörande tullverkets gränsbevakning, och att förty nämnda personal ävensom den extra personalen, då den vore i tjänstgöring, skulle på förordnande av länsstyrelsen vara skyldig att, med polismanns skydd och med de befogenheter, som jämlikt kungörelsen den 26 september 1918 angående övervakande av utlänningar i riket tillkomme polismyndighet, biträda med tillsyn och kontroll över ankommande eller i riket inkomna utlänningar.

Såsom generaltullstyrelsen i förberörda utlåtande den 13 augusti 1918 förutskickat, gör styrelsen nu i skrivelsen rörande tullverkets utgiftsstaten för år 1920 framställning i syfte, att i avseende å gränsbevakningen mot Finland den av tullkommissionen i dess betänkande rörande kust- och gränsbevakningen förordnade omorganisationen måtte redan nu genomföras eller med andra ord, att för nämnda bevakning måtte inrättas två nya gränsuppsyningsmanstjänster och 19 nya gränsridartjänster. Härom anför generaltullstyrelsen i skrivelsen följande:

Generaltullstyrelsen.

»Tullkommissionens till generaltullstyrelsen för avgivande av utlåtande remitterade förslag till omorganisation av tullverkets kust- och gränsbevakning inne-

[52.] bär, såvitt detsamma angår gränsbevakningen vid riksgränsen mot Finland, i huvudsak att gränsuppsyningsmännens antal skulle för vinnande av effektiv ledning och kontroll av bevakningstjänsten ökas från det nuvarande antalet tre till fem samt att så många nya gränsridartjänster, som motsvarade antalet av de året om i tjänstgöring inkallade e. o. gränsridarna, borde uppföras å ordinarie stat, medan vinterbehovet av extra förstärkning fortfarande såsom hittills borde tillgodoses genom inkallning. Då antalet året om inkallade gränsridare utgör nitton och antalet ordinarie gränsridare utgör nittio, skulle alltså enligt kommissionens förslag i staten uppföras etthundranio ordinarie gränsridartjänster. I övrigt innehåller kommissionens förslag rörande ifrågavarande gränsbevakning antingen allenast på styrelsen ankommande detaljbestämmelser rörande placeringen av tjänstemän eller tilldelande åt dem av anslag till hästlega m. m. eller ock för all gränsbevakning och gränstrafik gemensamma föreskrifter, beträffande vilka torde få anstå med avgivande av styrelsens yttrande, intill dess förslaget i dess helhet hunnit granskas. Mot kommissionens förslag angående tjänsterna har från gränsöveruppsyningsmannens sida icke någon annan erinran gjorts, än att, då inom patrulleringsområdet Wuono inom Haparanda postering två e. o. gränsridare under de senare åren varit inkallade ej endast, såsom kommissionen uppgiver, under vintermånaderna utan hela året, detta förhållande borde föranleda, att Wuono borde upptagas såsom en ständig postering. Tullkammaren i Haparanda har för sin del förklarat berörda förhållande icke giva tullkammaren anledning att för närvarande ifrågasätta inrättande av flera nya gränsridartjänster än det av kommissionen föreslagna antal.

Då från styrelsens sida icke är något att erinra mot kommissionens förslag i nu ifrågavarande del, får styrelsen hemställa,

att å ordinarie stat för år 1920 måtte för gränsbevakningen vid riksgränsen mot Finland uppföras

två nya gränsuppsyningsmanstjänster och

nitton nya gränsridartjänster.

För den händelse ovanberörda, av länsstyrelsen i Norrbottens län framställda förslag skulle vinna nådigt bifall, får styrelsen tillika hemställa,

att berörda två gränsuppsyningsmanstjänster och nitton gränsridartjänster måtte inrättas å extra stat för år 1919, exempelvis från och med den 1 juli sagda år.»

Tullkommissionen.

I sitt över generaltullstyrelsens statförslag avgivna utlåtande förklarar sig tullkommissionen icke hava något att erinra mot generaltullstyrelsens framställning i nu ifrågavarande avseende.

Departementschefen.

Av det ovan anförda framgår, att goda skäl måste anses tala för ett inrättande redan nu — utan avbidan på omorganisation av kust- och gränsbevakningen i dess helhet — av de av tullkommissionen i dess ovan omförmälda betänkande föreslagna nya tjänsterna vid gränsbevakningen mot Finland. Särskilt anser jag mig böra framhålla, att en dylik åtgärd icke skulle medföra någon ökning i tullverkets personalstyrka utan endast innebära, att en del förut i ständig tjänstgöring inkallad extra personal uppfördes å stat. Mot inrättandet av de föreslagna

nya tjänsterna skulle visserligen kunna göras den invändningen, att då tullkommissionen i sitt ovannämnda betänkande jämväl ifrågasatt indragning av en del nu befintliga tjänster, med besättandet av de nya tjänsterna lämpligen borde anstå, till dess det visat sig, i vilken mån vid tjänsteindragningar ledigbliven personal kunde placeras å de nyinrättade befattningarna. Att till de tjänster, som nu avses, förflytta personal från andra delar av riket synes emellertid mindre lämpligt med hänsyn till de krav på kunnighet i finska språket, förmåga att uthärda klimatet m. m., som måste ställas på innehavarna av dessa tjänster. [52.]

Jag anser mig sålunda, utan risk för att den slutliga omorganisationen av kust- och gränsbevakningen därigenom skall föregripas, kunna biträda generaltullstyrelsens förslag om uppförande å ordinarie stat från och med år 1920 av två gränsuppsyningsmanstjänster och 19 gränsridartjänster vid bevakningen av riksgränsen mot Finland.

Med hänsyn till angelägenheten, att ifrågavarande tjänster snarast möjligt komma till stånd, anser jag mig icke heller böra motsätta mig generaltullstyrelsens hemställan om anslag för deras inrättande redan från och med den 1 juli 1919. Det för sådant ändamål erforderliga anslagsbeloppet, vilket torde böra äskas å tilläggsstat för år 1919, har av generaltullstyrelsen beräknats till 16,300 kronor, därvid styrelsen utgått ifrån, att lönetillägg och ortstillägg, till vilka dessa befattningshavare i likhet med övriga befattningshavare å extra stat borde bliva berättigade, skulle utgå av 1919 års förslagsanslag för sådana ändamål. Häremot har jag intet att erinra.

Framställning om anvisande av nu omförmälda belopp, 16,300 kronor, torde jag få göra framdeles under dagens lopp i sammanhang med övriga anslagsäskanden, som röra tilläggsstatens sjunde huvudtitel.

I samband med de spörsmål, som angå tjänsterna å den ordinarie staten för lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen, anser jag mig vidare böra yttra några ord i anledning av förberörda av tullkammaren i Åhus gjorda anmälan, att den hos tullkammaren anställda kontrollören fortfarande tillsvidare kunde undvaras.

Särskild föreskrift i avseende å kontrollörstjänsten vid tullkamaravdelningen i Kristianstad.

Ifrågavarande anmälan är föranledd därav, att då år 1917 en kontrollörstjänst provisoriskt inrättades vid den nytillkomna tullkamaravdelningen i Kristianstad, tillika föreskrevs, att samma tjänst icke finge tillsättas, förrän kontrollören vid tullkammaren i Åhus, vilken på grund av den för tillfället minskade rörelsen därstädes kunde för det dåvarande undvaras och under tiden användas för tullkamaravdelningen i Kristianstad, bleve för arbetet vid tullkammaren i Åhus åter erforderlig. Då

- [52.] kontrollörstjänsten vid tullkammaravdelningen i Kristianstad sedermera från och med år 1919 uppfördes å ordinarie stat, förnyades ovannämnda föreskrift i vad angick året 1919.

Generaltullstyrelsen.

Generaltullstyrelsen hemställer nu, att enahanda föreskrift måtte meddelas att gälla för år 1920.

Departementschefen.

Häremot är givetvis intet att erinra. Jag tillstyrker alltså, att i samband med fastställandet av tullverkets utgiftsstat för år 1920 föreskrift meddelas om, att, därest kontrollören vid tullkammaren i Åhus skulle vid ingången av år 1920 fortfarande tjänstgöra vid tullkammaravdelningen i Kristianstad, kontrollörstjänsten vid tullkammaravdelningen icke må tillsättas, förrän kontrollören vid tullkammaren i Åhus åter bliver för arbetet vid sagda tullkammare erforderlig.

Uppflyttande av tjänster i högre avlöningsklass.

Generaltullstyrelsen.

Beträffande de av åtskilliga lokaltullförvaltningar gjorda framställningar om uppflyttande av tjänster i högre avlöningsklass förmåler generaltullstyrelsen, att, ehuru väl vissa av dessa framställningar synts styrelsen beaktansvärda, styrelsen likväl, då förslagen härom innebure ändringar av organisatorisk natur, icke ansett sig under nu pågående arbete med omorganisation av tullverket böra tillstyrka någon av dem.

Departementschefen.

Den av generaltullstyrelsen intagna ståndpunkten synes mig riktig; och har jag sålunda i nu ifrågakvarande avseende icke någon framställning att göra.

Ortstillägg.

Det tidigare å tullverkets ordinarie avlöningsstat uppförda anslaget till ortstillägg åt befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning är för år 1919 upptaget såsom ett särskilt förslagsanslag å riksstatens sjunde huvudtitel med ett belopp av 333,800 kronor. Generaltullstyrelsen hemställer nu, att anslaget med ett till 338,010 kronor förhöjt belopp måtte återföras till sin gamla plats å tullverkets avlöningsstat. Härom anför generaltullstyrelsen följande:

Generaltullstyrelsen.

»Anslaget till ortstillägg, vilken förmån enligt staterna till och med år 1918 tillkommer allenast befattningshavare vid lokaltullförvaltningarna i Stockholm, Haparanda och Riksgränsen, är i 1918 års avlöningsstat för tullverket upptaget såsom förslagsanslag med 56,000 kronor. I sammanhang med väckt fråga om en väsentlig utsträckning av denna förmån blev anslaget vid 1918 års riksdag, i enlighet med vederbörande departementschefs hemställan och för att icke fördröja riksdagens behandling av tullverkets stater i övrigt, för år 1919 utbrutet ur dessa

[52.]

stater och i riksstaten uppfört såsom ett särskilt förslagsanslag å 333,800 kronor, varjämte i tullverkets stater för sistnämnda år hänvisning till detta anslag gjordes. Då anledningen till anslagets utbrytande ur tullverkets avlöningsstat icke längre är för handen, synes detsamma lämpligen böra för år 1920 återföras till tullverkets stater. Vad anslagets belopp vidkommer, tillåter styrelsen sig erinra, att, sedan enligt nådig kungörelse den 1 juli 1918 (Svensk författningssamling nr 654) förordnats, att från och med den 1 januari 1919 å ort, där de allmänna levnadskostnaderna äro särskilt höga, ortstillägg skall utgå till tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda grunder, med tio eller femton procent av avlöningen dock med iakttagande därav, att ortstillägget ej må beräknas å högre belopp än 3,000 kronor, Eders Kungl. Maj:t i nådigt brev till generaltullstyrelsen nyssnämnda dag, den 1 juli 1918, anbefallt styrelsen att uppgöra och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de grunder för ortstilläggs utgående, som sålunda skola av Eders Kungl. Maj:t fastställas. Den härför erforderliga utredning har emellertid ännu icke hunnit slutföras; och innan sådant skett samt berörda grunder fastställts, kan tydligen någon exakt siffra för anslaget icke bestämmas. Provisoriskt torde emellertid anslaget kunna beräknas till det i riksstaten för år 1919 bestämda belopp, 333,800 kronor, ökat med det belopp, vartill ortstillägg, beräknat efter samma grunder som nyssberörda siffra, skulle utgå till innehavarna av de nya tjänster, vilka av generaltullstyrelsen föreslås till uppförande å ordinarie stat för år 1920. Då denna ökning skulle utgöra 4,210 kronor, skulle alltså ortstilläggsanslaget i tullverkets stater för år 1920 upptagas med 338,010 kronor, varom styrelsen nu gör underdånig hemställan.»

Jag biträder generaltullstyrelsens hemställan och tillstyrker alltså, att i stället för det å riksstaten under sjunde huvudtiteln nu uppförda förslagsanslaget å 333,800 kronor till ortstillägg åt befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning å tullverkets ordinarie avlöningsstat för år 1920 för samma ändamål uppföres ett förslagsanslag å 338,010 kronor.

*Departements-
chefen.*

Av 1918 års riksdag beviljades på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medel för beredande under år 1919 av tillfälliga lönetillägg åt personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning. Generaltullstyrelsen har nu gjort framställning om anvisande av medel för dylikt ändamål även för år 1920. Då emellertid de tillfälliga lönetilläggen äro avsedda icke blott för den ordinarie utan även för den å extra stat uppförda personalen och medel för de ifrågakommande lönetilläggen för år 1919 beretts och alltjämt torde böra beredas, gemensamt för båda personalgrupperna, genom ett direkt å riksstaten uppfört extra förslagsanslag, torde med behandlingen av denna fråga lämpligen få anstå, till dess jag redogjort för övriga tullverkets avlöningstater rörande spörsmål.

**Tillfälliga
lönetillägg.**

[52.]
Förslagsan-
slagen å av-
löningsstaten

Innan jag avslutar behandlingen av den ordinarie avlöningsstaten för lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen, återstår det mig emellertid, alltjämt i anslutning till generaltullstyrelsens skrivelse den 28 september 1918, att fästa uppmärksamheten å ytterligare en fråga, som, ehuru icke avseende vare sig tjänsternas antal eller storleken av något i staten upptaget avlöningsbelopp, likväl inverkar å statens slutsumma.

Å avlöningsstaten finnas nämligen — utom de bestämda anslagen till avlöningar åt de ordinarie befattningshavarna i verket — uppförda följande särskilda förslagsanslag, nämligen:

till arvoden åt tulldirektörer högst 2,000 kronor;

till arvoden åt tullexpeditions- och gränsstationsföreståndare 12,000 kronor;

till arvoden åt ordinarie tjänstemän för tullbehandling av passagerareffekter 10,000 kronor; samt

till vikariatsersättning m. m. hos generaltullstyrelsen 125,000 kronor och vid lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen 750,000 kronor.

Generaltull-
styrelsen

Beträffande ett av dessa anslag, nämligen anslaget till arvoden åt ordinarie tjänstemän för tullbehandling av passagerareffekter, har generaltullstyrelsen nu föreslagit höjning i anslagsbeloppet. I övriga å avlöningsstaten upptagna förslagsanslag ifrågasättes däremot icke någon ändring. Generaltullstyrelsen anför i detta hänseende följande:

»Ej mindre vissa av nyssberörda anslag än även flera övriga å tullverkets stater uppförda anslag hava högst väsentligt överskridits, särskilt under perioden 1915—1917. I fråga om vissa anslag beror överskridandet därpå, att anslagen äro upptagna med belopp, som icke ens under normala förhållanden äro tillräckliga. Överskridandet måste i sådana fall anses såsom en konstant företeelse, i vilken någon ändring eller återgång icke är att förvänta. I andra fall däremot är anledningen till överskridandet förnämligast att söka i de nu rådande utomordentliga förhållandena och de särskilda uppgifter, som i följd därav ålagts tullverket, eller i den högst väsentliga prisstegring, som under de senare åren ägt rum och alltjämt fortgår, även om inverkan av andra, mera konstanta faktorer även bidragit därtill. Med tillämpning av den erkända grundsats, att förslagsanslag böra upptagas med belopp, som äro tillräckliga att täcka de behov, för vilka anslagen äro avsedda, har styrelsen ansett sig böra ifrågasätta höjning av de anslag, vilkas överskridande måste anses av konstant natur och icke föranlett av nu rådande förhållanden. Vad övriga anslag beträffar har däremot styrelsen, då det icke kan anses uteslutet, att vid återinträdande av mera normala förhållanden anslagen icke skola behöva överskridas i så hög grad, som för närvarande är fallet, samt i alla händelser någon fast hållpunkt för ett mera tillförlitligt beräkande av anslags-

behoven icke nu kan erhållas, ansett sig icke böra för närvarande ifrågasätta höjning av dessa anslag.

[52.]

Vidkommande nu ovanberörda, å avlöningsstaten uppförda anslag har styrelsen, med tillämpning av vad nyss sagts, ansett sig böra föreslå, att anslaget till arvoden för tullbehandling av passagerareffekter, vilket anslag allt sedan år 1911 överskridits med omkring 5,000 kronor årligen, måtte höjas med detta belopp och alltså upptagas till 15,000 kronor. Övriga å 1919 års avlöningsstat uppförda anslag, för så vitt de överskridits i annan än icke nämnvärd mån, tillhöra det slag av anslag, vilkas överskridande till väsentlig del är beroende på nu rådande särskilda förhållanden, och hava därför icke av styrelsen föreslagits till höjning.»

Mot de synpunkter, generaltullstyrelsen sålunda utvecklat, synes mig någon erinran icke vara att framställa. Jag tillstyrker därför, att de ifrågavarande förslagsanslagen i avlöningsstaten för år 1920 upptagas på sätt generaltullstyrelsen föreslagit.

Departementets
chefen.

I avseende å de poster å den ordinarie avlöningsstaten för tullverket, vilka icke här ovan särskilt berörts, har jag icke att föreslå någon ändring.

Vad jag ifrågasatt rörande den ordinarie avlöningsstaten kan sammanfattas sålunda:

Sammanfattning
av förslagen
rörande den
ordinarie
staten.

Den för år 1919 fastställda ordinarie avlöningsstaten för tullverket (inklusive generaltullstyrelsen) slutar å ett belopp av kronor 5,028,700.

Enligt mitt förslag skulle emellertid för år 1920 tillkomma:

<i>dels</i> den ökning i förste vaktmästarens och vaktmästarnas hos generaltullstyrelsen avlöningsförmåner, som följer av 1918 års riksdags beslut i dylikt hänseende, sammanlagt	kr.	3,200
<i>dels</i> den ökning utav avlöningarna till de å generaltullstyrelsens stat uppförda kvinnliga biträden, som skulle förämlas av ett bifall till den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen i ämnet	»	8,000
<i>dels</i> avlöningar vid följande tjänster, nämligen:		
tre kontrollörstjänster à kr. 4,200	»	12,600
fem kammarskrivartjänster à kr. 2,800	»	14,000

[52.]	två gränsuppsyningsmanstjänster à kr. 2,050	kr. 4,100
	sjutton vaktmästartjänster av klass 1 à kr. 1,750	» 29,750
	en vaktmästartjänst av klass 2	» 1,500
	nitton gränsridartjänster à kr. 1,500	» 28,500
	dels det ökade belopp, varmed förslags- anslaget till arvoden åt ordinarie tjänstemän för tullbehandling av passagerareffekter föreslagits utgå	» 5,000
	dels ock ett förslagsanslag till orts- tillägg åt befattningshavare vid tull- verkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning	» 338,010
	eller sammanlagt	kronor 444,660
	och skulle sålunda den ordinarie avlöningsstaten för år 1920 utgöra	kronor 5,473,360.

Den extra
staten.
Förutvarande
tjänster å
extra stat.
Generaltull-
styrelsen.

Generaltullstyrelsens förslag i fråga om den extra staten för lokal-
förvaltningen upptager till en början de å extra stat för år 1919 upp-
förda tjänster, som icke, enligt vad förut sagts, av generaltullstyrelsen
förordats till uppförande å 1920 års ordinarie stat, nämligen:

två förste kontrollörstjänster, därav en för packhusinspektionen i
Stockholm och en för packhusinspektionen i Göteborg;

sexton kontrollörstjänster, därav sju för packhusinspektionen i
Stockholm, en för tullkammaren i Norrköping, en för tullkammaren,
två för packhusinspektionen och en för tullbevakningsinspektionen i
Malmö, en för tullkammaren i Halmstad, två för packhusinspektionen i
Göteborg och en för tullkammaren i Sundsvall;

femtiosex kammar skrivartjänster, därav tre för tullkammaren och
tretton för packhusinspektionen i Stockholm, två för tullkammaren i
Norrköping, en för tullkammaren i Kalmar, tre för tullkammaren, en
för uppbörds- samt konfiskations- och kassörskontoret samt fyra för
packhusinspektionen i Malmö, en för tullkammaren i Lund, en för tull-
kammaren i Landskrona, tre för tullkammaren i Hälsingborg, en för
tullkammaren i Trelleborg, en för tullkammaren i Halmstad, två för tull-
kammaren, en för uppbördskontoret, tio för packhusinspektionen och
en för tullbevakningsinspektionen i Göteborg, en för tullkammaren i
Borås, en för tullkammaren i Karlstad, en för tullkammaren i Kristine-

hamn, en för tullkammaren i Västerås, en för tullkammaren i Härnösand, två för tullkammaren i Sundsvall och en för tullkammaren i Luleå;

[52.]

åtta uppsyningsmanstjänster av klass 1, därav en för packhusinspektionen och två för nederlagskontoret i Stockholm, en för tullbevakningen i Malmö, en för tullstationen Malmö-Limhamn, två för tullbevakningen i Trelleborg och en för tullbevakningen i Sundsvall;

femtio två vaktmästartjänster av klass 1, därav tio för packhusinspektionen i Stockholm, fyra för tullbevakningen i Norrköping, sju för tullbevakningen i Malmö, tre för tullstationen Malmö-Limhamn, fyra för tullbevakningen i Hälsingborg, en för tullbevakningen i Råå, två för tullbevakningen i Trälleborg, två för packhusinspektionen och tretton för tullbevakningen i Göteborg samt sex för tullbevakningen i Sundsvall; ävensom

tio vaktmästartjänster av klass 2, därav två för tullbevakningen i Kalmar, en för tullbevakningen i Landskrona, två för tullbevakningen i Halmstad, en för tullbevakningen i Borås, en för tullbevakningen i Karlstad, två för tullbevakningen i Härnösand och en för tullbevakningen i Haparanda.

Beträffande här ovan nämnda tjänster vid tullstationen Malmö-Limhamn föreslår generaltullstyrelsen emellertid, att, i likhet med vad förut skett, såsom villkor för deras uppförande å extra stat för år 1920 måtte föreskrivas, att för tullstationens behov erforderliga lokaler med möbler och inventarier fortfarande tillhandahållas tullverket av skånska cementaktiebolaget.

Då behov av samtliga ovan omförmälda tjänster alltjämt föreligger, ansluter jag mig till generaltullstyrelsens hemställan om deras uppförande å extra stat även för år 1920. Mot det av generaltullstyrelsen föreslagna villkoret för bibehållandet av tjänsterna vid tullstationen Malmö-Limhamn har jag intet att erinra.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag förut haft tillfälle omnämna, föreslår generaltullstyrelsen vidare, med ledning av de från lokaltullförvaltningarna inkomna framställningarna, uppförande å extra stat för år 1920 av åtskilliga nya tjänster.

*Nya tjänster
å extra stat.*

Innan jag övergår till att redogöra för generaltullstyrelsens berörda förslag, tillåter jag mig nämna, att, där av lokaltullförvaltning gjord framställning om inrättande av ny tjänst av generaltullstyrelsen biträdades, generaltullstyrelsen i allt fall föreslår tjänstens uppförande allenast å extra stat. Vidare ber jag att få erinra om vad jag redan

[52.] förut framhållit, nämligen att jag icke i något fall funnit mig böra gå utöver vad generaltullstyrelsen föreslagit och sålunda anser mig kunna lämna de från lokaltullförvaltningarna eller andra inkomna framställningarna, i den mån de icke av generaltullstyrelsen förordats, helt åsido.

Över de av lokaltullförvaltningarna gjorda framställningar, som av generaltullstyrelsen helt eller delvis bitratts, har jag låtit uppgöra en sammanställning, vilken jag anhåller måtte få såsom bilaga fogas till dagens protokoll. I berörda sammanställning hava framställningarna i allmänhet in extenso återgivits; dock att i åtskilliga fall därifrån utslutits sådana delar, vilka beröra andra frågor än behovet av nya tjänster eller eljest synts erbjuda mindre intresse i nu förevarande avseende. Då generaltullstyrelsen vid utvecklandet av sitt förslag vid flera olika tillfällen åberopar, förutom lokaltullförvaltningarnas skrivelser, även förutnämnda av Sveriges tullmannaförenings centralstyrelse gjorda framställning rörande uppförande å stat av nya uppsyningsmanstjänster till ett mot de såsom extra ordinarie uppsyningsmän förordnade vaktmästarna svarande antal, har jag ansett mig böra i bilagan intaga jämväl sistnämnda framställning, vilken däri återfinnes efter lokaltullförvaltningarnas skrivelser.

Generaltull-
styrelsen.

Här nedan följer nu en redogörelse för generaltullstyrelsens förslag i ifrågavarande avseende, däri de olika lokala tullförvaltningarna behandlas i samma ordningsföljd, i vilken deras framställningar upptagits i förberörda sammanställning.

Generaltullstyrelsen anför beträffande

1. Tullbevakningsinspektionen i Stockholm.

»Tullbevakningsinspektionen i Stockholm har i sin framställning — — — anhållit om inrättande av en ny uppsyningsmanstjänst, vilkens innehavare skulle vara avsedd att ersätta den sedan några år tillbaka förordnade extra ordinarie uppsyningsmannen hos inspektionen. Behov av bevakningsbefälets förstärkande hos inspektionen på grund av personalens ökning har länge gjort sig gällande; och får styrelsen på grund härav och under åberopande av tullmannaföreningens centralstyrelses ovanberörda framställning — — — om inrättande av uppsyningsmanstjänster i stället för de extra ordinare uppsyningsmansförordnandena hemställa,

att å extra stat för år 1920 måtte för inspektionens räkning uppföras en ny uppsyningsmanstjänst av klass 1.»

2. Tullkammaren i Nyköping.

»Vad tullkammaren i Nyköping, som år 1917 icke gjort någon framställning rörande tullkammarens stat, ävensom därstädes anställda vaktmästare anført — — — såsom stöd för inrättande av nya vaktmästartjänster vid tullbevakningen i Nyköping

finner styrelsen till fyllest ådagalägga behovet av någon förstärkning av vaktmästarpersonalen därstädes. Personalens fördelning på två skilda tjänstgöringsorter, Nyköping och Oxelösund, samt den växande rörelsen på sistnämnda ort äro givetvis ägnade att öka behovet av bevakningspersonal. Styrelsen hemställer därför,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras tre nya vaktmästartjänster av klass 2.»

3. Tullkammaren i Linköping.

»Då, enligt vad tullkammaren i Linköping, som icke heller år 1917 gjort någon framställning rörande tullkammarens stat, meddelat — — —, allt sedan år 1911 två extra ordinarie kammarskrivare varit ständigt inkallade i tjänstgöring, finner styrelsen, med hänsyn jämväl till vad tullkammaren i övrigt anför, det stadigvarande behovet av ytterligare en kammarskrivartjänst vid tullkammaren vara tillfyllestgörande ådagalagt. Vad beträffar tullkammarens framställning om ytterligare en vaktmästartjänst, anser styrelsen, då enligt tullkammarens uppgift inkallning i tjänstgöring av mera än en extra ordinarie vaktmästare endast stundom och inkallning av denne extra ordinarie tjänsteman endast »så gott som ständigt» förekommit, sig för närvarande sakna skäl att förorda denna framställning. Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny kammarskrivartjänst.»

4. Tullkammaren i Karlskrona.

»Tullkammaren i Karlskrona, som år 1917 icke gjort någon framställning rörande staten, anhåller nu — — — om en ny kammarskrivartjänst och anför till stöd härför, att alltsedan år 1907 användande i tjänstgöring av en extra ordinarie kammarskrivare oavbrutet erfordrats samt att i följd av utvidgningsarbeten å flottans varv ökning av göromålen vore att förvänta. Ehuru sålunda ständig inkallning i tjänstgöring av mera än en extra ordinarie kammarskrivare icke erfordrats, finner styrelsen sig dock, med hänsyn såväl till den långa tid, varunder sådan inkallning oavbrutet fortgått, som även till det andra av tullkammaren åberopade skälet, böra tillstyrka framställningen och hemställer alltså,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny kammarskrivartjänst.»

5. Packhusinspektionen i Malmö.

»Packhusinspektionen i Malmö hemställde i skrivelse år 1917 om inrättande av en förste kontrollörstjänst, två kontrollörstjänster och åtta kammarskrivartjänster. Denna framställning blev i så måtto bifallen, att två kontrollörstjänster och fyra — ej, såsom inspektionen nu felaktigt uppgiver, sex — kammarskrivartjänster inrättades å extra stat för inspektionens räkning. I sin nu gjorda framställning — — — anhåller inspektionen om uppförande i staten av berörda förste kontrollörstjänst samt, tydligen på grund av nyssnämnda misstag, två kammarskrivartjänster. Av förut nämnd anledning kan styrelsen icke förorda bifall till framställningen i denna del. Dessutom hemställer emellertid inspektionen om ytterligare fem vaktmästartjänster, till stöd för vilken anhållan anföres, att från och med år 1917 sju extra ordinarie vaktmästare ständigt varit inkallade i

[52.] tjänstgöring, och att det vore högst sannolikt, att inspektionen, så snart importen till Malmö återtog normala dimensioner, nödgades begära ökning av vaktmästarpersonalen. Vad inspektionen sålunda anfört utgör enligt styrelsens åsikt fullgiltigt skäl för någon ökning av inspektionens ifrågavarande personal; men anser styrelsen denna ökning med anledning av den pågående omorganisationen av tullverket böra begränsas till tre nya vaktmästartjänster.

Ehuru framställning därom icke gjorts av inspektionen, finner styrelsen sig föranlåten hemställa om inrättande för inspektionens räkning av en ny uppsyningsmantjänst. Sedan flera år tillbaka har, för att behovet av underbefäl över inspektionens vaktmästare måtte bliva i någon mån bättre tillgodosett, en av dessa varit förordnad att tjänstgöra såsom extra ordinarie uppsyningsman. Detta behov måste anses såsom konstant och lär inom den närmaste framtiden kunna förväntas göra sig gällande i ännu högre grad än för närvarande; och det synes styrelsen förden skull billigt och rättvist att en ny dylik tjänst uppföres i staten. Styrelsen tillåter sig vidare, liksom i fråga om inrättandet av en dylik tjänst vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm, åberopa de av tullmannaföreningen i detta ämne anförda skäl.

Styrelsens hemställan beträffande packhusinspektionen i Malmö är alltså, att å extra stat för år 1920 måtte för inspektionens behov inrättas en ny uppsyningsmantjänst av klass 1 samt tre nya vaktmästartjänster av klass 1.»

6. Tullkammaren i Ystad.

»Vad tullkammaren och de i Ystad anställda vaktmästarne anfört rörande inrättande av nya vaktmästartjänster synes styrelsen ådagalägga, att någon förstärkning av därvarande vaktmästarpersonal måste anses av behovet påkallad; men anser styrelsen, att denna förstärkning för närvarande bör kunna begränsas till en ny vaktmästartjänst.

Styrelsen hemställer alltså.

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

7. Tullkammaren i Falkenberg.

Vad tullkammaren i Falkenberg, som år 1917 icke gjort någon framställning rörande staten, nu anfört till stöd för sin anhållan om inrättande av en kammar-skrivartjänst och en ny vaktmästartjänst — — — synes styrelsen till fyllest ådagalägga den stadigvarande naturen av behovet av dessa tjänster. Med särskilt framhållande av att vid tullkammaren för närvarande icke finnes anställd mer än en tjänsteman av högre grad, nämligen tullförvaltaren, och att detta förhållande måste anses mindre tillfredsställande i fråga om en tullförvaltning med den rörelse, som under normala förhållanden förekommer i Falkenberg, hemställer styrelsen alltså, att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en kammar-skrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

8. *Tullbevakningsinspektionen i Göteborg.*

[52.]

»För tullbevakningsinspektionens i Göteborg räkning blevo år 1918 av begärda två kammar skrivartjänster och tjugufem vaktmästartjänster beviljade å extra stat för år 1919 en kammar skrivartjänst och tretton vaktmästartjänster. Inspektionens nu gjorda framställning — — — avser inrättande av den kammar skrivartjänst och de tolv vaktmästartjänster, som sålunda icke beviljades, samt därutöver av tjugutvå nya vaktmästartjänster och fyra nya uppsyningsmanstjänster. Ehuru styrelsen håller före, att en ytterligare förstärkning av vaktmästarpersonalen vid inspektionen vore väl behövlig, finner styrelsen sig dock, av förut anförda skäl, förhindrad göra framställning härom, liksom styrelsen även anser sig icke kunna förorda inspektionens anhållan om en ny kammar skrivartjänst. Däremot får styrelsen på det livligaste tillstyrka inspektionens framställning om inrättande av fyra nya uppsyningsmanstjänster. Det för närvarande hos inspektionen anställda antalet uppsyningsmän är icke blott i förhållande till antalet vaktmästare synnerligen knappt — medan exempelvis vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm enligt den ordinarie och den extra staten för år 1919 finnas anställda 10 uppsyningsmän och 146 vaktmästare, utgöra motsvarande siffror för tullbevakningsinspektionen i Göteborg respektive 8 och 168 — utan även i betraktande av det vidsträckta hamnområdet och de långt från varandra belägna platser, vid vilka tillsyn å posterad bevakningspersonal är erforderlig, fullkomligt otillräckligt. Den sålunda rådande bristen på behöfligt bevakningsbefäl har måst provisoriskt avhjälpas genom förordnande för fyra vaktmästare att tjänstgöra såsom extra ordinarie uppsyningsmän. Då denna anordning av flera skäl måste anses otillfredsställande, finner styrelsen sig, under hänvisning för övrigt till tullmannaföreningens ovanberörda framställning i detta ämne, föranlåten hemställa,

att å extra stat för år 1920 måtte för inspektionens räkning uppföras fyra nya uppsyningsmanstjänster av klass 1.»

9. *Tullkammaren i Uddevalla.*

»Tullkammaren i Uddevalla, som år 1917 icke gjort någon framställning rörande staten, anhåller nu — — — om en ny kammar skrivartjänst och en ny vaktmästartjänst. Av vad tullkammaren till stöd härför anført lærer framgå, att behovet av dessa tjänster är av stadigvarande beskaffenhet, varför styrelsen hemställer,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarrens räkning uppföras en ny kammar skrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

10. *Tullkammaren i Charlottenberg.*

»Vad tullkammaren i Charlottenberg, som år 1917 icke gjort någon framställning rörande staten, nu anført till stöd för sin anhållan om ytterligare en kammar skrivartjänst och en vaktmästartjänst — — — synes styrelsen ådagalägga det oundgängliga och stadigvarande behovet av dessa tjänster, varför styrelsen hemställer,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarrens räkning uppföras en ny kammar skrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

[52.]

11. *Tullkammaren i Örebro.*

»Av samma skäl, som nyss anförts beträffande tullkammarens i Charlottenberg framställning, får styrelsen till bifall förorda den av tullkammaren i Örebro först nu gjorda anhållan om nya tjänster — — — och alltså hemställa,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

12. *Tullkammaren i Gävle.*

»Den motivering, som av tullkammaren i Gävle — — — förebragts till stöd för tullkammarens först nu gjorda anhållan om fem nya vaktmästartjänster synes styrelsen till fullo styrka det stadigvarande behovet av en förstärkning av bevakningspersonalen därstädes. Denna förstärkning torde dock utan alltför svåra olägenheter kunna tills vidare inskränkas till tre nya vaktmästartjänster, och hemställer styrelsen alltså,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras tre nya vaktmästartjänster av klass 1.»

13. *Tullkammaren i Söderhamn.*

»Till den av tullkammaren i Söderhamn gjorda framställning om en ny kammarskrivartjänst — — — anser styrelsen sig icke för närvarande, under det pågående arbetet med omorganisation av tullverket, böra tillstyrka bifall. Däremot kan styrelsen icke finna annat, än att det stadigvarande behovet av en ny vaktmästartjänst blivit till fullo styrkt, och hemställer därför,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

I fråga om slutligen

14. *Tullkammaren i Haparanda*

anför generaltullstyrelsen — efter att hava *dels* erinrat, att styrelsen redan hemställt om överflyttning å ordinarie stat av den för närvarande å extra stat för tullkammarens räkning uppförda kontrollörstjänsten, *dels* ock meddelat, att styrelsen icke kunde förorda bifall till tullkammarens framställning om inrättande av två nya vaktmästartjänster — följande:

»Däremot får styrelsen, enär behov av särskilt bevakningsbefäl med allt mera styrka gjort sig gällande och det i följd därav blivit en nödvändighet att åt två vid tullbevakningen i Haparanda anställda vaktmästare lämna uppdrag att tjänstgöra såsom extra ordinarie uppsyningsmän, på det livligaste tillstyrka tullkammarens anhållan om en uppsyningsmanstjänst, varvid styrelsen även tillåter sig, såsom i flera föregående fall, åberopa tullmannaföreningens ovanberörda hemställan i detta ämne. Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1920 måtte för tullkammarens räkning uppföras en uppsyningsmanstjänst av klass 2.»

Efter att härefter av olika anledningar hava avstyrkt de här ovan ej särskilt behandlade framställningarna om nya tjänster sammanfattar generaltullstyrelsen sitt förslag i avseende å inrättande av sådana tjänster vid lokaltullförvaltningarna i en hemställan,

att å extra stat för år 1920 måtte uppföras följande nya tjänster, nämligen:

sex kammarskrivartjänster, därav en för en var av tullkamrarna i Linköping, Karlskrona, Falkenberg, Uddevalla, Charlottenberg och Örebro;

sex uppsyningsmanstjänster av klass 1, därav en för tullbevakningen i Stockholm, en för packhusinspektionen i Malmö och fyra för tullbevakningen i Göteborg;

en uppsyningsmanstjänst av klass 2 för tullbevakningen i Haparanda; sex vaktmästartjänster av klass 1, därav tre för packhusinspektionen i Malmö och tre för tullbevakningen i Gävle; samt

nio vaktmästartjänster av klass 2, därav tre för tullbevakningen i Nyköping, en för tullbevakningen i Ystad, en för tullbevakningen i Falkenberg, en för tullbevakningen i Uddevalla, en för tullbevakningen i Charlottenberg, en för tullbevakningen i Örebro och en för tullbevakningen i Söderhamn.

Den sammanlagda kostnaden för avlöningar å de av generaltullstyrelsen föreslagna nya tjänsterna å extra stat skulle — oavsett utgifterna för ortstillägg och tillfälliga lönetillägg, till vilka jag senare skall återkomma — ställa sig sålunda:

sex kammarskrivartjänster	kronor 16,800
sex uppsyningsmanstjänster av klass 1	» 12,300
en uppsyningsmanstjänst av klass 2	» 1,900
sex vaktmästartjänster av klass 1	» 10,500
nio vaktmästartjänster av klass 2	» 13,500

Summa kronor 55,000.

I fråga om generaltullstyrelsens förslag rörande inrättande av nya tjänster å extra stat yttrar tullkommissionen i förberörda utlåtande den 17 oktober 1918 följande:

Tullkommis-
sionen.

»Styrelsens förslag innebär vidare, att å extra stat för år 1920 skulle uppföras följande nya tjänster, nämligen sex kammarskrivartjänster, sex uppsyningsmanstjänster av klass 1, en uppsyningsmanstjänst av klass 2, sex vaktmästartjänster av klass 1 samt nio vaktmästartjänster av klass 2.

Kommissionen tillåter sig härvid erinra om vad som förekommit vid behand-

[52.]

lingen nästlidet är av generaltullstyrelsens då föreliggande förslag till tullverkets utgiftsstater för år 1919.

Nämnda förslag avsåg, bland annat, inrättande av följande nya tjänster å extra stat, nämligen två förste kontrollörstjänster, aderton kontrollörstjänster, sjuttioåtta kammarskrivartjänster, sju uppsyningsmanstjänster, och åttiotvå vaktmästartjänster. Sedan kommissionen konstaterat, att under år 1913 — vilket finge anses hava varit det sista år, varunder tullverket arbetat under fullt normala förhållanden — ständigt inkallning åtnjutits av 205 e. o. kammarskrivare och 144 e. o. vaktmästare samt att därjämte under längre eller kortare tid av året varit inkallade 190 e. o. kammarskrivare och 396 e. o. vaktmästare, anförde kommissionen i sitt i ännu avgivna utlåtande, *att de ifrågasatta nya extrastatstjänsterna av högre grad motsvarade endast omkring 48 procent av antalet ständigt inkallade e. o. kammarskrivare och de ifrågasatta nya extrastatstjänsterna av lägre grad omkring 62 procent av antalet ständigt inkallade e. o. vaktmästare, allt beräknat för hela riket gemensamt; att här till komme, att vid en för varje särskild tullförvaltning företagen jämförelse mellan antalet föreslagna extrastatstjänster och antalet ständigt inkallade e. o. tjänstemän av motsvarande grader det befunnes, att icke i något fall det förra antalet överskred det senare; samt att den marginal i förhållande till det ständigt inkallade antalet, som styrelsens förslag sålunda lämnade, ytterligare ökades genom det förut omnämnda betydande antal e. o. tjänstemän av såväl högre som lägre grad, som längre eller kortare tid av året varit inkallade. Med stöd av det sålunda anförda förklarade kommissionen sig icke hava något att erinra mot styrelsens förslag i förevarande del; dock att kommissionens uttalande avsåge i huvudsak totalantalet av de föreslagna extrastatstjänsterna av högre respektive lägre grad, då nämligen kommissionen icke varit i tillfälle att ingå i någon fullständig prövning av de föreslagna tjänsternas fördelning på de särskilda orterna eller proportionen mellan antalet av olika grader inom de båda tjänstemannagrupperna.*

Vid nämnda förslags vidare behandling hos Eders Kungl. Maj:t och hos riksdagen blevo vissa av de ifrågasatta tjänsterna uteslutna, så att det antal, som slutligen beviljades, utgjorde två förste kontrollörstjänster, sexton kontrollörstjänster, femtiofem kammarskrivartjänster, sju uppsyningsmanstjänster och femtio vaktmästartjänster.

Enär, vidkommande det förslag, varom kommissionen nu har att yttra sig, de i detsamma upptagna nya extrastatstjänsterna i antal icke ens uppgå till skillnaden mellan de av kommissionen nästlidet år förordade och de av statsmakterna då beviljade, och det redan på denna grund är för kommissionen tydligt, att bifall till förslaget icke på något sätt kan anses föregripa en blivande omorganisation av tullverket, finner kommissionen sig böra understödja generaltullstyrelsens förslag i förevarande hänseende.»

*Skiljaktiga
meningar in-
om tullkom-
missionen.*

Icke mindre än fyra ledamöter inom tullkommissionen hava emellertid varit av skiljaktiga meningar.

*Herr Bengtss-
sons reserva-
tion.*

Sålunda har till en början en utförlig reservation avgivits av herr Bengtsson, som däri anförde:

»Enligt min mening bör en mycket stor försiktighet iakttagas, då det gäller att just nu inrätta nya tjänster inom tullverket — framför allt sådana av högre grad.

Det förslag till omorganisation av tullverkets lokalförvaltning, som är att vänta från tullkommissionens sida inom den allra närmaste framtiden, torde nämligen i hög grad inverka på behovet av tjänster.

Utan att vilja i förväg röja omorganisationsförslagets närmare innebörd, anser jag mig dock kunna nämna, att det torde vara att förvänta, att den själsdödande renskrivning av kopiejournals och tullbehandlingsattester, som hittills särskilt på de större tullkamrarna och på nederlagskontoren — sysselsatt en hel stab av högre tjänstemän, kommer att till väsentliga delar falla bort i och med införande av blakopiering: samt att vidare åtskilliga göromål, som hittills ansetts förbehållna tjänstemän av högre grad, komma att överflyttas på tjänstemän av lägre grad, vilka sålunda bland annat i många fall torde få förrätta såväl självständig tullbehandling som ock biträdestjänst vid tullbehandlingsexpeditionerna och ävenledes äga att sitta såsom uppbördsmän.

Allt detta medför givetvis minskat behov av tjänstemän av högre grad.

Kommissionens majoritet inser visserligen detta: men med blicken fäst vid det betydande antal e. o. tjänstemän, som åtnjuta ständig inkallning, vill denna majoritet dock icke tro, att minskningen i behovet av den s. k. kvalificerade arbetskraften skall kunna sträckas så långt, att icke — med tillämpning av regeln, att permanent arbete bör grunda ordinarie anställning — vidpass hälften av antalet ständigt inkallade skall kunna ytterligare beredas plats på ordinarie stat.

Gent emot detta resonemang må till en början erinras, att den omständigheten, att en person är ständigt inkallad, ingalunda bevisar, att hans arbetskraft verkligen är behöfvig. Tvärtom förekommer inom tullverket missbruk av inkallningsrätten i mycket hög grad, något som jag varit i tillfälle att själv konstatera under mina för kommissionens räkning företagna studieresor till olika tullplatser, och något som för övrigt vitsordats av Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening, som i svar på kommissionens frågecirkulär öppet talat om att det nuvarande inkallningssystemet »på flera platser lett till överdrivet begagnande av extra arbetskrafter». — Vidare torde helt säkert minskningen i skriveri och överflyttningen av arbetsuppgifter från tjänstemän av högre till tjänstemän av lägre grad komma att medföra en så genomgripande omdaning av arbetsförhållandena inom tullverket, att de flesta ej kunna göra sig en föreställning därom. För min del anser jag ingalunda otroligt, att antalet ordinarie tjänstemän av högre grad skall för en längre tid framåt kunna hållas inom ramen av det nuvarande. Ett sådant mål torde för övrigt böra uppställas, om man vill undvika att ytterligare uppskriva omkostnadsprocenten vid tulluppbörden, vilken enligt i tullverkets matrikel för år 1918 meddelad uppgift stigit från 4.6 procent år 1899 till 24.2 procent år 1917, och vars höjd till mycket stor del beror på användandet av överkvalificerad arbetskraft.

Med avseende å vad sålunda anförts torde få anses uppenbart, att varje inrättande av nya tjänster av högre grad just nu är ägnat att lägga stenar i vägen för genomförandet av kommissionens blivande omorganisationsförslag och därmed för sådana nyttiga och eftersträfvansvärda reformer som avskaffandet av onödigt skriveri, inskränkning i användandet av överkvalificerad arbetskraft samt slutligen beredande av möjlighet för den lägre personalen att arbeta sig fram till en bättre ställning, av vilken möjlighet följer ökad arbetsglädje.

[52.]

Ofta nog torde de, som öppet medge, att något verkligt behov av nya tjänster ej föreligger, emellertid föra det resonemang, att dylika dock böra inrättas för att skaffa beföringsmöjligheter för den överdrivet stora staben av e. o. kammarskrivare. Sant är nog, att hithörande tjänstemän nu äro försatta i en allt annat än gynnsam situation, och att omorganisationen kommer att gå hårt ut över dessa; men här får man väl antaga, att de myndigheter, som äro ansvariga för att dessa människor intagits i tullverket, också äro i stånd att finna någon utväg, varigenom åt desamma kan beredas nödortförtigt understöd, tills de vinna sin utkomst på annat håll. Men ingalunda bör för dessa e. o. kammarskrivares skull inrättas nya tjänster, vilka i och för sig sakna existensberättigande och vilkas inrättande endast skulle hava till följd, att eländet bleve fastlåst för all framtid.

Vad angår inrättandet av nya tjänster av lägre grad, så göra sig mindre betänkligheter gällande häremot, då, såsom ovan påpekats, hithörande befattningshavare tänkas skola få vidgat arbetsfält.

Mot mina ovan uttalade invändningar mot tillskapande av nya tjänster må man ej söka framkomma med det påståendet, att saken skulle te sig annorlunda, då fråga är allenast om tjänster på extra stat. Var och en med förhållandena förtrogen vet nämligen, att den s. k. extra staten tillkommit uteslutande i syfte att inom riksdagen kunna lättare lirka igenom nya tjänster, men att hithörande befattningar faktiskt betraktas som ordinarie, och att varje försök att begagna den formella juridiska rätten att indraga en dylik utan att soulagera innehavaren skulle från tjänstemannahåll väcka indignerade protester.

Jag har härmed klargjort min allmänna ståndpunkt till frågan om inrättande just nu av nya tjänster och övergår härefter till en detaljgranskning av generaltullstyrelsens förslag i fråga om nya befattningar å extra stat. — Jag inskjuter härvid den anmärkningen, att behovet av desamma ovillkorligen måste prövas för varje ort särskilt; ty det kan från början antagas för visst, att den rätt, generaltullstyrelsen skulle äga att förflytta hithörande befattningar från en ort till en annan, endast blir en död bokstav, varav styrelsen ej kommer att göra mera bruk än av den förut beviljade rätten att låta kammarskrivare och vaktmästare i de största städerna cirkulera mellan olika tullförvaltningsavdelningar därstädes, vilken rätt som bekant endast i undantagsfall kommit i tillämpning.

Av de föreslagna nya extrastatstjänsterna anser jag följande vara berättigade, nämligen en uppsyningsmanstjänst vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm, tre vaktmästartjänster vid tullbevakningen i Nyköping, en uppsyningsmanstjänst och tre vaktmästartjänster vid packhusinspektionen i Malmö, en vaktmästartjänst vid tullbevakningen i Ystad, fyra uppsyningsmanstjänster vid tullbevakningsinspektionen i Göteborg, tre vaktmästartjänster vid tullbevakningen i Gävle och en vaktmästartjänst vid tullbevakningen i Söderhamn. — I fråga om uppsyningsmanstjänster anser jag för övrigt, att generaltullstyrelsen bort i vissa fall sträcka sig längre än som skett, då nämligen enligt min mening det blivande omorganisationsförslaget, långt ifrån att inskränka behovet av tjänstemän i denna ställning, tvärtom kommer att öka detsamma.

Den föreslagna kammarskrivartjänsten vid tullkammaren i Linköping måste jag med hänvisning till min allmänna ståndpunkt motsätta mig.

Att inrätta någon ny kammarskrivartjänst vid tullkammaren i Falkenberg anser jag i så hög grad obefogat, att jag förvånar mig, att förslag härom ens kun-

nat framkomma. De göromål, som nu bestridas av den inkallade e. o. kammar-skrivaren, hava tidigare på fullt tillfredsställande sätt förrättats av äldste vaktmästaren. Tullkammarens hela uppbörd uppgick år 1917 till 8,858 kronor 31 öre tull-medel samt 965 kronor 37 öre fyr- och båkmedel. Avlöningskostnaden för den redan nu anställda personalen — bestående av en tullförvaltare och två vaktmästare — överstiger väsentligt denna obetydliga uppbörd. Med avseende härå synes man ej heller böra förhastat sig med inrättandet av någon ny vaktmästartjänst på denna plats. Jag vill dock ej hava sagt, att icke framdeles, då kustbevakningens omorganisation genomföres, en förstärkning av vaktmästarkåren blir erforderlig.

De föreslagna nya kammarskrivar- och vaktmästartjänsterna vid tullkam-maren i Uddevalla synas så mycket mer överflödiga, som, enligt vad framgår av för kommissionens räkning upprättade tabeller, år 1913 ej förekom ständigt inkallning därstädes av någon vare sig e. o. kammarskrivare eller e. o. vaktmästare.

Vid tullkammaren i Charlottenberg torde visserligen rörelsen just nu vara rätt mycket ökad, beroende på därstädes förekommande tillämpning av s. k. kris-tidsförfattningar. Som emellertid det härav föranledda behovet av förstärkt arbets-kraft är av rent tillfällig art, bör detsamma tillgodoses genom tillfällig ditkommen-dering av tjänstemän från andra orter. Kommer väl arbetet i sina vanliga gångor, torde den nuvarande personalen visa sig fullt tillräcklig.

Den vid tullkammaren i Örebro föreslagna nya kammarskrivartjänsten får jag med hänvisning till min allmänna ståndpunkt motsätta mig. Och enär därva-rande vaktmästarpersonal till väsentlig del är upptagen med packhuskarlsgöromål, men dessa rätteligen borde förrättas av personer utom tullverket, anser jag någon ny vaktmästartjänst ej böra inrättas, förrän man försökt en omläggning i antydd riktning av nämnda göromål.

Den föreslagna uppsyningsmanstjänsten vid tullbevakningen i Haparanda kan måhända framdeles visa sig av behov påkallad, men densammas inrättande torde dock kunna tills vidare anstå, så mycket mera som behovet av dylika tjänster på flera andra håll är väsentligt större.

Jag har alltså uttalat mig för att från förslaget om nya extrastatstjänster måtte avföras sex kammarskrivartjänster, en uppsyningsmanstjänst samt tre vakt-mästartjänster.»

Herr *Hamrin*, med vilken herr *Rissén* instämt, yttrar:

»Då det enligt min mening är omöjligt att för närvarande överblicka de verk-ningar, som ett blivande omorganisationsförslag kan få med avseende å arbetsför-delningen mellan personalen och behovet av tjänster av högre och lägre grad vid de särskilda tullförvaltningarna, kan jag icke biträda majoritetens utlåtande, i vad detsamma avser ett tillstyrkande av generaltullstyrelsens förslag att uppföra vissa nya tjänster å extra stat.

Det torde emellertid redan nu kunna fastslås, att s. k. överkvalificerad arbets-kraft i stor utsträckning kommer till användning inom tullverket, och att, även med hänsyn till den normala trafikens behov, inom en del tullförvaltningar användes för stor personal. I varje fall har det synts mig omöjligt att ingå på en prövning av huruvida just de föreslagna nya tjänsterna äro behövliga även för framtiden. En sådan prövning kan endast en blivande tjänstgöringskommission vidtaga och sak-kunnigt avgöra.»

Herrar Ham-rins och Ris-séns reserva-tion.

[52.]

*Herr Schiöts
reservation.*

Slutligen har herr *Schiött* uttalat sig sålunda:

»I sitt yttrande den 3 oktober 1917 över kungl. generaltullstyrelsens förslag till tullverkets utgiftsstat för år 1919 tillstyrkte kommissionen, bland annat, uppförande på extra stat av 18 kontrollörs- och 78 kammarskrivartjänster. Av dessa blevo 2 kontrollörs- och 23 kammarskrivartjänster ej beviljade.

Då emellertid samma skäl, som av kommissionen i sitt berörda yttrande anförts för inrättande av nämnda tjänster, fortfarande äga full giltighet, och då här till kommer, vad i kungl. generaltullstyrelsens förslag av den 28 sistlidne september till reglering av tullverkets stater för år 1920 särskilt framhållles, nämligen att det på sista tiden syntes tendera till att bli allt mera vanligt, att begåvade och skickliga yngre tjänstemän lämnade tullverket för att övergå till privat anställning, vilket förhållande innebure en viss, icke oväsentlig fara för möjligheten av tullverkets behöriga fullgörande av sina funktioner, och att tullverkets rekrytering med dugliga tjänstemän äventyrades på grund av de inom verket rådande ogynnsamma befordringsförhållandena och framför allt den abnormt långa tid, som förflöpte, innan ordinarie anställning vunnes, så synes mig kommissionen i fråga om tjänster av högre grad bort uttala sig för upptagande å tullverkets extra stat för år 1920 av de tjänster, som kommissionen i följ förordade men av statsmakterna ej beviljades, eller 2 kontrollörs- och 23 kammarskrivartjänster.»

*Departement-
schefen.*

Givetvis måste det för den, som icke varit i tillfälle att i detalj sätta sig in i arbets- och personalförhållandena vid de olika lokala tullförvaltningarna i riket, ställa sig ytterst svårt att bedöma, i vilken mån de begärda nya tjänsterna kunna anses vara så starkt av behovet påkallade, att deras inrättande icke kan uppskjutas till den förestående omorganisationen av tullverket i dess helhet. Såsom jag redan förut framhållit, har jag emellertid vid granskning av det av generaltullstyrelsen nu uppgjorda statförslaget och de framställningar från lokalityndigheterna, på vilka detsamma grundar sig, fått ett bestämt intryck av, att generaltullstyrelsen allvarligt bemödat sig att begränsa sina äskanden till vad som enligt styrelsens uppfattning varit att betrakta såsom det allra nödvändigaste. Att, på sätt tvenne reservanter inom tullkommissionen, herrar Hamrin och Rissén, ifrågasatt, låta med inrättandet av nya tjänster helt anstå, till dess ovan omförmälda omorganisation kommer till stånd, anser jag mig under sådana omständigheter icke kunna tillstyrka, så mycket mindre som riksdagen genom det år 1918 fattade beslutet om beviljande av anslag för ett stort antal nya extra-statstjänster vid tullverket, visat sig, i likhet med tullkommissionens majoritet, hysa en från herrar Hamrins och Risséns mening avvikande uppfattning i frågan.

Därmed vill jag emellertid icke hava sagt, att jag utan vidare är beredd att ansluta mig till generaltullstyrelsens förslag i dess helhet. Ehuru jag icke delar den av en annan reservant inom tullkommissionen,

herr Bengtsson, uttalade åsikten om obehövligheten av alla nya tjänster av högre grad, är jag dock så tillvida ense med ovannämnda reservant, som jag anser, att man — med hänsyn till att inom tullverket överkvalificerad arbetskraft i viss utsträckning kommit till användning och att det vid omorganisationen måste framstå såsom ett önskemål att vinna rättelse härutinnan — vid tillskapandet av nya tjänster i särskilt kammarskrivargraden måste framgå med den största varsamhet. Från denna utgångspunkt har det vid prövning av generaltullstyrelsens förslag och de av herr Bengtsson mot detsamma framställda invändningar synts mig försiktigast att låta åtminstone tillsvidare anstå med inrättandet av de av generaltullstyrelsen föreslagna nya kammarskrivartjänsterna i Falkenberg, Uddevalla och Charlottenberg. I fråga om de för tullkamrarna i Karlskrona, Linköping och Örebro avsedda tjänsterna av nämnda grad anser jag däremot så starka skäl tala för att de redan nu böra komma till stånd, att jag icke vill motsätta mig generaltullstyrelsens i dylikt hänseende framställda förslag.

Beträffande tjänsterna av lägre grad biträder jag i fråga om uppsyningsmansbefattningarna generaltullstyrelsens förslag oförändrat. Av vaktmästartjänsterna anser jag däremot, väsentligen på de skäl, som av herr Bengtsson anförts, de för tullbevakningarna i Uddevalla och Örebro avsedda tjänsterna icke för närvarande böra komma till inrättande. I fråga om övriga vaktmästartjänster ansluter jag mig till generaltullstyrelsens förslag.

Vidkommande den av herr Schiött mot tullkommissionens utlåtande anförda reservationen finner jag densamma, då jag redan förut tillkännagivit mig icke komma att gå utöver generaltullstyrelsens förslag, icke föranleda något mitt vidare yttrande.

Enligt mitt förslag skulle sålunda den ovan beräknade kostnaden för avlöningar å nya tjänster å extra stat, 55,000 kronor, minskas med avlöningarna å tre kammarskrivartjänster och två vaktmästartjänster av klass 2 eller sålunda med tillhoppa 11,400 kronor.

Till tjänsteman, förordnad å tjänst å extra stat vid tullverkets lokalförvaltning eller i omedelbar eller medelbar succession efter å sådan tjänst förordnad tjänsteman, har hittills — förutom fast avlöning — utgått ortstillägg enligt de för ordinarie befattningshavare vid tullverket gällande grunder. För år 1918 hava de för dylika ortstillägg erforderliga medlen inräknats i det under sjunde huvudtiteln å riksstaten upptagna särskilda anslaget till förstärkning av arbetskrafterna vid lokalförvaltningen. För år 1919 är förhållandet det, att ortstillägg

Ortstillägg
till befatt-
ningshavare
å extra stat

- [52.] till det belopp, som skulle utgå, därest de *före* sistnämnda år gällande grunder tillämpades, inberäknats i nyssnämnda anslag å riksstaten, men att för ortstillägget i övrigt, vilket i likhet med det tillfälliga lönetillägget beslöts först efter det tullverkets stater blivit av riksdagen fastställda, medel inräknats i det likaledes under sjunde huvudtiteln å riksstaten uppförda särskilda anslag till tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal.

Generaltull-
styrelsen.

Då generaltullstyrelsen nu gör framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1920, framhåller styrelsen, att denna sönderdelning av anslaget åt personalen på extra stat icke borde fortfarande bibehållas. Styrelsen hemställer därför, att för år 1920 måtte under sjunde huvudtiteln å riksstaten uppföras ett särskilt extra förslagsanslag till ortstillägg åt befattningshavare å extra stat vid tullverkets lokalförvaltning. I avseende å beloppet av detta anslag, från vilket jämväl torde böra bestridas eventuella ortstillägg till de jämlikt nådiga brevet den 23 december 1916 å lediga tjänster vid kustbevakningen förordnade befattningshavarna, anför styrelsen, att detta visserligen lika litet som det ordinarie ortstilläggsanslaget kunde exakt till siffran bestämmas, men att det enligt styrelsens mening, med tillämpning av de vid anslagets beräkning för år 1919 använda grunder, borde kunna uppskattas till approximativt 43,500 kronor.

Departement-
schefen.

Generaltullstyrelsens förslag om uppförande å riksstaten av ett särskilt anslag för nu ifrågavarande ändamål finner jag mig böra biträda. Icke heller mot beräkningen av anslagets belopp har jag något att erinra. Någon minskning i det beräknade anslagsbeloppet till följd av det av mig förordade uteslutandet av vissa av generaltullstyrelsen föreslagna nya extrastatstjänster torde, med hänsyn till det obetydliga belopp, varom det skulle röra sig, och den ovissa anslagsberäkningen i dess helhet, icke böra ifrågakomma.

Villkor för
åtnjutande av
avlönning å
extra stat.

Beträffande de tjänster vid lokalförvaltningen, vilkas uppförande å extra stat nu ifrågasättes, föreslår generaltullstyrelsen, att de i §§ 1, 2, 3, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 16, 17, 19 och 22 i avlöningsreglementet för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning ävensom i övergångsbestämmelserna till samma reglemente meddelade bestämmelser rörande ordinarie tjänst eller tjänstinnehavare skola — i likhet med vad hittills varit fallet — i tillämpliga delar gälla även beträffande tjänst vid lokalförvaltningen, uppförd å extra stat samt

tjänsteman, förordnad å sådan tjänst eller i omedelbar eller medelbar succession efter å sådan tjänst förordnad tjänsteman. [52.]

Vad generaltullstyrelsen sålunda föreslagit i fråga om villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöning å extra stat för lokalförvaltningen tillstyrker jag. Härjämte förordar jag, i likhet med vad jag gjorde, då jag under fjolåret hade att behandla tullverkets stater för år 1919, att åt generaltullstyrelsen inrymmes befogenhet att överflytta tjänst å extra stat från en tullförvaltning till en annan, samt att tjänsteman å extra stat skall vara underkastad de för Stockholm, Göteborg och Malmö gällande bestämmelser om cirkulation mellan olika tullkamaravdelningar vid samma tullförvaltning.

Departementschefen.

Jämväl den vid lokalförvaltningen å extra stat anställda personalen bör uppenbarligen, på sätt jag utvecklat vid behandlingen av frågan om förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, vara underkastad mot pensionsavgift svarande löneavdrag.

Enligt mitt förslag skulle sålunda för tullverkets lokalförvaltning å extra stat för år 1920 beräknas avlöningar vid följande tjänster nämligen:

Sammanfattning av departementschefens förslag rörande den extra staten för lokalförvaltningen.

två förste kontrollörstjänster å kronor 4,800	kronor	9,600
sexton kontrollörstjänster å kronor 4,200	»	67,200
femtionio kammarskrivartjänster å kronor 2,800	»	165,200
fjorton uppsyningsmanstjänster av klass 1 å kronor 2,050	»	28,700
en uppsyningsmanstjänst av klass 2	»	1,900
femtioåtta vaktmästartjänster av klass 1 å kronor 1,750	»	101,500
sjutton vaktmästartjänster av klass 2 å kronor 1,500	»	25,500
eller sammanlagt	kronor	399,600.

Härtill skulle, på sätt ovan nämnts, komma ett särskilt anslag till ortstillägg till belopp av 43,500 kronor.

Framställningar om de för extrastatstjänsterna erforderliga anslagen torde jag få göra i ett par efterföljande punkter.

I anledning av ett av 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken med flera verk avgivet betänkande föreslog Kungl. Maj:t i en den 29 april 1918 till riksdagen avlåten proposition, nr 407, riksdagen, bland annat, att

Tillfälliga lönetillägg till befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

[52.] *dels* medgiva, att en var ordinarie befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning finge för år 1919 komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg å 300 kronor, för helt år räknat, med skyldighet likväl för den, som uppbure sådant tillägg, att, därest han på grund av gällande taxa å ersättning, som enligt särskilda bestämmelser skall av trafikerande utgöras för vissa av tulltjänstemän verkställda tjänsteförrättningar, uppbure extra inkomst i tjänsten, som icke vore att hänföra till rese- och traktamentsersättning enligt rese-reglementet, han skulle, i den mån samma inkomst överstege, för helt år räknat, det tjänstemannen tillkommande tillfälliga lönetillägg, vara skyldig att till statsverket avstå en tredjedel av det sålunda överskjutande sportelbeloppet, dock icke i något fall högre belopp, än som motsvarade nämnda lönetillägg;

dels medgiva, att befattningshavare å extra stat vid tullverkets lokalförvaltning samt tjänsteman, som erhållit stadigvarande förordnande att bestrida ledig tjänst vid tullverkets kustbevakning, ävensom tjänsteman, förordnad i omedelbar eller medelbar succession efter sålunda förordnad befattningshavare, skulle erhålla avlöningstillägg motsvarande de för ordinarie befattningshavare här ovan angivna tillfälliga lönetillägg, dock med förberörda skyldighet att under vissa förhållanden avstå extra inkomster i tjänsten;

dels ock till tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal m. m. för år 1919 under sjunde huvudtiteln för samma år bevilja ett förslagsanslag å extra stat av 665,000 kronor, vilket anslag emellertid — förutom till tillfälliga lönetillägg — var avsett till bestridande av en del av kostnaden för ortstillägg till tullverkets befattningshavare å extra stat.

Beträffande de skäl, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, och särskilt anledningen till den såsom villkor för lönetilläggets åtnjutande föreslagna skyldigheten för tjänstemännen att avstå viss del av de i tjänsten uppburna extra inkomster tillåter jag mig hänvisa till vad det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 29 april 1918 därom innehåller.

Statsutskottet, dit propositionen för förberedande behandling remitterades, tillstyrkte i avgivet utlåtande Kungl. Maj:ts framställning oförändrad.

Vid ärendets behandling inom andra kammaren framställdes emellertid yrkande om att i fråga om befattningshavarna å ordinarie stat förberörda villkor för lönetilläggets åtnjutande skulle borttagas, och att i stället skulle meddelas föreskrift om att ersättning för övertidsarbete icke skulle föranleda skyldighet för sådan befattningshavare att avstå

någon del av lönetillägget. Ifrågavarande yrkande bifölls av andra kammaren, medan däremot första kammaren antog Kungl. Maj:ts av statsutskottet biträdda förslag oförändrat.

[52.]

Vid sedermera företagen gemensam votering beslöt riksdagen i enlighet med andra kammarens mening.

Enligt riksdagens beslut skall sålunda för år 1919 befattningshavare å ordinarie stat för lönetilläggets åtnjutande icke vara skyldig att avstå någon del av sportelinkomsterna, medan däremot skyldighet i dylikt hänseende enligt de av Kungl. Maj:t föreslagna grunder skall åligga befattningshavare å extra stat ävensom de i samband med dessa i propositionen omnämnda innehavarna av vissa förordnanden vid tullverket.

Generaltullstyrelsen gör nu framställning om att det för år 1919 beviljade tillfälliga lönetillägget för personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning måtte utgå även för år 1920. Styrelsen säger sig emellertid därvid vilja ifrågasätta, huruvida icke den för befattningshavare å extra stat med flera med dem jämställda tjänstemän såsom villkor för lönetilläggets åtnjutande föreskrivna skyldighet att avstå viss del av i tjänsten uppburna extra inkomster bör bortfalla och alltså dessa befattningshavare bliva i förevarande hänseende likställda med ordinarie befattningshavare.

Generaltullstyrelsen.

För nu ifrågavarande ändamål anser generaltullstyrelsen, att, liksom skedde för år 1919, i riksstaten under sjunde huvudtiteln bör uppföras ett särskilt extra anslag, betecknat såsom förslagsanslag. Anslagsbeloppet föreslår generaltullstyrelsen med stöd av verkställda beräkningar till 631,800 kronor.

I detta sammanhang fäster generaltullstyrelsen vidare uppmärksamheten å den av tullkammaren i Borås gjorda framställningen rörande allmän lönereglering för tullverket och framhåller önskvärdheten av att denna fråga snarast möjligt bringas till sin lösning.

Tullkommissionen, som med sitt utlåtande överlämnar en till kommissionen inkommen framställning från Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening om förhöjning av det tillfälliga lönetillägget, anför i nu ifrågavarande ämne följande:

Tullkommissionen.

»Det tillfälliga lönetillägg, som för år 1919 blivit tillerkänt personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning i likhet med personalen vid en del andra verk, är avsett att bereda ersättning för utebliven mera varaktig lönereglering för ifrågavarande verk. Lönetillägget bestämdes, vad angår tullverket,

[52.] summariskt till 300 kronor för varje tjänsteman och blev sålunda relativt taget väsenligt högre för de lägst avlönade tjänstemännen än för de högre avlönade. Denna löneförbättring har icke väckt tillfredsställelse hos den personal, som erhållit del av densamma. Även av de lägst avlönade ansågs löneförbättringen allt för låg, och betraktades densamma av de högre avlönade såsom i ännu högre grad otillfredsställande. Kommissionen delar denna uppfattning. En varaktigare lönereglering för tullverkets personal kommer säkerligen att medföra en större ökning av de nuvarande lönerna än den omnämnda löneförbättringen, vilken sålunda icke kan anses utgöra någon tillfredsställande ersättning för den förra, särskilt vad angår de högre avlönade befattningshavarna.

At kommissionen har uppdragits att uppgöra förslag till en definitiv lönereglering för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning. Detta uppdrag finner sig kommissionen icke kunna fullgöra i sådan tid, att dess betänkande kan läggas till grund för en proposition till 1919 års riksdag. Det är sålunda utslutet, att någon ny lönestat kan för tullverket komma i tillämpning år 1920. Vid sådant förhållande bör givetvis personalen i fråga i stället tilldelas tillfälligt lönetillägg för sistnämnda år. Då det emellertid ej ingår i kommissionens uppdrag att uppgöra förslag i sådant hänseende, får kommissionen med hänvisning till det ovan sagda i underdånighet allenast hemställa, att tillfälligt lönetillägg måtte beredas personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning för år 1920.»

Departementschefen.

Till en början anser jag mig böra erinra om, att det i tullkommissionens utlåtande berörda uppdraget för kommissionen att utarbета förslag till definitiv lönereglering för befattningshavarna vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning givits kommissionen genom beslut den 28 juni innevarande år.

Då, enligt vad tullkommissionen nu meddelar, nyssnämnda uppdrag icke hinner av kommissionen fullgöras i sådan tid, att frågan kan föreläggas innevarande års riksdag, torde de för år 1919 beslutade tillfälliga lönetilläggen böra utgå även för år 1920. Att, såsom Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening hemställer, nu vidtaga höjning i lönetilläggens belopp synes mig icke böra ifrågakomma.

Däremot kan jag icke finna annat än att, sedan i avseende å den ordinarie personalen det för lönetilläggets åtnjutande föreslagna villkoret om skyldighet att avstå vissa extra inkomster fått bortfalla, generaltullstyrelsens hemställan om borttagande även för befattningshavare å extra stat och de med dem jämställda tjänstemännen av nämnda villkor äger fog. Då ifrågavarande båda personalgrupper beträffande såväl fast avlönning som ortstillägg äro fullt likställda, synes mig nämligen inga som helst skäl föreligga att i nu ifrågavarande avseende bibehålla någon skillnad dem emellan. Jag biträder sålunda generaltullstyrelsens hemställan.

Mot generaltullstyrelsens förslag rörande sättet för upptagande i

riksstaten av det för ändamålet erforderliga anslaget har jag icke något att erinra, liksom icke heller mot det beräknade anslagsbeloppet. Den av mig förordade minskningen i antalet av de av generaltullstyrelsen föreslagna nya extrastatstjänsterna torde nämligen här, lika litet som i fråga om ortstilläggsanslaget, böra tillmätas någon betydelse för anslagsberäkningen. [52.]

Framställning om anslagets anvisande skall jag göra under en följande punkt.

Slutligen torde i detta sammanhang böra nämnas, att generaltullstyrelsen i sin skrivelse den 28 september 1918, i anslutning till vissa lokaltullförvaltningars i ämnet gjorda framställningar, med styrka framhåller behovet av effektivt krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare och f. d. befattningshavare vid tullverket samt änkor och barn efter sådana befattningshavare.

Krigstidstillägg och krigstidshjälp.
Generaltullstyrelsen

I anledning härav ber jag endast att få anmärka, att denna fråga givetvis ingår såsom ett led i den utredning, som jämlikt bemyndigande den 13 september 1918 genom särskilt tillkallade sakkunniga igångsatts rörande ordnandet av krigstidstillägget och krigstidshjälpen för år 1919 åt statens befattningshavare och pensionärer i allmänhet, samt att jag alltså torde få tillfälle att, när resultatet av nämnda utredning föreligger, återkomma till frågan.

Departementschefen.

Innan jag avslutar behandlingen av tullverkets avlöningsstater torde jag få beröra ytterligare tvenne frågor, vilka, ehuru de knappast direkt sammanhånga med de spörsmål, som angå avlöningsstaterna, likväl av generaltullstyrelsen upptagits till behandling i den skrivelse, varmed statförslaget överlämnats.

Den ena av dessa frågor rör en av kustbevakningscheferna gjord framställning om upphävande av den genom beslut den 22 december 1916 på förslag av tullkommissionen meddelade föreskriften, att lediga eller ledigblivande tjänster av lägre grad vid tullverkets kustbevakning tillsvidare skulle i avbidan på omorganisationen tillsättas allenast på förordnande.

Framställning från kustbevakningscheferna om utfärdande av konstitutorial å lediga tjänster vid kustbevakningen.

Generaltullstyrelsen förklarar sig nu, under framhållande av de olägenheter, som den vidtagna åtgärden visat sig medföra, biträda kustbevakningschefernas framställning och hemställer, att konstitutorial å

[52.] vederbörande tjänster måtte utfärdas för dem, som förordnats att uppehålla desamma.

Tullkommissionen, som i sitt förberörda utlåtande den 17 oktober 1918, uttalat sig i frågan, avstyrker däremot bifall till den av kustbevakningscheferna gjorda framställningen, men förnyar i stället en av kommissionen tidigare gjord hemställan, att de tjänstemän, som förordnats eller komma att förordnas att tillsvidare uppehålla lediga eller ledigblivande tjänster vid kustbevakningen, måtte komma i åtnjutande av samma avlöningsförhöjning, som skolat tillkomma dem om de varit ordinarie innehavare av tjänsterna.

*Departements-
chefen.*

Då jag icke för dagen är beredd att taga ställning i den föreliggande frågan, vilken ytterligare kompliceras därigenom, att såväl 1915 års avlöningskommission som löneregleringskommittén i yttranden, som år 1916 avgåvos över den då föreliggande framställningen från tullkommissionen i förevarande ämne, av principiella skäl ställt sig bestämt avvisande gentemot tullkommissionens då framlagda förslag i samma riktning, anholder jag att framdeles få återkomma till här berörda spörsmål. Endast i ett hänseende torde dessa utöva någon inverkan å tullverkets avlöningsstater för år 1920. För den händelse att ovan nämnda, genom beslutet den 22 december 1916 meddelade föreskrift alltjämt kommer att bibehållas vid giltighet, torde nämligen, i likhet med vad som skedde för år 1919, böra stadgas, att tjänstemän, som erhållit stadigvarande förordnande att bestrida lediga tjänster vid tullverkets kustbevakning, ävensom tjänstemän, på stadigvarande sätt förordnade i omedelbar eller medelbar succession efter sålunda förordnade befattningshavare, skola vara berättigade att — i vad angår år 1920 — erhålla såväl ortstillägg som tillfälligt lönetillägg enligt de för ordinarie befattningshavare gällande grunder. Jag hemställer nu, på sätt också i det föregående förutsatts, att för alla eventualiteter föreskrift i dylikt hänseende måtte meddelas, därvid lönetilläggen lämpligen torde böra utgå, ortstillägget av samma anslag, från vilket ortstillägg till befattningshavare å extra stat kommer att utbetalas, och det tillfälliga avlöningstillägget av det ifrågasatta anslaget till tillfälliga lönetillägg åt befattningshavare vid tullverket.

*Inskränkning
i expeditionstiden vid
lokaltullförvaltningarna
å vissa lördagar m. m.*

Den andra av de av mig här ovan åsyftade frågor rör inskränkning i expeditionstiden vid lokaltullförvaltningarna å lördagarna under månaderna juni—augusti ävensom å söckendagar närmast före vissa helgdagar.

Frågan har först bragts på tal av styrelsen för Stockholms lokalavdelning av Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening, som i skrivelse till generaltullstyrelsen den 12 april 1918 anförte följande: [52.]

»På senare år har alltmer inom affärs- och finansvärlden vidtagits åtgärder för att åt personalen bereda större möjlighet att i rekreationssyfte kunna bättre utnyttja sön- och helgdagarna. Särskilt under sommarmånaderna har man genom tidigare stängning dagarna före sön- och helgdagar av kontor och expeditioner för personalen sökt att i möjligaste utsträckning bereda tillfälle till vistelse på landet genom begagnande av reselägenheter vid middagstiden.

*Stockholms
lokalavdelning
av Sveriges
allmänna tull-
tjänstemanna-
förening.*

Med stöd av erfarenheter från arbetet inom tullverkets olika avdelningar under de här avsedda eftermiddagstimmarna får styrelsen för Stockholms lokalavdelning av Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening härmed till kungl. generaltullstyrelsen framföra en vördsam anhållan,

att lokalförvaltningarnas expeditionstid i Stockholm begränsas till klockan 3 eftermiddagen å lördagarna under månaderna juni—augusti samt dessutom aftnar före jul, nyår, påsk, pingst och midsommar, samt

att eventuellt bifall till denna vår framställning måtte komma att gälla från och med juni månad innevarande år.»

I över framställningen den 14 april 1918 avgivet gemensamt utlåtande hava de olika tullförvaltningsavdelningarna i Stockholm anförte följande:

*Tullförvalt-
ningsavdelnin-
garna i
Stockholm.*

»Erfarenheten har givit vid handen, att klockan 3 eftermiddagen, eller till och med dessförinnan, på lördagarna under sommarmånaderna ävensom på dagarna före de stora helgerna, trafiken vid lokaltullförvaltningsavdelningarna i det allra närmaste upphört, detta till följd av den inom affärsvärlden numera allmänt tillämpade principen att nämnda dagar förkorta kontorstiden till klockan 2 eller 3 eftermiddagen. En motsvarande begränsning av expeditionstiden vid lokaltullförvaltningsavdelningarna synes därför också utan olägenhet kunna genomföras. Avdelningarna, som förutsätta, att vederbörande representationer för affärsvärlden beredas tillfälle att yttra sig i ärendet, ävensom att en eventuell ändring på lämpligt sätt bekantgöres, tillstyrka fördenskull vördsamt för sin del bifall till framställningen, som avdelningarna finna synnerligen behjärtansvärd. Dock bör expeditionstiden för utgående fartygstrafik å såväl tullkammaren och nederlagskontoret som tullbevakningsinspektionen bibehållas avgiftsfritt till klockan 5 eftermiddagen, därest framställning härom göres före klockan 3.»

Även Stockholms handelskammare, Stockholms stads hamnstyrelse, Sveriges allmänna sjöfartsförening samt Sveriges industriförbund hava på begäran av generaltullstyrelsen yttrat sig över framställningen samt därvid förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till densamma, de tre förstnämnda korporationerna dock under förutsättning av bibehållande av den nuvarande expeditionstiden för in- och utgående fartygstrafik.

*Stockholms
handelskam-
mare m. fl.*

[52.]
Generaltull-
styrelsen.

Generaltullstyrelsen förklarar sig finna framställningen värd beaktande samt anför vidare:

»Styrelsen anser dock, att den begärda begränsningen av expeditionstiden bör genomföras för rikets samtliga tullförvaltningar, icke endast för tullförvaltningen i Stockholm. Vid eventuellt bifall till framställningen synes emellertid ock böra föreskrivas, dels att de särskilda bestämmelser angående tullbehandling av resandes effekter samt tjänstgöringen vid inloppsstation och gränstullförvaltning, som enligt § 185 tullstadgan gälla oavsett vad som blivit fastställt rörande expeditionstiden, böra äga giltighet även under de timmar, varmed expeditionstiden å ifrågavarande dagar förkortas, dels ock, på sätt såväl tullmyndigheterna som de i ärendet hörda korporationerna ifrågasatt, att expediering av in- och utgående fartygstrafik skall, under förutsättning att sådan expediering begärts å allmän expeditionstid före klockan 3 eftermiddagen, även under sådana dagar vara avgiftsfri, så länge expeditionstiden hos vederbörande tullförvaltning eljest fortgår; och tillåter styrelsen sig härmed i ämnet göra underdånig framställning i nu angiven riktning.»

Tullkom-
missionen.

Generaltullstyrelsens ifrågavarande hemställan biträdas av tullkommissionen.

Departements-
chefen.

Även jag anser mig kunna giva generaltullstyrelsens förslag mitt förord.

Jag tillåter mig emellertid anmärka, att den av generaltullstyrelsen ifrågasatta åtgärden torde kräva medgivande från riksdagens sida. Vid antagande av den i huvudsak ännu gällande avlöningsstaten för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning beslöt nämligen riksdagen, såsom framgår av dess skrivelse den 10 juni 1910, nr 7, att såsom förutsättning för avlöningsstatens ikraftträdande skulle gälla, att vid förestående omarbetning av den vid tullstadgan då fogade taxa å ersättning, som i vissa fall skall till tjänsteman och betjänte i tullverket av trafikerande utgöras, skulle tillämpas vissa allmänna grundsatser, däribland den, att den i § 185 tullstadgan avsedda arbetstiden hos tullförvaltningarna i och för kontors- och tullbehandlingsärenden, d. v. s. den s. k. allmänna expeditionstiden, skulle över hela riket under tid, då seglation vid respektive tullplats påginge, utgöra minst sju timmar dagligen å söckendag. Föreskrift i dylikt hänseende meddelades sedermera i fjärde punkten av de allmänna bestämmelser, vilka äro fogade vid taxan den 23 december 1910 å ersättning, som skall av trafikerande utgöras för vissa av tulltjänstemän verkställda tjänsteförrättningar.

Då inskränkning i den s. k. allmänna expeditionstiden vid lokal-tullförvaltningarna alltså icke torde kunna av Kungl. Maj:t beslutas utan riksdagens hörande, tillstyrker jag, i enlighet med den uppfattning, jag

i frågan uttalat, att hänvändelse till riksdagen göres om medgivande till, att, utan hinder av stadgandet i 4 punkten av de vid nyssnämnda taxa fogade allmänna bestämmelser, den i § 185 tullstadgan avsedda arbetstiden hos tullförvaltningarna i och för kontors- och tullbehandlingsärenden eller den så kallade allmänna expeditionstiden må från dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, å lördagarna under månaderna juni—augusti ävensom å sista söckendagen före nyårs-, påsk-, pingst-, mid-sommar- och julhelg avslutas klockan 3 e. m.; dock att härvid skall iakttagas, förutom de i § 185 tullstadgan meddelade, utan avseende å fastställd expeditionstid gällande särskilda bestämmelser angående tullbehandling av resandes effekter samt tjänstgöringen vid inloppsstation och gränstullförvaltning, att expediering av in- och utgående fartygs- trafik skall, för så vitt sådan expediering begärts under allmän expeditionstid före klockan 3 e. m., under sagda dagar vara avgiftsfri jämväl efter klockan 3 e. m., så länge expeditionstiden hos vederbörande tullförvaltning eljest fortgår.

[52.]

Ålderstilläggsstaten.

I fråga om denna stat anför generaltullstyrelsen:

Generaltull-
styrelsen.

»Anslaget till ålderstilläggsstaten, i 1919 års stat upptaget till 450,000 kronor, har allt sedan år 1911 visat sig otillräckligt och år från år i allt högre grad måst överskridas. I medeltal hava utgifterna från anslaget utgjort, under åren 1911—1914 576,500 kronor och under åren 1915—1917 710,000 kronor, allt i runda tal. Anledningen härtill är givetvis, förutom den av 1908 års tullstatskommission framhållna omöjligheten att exakt beräkna anslagets storlek, den under årens lopp vidtagna ökningen av antalet tjänstemän. Då av detta anslag, vars överskridande icke sammanhänger med av kristiden föranledda förhållanden, under år 1917 utgått i runt tal 737,090 kronor, har styrelsen, med hänsyn jämväl till den ökning av antalet tjänstemän, som sedan dess vidtagits, och för att icke anslaget, från vilket utgår avlöningsförhöjning jämväl till befattningshavare å extra stat, inom kort ånyo skall bli otillräckligt, funnit sig böra ifrågasätta anslagets höjning med 350,000 kronor, alltså till 800,000 kronor.»

Då det ur statsregleringssynpunkt lärers få anses riktigt, att ett förslagsanslag, som sedan en längre tid tillbaka årligen väsentligt överskridits under sådana omständigheter, att någon förändring därutinnan icke för framtiden kan förväntas inträda, höjes till ett belopp, som skäligt kan antagas komma att bli åtminstone tillräckligt för det med anslaget avsedda ändamål, biträder jag generaltullstyrelsens förslag.

Departements-
chefen.

[52.]

Vad beträffar

Övergångsavlöningsstaten*Generaltullstyrelsen.*

anmäler generaltullstyrelsen, att någon förändring icke under år 1918 inträffat, samt att enligt generaltullstyrelsens uppfattning något särskilt belopp för denna stat fortfarande icke behövde upptagas.

Styrelsen hemställer emellertid, att Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med vad som skett vid föregående tillfällen, måtte förklara, att för bestridande av avlöning åt de befattningshavare, vilka komma att uppföras å 1920 års övergångsavlöningsstat med åtnjutande av de avlöningsförmåner, som tillkomma dem enligt 1904 eller 1910 års stat, må, i den mån sådant är erforderligt, användas de avlöningsmedel, som enligt den avlöningsstat, Kungl. Maj:t kommer att fastställa för år 1920, bliva avsedda för avlöande av de befattningar, vilka i mån av nyssnämnda befattningshavares avgång komma att besättas.

Departementschefen

Mot vad generaltullstyrelsen sålunda hemställt har jag icke något att erinra.

I fråga om

Indragningsstaten*Generaltullstyrelsen.*

anför generaltullstyrelsen följande.

»Å den för år 1919 fastställda indragningsstaten äro uppförda fjorton personer, var och en upptagen med det belopp, som motsvarar lönen å den avlöningsstat, från vilken han överflyttats å indragningsstat. Av de å indragningsstaten uppförda personer hava kustroddaren J. R. Bengtsson, Halmstad, och vaktmästaren N. F. Rosenqvist, Härnösand, numera avlidit; och torde i följd härav indragningsstatens slutsumma för år 1919, 10,300 kronor, böra minskas med de för dem däri upptagna belopp, respektive 700 och 700 kronor, eller tillhoppa 1,400 kronor, och alltså för år 1920 uppföras med 8,900 kronor.»

Departementschefen.

Generaltullstyrelsens berörda förslag föranleder icke någon erinran från min sida.

Pensionsstaten för avskedade tjänstinnehavare.*Generaltullstyrelsen.*

Härom inför generaltullstyrelsen:

»Anslaget till pensionsstaten för avskedade tjänstinnehavare, vilket sedan lång tid tillbaka utgjort samma belopp som för närvarande, eller 300,000 kronor, har från och med år 1913 överskridits, år 1917 med omkring 26,700 kronor. I medeltal för åren 1915—1917 har av anslaget utgått ett belopp av i runt tal 319,000 kronor. Med hänsyn härtill har styrelsen ansett sig böra ifrågasätta en höjning av anslaget med 20,000 kronor och alltså upptagit detsamma till 320,000 kronor.»

Under åberopande av vad jag anført beträffande anslaget till ålders-
tilläggsstaten, biträder jag generaltullstyrelsens förslag om höjning av
nu ifrågavarande anslag.

[52.]
Departement-
schefen.

Beträffande

Pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn

tillåter jag mig erinra om, att ett å berörda stat tillförene upptaget
bestämt anslag å 10,000 kronor såsom bidrag till tullstatens enskilda
pensionsinrättning i anledning av pågående utredning rörande förändrade
bestämmelser angående ifrågavarande pensionsinrättnings verksamhet
blivit för ett vart av åren 1918 och 1919 utbrutet ur tullverkets stater
och upptaget såsom ett särskilt anslag å riksstaten under beteckning
»förslagsanslag, högst», därvid en hänvisning till detta särskilda anslag
intagits i tullverkets stater.

Generaltullstyrelsen hemställer nu, att då ovan omförmälda utred-
ning ännu icke slutförts, anslaget till pensionsinrättningen måtte även
för år 1920 upptagas såsom ett särskilt anslag å riksstaten på ena-
handa sätt, som skett för ett vart av åren 1918 och 1919.

Generaltull-
styrelsen.

Tillika meddelar generaltullstyrelsen, att någon ändring i det å
nu ifrågavarande stater uppförda förslagsanslaget »för beredande av den
genom nådiga reglementet den 16 februari 1833 stadgade pensionering»,
25,000 kronor, icke erfordras.

Jag biträder generaltullstyrelsens hemställan rörande anslaget till
tullstatens enskilda pensionsinrättning.

Departement-
schefen.

Vid bifall härtill skulle slutsumman för nu förevarande avdelning
av tullverkets stater upptagas med oförändrat belopp, 25,000 kronor.

Vad slutligen angår

Omkostnadsstaten

meddelar generaltullstyrelsen, att flera av de å densamma upptagna
förslagsanslagen måst mer eller mindre överskridas. I flertalet av dessa
anslag ifrågasätter emellertid generaltullstyrelsen icke någon höjning.

Anslag, i vilka
icke ifråga-
sättes någon
höjning.

Härom anför generaltullstyrelsen:

General-
tullstyrelsen.

»I de allra flesta fall beror emellertid detta överskridande förnämligast på
förhållanden, som sammanhånga med den rådande kristiden, varför styrelsen, såsom
redan förut framhållits, ansett sig icke böra nu ifrågasätta någon ändring av dessa
anslags belopp. Vad nu sagts gäller anslagen till

underhåll och drift av tullverkets ångare samt bränsle för kustbevakningens
tjänstebåtar,

[52.]

expenser,
 post- och telegramporto,
 jakt- och båtlega samt hästlega och resekostnader,
 tulltjänstemäns av lägre grad beklädnad och beväring,
 beslagarandelar, tullstatens enskilda pensionsinrättnings andelar av böter samt
 tulltjänstemäns andelar av ersättning för vissa tjänstförrättningar ävensom
 diverse utgifter.

Beträffande anslaget till beslagarandelar m. m. tillåter styrelsen sig särskilt
 framhålla, att detta anslag icke representerar någon direkt statsutgift, då de belopp,
 för vilka anslaget är upptaget, inflyta från trafiken till tullverket och av detta
 tillhandahållas vederbörande.

I fråga om de å omkostnadsstaten uppförda anslagen till
 vissa arvoden enligt särskild förteckning,
 gottgörelse till rådhusrätterna för avgörande av tullmål enligt nådiga breven
 den 15 februari 1841 och den 6 april 1858,
 gratifikationen åt krono- och lots- samt kanalbetjante, som utmärka sig genom
 nitisk tillsyn och kontroll mot överträdelse av tullförfattningarna,
 utbildning i tulltjänsten samt
 hemliga utgifter
 torde någon förändring icke vara påkallad.

Beträffande anslaget till vissa arvoden ävensom anslaget till gottgörelse åt
 rådhusrätterna för avgörande av tullmål tillåter styrelsen sig erinra, hurusom dessa
 anslag ända till och med år 1917 voro sammanförda i ett förslagsanslag »till vissa
 arvoden enligt särskild förteckning», upptagande, bland annat, ersättning till Stock-
 holms rådstuvurätts avdelning för tullmål 2,100 kronor och till övriga rådstuvu-
 rätter för avgörande av tullmål 1,900 kronor. I tullverkets stater för år 1918
 vidtogs emellertid härutinnan den förändring, att, jämte det anslaget till Stockholms
 rådhusrätts avdelning för tullmål indrogs, ett särskilt förslagsanslag å 4,000 kronor
 upptogs å omkostnadsstaten, vilket skulle träda i stället för de å arvodesförteck-
 ningen upptagna, men då därur uteslutna arvodena till sagda avdelning och övriga
 rådhusrätter. Det å omkostnadsstaten upptagna anslaget till vissa arvoden avsåg
 alltså till och med år 1917 icke blott det i 1918 och 1919 års stater kvarstående
 anslaget till vissa arvoden enligt särskild förteckning, utan ock det i sistnämnda
 stater å omkostnadsstaten särskilt uppförda anslag till gottgörelse åt rådhusrätterna
 för avgörande av tullmål. Ehuru det för år 1917 fastställda anslaget till »vissa
 arvoden enligt särskild förteckning», 7,570 kronor, för sagda år överskridits med
 omkring 5,200 kronor, i det att utgifterna från anslaget utgjort 12,713 kronor 36
 öre, och sistnämnda belopp alltså överstiger sammanräknade beloppen av de å 1918
 och 1919 års omkostnadsstater uppförda anslagen till »vissa arvoden», 2,720 kronor,
 och till »gottgörelse till rådhusrätterna, 4,000 kronor, eller sammanlagt 6,720 kronor,
 med icke mindre än omkring 6,000 kronor, har styrelsen dock icke ansett sig hava
 anledning ifrågasätta höjning av anslaget till gottgörelse till rådhusrätterna, på
 vilket anslag överskridandet uteslutande kommer. Anledningen att anslaget så
 väsentligt överskridits var nämligen, att i följd av särskilda förhållanden, som nu-
 mera upphört, en högst betydlig stegring av antalet tullmål i Malmö och Hålsing-
 borg uppkommit med därav följande ökad ersättning åt rådhusrätterna därstädes.»

Samtliga här ovan omförmälda anslag torde alltså för år 1920 böra upptagas med oförändrade belopp.

[52.]

Departementschefen.

Av de å omkostnadsstaten för år 1919 uppförda anslag återstå emellertid tre, nämligen
till rese- och traktamentskostnader,
till tullhusbyggnader och reparationer samt hushyror och tomtören ävensom
till läkarvård och medikamenter samt begravningshjälp.

Anslag, i vilka höjning föreslås

I fråga om dessa tre anslag hemställer generaltullstyrelsen nu, att anslagsbeloppen måtte höjas från respektive 30,000, 15,000 och 15,000 kronor till respektive 45,000, 65,000 och 20,000 kronor. Skälen för denna sin hemställan utvecklar generaltullstyrelsen på följande sätt.

Generaltullstyrelsen.

»Förstnämnda av dessa anslag, till rese- och traktamentskostnader, i 1918 års stat upptaget till 20,000 kronor, har, med anledning av medelat nådigt beslut om höjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamenten, i staten för år 1919 uppförts med ett till 30,000 kronor ökat belopp. Då utgifterna från anslaget i medeltal under åren 1915—1917, alltså innan höjning av berörda dagtraktamenten ägt rum, uppgått till 31,000 kronor, torde, med hänsyn till sagda förhöjning, ytterligare ökning av anslaget med 50 procent erfordras och detsamma alltså böra upptagas till 45,000 kronor, varom styrelsen i underdånighet hemställer.

Av anslaget till läkarvård och medikamenter samt begravningshjälp, i 1919 års stat upptaget med 15,000 kronor, har i medeltal för åren 1915—1917 utgått ett belopp av i runt tal 21,600 kronor. Med hänsyn härtill och då överskridandet förnämligast torde få tillskrivas personalens ökning samt höjda läkararvoden, i vilka någon nedsättning icke lär vara att förvänta, hemställer styrelsen, att anslaget höjes med 5,000 kronor och alltså i staten för år 1920 upptages med 20,000 kronor.

Vad slutligen beträffar anslaget till tullhusbyggnader och reparationer samt hushyror och tomtören, har jämväl detta anslag, i 1919 års stat upptaget till 15,000 kronor, allt sedan 1911 i mer eller mindre mån överskridits, särskilt under de senare åren. I vad mån tillgodoseendet av de olika ändamål, för vilka anslaget är avsett, bidragit till att anslaget överskridits, framgår av hoföljande uppgift. Givetvis hava de under kristiden högt uppdrivna prisen å materialier m. m. ävensom arbetslönernas stegring högst väsentligt bidragit till att anslaget blivit otillräckligt, och ur denna synpunkt skulle måhända, med tillämpning av förut omförmälda princip, höjning av anslaget icke nu böra ifrågasättas. Då styrelsen det oaktat anser sig böra hemställa därom, beror detta, bland annat, dels därpå, att anslaget måst överskridas även under de normala åren 1911—1914, dels därpå att under hela den period, sagda uppgift omfattar, mera och under flertalet år väsentligt mera än hälften av anslaget åtgått allenast till hushyror, som i mindre grad än de övriga titlarna inom anslaget påverkats av dyrtiden och i vilka, särskilt med hänsyn till det först år 1918 tillfredsställda behovet av ökat utrymme för styrelsens räkning, någon nedgång icke kan inträda utan tvärtom ökning är att förvänta, dels ock slutligen därpå, att åtskilliga reparationsarbeten, som på grund av tidsförhållan-

[52.]

dena fått anstå, nu icke längre kunna uppskjutas. Med hänsyn redan till dessa omständigheter och för att icke anslaget inom de närmaste åren ånyo skall bliva alltför otillräckligt, påkallas enligt styrelsens förmenande en ökning av anslaget med 35,000 kronor eller till 50,000 kronor. Emellertid torde en ytterligare höjning av anslaget vara önskvärd.

I 1914 års tullkommissions ovan omförmälda betänkande med förslag till omorganisation av tullverkets kust- och gränsbevakning har å sid. 118—119 framhållits, att för att fullt tillgodose kravet på att gränsbevakningspersonalen förlades till ur bevakningssynpunkt lämpliga orter, det vore angeläget, att, där så funnes nödigt, tullverket anskaffade bostad åt personalen. Anordnandet av en dylik byggnadsverksamhet finner styrelsen vara av behovet väl påkallat, och torde densamma snarast möjligt böra taga sin början. Behov av byggnadsverksamhet föreligger emellertid även beträffande kustbevakningen. Det har mött svårighet att på vissa kuststräckor placera personalen så, som det med hänsyn till bevakningens effektivitet vore lämpligast, därför att bostäder icke stått att uppbringa. Sistberörda omständigheter hava också föranlett tullverket att på några orter uppföra bostäder åt kustbevakningspersonalen. Men behovet av dylika bostäder är icke fyllt; och det är att befara, att för framtiden bostadsbrist skall göra sig än kännbarare gällande. Till mötande av de nybyggnadskrav, som sålunda ställas på tullverket, synas något ökade medel böra beredas verket. Styrelsen tillåter sig därför hemställa, att här ifrågasatt anslag till tullhusbyggnader m. m. måtte, utöver vad ovan ifrågasatts, höjas med ytterligare 15,000 kronor eller till 65,000 kronor.»

Den av generaltullstyrelsen åberopade uppgiften rörande användningen av anslaget till tullhusbyggnader m. m. har följande utseende:

	Hushyror	Större reparationer	Mindre reparationer	Övrig kostnad (nybyggnader, tomtören, arrendavgift m. m.)	Summa kronor
År 1911.....	9,922 50	8,348 38	389 80	750 —	19,410 63
» 1912.....	9,635 —	4,943 60	484 19	6,687 50	21,750 29
» 1913.....	9,360 —	14,785 67	566 87	6,224 89	30,937 13
» 1914.....	7,931 —	17,419 39	542 58	700 —	26,592 97
» 1915.....	7,885 —	12,834 21	549 93	10,598 31	31,867 45
» 1916.....	7,585 —	23,103 06	520 34	8,666 08	39,874 43
» 1917.....	11,755 —	24,605 49	298 04	12,473 40	49,131 98
	64,073 50	106,039 78	3,351 75	46,100 18	219,565 13

Departements-
chefen.

Generaltullstyrelsens framställning angående höjning av anslaget till rese- och traktamentskostnader samt anslaget till läkarvård och medikamenter samt begravningshjälp finner jag mig utan vidare kunna biträda.

Även för förslaget om ökning av anslaget till tullhusbyggnader m. m. synas mig tungt vägande skäl vara anförda. Ehuru det ju här —

särskilt i betraktande av anslagets nuvarande belopp — rör sig om en högst betydande höjning, anser jag mig sålunda, med hänsyn till de viktiga behov, som snarast möjligt måste från detta anslag fyllas, böra giva generaltullstyrelsens förslag jämväl i denna del mitt förord.

Till sist tillåter jag mig, i sammanhang med de frågor, som röra tullverkets omkostnadsstat, erinra om, att jag förut i dag, i anledning av den förestående omorganisationen av kommerskollegium och i samband därmed ifrågasatt överflyttning av skeppsmätningsskontrollen från generaltullstyrelsen till nämnda ämbetsverk, gjort framställning om att det å tullverkets omkostnadsstat tillförne uppförda anslaget till skeppsmätningsskostnad, vilket anslag av nyssberörda anledning redan för innevarande år utbröts från tullverkets stater och uppfördes såsom ett särskilt anslag på riksstaten, även för framtiden måtte på dylikt sätt upptagas.

Omkostnadsstaten, som för år 1919 slutar å en summa av 1,115,840 kronor, skulle alltså, med iakttagande av de av mig nu föreslagna höjningarna, tillhoppa 70,000 kronor, för år 1920 uppgå till sammanlagt 1,185,840 kronor.

Med iakttagande av vad av mig här ovan föreslagits, skulle tullverkets *ordinarie utgiftsstater* för år 1920 komma att utvisa följande slutsummor:

Slutlig
samman-
fattning

den ordinarie avlöningsstaten	kronor 5,473,360
ålderstilläggsstaten	» 800,000
övergångsavlöningsstaten	» —
indragningsstaten	» 8,900
pensionsstaten för avskedade tjänst innehavare	» 320,000
pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn	» 25,000
omkostnadsstaten	» 1,185,840

Summa kronor 7,813,100

eller sålunda 883,260 kronor mera än motsvarande stater för år 1919, 6,929,840 kronor. Då emellertid i ökningen ingår ett belopp av 333,800 kronor, vilket för år 1919 är upptaget i riksstaten som ett särskilt anslag till ortstillägg, men för år 1920 skulle överflyttas till avlöningsstaten, skulle den verkliga ökningen utgöra 549,460 kronor. Härav skulle å avlöningsstaten belöpa 110,860 kronor, medan återstoden, 438,600 kronor, skulle utgöra ökning i de olika förslagsanslagen å övriga ordinarie stater.

[52.]

Den *extra staten* för år 1920 skulle, vad generaltullstyrelsen beträffar, uppgå till 25,600 kronor. För lokaltullförvaltningen skulle den extra staten för år 1920 utgöra 399,600 kronor och alltså understiga den extra staten för år 1919, 423,500 kronor, med 23,900 kronor, varvid dock är att märka, att i 1920 års siffra icke ingår något ortstillägg till befattningshavare å extra stat, medan detta är förhållandet med siffran för år 1919.

Vidare skulle såsom särskilda anslag å riksstaten under sjunde huvudtiteln upptagas, förutom anslag till bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, 10,000 kronor, dels ett extra förslagsanslag till tillfälliga lönetillägg till personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, 631,800 kronor, dels ock ett dylikt anslag till ortstillägg åt befattningshavare å extra stat vid lokalförvaltningen m. fl. med ett belopp av 43,500 kronor, vilka båda anslag för år 1919 närmast motsvaras av ett å riksstaten särskilt uppfört anslag å 665,000 kronor till tillfälliga lönetillägg m. m.

En jämförelse av samtliga de för år 1919 för tullverket beviljade anslag och de av mig för år 1920 föreslagna anslag för samma verk giver följande resultat.

	1919 Kronor	1920 Kronor
1) Den ordinarie staten	6,929,840	7,813,100
2) Ortstillägg till befattningshavare å ordinarie stat	333,800	—
3) Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning	10,000	10,000
4) Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen	25,200	25,600
5) Förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning	423,500	399,600
6) Ortstillägg till befattningshavare å extra stat	—	43,500
7) Tillfälliga lönetillägg m. m.	665,000	631,800
Summa kronor	8,387,340	8,923,600.

Slutligen skulle å *tilläggsstat* för år 1919 upptagas ett belopp av 16,300 kronor, utgörande avlöning för senare hälften av sagda år till ovanberörda nya befattningshavare vid gränsbevakningen vid riksgränsen mot Finland.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag nu, vidkommande den ordinarie staten, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

[52.]
Departement-
schefens
hemställen.

dels, med godkännande av de utav mig förordade ändringar i tullverkets utgiftsstater, för år 1920 bestämma det *ordinarie* anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp av kronor 7,813,100 att såsom förslagsanslag utgå (Bil. A),

dels medgiva, att för bestridande av avlöning åt de tjänstinnehavare, vilka komma att uppföras å 1920 års övergångsavlöningsstat med åtnjutande av de avlöningsförmåner, som tillkomma dem enligt 1904 eller 1910 års stat, må, i den mån sådant är erforderligt, användas de avlöningsmedel, som enligt den avlöningsstat, som för år 1920 fastställs, bliva avsedda för avlönande av de befattningar, vilka i mån av nyssnämnda tjänstinnehavares avgång komma att besättas,

dels ock medgiva, att, utan hinder av stadgandet i 4 punkten av de allmänna bestämmelser, vilka äro fogade vid nådiga taxan den 23 december 1910 å ersättning, som skall av trafikerande utgöras för vissa av tulltjänstemän verkställda tjänstförrättningar, den i § 185 tullstadgan avsedda arbetstiden hos tullförvaltningarna i och för kontors- och tullbehandlingsärenden eller den så kallade allmänna expeditionstiden må från dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, å lördagarna under månaderna juni—augusti ävensom å sista söckendagen före nyårs-, påsk-, pingst-, midsommar- och julhelg avslutas klockan 3 e. m.; dock att härvid skall iakttagas, förutom de i § 185 tullstadgan meddelade, utan avseende å fastställd expeditionstid gällande särskilda bestämmelser angående tullbehandling av resandes effekter samt tjänstgöringen vid inloppsstation och gränstullförvaltning, att expediering av in- och utgående fartygstrafik skall, för så vitt sådan expediering begärts under allmän expeditionstid före klockan 3 e. m., under sagda dagar vara avgiftsfri jämväl efter klockan 3 e. m., så länge expeditionstiden hos vederbörande tullförvaltning eljest fortgår.

Förslag

till

Utgiftsstaten för tullverket att tillämpas under år 1920.

		K r o n o r.				
		Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
A. Avlöningsstaten.						
I. Generaltullstyrelsen.						
1	generaltulldirektör	7,000	3,000	1,000	11,000	
1	byråchef	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
3	byråchefer	—	—	—	24,300	
Kansliet.						
1	sekreterare	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1	sekreterare	—	—	—	5,800	
1	registrator	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1	notarie	2,200	1,500	300	4,000	
3	notarier	—	—	—	12,000	
1	kyinnligt skrivbiträde	1,100	300	200	1,600	} Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter 10 år med ytterligare 200 kr. och efter 15 år med än ytterligare 200 kr.; skollande av varje ålderstilllägg 100 kr ansestillhöra lön och 100 kr. tjänstgöringspenningar.
1	kvinnligt skrivbiträde	—	—	—	1,600	
Kameralbyrån.						
1	kamrerare	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1	förste revisor	3,600	1,800	400	5,800	
1	revisor och bokhållare	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
3	revisorer och bokhållare	—	—	—	12,000	
Revisionsbyrån.						
1	förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1	aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	
2	aktuarier	—	—	—	8,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1	revisor	2,200	1,500	300	4,000	
7	revisorer	—	—	—	28,000	

	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
1 kvinnligt biträde av andra graden ...	1,300	500	200	2,000	Efter 5 år kan avlöningen höjas med 200 kr., efter 10 år med ytterligare 200 kr. och efter 15 år med än ytterligare 200 kr.: skollande av varje ålderstilllägg 100 kr. anses tillhöra lön och 100 kr. tjänstgöringspenningar.
1 » » » » » ...	—	—	—	2,000	
1 kvinnligt biträde av första graden ...	1,100	300	200	1,600	
15 kvinnliga biträden » » » ...	—	—	—	24,000	
Tullbehandlings- och upplysningsbyrån.					
1 byråassistent	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 byråassistent	—	—	—	5,800	
1 andre byråassistent	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
Till vikariatsersättning samt arvoden och flitpenningar åt extra biträden ävensom till renskrivningskostnad, <i>förlagsanslag</i>	—	—	—	125,000	
därav till gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare hos styrelsen högst 3,000 kr.					
1 förste vaktmästare ¹	1,100	650	150	1,900	Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kr., efter 6 år med ytterligare 100 kr. och efter 9 år med än ytterligare 100 kr.
1 vaktmästare ¹	900	550	150	1,600	
6 vaktmästare ¹	—	—	—	9,600	

¹ Åtnjuta beklädnad eller beklädnadsersättning samt kostnadsfri läkarvård jämte medikamenter i enlighet med vad i sådant avseende gäller beträffande till samma förmån berättigade befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och lyse anvisas åt vaktmästare hos styrelsen, skall av lönen avstås, för bostad med bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor om året.

[52.]

	K r o n o r.			
	Fast av- löning.	Summa.	Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
II. Lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen.				
1. Tjänstemän av högre grad.				
a) Med bestämd tjänstgöringsort.				
1 kustbevakningschef i Skåne och Blekinge	5,500	5,500		4,400
1 kustbevakningschef i Hallands samt Göte- borgs och Bohus län	—	5,500		
1 gränsbevakningschef i Dalsland, Värm- land och Dalarne	4,800	4,800		3,600
1 överinspektör av klass 1 vid packhus- inspektionen i Stockholm	7,300	7,300		
1 överinspektör av klass 1 vid d:o i Göte- borg	—	7,300		5,000
1 överinspektör av klass 2 vid d:o i Malmö	6,300	6,300		
2 överinspektörer av klass 2 vid tullbevak- ningsinspektionerna i Stockholm och Göteborg	—	12,600		4,500
1 överinspektör av klass 3 vid d:o i Malmö	5,500	5,500	400	4,400
1 tullförvaltare av klass 1 vid tullkammaren i Stockholm	6,300	6,300		
12 tullförvaltare av klass 1 vid d:o i Norr- köping, Malmö, Hälsingborg, Trälleborg, Göteborg, Gävle och Sundsvall, vid upp- börds- och nederlagskontoren i Stock- holm och Göteborg, ävensom vid upp- börds- samt konfiskations- och kassörs- kontoret i Malmö	—	75,600		4,500
1 tullförvaltare av klass 2 vid tullkamma- ren i Kalmar	5,500	5,500		4,000
4 tullförvaltare av klass 2 vid d:o i Lands-				

	K r o n o r.				
	Fast av- löning.	Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
krona och Halmstad samt vid konfiska- tions- och kassörskontoren i Stockholm och Göteborg	—	22,000			4,000
1 tullförvaltare av klass 3 vid tullkamma- ren i Uppsala	4,800	4,800			
19 tullförvaltare av klass 3 vid d:o i Ny- köping, Jönköping, Oskarshamn, Visby, Karlskrona, Karlshamn, Åhus, Lund, Ystad, Varberg, Strömstad, Borås, Karl- stad, Örebro, Söderhamn, Hudiksvall, Härnösand, Luleå och Haparanda	—	91,200			3,600
1 tullförvaltare av klass 4 vid d:o i Söder- tälje	4,000	4,000			
21 tullförvaltare av klass 4 vid d:o i Eskils- tuna, Linköping, Västervik, Ronneby, Sölvesborg, Simrishamn, Falkenberg, Lysekil, Uddevalla, Lidköping, Mon, Kristinehamn, Charlottenberg, Västerås, Falun, Örnsköldsvik, Östersund, Storlien, Umeå, Skellefteå och Riksgränsen	—	84,000		400	3,300
1 tullförvaltare av klass 5 vid d:o i Mem	3,300	3,300			
3 tullförvaltare av klass 5 vid d:o i Vad- stena, Marstrand och Piteå	—	9,900			2,700
1 överkontrollör av klass 1 vid packhus- inspektionen i Stockholm	6,300	6,300			
1 överkontrollör av klass 1 vid d:o i Göteborg	—	6,300			4,500
1 överkontrollör av klass 2 vid tullkamma- ren i Stockholm	5,300	5,300			
3 överkontrollörer av klass 2 vid d:o i Malmö och Göteborg samt vid packhus- inspektionen i Malmö	—	15,900	395,200		3,800

[52.]

	K r o n o r.				
	Fast av- löning.	Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
b) Övriga tjänstemän av högre grad.					
1 förste kontrollör	4,800	4,800			3,600
16 förste kontrollörer	—	76,800			
1 kontrollör	4,200	4,200			3,300
103 kontrollörer (därav 3 kontrollörer och uppbörds-kassörer samt 8 bevaknings- kontrollörer)	—	432,600			
1 kammar-skrivare	2,800	2,800		400	2,100
286 kammar-skrivare	—	800,800			
1 tullinspektör	2,600	2,600			2,000
7 tullinspektörer (därav 2 gränsinspektörer)	—	18,200			
1 tullfiskal	3,000	3,000			
3 tullfiskaler	—	9,000	1,354,800		
2. Tjänstemän av lägre grad.					
1 överuppsyningsman av klass 1	2,600	2,600		300	1,700
1 överuppsyningsman av klass 1	—	2,600			
1 överuppsyningsman av klass 2	2,300	2,300		200	1,300
3 överuppsyningsmän av klass 2 (därav 1 befälhavare å kustbevakningsångare)	—	6,900		300	
1 gränsöveruppsyningsman	2,600	2,600			1,200
1 kustöveruppsyningsman	2,100	2,100			
26 kustöveruppsyningsmän	—	54,600			1,100
1 uppsyningsman av klass 1	2,050	2,050		150	
42 uppsyningsmän av klass 1	—	86,100			1,200
1 uppsyningsman av klass 2	1,900	1,900			
22 uppsyningsmän av klass 2	—	41,800			1,100
1 uppsyningsman av klass 3	1,750	1,750			

[52.]

	K r o n o r.				
	Fast av- löning.	Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
22 uppsyningsmän av klass 3	—	38,500			1,100
1 gränsuppsyningsman	2,050	2,050		150	1,300
8 gränsuppsyningsmän	—	16,400			
1 kustuppsyningsman	1,650	1,650			
65 kustuppsyningsmän	—	107,250			1,100
1 vaktmästare av klass 1	1,750	1,750			
531 vaktmästare av klass 1	—	929,250			
1 vaktmästare av klass 2	1,500	1,500			
193 vaktmästare av klass 2 (därav 2 an- ställda å kustbevakningsångare)	—	289,500			1,000
1 vaktmästare av klass 3	1,200	1,200		100	900
59 vaktmästare av klass 3	—	70,800			
1 gränsridare	1,500	1,500			
182 gränsridare	—	273,000			1,000
1 kustvakt	1,300	1,300			
41 kustvakter	—	53,300			
1 kustroddare	1,200	1,200			900
225 kustroddare	—	270,000	2,267,450		
Till ortstillägg åt befattningshavare vid tull- verkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, <i>förslagsanslag</i>	—	—	338,010		
Till arvoden åt föreståndare för tullförvalt- ningsavdelning i Göteborg och Malmö för utövande av i § 18 i avlöningsreg- lementet omförmålt uppdrag, <i>förslags- anslag, högst</i>	—	—	2,000		

[52.]

	K r o n o r.					
	Fast av- löning.	Summa.			Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
Till arvoden åt tullexpeditions- och gräns- stationsföreståndare, <i>förslagsanslag</i> ...	—	—	12,000			
Till arvoden åt ordinarie tjänstemän för tullbehandling av passagerareffekter, <i>förslagsanslag</i>	—	—	15,000			
Till vikariatsersättning, extra biträden, flytt- ningshjälp m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	750,000	5,134,460		
Säger	—	—	—	5,473,360	—	—
B. Ålderstilläggsstaten.						
<i>Förslagsanslag</i>				800,000		
Transport				6,273,360		

	K r o n o r.					Kronor.
	Lön.	Tjänst- görings- pennin- gar.	För befattningen upp- tagen avlöning i			
			1919 års stat.	1904 års stat.	1910 års stat.	
Transport	—	—	—	—	—	6,273,360
C. Övergångsavlöningsstaten.						
Stockholm.						
Tullkammaren.						
Andre kontrollören E. G. M. Lindh	2,500	500	—	3,000	—	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en kontrollörstjänst med	—	—	4,200	—	—	

	K r o n o r					Kronor.
	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	För befattningen upp- tagen avlöning i			
			1919 års stat.	1904 års stat.	1910 års stat.	
Tullbevakningsinspektionen.						
Överinspektoren N. G. Nordquist ¹	4,200	800	—	—	5,000	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en överinspektorstjänst med	—	—	6,300	—	—	
Västervik.						
Tullförvaltaren H. V. E. Moberg	3,000	1,000	—	4,000	—	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en tullförvaltartjänst med	—	—	4,000	—	—	
Göteborg.						
Packhusinspektionen.						
Överinspektoren J. H. Lindquist.....	4,000	3,000	—	7,000	—	
Anm. Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en överinspektorstjänst med	—	—	7,300	—	—	
Säger	—	—	21,800	14,000	5,000	
Transport	—	—	—	—	—	6,273,360

		K r o n o r.	
D. Indragningsstaten.			
Landskrona.			
Kustroddaren A. P. L. Bahr		700	
Hälsingborg.			
Kustvakten till häst J. A. Möller		400	
Transport		—	6,273,360

¹ Åtnjuter boställsvåning i ett staten och Stockholms stad gemensamt tillhörigt hus enligt nådigt brev den 10 maj 1867.

		K r o n o r.	
Falkenberg.			
Kustuppsyningsmannen C. G. Meyer		800	
Jaktuppsyningsmannen C. F. Andersson		1,100	
Varberg.			
Kustroddaren J. A. Berndtsson		700	
» J. A. A. Gustafsson		700	
» A. Andersson		700	
Göteborg.			
Kustuppsyningsmannen A. G. Christensson		800	
Kustroddaren E. Svensson		700	
» A. L. Säterström		700	
Östersund.			
Gränsridaren J. P. Bodin		700	
Umeå.			
Vaktmästaren A. A. Rönmark		900	8,900
E. Pensionsstaten för avskedade tjänstinnehavare.			
Förslagsanslag	—		320,000
F. Pensionsstaterna för avlidna tjänstinnehavares efterlämnade änkor och barn.			
a) För beredande av den genom nådiga reglementet den 16 februari 1833 stadgade pensionering, förslagsanslag		—	25,000
b) Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, se särskilt anslag å riksstaten.			
G. Omkostnadsstaten.			
Anslag till vissa arvoden enligt särskild förteckning, förslagsanslag		2,720	
Gottgörelse till rådhusrätterna för avgörande av tullmål enligt nådiga breven den 15 februari 1841 och den 6 april 1858, förslagsanslag		4,000	
Anslag till rese- och traktamentskostnader, förslagsanslag		45,000	
» » tullhusbyggnader och reparationer samt hushyror och tomtören, förslagsanslag		65,000	

	Kronor.	
Anslag till underhåll och drift av tullverkets ångare samt bränsle för kustbevakningspersonalens tjänstebåtar, <i>förslagsanslag</i>	30,000	
» » expenser, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
» » post- och telegramporto, <i>förslagsanslag</i>	20,000	
» » läkarvård och medikamenter samt begravningshjälp, <i>förslagsanslag</i>	20,000	
» » gratifikationer åt krono- och lots- samt kanalbetjante, som utmärka sig genom nitisk tillsyn och kontroll mot överträdelse av tullförfattningarna	1,500	
» » jakt- och båtlega samt hästlega och resekostnader, <i>förslagsanslag</i>	175,000	
» » utbildning i tulltjänsten, <i>förslagsanslag</i>	21,000	
» » tulltjänstemäns av lägre grad beklädnad och beväring, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
» » beslagarandelar, tullstatens enskilda pensionsinrättnings andelar av böter samt tulltjänstemäns andelar av ersättning för vissa tjänstförrättningar, <i>förslagsanslag</i>	500,000	
» » hemliga utgifter	6,000	
» » diverse utgifter, <i>förslagsanslag</i>	45,620	1,185,840
Summa kronor		7,813,100

Förteckning å arvoden på tullverkets omkostnadsstat för år 1920.

	Kronor.	
Arvode till särskild ordförande i gränstullrätten inom Norrbottens län	2,000	
» » tolk för finska språket vid » » » »	300	
» » präst i Sandhamn	250	
» » skollärare i Landsort	70	
» » » i Huvudskär	100	
Summa kronor		2,720

2. Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning.

[53.]
 Bidrag till
 tullstatens
 enskilda pen-
 sionsinrätt-
 ning.

(ordinarie
 anslag.)

Med hänvisning till vad jag under punkt 52 anført i fråga om särskilt upptagande å riksstaten för år 1920 av anslaget till bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att det å riksstaten under sjunde huvudtiteln nu uppförda *ordinarie* förslagsanslaget till bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning skall för år 1920 å riksstaten upptagas med oförändrat belopp, högst kronor 10,000.

3. Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.

[54.]
 Förstärkning
 av arbets-
 krafterna hos
 generaltull-
 styrelsen.

(extra anslag.)

Med åberopande av vad jag under punkt 52 anført i fråga om uppförande å extra stat för år 1920 av vissa tjänster hos generaltullstyrelsen, hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, i enlighet med vad jag i mitt berörda yttrande närmare utvecklat,

på *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 25,600.

4. Förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning.

[55.]
 Förstärkning
 av arbets-
 krafterna vid
 tullverkets
 lokal-
 förvaltning.

(extra anslag.)

Med åberopande av vad jag under punkt 52 anført i fråga om uppförande å extra stat för år 1920 av vissa tjänster vid tullverkets lokalförvaltning, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning, i enlighet med vad jag i mitt berörda yttrande närmare utvecklat,

på *extra* stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 399,600.

5. Ortstillägg åt befattningshavare å extra stat m. fl.

Med åberopande av vad jag under punkt 52 anført i fråga om upptagande i riksstaten för år 1920 av ett särskilt anslag till ortstillägg åt befattningshavare å extra stat vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning m. fl., hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

[56.]
Ortstillägg åt
befattnings-
havare å extra
stat m. fl.
(extra anslag.)

dels medgiva, att tjänsteman, förordnad å tjänst å extra stat vid tullverkets lokalförvaltning, samt tjänsteman, som erhållit stadigvarande förordnande att bestrida ledig tjänst vid tullverkets kustbevakning, ävensom tjänsteman, förordnad i omedelbar eller medelbar succession efter sålunda förordnad befattningshavare, må för år 1920 erhålla ortstillägg enligt de för ordinarie befattningshavare gällande grunder,

dels ock för sådant ändamål å extra stat för år 1920 såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av kronor 43,500.

6. Tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal.

Med åberopande av vad jag här ovan under punkt 52 anført i fråga om tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal under år 1920, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

[57.]
Tillfälliga
lönetillägg till
tullverkets
personal.
(extra anslag.)

dels medgiva, att ej mindre en var ordinarie befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning än även tjänsteman, förordnad å tjänst å extra stat vid lokalförvaltningen, samt tjänsteman, som erhållit stadigvarande förordnande att bestrida ledig tjänst vid tullverkets kustbevakning, ävensom tjänsteman, förordnad i omedelbar eller medelbar succession efter sålunda förordnad befattningshavare, må för år 1920 komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg å 300 kronor, för helt år räknat, att utbetalas i sammanhang med lönen,

dels ock för sådant ändamål å extra stat för år 1920 anvisa ett förslagsanslag av kronor 631,800.

*Bilaga till punkterna 52—57.***Sammanställning**

av de av lokaltullförvaltningarna gjorda, av generaltullstyrelsen helt eller delvis tillstyrkta framställningarna om inrättande av nya tjänster.

1. Tullbevakningsinspektionen i Stockholm.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Efter år 1911, då bevakningsbefälet vid härvarande tullbevakning i anledning av nya tullhusets i Stadsgården öppnande ökades med en uppsyningsman, har antalet vaktmästare å ordinarie eller extra stat vid bevakningen ökats med sammanlagt tjugufem. Härav föranledda behovet av jämväl bevakningsbefälets förstärkande har från och med maj månad år 1915 tillgodosetts genom styrelsens förordnande av en vaktmästare att med bibehållande av den till hans vaktmästar-tjänst hörande avlöning tjänstgöra i egenskap av extra ordinarie uppsyningsman vid bevakningen. Då fortvaron av detta förhållande icke synes väl överensstämma med statsverkets värdighet, hemställer inspektionen vördsamt om åtgärds vidtagande för uppförande år 1920 av anslag till en uppsyningsmanstjänst av klass 1 å inspektionens ordinarie stat eller, om detta icke befinnes lämpligt, till en uppsyningsmanstjänst å extra stat vid härvarande tullbevakning.

Stockholm av tullbevakningsinspektionen den 1 juni 1918.

G. Nordquist.

2. Tullkammaren i Nyköping.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

I sin föregående år avgivna skrivelse med anledning av stadgande i § 218 mom. 1 tjänstgöringsreglementet om förslag till förändringar i tullverkets stater framhöll tullkammaren, att det vore önskvärt, att antalet av ordinarie vaktmästare i Nyköping och Oxelösund med det snaraste bleve ökat med 2 å 3 stycken; men att tullkammaren trodde sig böra dröja med hemställan därom, tills åter normala förhållanden inträtt. Då nu emellertid kriget synes draga ut på tiden och man med säkerhet kan se, att med den i Oxelösund alltjämt ökade trafiken, vartill nu även kommer bevakning av till Oxelösund järnverk inkommande båtar, cirka 50 om året, en förstärkning av den ordinarie personalen är alldeles nödvändig — för

närvarande uppehålls bevakningen i Nyköping och Oxelösund av 4 ordinarie och 10 inkallade extra ordinarie vaktmästare — får tullkammaren vördsamt hemställa om att tills vidare måtte på extra stat vid tullbevakningen härstädes och i Oxelösund från och med 1919 uppföras 3 stycken nya tullvaktmästartjänster.

En skrivelse från representanter för vaktmästarkåren bifogas.

Nyköpings tullkammare den 26 juni 1918.

Oscar Ehn.

Till tullkammaren i Nyköping.

Undertecknade får härmed till tullkammaren göra en vördsam framställning, att tullkammaren ville under innevarande år begära tillsättande av minst fyra vaktmästartjänster å extra stat från och med 1 januari 1919. Som motivering för vår framställning, få vi framhålla: för närvarande tjänstgör härstädes tolv vaktmästare, därav tre ordinarie och nio extra, tre ordinarie och tre extra har tjänstgjort i följd sex år, de övriga sex extra har sedan inkallats under åren 1916—1917. Som sjöfarten oupphörligt ökas med varje år och med tillkomst av 10:ans kaj, får personalen göra nattvakt var tredje natt, och oftare vid tillfällen, och därtill ofta personalen beordras till järnverket, torde knappast någon indragning tänkas vid instundande normala förhållanden, utan snarare ökning av densamma.

Med stöd av här anförda, anse vi vår begäran fullt befogad, varför vi vördsamt anhålla, att tullkammaren söker villfara vår begäran.

Oxelösunds tullstation den 14 juni 1918.

Oscar Sundström.

Erik Eriksson.

L. Eskelund.

Fredrik Österberg.

Ernst Sundström.

3. Tullkammaren i Linköping.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Enligt stadgandet i § 218 mom. 1 i tullverkets tjänstgöringsreglemente får tullkammaren till förändring av denna tullkammares stat vördsamt föreslå, att från och med år 1920 eller tidigare härstädes måtte inrättas ytterligare en ordinarie kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst av 2:dra avlöningsklassen.

Ehuru förhållandena under nu rådande krigstid omöjliggör en statistisk utredning angående göromålen ökning härstädes under senare åren, får tullkammaren dock till belysande av den stadiga tillväxten i uppbörden och det därmed följande ökade arbetet anföra några siffror.

Uppbörden, som år 1908 var 154,311 kronor, hade år 1913 stigit till 238,929 kronor. År 1914 var densamma 253,925 kronor. Åren 1915 och 1916 respektive 291,912 kronor och 262,876 kronor samt år 1917 201,113 kronor.

Som av dessa siffror framgår, har uppbörden varit i ständig stegring och

icke ens under kriget sjunkit så väsentligt som å många andra platser. Då de varor, som vid tullkammaren behandlas, till endast ringa del utgöres av kolonialvaror och s. k. partigods, utan till huvudsaklig del består av manufakturvaror, fördelade på en mängd olika emottagare, följer härav tydligen, att göromålen och expeditionerna i betydlig grad ökats under årens lopp. Efter vad tullkammaren har sig bekant, är efter krigets avslutande att förvänta ännu större import, i det att affärsmän och fabriker stå rustade att utvidga sin verksamhet, så snart tidsförhållandena det tillåta.

Från tullkammarens öppnande år 1875 har endast följande förändringar i tullkammarens personal vidtagits. Personalen, som vid tullkammarens inrättande utgjordes av tullförvaltare och en vaktmästare, förstärktes från och med år 1900 med en biträdande kammarskrivare, vilken befattning från och med år 1905 förändrades till ordinarie kammarskrivartjänst. Alltså har personalen från och med år 1905 utgjorts av tullförvaltare, en kammarskrivare och en vaktmästare. Denna personal, som för dåvarande förhållanden kunde anses vara tillräcklig, har år ifrån år på grund av den ökade trafiken visat sig mer och mer otillräcklig. Tullkammaren har därför i allt större utsträckning måst använda sig av extra ordinarie tjänstemän för göromålen handläggning; första tiden mera tillfälligt men sedan år 1911 hava tvenne extra ordinarie kammarskrivare varit ständigt inkallade dels på tullkammaren dels i packhuset. Och har tullkammaren allt oftare sett sig nödsakad att åt extra ordinarie tjänstemän överlämna tullbehandlingsgöromål av mera självständig natur, som egentligen bort anförtrös åt ordinarie tjänsteman.

Samma skäl, tullkammaren här ovan anført för förstärkning av arbetskraften å tullkammaren, gäller i lika hög grad beträffande tullbevakningen. Även här har arbetet så ökats, att så gott som ständigt under de senare åren en och stundom två extra ordinarie vaktmästare måst inkallas i tjänstgöring.

Med åberopande av vad, som ovan uppgivits och framhållits, och då under så lång tid behovet av förstärkt arbetskraft visat sig behövlig, anser sig tullkammaren hava motiverat en värdsam framställning om att från och med år 1920 eller tidigare i tullkammarens i Linköping stat måtte uppföras en ny ordinarie kammarskrivartjänst och en ny ordinarie vaktmästartjänst av 2:dra avlöningsklassen, så att tullkammarens ordinarie stat skulle komma att utgöras av tullförvaltare, två kammarskrivare och två vaktmästare.

Linköpings tullkammare den 17 juni 1918.

F. Nannfeldt.

4. Tullkammaren i Karlskrona.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

I överensstämmelse med gällande tjänstgöringsreglemente § 218 mom. 1 får tullkammaren värdsammast göra följande framställning.

Redan år 1874 blev tillfälligt anslag av kungl. generaltullstyrelsen beviljat till ett skrivbiträde härstädes, vilket anslag från och med år 1878 upptogs å tullkammarens stat. Då i senare tid dagavlöningen för i tjänstgöring inkallade extra ordinarie kammarskrivare blivit så ökad, att årsbeloppet av densamma väsentligt överskred det fasta skrivbiträdesarvodet, blev detta, jämlikt kungl. generaltull-

styrelsens beslut den 29 april 1907 indraget, varvid tullkammaren i stället erhöll medgivande att mot dagavlöning tillsvidare i tjänstgöring inkalla en extra ordinarie kammarsskrivare. Inkallning på grund av nämnda medgivande har sedan oavbrutet erfordrats och då ingen anledning gives att förmoda, det i framtiden ett motsatt förhållande kan komma att inträda, utan fastmera en ökning av göromålen vid tullkammaren torde vara att förvänta av nu pågående utvidgningsarbetena å kungl. flottans varv härstädes, vilka enligt av riksdagen fattat beslut avse att sätta varvet i stånd att verkställa nybyggnader av såväl större som mindre örlogsfartyg, får tullkammaren värdsammast hemställa, att kungl. generaltullstyrelsen ville i sitt förslag till 1920 års avlöningsstat för tullverket uppföra en ny ordinarie kammarsskrivartjänst härstädes i utbyte mot den inkallning av en extra ordinarie kammarsskrivare, som medgivits tullkammaren enligt kungl. generaltullstyrelsens förberörda beslut den 29 april 1917. Genom denna förändring uppstår för statsverket endast en ringa utgiftsökning, medan för den här sedan lång tid behövlige tjänstemannen beredes en mera tryggad ställning.

I övrigt har tullkammaren icke anledning nu framställa något förslag till ändring i tullverkets stater.

Karlskrona tullkammare den 27 juni 1918.

Chr. Camp.

5. Packhusinspektionen i Malmö.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Vid inspektionen anställd personal av lägre grad består av:

1 uppsyningsman,

5 vaktmästare, varav 1 är extra ordinarie uppsyningsman, samt

7 extra ordinarie vaktmästare.

Inspektionen har sedan ingången av år 1916 haft rätt att i tjänstgöring mot dagtraktamente inkalla högst 7 extra ordinarie vaktmästare. Från och med ingången av år 1917 har inspektionen även nödgats ständigt begagna sig av denna rätt. För vakthållning, budsändningar, utlämning av gods, stämpling, plombering och bevakning av restitutions-, transit- och exportgods kan inspektionen för närvarande icke reda sig med färre antal extra ordinarie vaktmästare. Högst sannolikt är, att inspektionen, så snart importen hit återtager normala dimensioner, nödgas kräva ökning av vaktmästarpersonalen.

Som samtliga vaktmästarkrafter äro nödvändiga för packhusarbetets jämna gång, skulle inspektionen helst vilja föreslå, att det för inspektionens räkning inrättades 7 nya vaktmästarebefattningar. Då emellertid kommissionen för tullverkets omorganisation föreslår minskning av kustbevakningspersonalen samt ställer i utsikt transport av dylik personal till den inre bevakningen, anser inspektionen sig för närvarande böra begränsa sina krav på *ökning av ordinarie tjänstemän av lägre grad till 5 vaktmästare.*

Med stöd av det ovan anförda hemställes värdsamt, att kungl. generaltull-

styrelsen i sitt förslag innevarande år till nya stater för tullverket måtte föreslå inrättandet vid Malmö packhusinspektion av följande tjänster, nämligen:

5 vaktmästartjänster, alla å extra stat.

Malmö av packhusinspektionen den 26 juni 1918.

Harald Lönegren.

O. W. Hedin.

6. Tullkammaren i Ystad.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Till åtlydnad av § 218 i tullverkets tjänstgöringsreglemente och kungl. styrelsens rundskrivelse av den 26 nästlidne april, angående förslag till förändringar i tullverkets stater, får tullkammaren härstädes värdsamt anföra följande.

I dag har till tullkammaren ingivits närlagda skrivelse från här anställda vaktmästare, varjämte uppsyningsmannen muntligen framhållit behovet av tre nya vaktmästartjänster. Även med reducering till sina rätta proportioner av åtskilligt i närlagda skrivelse — måltidsfrihet, s. k. tvåmansposterings och ett dygns frihet för första nattvakten äro redan så långt förhållandena göra det möjligt ordnade så som önskas — torde det icke kunna förnekas att med här bruklig vakt var tredje natt personalen håller på att bli överansträngd och att det även i statens intresse, för att hålla den samma fullt vaken och tjänsteduglig, vore önskligt att vaktmästarnes nattjänstgöring inskränktes till var fjärde natt. Under normala förhållanden så väl som i dessa krigstider har därför e. o. personal i stor utsträckning måst användas, men då det nu gäller omläggning av de ordinarie vaktmästarnes tjänstgöring och således ett varaktigt system för framtiden, anser tullkammaren att två nya tjänster böra tillföras bevakningen, e. o. måste i alla fall anlitas så snart bevakning förekommer samtidigt i västra och östra delarne av hamnområdet. Tullkammaren får således värdsamt hemställa att *två nya vaktmästartjänster* vid härvarande tullbevakning uppföras å 1920 års, eventuellt extra, stat.

Ystads tullkammare den 27 juni 1918.

J. Kr. Ysberg.

Den i tullkammarens framställning omförmälda skrivelsen från de vid tullbevakningen i Ystad anställda vaktmästarna, vilken skrivelse innefattar anmärkningar i olika hänseenden mot tjänstgöringsförhållandena å platsen, uteslutes här.

7. Tullkammaren i Falkenberg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

och får tullkammaren rörande tullkammarens stater i övrigt värdsamt avgiva följande förslag.

För förstärkning av den ordinarie personalen härstädes har tullkammaren under omkring 12 års tid haft bemyndigande att vid behov mot dagavlöning i tjänstgöring inkalla en e. o. kammarskrivare och två e. o. vaktmästare, av vilka en e. o. kammarskrivare och en e. o. vaktmästare under 11 år varit nära nog ständigt inkallade i tjänstgöring.

Fastän importen hit, liksom till de flesta tullkamrarne i riket, efter krigsutbrottet minskats i hög grad, hava de ökade göromål, som med anledning av kristidsförfattningarna uppstått, likväl påkallat bibehållande av den medgivna förstärkningen. Enär behovet av denna förstärkning gjort sig stadigvarande gällande under 11 år, och en tid av 8 år med effektiv tjänstgöring vid upprepade tillfällen betecknats såsom den längsta extra tid, som bör ifrågakomma för ernående av ordinarie anställning, har det endast varit hänsynen till särskilda anmaningar att vid avgivande av förslag till nya befattningar i tullverket iakttaga den största sparsamhet, som avhållit tullkammaren från att tidigare hemställa om dessa båda ständigt använda arbetskrafters uppförande på tullverkets ordinarie eller extra stat. Särskilt torde en ordinarie kammarskrivartjänst vara behövlig av flera skäl, ej minst från kontrollsynpunkt, vid en tullkammare, där uppbörden under normala förhållanden de sista åren uppgått till omkring en halv miljon, visserligen huvudsakligast beroende på en betydande spannmålsimport till härvarande valskvarn, vartill kommer att å flertalet av tullkamrarne i samma avlöningsklass som tullkammaren i Falkenberg med samma göromål men med betydligt mindre uppbörd ordinarie kammarskrivare finnas anställda.

Då emellertid ett undanskjutande år efter år av en framställning härom givetvis måste utöva ett ofördelaktigt inflytande på e. o. personalens i allmänhet arbetslust och vakenhet, och det torde ligga i tullverkets intresse, kanske i högre grad än i andra verks, att under nuvarande brydsamma förhållanden kunna behålla och påräkna en pålitlig personal med stark plikt känsla, anser sig tullkammaren ej kunna underlåta att på grund av vad sålunda anförts och med hänsyn till nu pågående arbete med omorganisation av lokaltullförvaltningarnas personal m. m. vördsamt hemställa om nämnda arbetskrafters uppförande på ordinarie stat från och med 1920, därav en kammarskrivare och en vaktmästare med tjänstgöringsskyldighet tills vidare vid denna tullkammare.

Falkenbergs tullkammare den 20 juni 1918.

M. Lagström.

8. Tullbevakningsinspektionen i Göteborg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Hos inspektionen äro för närvarande anställda åtta uppsyningsmän, fördelade två på vardera av de fyra bevakningsposter, som äro tillfinnandes i härvarande hamn, nämligen gamla staden, Masthuggskajen, Stigbergskajen med den på motsatta stranden belägna Sannegårdshamnen samt Klippans tullpostering. Detta antal uppsyningsmän har under flera år visat sig alldeles otillräckligt. Alltsedan år 1908, från och med vilket år det förutvarande antalet uppsyningsmän härstädes ökades med två, har nämligen, förutom det att stadens hamnområde betydligt utsträckts,

samtliga nuvarande transoceaniska trafikförbindelser tillkommit, varigenom utrikestrafiken på Göteborgs hamn under sistförflutna tio åren flerdubblats.

Oavsett det ännu pågående arbetet med tullverkets omorganisation får inspektionen därför vördsamt hemställa, att kungl. generaltullstyrelsen vid uppgörandet av förslag till tullverkets stater för år 1920 måtte å Göteborgs tullförvaltnings stat uppföra för inspektionens behov:

fyra nya uppsyningsmanstjänster.

Göteborgs tullbevakningsinspektion den 29 juni 1918.

P. G. Appeltofft.

9. Tullkammaren i Uddevalla.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Tullkammaren tillåter sig vördsammast inför kungl. generaltullstyrelsen anföra följande.

Under senare åren har arbetet vid denna förvaltning ökat i sådan omfattning, att detsamma icke kunnat utföras av tillgänglig ordinarie personal, utan har tullkammaren årligen med kungl. styrelsens särskilda medgivande måst till tjänstgöring inkalla extra ordinarie tjänstemän i förhållandevis stor utsträckning. Till följd av det utsträckta undervattensbåtkriget inträdde väl en stagnation i trafiken, högst betydande i och för sig, men dock ej så stor, att icke fortfarande inkallning av extra ordinarie tjänstemän varit oundgängligen nödig.

Till belysning härav får tullkammaren anföra följande siffror, utvisande omfattningen av användningen av extra ordinarie personal sedan år 1914.

År 1914:

en e. o. kammarsskrivare	tjänstgjort	11 mån.	18 dag.
en d:o	d:o	»	9 »
en e. o. vaktmästare	»	7 »	28 »
en d:o	d:o	»	4 » 29 »
en d:o	d:o	»	12 »

År 1915:

en e. o. kammarsskrivare	tjänstgjort	12 mån.	
skrivbiträde (timpenning)	»	1 »	8 dag.
en e. o. vaktmästare	»	12 »	
en d:o	d:o	»	10 » 17 »
annan förstärkning av bevakningen	2 »	5 »	

År 1916:

en e. o. kammarsskrivare	tjänstgjort	11 mån.	24 dag.
skrivbiträde (timpenning)	»	3 »	2 »
en e. o. vaktmästare	»	12 »	
en d:o	d:o	»	11 » 3 »
annan förstärkning av bevakningen	7 »	13 »	

År 1917:

en e. o. kammarskrivare tjänstgjort 12 mån.		
skrivbiträde (timpenning)	»	13 dag.
en e. o. vaktmästare	» 11	»
en d:o d:o	» 8	» 8 »
annan förstärkning av bevakningen	1 »	3 »

År 1918 (januari—juni):

en e. o. kammarskrivare tjänstgjort 6 mån.		
en e. o. vaktmästare	» 6	»
en d:o d:o	» 1	» 2 dag.
annan förstärkning av bevakningen		20 »

Härav framgår sålunda, att behovet av ytterligare en kammarskrivare och en vaktmästare vid denna förvaltning kan med fullt skäl kallas konstant, varför tullkammaren ej ansett sig böra dröja längre utan får härigenom vördsammast hos kungl. styrelsen anhålla, att på tullkammarrens stat måtte snarast möjligt uppföras, ytterligare

dels en kammarskrivartjänst,

dels ock en vaktmästartjänst av andra klassen.

Tullkammaren tillåter sig framhålla, att behovet av dessa tjänster visat sig oavvisligt under nu rådande förhållanden och blir med all säkerhet än mera trängande, då fredsslutet en gång kommit till stånd. Stadsmyndigheterna vidtaga nu också åtgärder för att sätta Uddevalla hamn i stånd att emottaga den betydligt ökade trafik, som då förväntas uppstå.

Uddevalla tullkammare den 28 juni 1918.

P. Martens.

10. Tullkammaren i Charlottenberg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Angående det förslag till kungl. tullverkets stater för år 1920, som tullkammaren, i vad de röra denna lokalförvaltning, har att avgiva, får tullkammaren vördsamt anföra följande:

Sedan år 1912 har tullkammaren med kungl. generaltullstyrelsens medgivande haft en e. o. kammarskrivare inkallad i ständig tjänstgöring emot dagtraktamente. Antalet av i tjänstgöring inkallade e. o. kammarskrivare har sedermera så småningom ökats och utgör nu fyra stycken, ett antal, som icke torde kunna minskas, åtminstone inom avsevärd tid. Utom dessa tjänstemän och den å tullkammarrens stat uppförde ordinarie kammarskrivaren, tjänstgör här sedan den 1 februari 1917 en kammarskrivare vid lokalförvaltningen i Göteborg med särskilt uppdrag, att närmast under tullförvaltaren utöva befäl över vid lokalförvaltningen anställd personal, således i en ställning motsvarande kontrollör. Sjuårig erfarenhet har givit vid handen, att å tullkammarrens stat bör uppföras ytterligare en kammarskrivare.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

Sedan år 1899 tills nu, med undantag av en kortare period under år 1907, har med kungl. generaltullstyrelsens tillåtelse en e. o. vaktmästare varit vid härvarande tullbevakning i ständig tjänstgöring inkallad emot dagtraktamente. Göromålsens mängd och nödvändigheten, att på ett tillfredsställande sätt bevaka trafiken och tillgodose dess krav har nödvändiggjort denna tjänstgöring under dessa gångna 19 år. Antalet i tjänstgöring inkallade e. o. vaktmästare har under senare åren växlat mellan 3 och 4 och utgör för närvarande tre, vilket antal torde få anses såsom minimum under en avsevärd tid framåt.

År 1913 gjordes av tullkammaren värdsam framställning om uppförande å 1915 års stat av en ny vaktmästartjänst, avsedd för härvarande tullbevakning. Denna framställning vann emellertid då ej bifall. Sedan dess har tullkammaren, som ej haft anledning frågå sin åsikt, utan snarare fått denna av en större erfarenhet än mera styrkt, på grund av dyrtiden och tullverkets förestående omorganisation icke ansett sig böra förnya denna sin anhållan, en ståndpunkt, som tullkammaren dock numera, då behovet av nya ordinarie tjänster gör sig allt mera gällande, anser sig icke kunna längre vidhålla.

På grund av vad här ovan anförts får tullkammaren värdsamt anhålla, att vid uppgörandet av förslag till kungl. tullverkets stater för år 1920, i vad angår denna lokalförvaltning, följande framställningar må vinna beaktande:

att å denna tullkammares stat för år 1920 inrättas en ny kammarskrivartjänst; samt

att för härvarande tullbevakning å 1920 års stat uppföres en ny vaktmästartjänst i 2:dra löneklassen.

Charlottenbergs tullkammare den 14 juni 1918.

B. T. Henning.

11. Tullkammaren i Örebro.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Tullkammarrens ordinarie personal utgöres av tullförvaltare, kontrollör, två kammarskrivare och två vaktmästare.

Under åren 1912—1914 har tullkammaren använt i ständig tjänstgöring en e. o. kammarskrivare och under större delen av åren två och sedan början av år 1915 i ständig tjänstgöring två e. o. kammarskrivare och under större delen av åren tre. Den ene av dessa tjänstemän förrättar mycket maktpåliggande göromål. Han presenterar inlagor, kontrollerar debiteringen å attester och utskriver tullräkningar, för inkommande journalen, ena transitupplagsjournalen m. m. Dessa göromål torde böra förrättas av en ordinarie kammarskrivare, och då tullkammaren utom den e. o. kammarskrivaren, som förrättar nämnda göromål, använder i daglig tjänstgöring under större delen av året ytterligare två, torde det framgå, att åtminstone en ny kammarskrivartjänst bör uppföras å tullkammarrens stat.

Trafiken vid denna tullkammare är under normala förhållanden mycket livlig och har varit i ständig tillväxt.

Tulluppbörden utgjorde:

år 1907	kronor	568,877
» 1908	»	512,997
» 1909	»	571,293
» 1910	»	673,140
» 1911	»	772,478
» 1912	»	734,351
» 1913	»	876,969
» 1914	»	794,487
» 1915	»	1,150,187
» 1916	»	1,172,279

Under år 1917 och innevarande år har uppbörden här som annorstädes minskats, men då normala förhållanden inträda, kommer med säkerhet trafiken här som vanligt bli mycket livlig. Staden har en folkmängd av omkring 35,000 invånare och såväl handel som industri äro av stor omfattning. Någon minskning av personalen torde därför icke befaras bli behöfvig. Även om de pågående utredningarna angående tullverkets omorganisation skulle kunna tänkas komma att inverka på personalförhållandena vid denna tullkammare, kan dock under alla omständigheter den ene av de av tullkammaren använda trenne e. o. kammarskrivarna uppföras å ordinarie stat.

Vid tullkammaren äro anställda två ordinarie vaktmästare. Sedan många år tillbaka använder tullkammaren i daglig tjänstgöring en e. o. vaktmästare. Tullkammaren kan icke under några omständigheter sköta trafiken vid denna tullkammare med mindre än tre vaktmästare. Då behovet av en tredje vaktmästare sålunda visat sig konstant, och då någon minskning av trafiken icke är att befara, då normala förhållanden inträda, torde en ny vaktmästartjänst böra uppföras å tullkammarens stat.

På grund av vad ovan anförts, får tullkammaren vördsamt anhålla, att kungl. generaltullstyrelsen ville göra framställning om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1920 av en kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst. Skulle det icke låta sig göra, att tjänsterna uppföras å ordinarie stat, torde de kunna uppföras å extra stat.

Örebro tullkammare den 20 juni 1918.

C. A. Johansson.

12. Tullkammaren i Gävle.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Jämlikt tjänstgöringsreglementets § 218 mom. 1 och 3 samt kungl. generaltullstyrelsens cirkulär den 26 april 1918 har tullkammaren skolat inkomma med de förslag till förändring i tullverkets stater, vartill finnes anledning och får härmed vördsamt anföra:

Beträffande ordinarie staten:

De ordinarie tjänstemännen vid härvarande tullbevakning utgöras av 2 uppsyningsmän och 20 vaktmästare. Av vaktmästartjänsterna nyinrättades 6 stycken till den 1 januari 1908. Under de denna tid närmast föregående åren användes

e. o. vaktmästare i en utsträckning, som efter 270 dagars seglation kan anses motsvara 12 ordinarie tjänster.

Under åren 1910—1914 samt 1915—1917 användes till tjänstgöring e. o. vaktmästare i sådan utsträckning, att det kan anses motsvara efter samma beräkningsgrund som ovan 8 å 10 respektive 30 ordinarie tjänster. Att tullkammaren varit nödsagd för tullbevakning inkalla så många e. o. vaktmästare har visserligen till stor del sin grund i den under krigsåren pågående transitotrafiken. Men såsom förut nämnts och av bifogade tablå framgår, har även under åren före kriget, eller åren 1910—1914, behovet av extra bevakningsförstärkning varit stort, motsvarande 8 å 10 befattningshavare.

Utom allt tvivel blir tullkammaren under kommande fredsperiod nödsakad använda ännu större personal för tullbevakningen. Då den under byggnad varande Ostkustbanan blir färdig kommer såväl import som export härstädes att taga vidgat omfång. Vid Korsnäs sågverks anläggningar vid Karskär pågår för närvarande uppförandet av en fabrik för tillverkning av sulfitsprit och kommer utförseln härav att ställa ytterligare krav på tullbevakningen. Tullkammaren har således att emotse ett ökat behov av arbetskraft för tullbevakningen och anser sig nödsakad hos kungl. generaltullstyrelsen begära inrättandet av 5 nya vaktmästartjänster, på det att användandet av e. o. vaktmästare i förhållande till de ordinarie må hållas inom något så när rimliga gränser. Och då tullkammaren på grund av nu gällande föreskrifter angående exporten i stor utsträckning fortfarande, trots för närvarande minskad import, måste för tullbevakningen använda e. o. personal, får tullkammaren anhålla, att ovannämnda 5 vaktmästartjänster uppföras å extra stat fr. o. m. den 1 januari 1919 intill dess desamma kunna bli uppförda å ordinarie staten.

Gävle tullkammare den 27 juni 1918.

Wilhelm Torén.

Den i tullkammarens skrivelse omförmälda tablån har följande utseende:

Tablå

utvisande i vilken utsträckning e. o. vaktmästare varit inkallade i tjänstgöring vid tullbevakningen i Gävle under åren 1910—1917.

A r	Antal inkallade e. o. vaktmästare	Sammanlagda antalet inkallningsdagar under året	Motsvarande ordinarie tjänster efter 350 tj. d. beräkn. avdrag för semester	Motsvarande ordinarie tjänster efter 270 dagar seglationsår
1910	23	2,168	6	8
1911	23	2,093	6	7 ³ / ₄
1912	26	2,521	7	9
1913	29	2,827	8	10 ¹ / ₂
1914	28	2,407	7	8 ³ / ₄
1915	35	7,666	22	28
1916	36	7,736	22	28
1917	36	9,150	26	34

Gävle tullkammare den 27 juni 1918.

Wilhelm Torén.

13. Tullkammaren i Söderhamn.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Vid senast avgivna förslag till ändringar i tullkammarens stat ansåg tullkammaren sig ej böra göra framställning om ökning av den ordinarie personalen å tullkammarens stat, då tullkammaren ej var fullt förvissad om, att behovet av ökade arbetskrafter vid tullkammaren var av stadigvarande natur eller om med densamma uppförande å stat kunde tills vidare anstå i avvaktan på den omorganisation av tullverket, som 1914 års tullkommission har att verkställa.

På grund härav anser tullkammaren sig nu böra hemställa om ökning av den ordinarie personalen endast i den mån, som densamma på grund av trafikens tillväxt under de senaste åren visat sig vara oundgängligen nödvändig.

Beträffande bevakningspersonalen härstädes utgöres densamma av fem ordinarie vaktmästare, varav två hava sin tjänstgöring i Söderhamn och tre under seglationstiden vid stadens hamn i Stugsund. Då genom denna förläggning å två platser ökad tillgång på bevakningspersonal kräves, torde det härav framgå, att en personal av endast fem man är alltför fåtalig. Under seglationen år 1914 hava därför två e. o. vaktmästare varit inkallade i tjänstgöring och sedan år 1915 hava fem e. o. vaktmästare varit använda i tjänstgöring under hela seglationen. Under vissa tider har likväl denna personal visat sig vara otillräcklig, varför tullkammaren under de senaste åren jämväl erhållit kungl. generaltullstyrelsens medgivande att använda en f. d. kustuppsyningsman vid vissa bevakningar utom hamnområdet. Visserligen hava bevakningsgöromålen under de senaste åren huvudsakligen ökat på grund av den tillsyn, som erfordras vid övervakandet av exportförbuden, men de kunna dock ej anses bli av mindre omfattning, sedan nämnda bevakningar bortfallit. Under flera år har nämligen en avsevärd kolimport ägt rum hit och då statens järnvägar även framgent kommer att häröver införa en stor del av de kol, som äro avsedda för mellersta Norrlands järnvägar, lär en minskning i denna import ej vara att förvänta, utan tvärtom en betydlig ökning, varför en inskränkning av bevakningsgöromålen ej torde vara att förvänta.

Ehuru det sålunda är en påtaglig disproportion i avseende å antal mellan den ordinarie och extra ordinarie bevakningspersonalen härstädes, får tullkammaren endast föreslå, att en vaktmästartjänst av klass 2 uppföres å tullkammarens stat, då tullkammaren härvid ansett sig böra taga hänsyn till, att seglationen kan beräknas endast till åtta månader och att under vintertiden göromålen äro av mindre betydenhet.

Söderhamns tullkammare den 15 juni 1918.

e. f.
Per Staaff.

14. Tullkammaren i Haparanda.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Jämlikt § 218 mom. 1 tjänstgöringsreglementet samt kungl. generaltullstyrelsens cirkulär den 26 april 1918 får tullkammaren vördsamast framhålla följande:

Då in- och utvisitationer av fartyg, som lasta eller lossa i inom distriktet belägna hamnar på grund av de långa avstånden från tullkammaren till förrättningsplatsen bliva oskäligt dyra i ena fallet för fartygen i andra fallet för staten, och då arbetet härmed alltför mycket inkräktar på de göromål, som i övrigt tillkomma här anställda kammarskrivare med bevakningsbefäl, anser tullkammaren nödvändigt att för dessa göromål och för övervakande av vaktmästarna vid uppläggning och utlämning av gods från nederlag och transitupplag här anställes en uppsyningsman av klass II.

Skulle detta förslag vinna bifall, torde den kammarskrivare, som hittills utövat bevakningsbefälet befrias från sagda uppdrag och den till honom utgående båtlegan i stället utgå till uppsyningsmannen.

Haparanda tullkammare den 27 juni 1918.

W. Strömberg.

Framställning

från Sveriges tullmannaförenings centralstyrelse angående inrättande av nya uppsyningsmanstjänster.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Som en följd av trafikens utveckling under de senare åren hava göromålen vid de flesta av rikets tullplatser betydligt utökats. Den förutvarande personalstyrkan har blivit otillräcklig och nya lokaler ha måst anskaffas. Ett behov av nya uppsyningsmanstjänster har även vid ett flertal tullförvaltningar gjort sig gällande. För tillgodoseende av detta behov har icke — vilket bort förefalla naturligt — tjänster å ordinarie eller extra stat inrättats, utan hava i stället ett antal vaktmästare ålagts att under benämningen extra ordinarie uppsyningsmän tjänstgöra såsom förmän för personalgrupper eller vid viss avdelning öva tillsyn över bevakningsgöromålens skötande. Dessa personer, vilka till följd av sin förmansställning måst avstå från de extrainkomster, de som vaktmästare åtnjutit för nattvakts- och annan övertidstjänstgöring, hava ej beretts motsvarande avlöningsförmåner. Endast ett extra arvode av 100 kronor har kommit dem till del.

Att de under rådande förhållanden lojalt funnit sig i sin nya tjänsteställning och ej framfört nära till hands liggande klagomål över sin försämrade ekonomiska ställning torde endast bero på, att de fruktat, att dylika klagomål skulle inverkat menligt på deras utsikter vid befodran framdeles till ordinarie uppsyningsmanstjänster.

Enligt vår mening torde det vara riktigast, att, då behov av nya förmans-tjänster giver sig tillkänna, de personer, som åläggas uppehålla desamma, även beredas avlöningsförmåner, som svara mot förmansställningen, och sålunda i här ifrågavarande fall uppsyningsmanstjänster inrättas å ordinarie eller extra lönestat. Tjänsterna borde även rättvisligen anslås i vanlig ordning till ansökan lediga, på det att tullförvaltningens samtliga vaktmästare måtte komma i tillfälle att tävla om desamma.

Synnerligast med tanke på de ringa beföringsmöjligheter, som för personalen av lägre grad förefinnas, skulle vi anse det synnerligen önskvärt, om de tjänster, som nu uppehållas av e. o. uppsyningsmän, snarast möjligt kunde uppföras å ordinarie eller extra lönestat, och drista vi oss därför vördsamt hemställa,

att kungl. generaltullstyrelsen i sitt förslag till 1920 års stat ville hemställa om uppförande snarast möjligt på ordinarie eller extra lönestat av samtliga de tjänster, som nu uppehållas av e. o. uppsyningsmän.

Stockholm den 26 juni 1918.

För Sveriges tullmannaförenings centralstyrelse:

Hj. Rissén.
Vice ordf.

J. A. Reinwall.
Skr.

Kontrollstyrelsen.**7. Kontrollstyrelsen.**

[58.]
Kontroll-
styrelsen.
(ordinarie
anslag.)

Någon ändring i det ordinarie anslaget till kontrollstyrelsen har icke av ämbetsverket ifrågasatts. Nämda anslag torde emellertid böra höjas med *dels* det belopp, varmed i anledning av den vid fjolårets lagtima riksdag genomförda löneregleringen för vaktmästare och med dem jämförliga befattningsshavare avlöningsstatens slutsumma ökats, 400 kronor, *dels ock*, i händelse av bifall till den av Kungl. Maj:t förut denna dag beslutade framställningen till riksdagen rörande förbättrade avlöningsförhållanden för de i statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdena, med det belopp, varmed i sådant fall, enligt de av mig angivna grunder, avlöningarna till de hos kontrollstyrelsen anställda sju kvinnliga biträdena skulle ökas, sammanlagt 2,800 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1920 höja det <i>ordinarie</i>	
anslaget till kontrollstyrelsen, nu.....	kronor 77,600,
med	» 3,200
till	» 80,800.

**8. Upprätthållande av verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för
rusdrycksförsäljningsärenden.**

[59.]
Upprätt-
hållande av
verksamheten
å kontroll-
styrelsens av-
delning för
rusdrycks-
försäljnings-
ärenden.
(extra anslag.)

Jämte det 1918 års lagtima riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts i propositionen nr 318 framlagda förslag uppförde kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden å ordinarie stat från och med år 1919, anvisade riksdagen, i enlighet med vad i berörda proposition föreslagits, för upprätthållande av verksamheten å omförmälda avdelning dessutom å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 35,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t den 1 juli 1918 fastställt ordinarie avlöningsstat för kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden, har Kungl. Maj:t genom beslut den 26 september 1918, i samband med utfärdande av instruktion för kontrollstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet i fråga om handeln med rusdrycker inom riket (nr 876),

meddelat närmare föreskrifter i fråga om användningen av berörda, å extra stat för år 1919 anvisade anslag. Därvid förordnades, bland annat, [59.]

att hos kontrollstyrelsen skulle under år 1919 anställas ett juridiskt biträde, en inspektörsassistent och en aktuarie för det statistiska arbetet;

att i arvoden till ifrågavarande tjänstemän skulle utgå, för helt år räknat, till det juridiska biträdet 5,000 kronor, till inspektörsassistenten 4,900 kronor, varav 1,500 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, samt till aktuarien 3,900 kronor, varav 1,500 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar;

att inspektörsassistenten och aktuarien skulle för tjänsteresa äga åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt fjärde klassen i gällande resereglemente;

att för inspektörsassistenten och aktuarien skulle i tillämpliga delar gälla de genom kungörelse den 1 juli 1918 (nr 543) stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den från och med år 1919 gällande stat för kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden; samt

att under år 1919 finge utgå såsom vikariatsersättningar under semester för envar av inspektörsassistenten och aktuarien högst 125 kronor.

Vidare medgav Kungl. Maj:t, att vad som återstode av det å extra stat för år 1919 anvisade anslaget å 35,000 kronor, sedan arvoden till det juridiska biträdet, inspektörsassistenten och aktuarien samt ersättningar till vikarier under semester för inspektörsassistenten och aktuarien blivit bestridda, finge under samma år användas å ifrågavarande avdelning till arvoden åt amanuenser, skriv- och räknebiträden, vaktmästare, sakkunniga m. m.

I skrivelse den 25 september 1918 har kontrollstyrelsen hemställt, att i förslaget till riksstat för år 1920 måtte, i likhet med vad som vore fallet i 1919 års riksstat, för ovan omförmälda ändamål upptagas å extra stat ett förslagsanslag, högst 35,000 kronor, samt att beträffande dispositionen av ifrågavarande anslag de bestämmelser, som föreskrivits beträffande det extra anslaget för år 1919, måtte få gälla.

Då förhållandena å rusdrycksförsäljningens område även under år 1920 torde få antagas blija av den art, att behov av ifrågavarande anslag kommer att föreligga, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för upprätthållande av verksamheten å kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden

[59.]

i enlighet med vad för innevarande år gäller
å extra stat för år 1920 anvisa ett
förslagsanslag, högst kronor 35,000.

9. Särskild föredragande inom kontrollstyrelsen för ärenden angående
skattefri sprit m. m.

[60.]
Särskild före-
dragande
inom kontroll-
styrelsen för
ärenden angä-
ende skattefri
sprit m. m.
(extra anslag.)

I sammanhang med antagandet av de av Kungl. Maj:t till fjolårets lagtima riksdag genom propositionerna nr 323 och 334 av den 16 april 1918 framlagda förslag till förordningar angående handel med skattefri sprit samt angående vissa alkoholhaltiga preparat, anvisade riksdagen i anledning av en till riksdagen avlåten, den 7 maj 1918 dagtecknad proposition, nr 402, å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag å högst 7,800 kronor till arvode åt en särskild föredragande inom kontrollstyrelsen för ärenden angående skattefri sprit och vissa alkoholhaltiga preparat. Därvid uttalade emellertid riksdagen såsom sin mening, att avgifterna för denatureringsförfarandet borde så beräknas, att staten erhöles ersättning för det arvode, som ansetts böra utgå till ifråga- varande befattningshavare.

Kungl. Maj:t har den 1 juli 1918 utfärdat ovanberörda, av riksdagen antagna författningar. Handläggningen inom kontrollstyrelsen av frågan om handel med skattefri sprit och angående vissa alkoholhaltiga preparat utövas på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 26 september, den 11 oktober och den 27 november 1918 av en särskild, med hjälp av avgifterna för denatureringsförfarandet organiserad avdelning inom ämbetsverket med den särskilde föredraganden som chef. Genom Kungl. Maj:ts berörda beslut har avdelningen organiserats i huvudsaklig överensstämmelse med det av kontrollstyrelsen den 24 april 1918 i ämnet avgivna förslag, för vilket redogjorts i det vid propositionen nr 402 till 1918 års lagtima riksdag fogade statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 maj 1918.

I skrivelse den 25 september 1918 har kontrollstyrelsen nu hemställt, att ifrågavarande extra anslag måtte upptagas i riksstaten jämväl för år 1920.

Behov av en särskild föredragande inom ämbetsverket för ovan omförmälda ärenden kommer tydligen att föreligga även under år 1920. Det synes mig bäst överensstämma med det av 1918 års lagtima riks-

dag i förevarande fråga fattade beslut, att särskilt anslag till arvode åt föredraganden väl begäres jämväl för år 1920, men att även för samma år avgifterna för denatureringsförfarandet så beräknas, att staten erhåller ersättning för nämnda arvode, samt att i enlighet härmed bland inkomsterna, under rubrik »uppbörd i statens verksamhet», upptages en ny inkomstitel, benämnd »denatureringsavgifter», under vilken inkomstitel torde såsom inkomst i förevarande avseende beräknas ett belopp av 7,800 kronor.

I anledning härav får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvode åt en särskild föredragande inom kontrollstyrelsen för ärenden angående skattefri sprit och vissa alkoholhaltiga preparat å *extra* stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag kronor 7,800, att av denatureringsavgifter direkt utgå.

10. Kontroll å tillverkningsavgifter, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 800,000.

Stämpelomkostnader.

11. Stämpelomkostnader, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 420,000.

12. Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.

Förslagsanslaget till kostnaden för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet blev vid 1912 års riksdag höjt från 400,000 kronor till 720,000 kronor; och höjdes anslaget ytterligare vid 1916 års riksdag till 820,000 kronor och vid 1917 års riksdag till 1,100,000 kronor, med vilket belopp anslaget är jämväl i 1919 års riksstat uppfört.

Ifrågavarande anslag är avsett för bestridande av *dels* kostnader för beredande, jämlikt 54 § 1 mom. i gällande förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering av ersättning åt ordförandena och de av Kungl. Maj:ts befallningshavande förordnade ledamöterna i taxeringsnämnderna, arvoden för protokolls- och längdföringen hos prövningsnämnderna, arvode åt kronans ombud hos Stockholms stads prövningsnämnd ävensom gottgörelse för det i samband med taxeringsför-

[60.]

[61.]

Kostnader för
taxering till
skatt å in-
komst och
förmögenhet.

ordinarie
anslag.)

[61.] rättningarna i övrigt lämnade biträde av städernas tjänstemän, *dels och* vissa andra taxeringskostnader såsom kostnader för biträde åt kronans ombud, blankettryck m. m.

De i nyssnämnda författningsrum omförmälda ersättningarna bestämmas för varje år av Kungl. Maj:t, efter förslag av vederbörande länsstyrelse, med iakttagande att för berörda ändamål må utgå ett belopp av högst två procent av rikets hela inkomst- och förmögenhetsskattesumma för året, sådan denna enligt taxeringsnämndernas beslut beräknats. Nyssnämnda summa uppgick för år 1918 till 131,509,267.09 kronor, vadan det för sagda ändamål för samma år avsedda maximibeloppet utgjorde 2,630,185.34 kronor.

Utgifterna å anslaget hava uppgått till följande belopp, nämligen

år 1914.....	kronor	822,504
» 1915.....	»	858,412
» 1916.....	»	939,069
» 1917.....	»	1,167,717.

För år 1918 föreligga ännu inga definitiva uppgifter, men kan det, efter vad jag under hand inhämtat, antagas, att utgifterna uppgå till väsentligt högre belopp än för år 1917.

Att det för år 1920 för ändamålet erforderliga beloppet icke kommer att nedgå, kan tagas för givet, vadan alltså en höjning av ifrågavarande anslag är behövlig.

I fråga om grunderna för omförmälda ersättningsberäkningar innehåller förordningen ingen annan föreskrift än att vid avgivande av länsstyrelsernas förenämnda förslag till ersättningar skola jämväl angivas de grunder, som varit bestämmande vid ersättningsberäkning, samt att vid ersättningsberäkningens fördelning avseende bör fästas på den för de särskilda uppdragens utförande erforderliga skicklighet, tid och arbete. Frånvaron av närmare bestämmelser i nyssberörda hänseende har emellertid visat sig medföra vissa olägenheter. Av de utav länsstyrelserna tid efter annan avgivna förslag till ersättning framgår nämligen, att de grunder, efter vilka förslagen uppgjorts, rätt betydligt växla. Detta förhållande har givetvis i hög grad försvårat en rättvis fördelning av ersättningsbeloppen. Det bör därför undersökas huruvida det låter sig göra att meddela bestämmelser om enhetliga grunder för ifrågavarande ersättningsberäkningar.

Förslag till dylika bestämmelser har nyligen inom finansdepartementet utarbetats. Genom remiss den 18 november 1918 hava statskontoret och kammarrätten anbefallts att gemensamt avgiva yttrande över

berörda förslag. När detta yttrande inkommit, torde jag få återupptaga frågan. I avvaktan därpå torde emellertid böra beräknas en höjning till förslagsvis 1,500,000 kronor av ifrågavarande anslag. [61.]

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli förelagd riksdagen, beräkna det *ordinarie förslagsanslaget* till kostnader för taxering till skatt å inkomst- och förmögenhet till ett belopp av 1,500,000 kronor.

Observations- och uppbördsprocenter m. m.

13. Observations- och uppbördsprocenter m. m.;
oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 20,000.

G. Kronans publika hus.

1. Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 50,000

2. Byggnader och reparationer, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 370,000.

3. Förstärkning av grunden under vissa delar av Stockholms slott.

I skrivelse den 31 januari 1918 har byggnadsstyrelsen avgivit förslag i fråga om förstärkning av grunden under vissa delar av Stockholms slott. Sedermera har styrelsen i en den 31 oktober 1918 dagtecknad, till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse beräknat kostnaderna för de föreslagna åtgärderna till 515,000 kronor, varav, enligt vad ämbetsverkets chef sedermera upplyst, 115,000 kronor borde vara tillgängliga under år 1919 och återstoden lämpligen kunde jämnt fördelas på åren 1920 och 1921.

Jag har icke varit i tillfälle att bilda mig en bestämd uppfattning i frågan, huruvida de föreslagna förstärkningsarbetena äro omedelbart

[62.]
Förstärkning
av grunden
under vissa
delar av
Stockholms
slott.

(extra anslag)

- [62.] påkallade, men då det synes sannolikt, att en närmare prövning kommer att visa, att anslag för ändamålet bör begäras i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag, hemställer jag, som senare i dag kommer att göra framställning om beräkning å tilläggsstat för innevarande år av förutnämnda belopp å 115,000 kronor, i detta sammanhang, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan bli förelagd riksdagen, till förstärkning av grunden under vissa delar av Stockholms slott, bland de *extra* anslagen under sjunde huvudtiteln i rikstaten för år 1920 beräkna ett reservationsanslag av kronor 200,000.

4. Reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna.

- [63.] I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten proposition, nr 294, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för utförande av vissa reparations- och ändringsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna å extra stat för år 1919 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å 1,120,000 kronor.
- Reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna. (extra anslag.)*

Med de föreslagna reparations- och ändringsarbetena avsågs i första hand att bereda medicinalstyrelsen nya ämbetslokaler. I den redogörelse över i ärendet verkställda utredningar, som ingick i det i nämnda proposition åberopade statsrådsprotokollet, hade emellertid meddelats, att förslag varit väckt att genom en i större omfattning företagen på- och ombyggnad bereda lokaler jämväl för tandläkarinstitutet samt att i sådant avseende fullständiga ritningar och kostnadsberäkningar uppgjorts, de senare utnynnande i en byggnadskostnad å 1,506,000 kronor. Sistnämnda förslag hade emellertid i propositionen lämnats åsido, enär det enligt departementschefens mening visat sig, att tandläkarinstitutet icke lämpligen kunde jämte medicinalstyrelsen inrymmas i byggnaderna.

I skrivelse den 22 juni 1918 angående regleringen av utgifterna under rikstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen härom bland annat:

»Vid prövning av detta ärende har riksdagen funnit synnerligen angeläget, att, då i allt fall en betydande ombyggnad uti ifrågavarande

välbelägna och rymliga fastighet är av förhållandena nödvändiggjord, densamma utföres på sådant sätt, att största möjliga lokalutrymme därigenom beredes statsverket. Och detta så mycket hellre som riksdagen med bestämdhet trott sig finna, att ett sådant ökat lokalutrymme skulle kunna vinnas för ett ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt pris. Då såväl byggnadernas soliditet som förhållandena i övrigt medgiva en påbyggnad, och då en omläggning av taket jämväl ingår i den mindre byggnadsplanen, skulle enligt riksdagens förmenande en begränsning av arbetet till denna senare plan icke innebära den lämpligaste lösningen av frågan. Byggnadsstyrelsen har också, trots sitt förord åt det nu av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget, vitsordat, att ett ur ekonomisk synpunkt fördelaktigare utnyttjande av denna fastighet genom det tidigare ifrågasatta större alternativet ostridigt kunde ske.

Härtill kommer, att, enligt vad riksdagen inhämtat, på senare tiden en förändrad uppfattning gjort sig hos vederbörande gällande rörande möjligheten och lämpligheten av att i fastigheten inrymma såväl tandläkarinstitutet som medicinalstyrelsen. Även med hänsyn tagen till erforderlig utveckling torde, därest de förefintliga lokala möjligheterna bliva på ett klokt och rationellt sätt utnyttjade, alla rimliga anspråk från dessa institutioners sida kunna under en väsentlig tid framåt på ett tillfredsställande sätt tillgodoses. Genom vissa om- och utflyttningar av de hittills i fastigheten inrymda mindre institutionerna, meteorologiska anstalten och etnografiska samlingarna m. fl., stå även ytterligare utrymmen till buds.

Vid sådant förhållande och då för såväl medicinalstyrelsen som tandläkarinstitutet oavvisliga behov av nya och utvidgade lokaler föreligga, har riksdagen ansett sig böra upptaga det i propositionen omnämnda större alternativet för ombyggnadsarbetena i fråga. Visserligen torde de för detta alternativ år 1916 uppgjorda kostnadsberäkningarna numera icke vara i allo hållbara utan kräva icke obetydliga tillägg, men kommer — även med beaktande av denna omständighet — en sådan lösning av denna byggnadsfråga, enligt riksdagens mening, att, på samma gång den skyndsammast möjligt tillgodoser nämnda institutioners trängande lokalbehov, likväl att ställa sig för staten så ekonomiskt gynnsam, att riksdagen icke tvekat att besluta i enlighet därmed. Givetvis förutsätter riksdagen därvid, att Eders Kungl. Maj:t underkastar det tidigare utarbetade förslaget en ytterligare prövning och däri vidtager de jämkningar, som kunna visa sig lämpliga och erforderliga.»

Beträffande det belopp, som för genomförande av det mera omfattande alternativet borde beviljas, kunde, anförde riksdagen vidare.

[63.] visserligen ifrågasättas, att man även för detta större byggnadsföretag kunde stanna vid det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 1,120,000 kronor. För att emellertid underlätta arbetets skyndsamma bedrivande hade riksdagen ansett sig böra höja beloppet till 1,500,000 kronor. Den framställning om ytterligare anslag, som eventuellt kunde visa sig erforderlig, syntes utan olägenhet kunna av Kungl. Maj:t göras vid 1919 års riksdag.

Under hänvisning till vad sålunda anförts tillkännagav riksdagen, att riksdagen, för utförande av vissa reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna å extra stat för år 1919 anvisat ett reservationsanslag å 1,500,000 kronor.

Då riksdagens nämnda skrivelse den 1 juli 1918 föredrogs, anbefallde Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i samråd med chefen för medicinalstyrelsen, inspektorn för tandläkarinstitutet samt föreståndarne för statens meteorologiska centralanstalt och hydrografiska byrån avgiva och senast den 1 januari 1919 till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag i anledning av vad riksdagens skrivelse innehölle.

Sedermera inkom byggnadsstyrelsen med en den 30 september 1918 dagtecknad skrivelse, där styrelsen anförde, att, ehuru de för fullgörande av omförmälda uppdrag erforderliga utredningsarbetena ännu icke avslutats, styrelsen ansett sig böra redan då med stöd av förberedande undersökningar anmäla, att det av riksdagen anvisade beloppet med all säkerhet komme att, på sätt riksdagen även syntes hava förutsett, betydligt överskridas; och hemställde styrelsen, att ett belopp av ytterligare 1,500,000 kronor måtte av Kungl. Maj:t äskas att uppföras på 1920 års stat.

Vidare har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 5 november 1918 — efter erinran om ovannämnda den 1 juli 1918 mottagna uppdrag att senast den 1 januari 1919 inkomma med förslag i ämnet — anfört:

»Till åttlydnad härav har byggnadsstyrelsen på sin tid hos medicinalstyrelsen, tandläkarinstitutet och meteorologiska centralanstalten anhållit att så snart som möjligt bekomma fullständiga och fixerade program för det inbördes läget och anordnandet av de lokaler, vilka inom ramen av det för medicinalstyrelsen, tandläkarinstitutet och nämnda anstalt enligt det av tjänstgörande arkitekten hos dåvarande överintendentensämbetet Bror Almquist år 1916 upprättade förslaget anvisade utrymmet skulle för dem iordningställas. Tillika har byggnadsstyrelsen uppdragit åt arkitekten Almquist att på grundval av de program, som kunde komma att avgivas, och i samråd med de ämbetsverk och institutioner, som berördes av ifrågavarande byggnadsföretag, uppgöra och till styrelsen snarast inkomma med fullständiga entreprenadhandlingar beträffande detsamma.

Från samtliga ämbetsverk har styrelsen numera mottagit de begärda programmen.

[63.]

Av dessa framgår, att de för medicinalstyrelsen och tandläkarinstitutet erforderliga lokalbehoven äro så avsevärt mycket större än de, som lågo till grund vid uppgörandet av 1916 års förslag, att med full bestämdhet kan förutses, att lokaler inom ifrågavarande fastigheter icke kunna beredas meteorologiska centralanstalten, varför byggnadsstyrelsen lär ha att annorstädes söka anskaffa lokaler åt denna anstalt.

Byggnadsstyrelsen har ansett sig böra redan nu underdånigst anmäla detta för Eders Kungl. Maj:t.»

I samma skrivelse har styrelsen, med förmålan att tandläkarinstitutets program först den 5 november 1918 kommit styrelsen till handa och dessutom förelägg i särdeles ofullständigt skick, förklarat, att styrelsen nödgades meddela, att styrelsen icke sågo sig i stånd att inom förelagd tid till Kungl. Maj:t inkomma med anbefallt utlåtande och förslag. Tandläkarinstitutets program hade styrelsen sistnämnda dag för yttrande överlämnat till sakkunniga för omorganisation av tandläkarinstitutet.

Ytterligare har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 12 december 1918 meddelat, att, då styrelsen i sin ovannämnda skrivelse den 30 september 1918 beräknat det för år 1920 utöver förut anvisade medel erforderliga beloppet till 1,500,000 kronor, styrelsen förutsatt, att utredningen rörande institutionernas lokalbehov komme att föreligga så tidigt, att ritningarna kunde färdigställas till den av Kungl. Maj:t föreskrivna tiden. Då nu, på sätt styrelsen i sin skrivelse den 5 november 1918 anmält, utredningen fördröjts, och då på grund härav hela byggnadsarbetets igångsättande måste uppskjutas och tiden för dess färdigställande behövde utsträckas över större eller mindre del av år 1921, ansågo byggnadsstyrelsen, att ett anslag för år 1920 av allenast 1,000,000 kronor skulle vara behöfligt.

Särskilt med hänsyn till medicinalstyrelsens trängande behov av väsentligt ökat utrymme och ändamålsenligare lokaler måste det beklagas, att — av orsaker som byggnadsstyrelsen omnämnt — den anbefallda utredningen icke kunnat avslutas inom avsedd tid, till följd varav byggnadsarbetenas igångsättande måste bliva fördröjt.

*Departements-
chefen.*

Utredningens försenande har också medfört, att byggnadsstyrelsen icke kunnat till stöd för sin föreliggande hemställan om anvisande av ytterligare medel framlägga någon kostnadsberäkning. Med anledning därav anser jag mig icke böra nu påkalla Kungl. Maj:ts beslut

om definitiv framställning till riksdagen i detta ämne. Men med hänsyn till angelägenheten att tillräckliga medel stå till förfogande, då byggnadsarbetena efter utredningens fullbordande skola igångsättas och så skyndsamt som möjligt bedrivs, torde det av byggnadsstyrelsen senast ifrågasatta beloppet böra beräknas i förslaget till riksstat för år 1920. Jag hemställer följaktligen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kan bli förelagd riksdagen, för utförande av vissa reparations- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna, utöver det av 1918 års lagtima riksdag härför anslagna beloppet 1,500,000 kronor, å extra stat för år 1920 beräkna ytterligare ett reservationsanslag av kronor 1,000,000.

5 och 6. Ombyggnad av den s. k. atelierbyggnaden vid Karl XIII:s torg samt av Preisiska huset vid Drottninggatan i Stockholm.

[64.]
Ombyggnad
av den s. k.
atelierbygg-
naden vid
Karl XIII:s
torg samt av
Preisiska
huset vid
Drottning-
gatan i
Stockholm.
(extra anslag.)

Genom proposition den 5 april 1918 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för beredande av förbättrade lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och åt byggnadsstyrelsen enligt ett av sistnämnda styrelse uppgjort förslag, avseende vissa ändringsarbeten inom Preisiska huset vid Drottninggatan samt om- och påbyggnad av atelierbyggnadsaktiebolagets hus vid Karl XIII:s torg, på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 513,000 kronor. I skrivelse den 21 juni 1918 anmälde riksdagen, att nämnda proposition av skäl, för vilka jag ej nu torde behöva redogöra, icke blivit av riksdagen bifallen. Därefter anbefallde Kungl. Maj:t genom remiss den 1 juli 1918 byggnadsstyrelsen att i anledning av riksdagens nämnda skrivelse inkomma till Kungl. Maj:t med utlåtande och förslag.

I skrivelse den 21 november 1918 har byggnadsstyrelsen meddelat, att till fullgörande av nämnda uppdrag förnyad utredning verkställts samt att sedan någon tid inom styrelsen förelegat olika förslag till användning av Preisiska huset, av vilka förslag styrelsen ämnade hos Kungl. Maj:t till utförande förorda ett, vilket avsåge om- och tillbyggnad av nämnda hus för inrymmande av länsstyrelsen, bostad åt landshövdingen samt byggnadsstyrelsens möbelförråd, varjämte åtskilliga lokaler skulle bli disponibla för kommittéer och liknande ändamål.

Detta sistnämnda förslag, däri byggnadsarbetena beräknats draga en kostnad av 320,000 kronor, skulle, anförde styrelsen vidare, hava kunnat avlämnas till Kungl. Maj:t, för såvitt det icke hörde samman med frågan om användningen av atelierbyggnadsaktiebolagets hus. Meningen vore nämligen att åt den för närvarande i Preisiska huset inrymda byggnadsstyrelsen bereda lokaler i atelierbyggnaden, beträffande vars ombyggnad i sådant syfte byggnadsstyrelsen avsett att för Kungl. Maj:t framlägga förnyat förslag. Ett slutgiltigt sådant förslag hade emellertid ännu icke kunnat av byggnadsstyrelsen uppgöras, då styrelsen fortfarande vore i avsaknad av besked från Stockholms stads sida, huruvida för ifrågasatt reglering av Hamngatans bredd ifrågasatt byggnad måste förkortas och, i så fall, huruvida gatan därstädes skulle erhålla samma bredd, som den har mellan Regerings- och Västra Trädgårdsgatorna, eller endast förkortas till någon mindre del.

Med förklarande att grundad anledning finnes att antaga, att styrelsen skulle bli i stånd att i så god tid till Kungl. Maj:t inkomma med begärda utlåtande och förslag, att därav möjligen föranledd proposition kunde avgivas till instundande riksdag, har byggnadsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t ville i statsverkspropositionen reservera, förslagsvis, å tilläggsstat för år 1919 för ombyggnad av atelierbyggnadsbolagets hus 300,000 kronor samt å 1920 års stat för samma ändamål 400,000 kronor jämte 50,000 kronor för påbörjande av ombyggnaden av Preisiska huset; och har byggnadsstyrelsen tillika meddelat, att styrelsen hade för avsikt att framdeles hos Kungl. Maj:t göra framställning om anvisande för år 1921 av återstoden, 270,000 kronor, av den beräknade kostnaden för ombyggnaden av Preisiska huset.

Då det synes mig synnerligen angeläget, att atelierbyggnadsaktiebolagets av kronan numera inlösta byggnad snarast möjligt tages i anspråk för kronans räkning, finner jag mig böra biträda vad byggnadsstyrelsen sålunda ifrågasatt.

Till frågan om det anslag, som erfordras under innevarande år, torde jag få återkomma senare under dagens lopp.

I detta sammanhang hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- 1) att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till ombyggnad av den s. k. atelierbyggnaden vid Karl XIII:s torg i

*Departements-
chefen.*

[64.]

Stockholm bland de *extra* anslagen under sjunde huvudtiteln i riksstaten för år 1920 beräkna

ett reservationsanslag av kronor 400,000;

2) att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, till påbörjande av ombyggnad av Preisiska huset vid Drottninggatan i Stockholm bland de *extra* anslagen under sjunde huvudtiteln i riksstaten för år 1920 beräkna ett reservationsanslag av kronor 50,000.

7. Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län.

[65.]

*Förhyrande
av bostad åt
landshövdingen
i Västernorrlands
län.*

(extra anslag.)

Vid 1910 års riksdag framlade Kungl. Maj:t proposition (nr 125) om beviljande av medel till uppförande av ny byggnad i Härnösand till bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län. Förslaget blev icke av riksdagen bifallet. Då riksdagen i skrivelse angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel (punkt 12) anmälde sitt sålunda fattade beslut, anförde riksdagen — som av vad i ärendet meddelats funnit framgå, att residensbyggnaden i sitt dåvarande skick knappast vore användbar till bostad för landshövdingen — bland annat, att genom riksdagens beslut den tid, under vilken landshövdingen komme att vara i avsaknad av lämplig bostad, komme att bli förlängd, men att denna olägenhet syntes i någon mån kunna avhjälpas därigenom, att Kungl. Maj:t förskottsvis anvisade landshövdingen det hyresbidrag, som förhållandena kunde anses påfordra. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut bemyndigat Kungl. Maj:ts befallningshavande i nämnda län att för tiden från och med den 1 augusti 1910 till den 1 oktober 1918 till bostad åt landshövdingen förhyra en fastighet i Härnösand ävensom anbefallt statskontoret att förskottsvis av under händer varande medel utanordna för fastighetens förhyrande erforderliga medel. De förskotterade beloppen hava sedermera, efter anmälan i vanlig ordning, av riksdagen gäldats.

Vid föredragning den 14 januari 1918 av sjunde huvudtiteln i statsverkspropositionen för år 1919 anmälde jag under punkt 43, att, då frågan om anordnande av ny bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län ännu icke vore avgjord, fastighet för ändamålet måste fortfarande tillsvidare förhyras, samt anförde, att kostnaden härför givetvis hörde till sådana årligen återkommande utgifter, för vilkas bestridande särskilda

anslag numera borde, enligt vad jag vid behandlingen av kassaförlagskommitténs betänkande uttalat, uppföras i riksstaten.

Jag meddelade vidare följande:

För ifrågavarande ändamål hade under hela den angivna tiden förhyrts en vid Norra kyrkogatan i Härnösand belägen fastighet, innehållande 10 rum jämte kök och betjäningsrum. Hyran, som intill den 1 oktober 1913 utgjort 3,500 kronor för år, utginge sedan dess intill den 1 oktober 1918 med 4,000 kronor årligen. Enligt till finansdepartementet ingånget meddelande från landshövdingeämbetet i nämnda län hade husägaren för förlängning av kontraktet på ytterligare två år fordrat en hyresersättning av 6,000 kronor för år. Någon anuan lämplig bostad för landshövdingen stode icke till buds.

På nu återgivna skäl hemställde jag, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen till förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län äska dels å tilläggsstaten för år 1918 ett reservationsanslag å 4,500 kronor, dels ock å extra stat för år 1919 ett reservationsanslag å 6,000 kronor.

I skrivelse den 15 februari 1918, nr 25, tillkännagav riksdagen, att riksdagen bifallit vad Kungl. Maj:t sålunda hemställt. Da nämnda skrivelse den 22 februari 1918 föredrogs, bemyndigade Kungl. Maj:t länsstyrelsen i Västernorrlands län att ej mindre å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar träffa avtal om förhyrande för tiden från och med den 1 oktober 1918 till och med den 30 september 1920 mot en arlig hyresavgift av högst 6,000 kronor av ifrågavarande fastighet, att användas till bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län, än även utanordna hyresersättningen för tiden från och med den 1 oktober 1918 till och med den 31 december 1919. Därjämte bestämde Kungl. Maj:t, att länsstyrelsen skulle äga avföra de belopp, som åtginge till gäldande av hyra för fastigheten under åren 1918 och 1919, å förutnämnda bägge av riksdagen beviljade anslag. Frågan om beredande av medel till gäldande av hyresersättningen för den återstående hyrestiden förklarade Kungl. Maj:t sig vilja, efter annälan av länsstyrelsen före den 1 september 1918, sedermera taga under omprövning.

I skrivelse den 28 augusti 1918 har länsstyrelsen med anledning av nämnda föreskrift hemställt, att Kungl. Maj:t ville taga under omprövning frågan om beredande av medel till gäldande av hyresersättningen för ifrågavarande fastighet för tiden från och med den 1 januari till och med den 30 september 1920.

[65.]

Under åberopande av vad sålunda förekommit, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län å *extra* stat för år 1920 bevilja ett reservationsanslag av kronor 4,500.

8. Uppförande av två bostadshus för tullpersonalen i Mon.

[66.]

*Uppförande av
två bostadshus
för tullperso-
nalen i Mon.*

(extra anslag.)

I skrivelse den 31 oktober 1918 har generaltullstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om anvisande av medel till uppförande av två bostadshus för tullpersonalen i Mon. Utredningen i ärendet är icke avslutad; särskilt är kostnadsfrågan icke till fullo utredd. Jag är därför icke nu i tillfälle att framlägga definitivt förslag i ämnet, men då behovet av byggnadernas snara uppförande synes vara till fullo ådagalagt, torde anslag för ändamålet böra beräknas. Jag följer därvid beträffande anslagets storlek och fördelning generaltullstyrelsens förslag, enligt vilket kostnaden beräknats till 170,000 kronor, att utgå med halva beloppet under innevarande år och återstoden under 1920.

Till frågan om det för innevarande år behövliga anslag torde jag få återkomma senare under dagen.

Jag hemställer i detta sammanhang, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bliva förelagd riksdagen, till uppförande av två bostadshus för tullpersonalen i Mon bland de *extra* anslagen under sjunde huvudtiteln i riksstaten för år 1920 beräkna ett reservationsanslag
av kronor 85,000.

H. De kungliga teatrarna.

1. Kungliga operan, oförändrat *ordinarie* anslag kronor 60,000.

I. **Ingenjörsvetenskapsakademien.**

1. Inrättande av en ingenjörsvetenskapsakademi.

I skrivelse den 16 mars 1918 har kommerskollegium gjort framställning om inrättande av en ingenjörsvetenskapsakademi.

Sedan infordrade utlåtanden över ifrågavarande framställning avgivits ej mindre av tekniska högskolans styrelse efter lärarekollegiets vid skolan hörande än även av vetenskapsakademien, som därvid överlämnat ett av två utav akademien utsedda sakkunniga avgivet yttrande, har ärendet den 29 november 1918 återremitterats till kommerskollegium.

Då förevarande fråga torde böra göras till föremål för framställning till nu sammanträdande riksdag, men ärendet ej ännu hunnit slutföras, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på det förslag om inrättande av en ingenjörsvetenskapsakademi, som framdeles må komma att avlätas, å riksstaten för år 1920 för ändamålet beräkna ett *ordinarie* anslag av kronor 40,000.

[67.]

Inrättande av
en ingenjörsvetenskapsakademi.(ordinarie
anslag.)J. **Diverse.**

1. Ålderstillägg, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 55,000.
2. Ersättning till städerna för mistad tolag, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 3,500,000.
3. Städernas friheter, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 44,700,
varav direkt anvisning 44,670 kronor och friheter 30 kronor.
4. Restitutioner, oförändrat *ordinarie* förslagsanslag kronor 300,000.

5. Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.

[68.]
*Bidrag till
 landsting och
 städer, som
 icke deltaga i
 landsting.*
 (extra anslag.)

Vid genomförande av den år 1910 beslutade skattereformen avsågs beträffande den bevillning av fast egendom samt av inkomst, som fortfarande, ehuru blott med en tiondedel av det förutvarande normalbeloppet, skulle upptagas å riksstatens inkomstsida, att densamma med hela sitt belopp skulle tillfalla kommunerna. I och för förverkligandet av denna avsikt upptogs för ett vart av åren 1911—1917 å riksstatens utgiftssida ett anslag med benämningen »bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting» till samma belopp, som å inkomstsidan beräknades för inkomstiteln »bevillning av fast egendom samt av inkomst», och föreskrevs, att detta anslag skulle mellan landstingen och städerna fördelas efter förhållandet mellan den bevillning, som debiterats inom vederbörande landstingsområde eller stad, och den debiterade bevillningssumman för hela riket.

Av denna anordning blev emellertid en följd, att, oberoende av vad som influtit under ovannämnda inkomstitel, det belopp, som fördelats bland kommunerna, icke kunnat bliva vare sig större eller mindre än det belopp, varå anslaget lytt. Då åtminstone för åren 1911—1916 den verkliga influtna bevillningen icke oväsentligt överstigit den beräknade, kommo kommunerna sålunda icke, på sätt som varit avsett, i åtnjutande av de uppkomna överskotten, utan tillfördes dessa statsverkets kassafond.

För att råda bot för detta förhållande och alltså låta hela det verkliga influtna bevillningsbeloppet komma kommunerna till godo vidtog vid 1917 års riksdag, på Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen därom gjorda framställning, en ändring i sättet för anslagets uppförande i riksstaten, innebärande, att till grund för fördelningen skulle läggas den verkliga influtna bevillningen sålunda, att varje landsting och stad, som icke deltog i landsting, skulle erhålla just det belopp, som inom landstingsområdet, respektive staden, för året influtit. Förändringen genomfördes på det sätt, att i riksstaten för år 1918 å utgiftssidan under sjunde huvudtiteln till bidrag till landsting och städer, som icke deltog i landsting, upptogs ett extra reservationsanslag, att utgå direkt av bevillning av fast egendom samt av inkomst, med samma belopp, varå nämnda inkomstitel uppfördes å inkomstsidan i riksstaten, varjämte med avseende å användningen av nämnda anslag beslöts, att av detsamma skulle till landsting och städer, som icke deltog i landsting,

utbetalas den inom vederbörande landstingsområde och stad under budgetåret influtna nettoinkomsten av bevillning av fast egendom samt av inkomst.

[68.]

Enahanda ordning i avseende å sättet för anslagets upptagande i riksstaten som den för år 1918 beslutade tillämpades sedermera jämväl vid uppgörandet av riksstat för år 1919.

Någon förändring i det sätt, varpå för de två sista åren det mot inkomsttiteln »bevillning av fast egendom samt av inkomst» svarande anslaget till »bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting», uppförts i riksstaten, har jag för år 1920 icke att föreslå.

Departements-
chefen.

Då enligt Kungl. Maj:ts tidigare i dag fattade beslut vid beräkningen av statsverkets tillgångar för de behov, som vid statsregleringen för år 1920 böra fyllas, i riksstatsförslaget för nämnda år skall upptagas bevillning av fast egendom samt av inkomst med ett belopp av 3,800,000 kronor, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

å extra stat för år 1920 anvisa
ett reservationsanslag å kronor 3,800,000
att direkt utgå av bevillning av fast egendom samt
av inkomst, ävensom

besluta, att av nämnda anslag skall till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, utbetalas den inom vederbörande landstingsområde och stad under budgetåret influtna nettoinkomsten av bevillning av fast egendom samt av inkomst.

6. Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Enligt 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel skola av statsverket till de i nämnda paragraf angivna städer och köpingar utbetalas bestämda ersättningsbelopp, som för år 1920 utgöra sammanlagt 4,672,440 kronor.

[69.]

Ersättning till
vissa städer
och köpingar
för till stats-
verket in-
dragna bränn-
vinsförsälj-
ningsmedel.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml.

59

(ordinarie
anslag.)